

การจัดการศึกษา และ พัฒนาการเรียนการสอน

การพัฒนาสื่อการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยใช้พิพิธภัณฑ์และแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมกับชุมชน

The Development of Creative Learning Media by Using Museum and Local Learning Resources with Community Participation

อาจารย์ ดร.อนิรุทธิ์ สติมัน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เอกนถุน บางท่าไม้

ภาควิชาเทคโนโลยีการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพ บริบทชุมชนและการเรียนรู้ของชุมชนจากพิพิธภัณฑ์และแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น 2) พัฒนาสื่อการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยใช้พิพิธภัณฑ์และแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมกับชุมชน 3) ประเมินประสิทธิผลการใช้สื่อการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยใช้พิพิธภัณฑ์และแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมกับชุมชน และ 4) นำเสนอแนวทางการใช้สื่อการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยใช้พิพิธภัณฑ์และแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมกับชุมชน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) ผู้แทนจากคนใน 4 พื้นที่ จำนวน 38 คน 2) ผู้เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ได้แก่ นักเรียน นักศึกษาและผู้สนใจเข้าร่วมกิจกรรมจำนวน 200 คน โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง, แบบบังเอิญ และแบบอาสาสมัคร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสำรวจข้อมูลพื้นฐานของชุมชน 2) ประเด็นการสัมภาษณ์ สภาพและความต้องการสื่อการเรียนรู้ 3) ประเด็นการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ร่วมกับชุมชน เพื่อศึกษาสภาพความต้องการสื่อ 4) สื่อการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ที่พัฒนาขึ้นตามความต้องการ 5) แบบประเมินคุณภาพสื่อและ 6) แบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อสื่อการเรียนรู้และกิจกรรมการเรียนรู้

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพชุมชนและสภาพพิพิธภัณฑ์/แหล่งเรียนรู้ที่ศึกษาจำนวน 4 แห่ง มีจุดเด่นในด้านการเป็นแหล่งเรียนรู้ที่แตกต่างกัน จำแนกตามลักษณะเนื้อหาในการจัดแสดงแบ่งเป็นแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น 3 แห่งและพิพิธภัณฑ์ 1 แห่ง การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนแต่ละพื้นที่มีความต้องการสื่อการเรียนรู้และสื่อเพื่อการประชาสัมพันธ์พิพิธภัณฑ์และแหล่งเรียนรู้ของตนเองและให้การสนับสนุนในทุกภาคส่วน 2) การพัฒนาสื่อการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ที่พัฒนาขึ้นจำนวน 12 ประเภท ประกอบด้วยสื่อมัลติมีเดีย 3 เรื่อง สื่อวีดิทัศน์ 4 เรื่อง สื่อสิ่งพิมพ์หนังสือเล่มเล็ก 1 เล่ม โปสเตอร์แผ่นพับ 3 ชุด และเว็บไซต์ 1 เว็บ 3) ผลการประเมินคุณภาพสื่อและการทดลองใช้สื่อการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์และกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับชุมชนพบว่าสื่อการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นผ่านการประเมินคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญมีคุณภาพในระดับเหมาะสมมากในทุกชนิด ส่วนกิจกรรมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์พบว่าผู้เข้าร่วมกิจกรรม มีความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมกิจกรรมในระดับมากทุก ๆ กิจกรรม

คำสำคัญ: สื่อการเรียนรู้ เทคโนโลยีการศึกษา การมีส่วนร่วมกับชุมชน การเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ พิพิธภัณฑ์และแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น

Abstract

The objectives of this study were: 1) to study the community context and museum and local learning resources with community participation; 2) to develop of creative learning media by using museum and local learning resources with community participation; 3) to evaluation using creative learning media by using museum and local learning resources with community participation and 4) to

purpose model and guideline using creative leaning media by using museum and local learning

resources with community participation. The subjects were community leaders, cultural leaders, headmen, local wisdom men, experts in museum and local learning resources and students from 4 local area by non probabilistic sampling example: purposive sampling, accidental sampling, convenience sampling.

The research instruments were : 1) surveys form 2) structure interview 3) focus group discussion items 4) media for learning 5) media evaluation form 6) students satisfaction evaluation form the results of the study were as follows: 1) In the community context and museum and local learning resources 4 local area in could 1) Em Charoen Art Gallery, ThaMuang district, Kanchanaburi province 2) Bot Prok Pho, Wat Bang Kung, Amphawa district, SamutSongkhram province 3) Don Kai Dee Benjarong Village, Kratumban district, SamutSakhon province and 4) NongRatchawat Archaeological Site, NongYasai district, Suphanburi province, museum and local learning resources community need media for learning and media for public relations every area. 2) The leaning media development by using museum and local learning resources with community participation 12 medias in could: three of software multimedia, four of video, four of printed media and one website 3) The leaning media evaluation by experts was at the highest quality and the students who learned via the creative leaning media by using museum and local learning resource showed their satisfaction at a high level.

Keywords: Media for Learning, Educational Technology, Community Participation, Creative Learning, Museum and Local Learning Resources

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ได้กำหนดแนวทางในการจัดการศึกษาที่จะให้บรรลุจุดมุ่งหมายดังกล่าว คือ การจัดกระบวนการเรียนรู้ตามความสนใจ และความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ให้ผู้เรียนได้ฝึกกระบวนการคิด การจัดการ เสนอสถานการณ์ ประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติให้สามารถคิดเป็นทำเป็น จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุล ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ หรือผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอน และแหล่งเรียนรู้และวิทยาการประเภทต่าง ๆ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มาตรา 24 : 8) นอกจากนั้นพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 7 และ มาตรา 25 ได้กล่าวถึงความสำคัญต่อการจัดการศึกษาภูมิปัญญาไทย ภูมิปัญญาท้องถิ่น แหล่งการเรียนรู้ โดยระบุไว้พอสรุปได้ว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้ต้องปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข มีความภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติ รวมทั้งสนับสนุนส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของชาติ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย ความรู้อันเป็นสากล รู้จักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม มีความสามารถใน

การประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง ตลอดจนส่งเสริมการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์กีฬาและนันทนาการ แหล่งข้อมูล และแหล่งเรียนรู้อื่นๆ อย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545)

พิพิธภัณฑ์เป็นแหล่งเรียนรู้อีกแหล่งหนึ่งที่ไม่เพียงแต่จะสามารถปลูกฝังให้เราได้ซึมซับถึงมรดกทางประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมยังยึดโยงผู้คนในสังคม ให้เปลี่ยนแปลงปรับตัวอย่างมีราก มีอัตลักษณ์แห่งชาติพันธุ์ของตนด้วย พิพิธภัณฑ์มิใช่เป็นเพียงสถานที่เก็บรวบรวมจัดหมวดหมู่และแสดงของเก่าอย่างที่เรามองเห็นอย่างผิวเผินและเข้าใจ หากแต่ยังมีบทบาทที่เป็นแหล่งเรียนรู้ที่สามารถกระตุ้นให้ผู้ชมเกิดความกระหายใฝ่รู้ ความคิดสร้างสรรค์ ตลอดจนความคิดใหม่ๆ ในการพัฒนาวิทยาการ และความรู้ที่หลากหลายสาขา พิพิธภัณฑ์จึงเป็นชุมพลที่สำคัญในการเปลี่ยนแปลงสังคมที่เป็นอยู่สู่สังคมแห่งการเรียนรู้ บทบาทของพิพิธภัณฑ์ในการกระตุ้นให้เกิดสิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของสังคม อาทิ พิพิธภัณฑ์เป็นสถานที่ตั้งการ สอนจากห้องเรียนสู่ประสบการณ์จริง เป็นการเรียนรู้ของชีวิต เป็นการเรียนรู้เพื่อชีวิตผู้เรียนโดยเฉพาะเด็กและเยาวชนได้ เรียนรู้เกี่ยวกับชุมชน ท้องถิ่นกระตุ้นให้ผู้ใหญ่มีโอกาสใช้พิพิธภัณฑ์ก้าวเข้าไปสู่การเรียนรู้ พิพิธภัณฑ์เป็นแหล่งการเรียนรู้ สำหรับผู้ที่สนใจในการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองบุคคลและครอบครัวมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ในสภาพการจัดการ ความรู้ที่เหมาะสม เกิดแรงจูงใจสำหรับผู้เข้ามาเรียนรู้ในสถานการณ์ที่เป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีอิสระ เกิดการ ประสานงานระหว่างพิพิธภัณฑ์กับชุมชนอย่างใกล้ชิด การเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่สถานศึกษาสามารถ จัดกิจกรรมซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้หลายลักษณะ เช่น การเรียนรู้ตามความสนใจของผู้เรียนแต่ละคน เกิดการ เรียนรู้เป็นกลุ่มซึ่งเป็นการเรียนรู้จากสภาพจริง ทั้งโดยการเรียนรู้จาก สื่อและสภาพในชุมชน เช่น แหล่งโบราณสถาน โบราณวัตถุ สถานประกอบการในชุมชน ฯลฯ และการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ใกล้ตัว เช่น พิพิธภัณฑ์สถาน สถานที่สำคัญ ทางประวัติศาสตร์ แหล่งการค้า ฯลฯ จะทำให้ผู้เรียนสามารถสร้าง และสรุปความรู้ได้ด้วยตนเอง เป็นการเรียนรู้จากการ ปฏิบัติ ซึ่งทำให้ผู้เรียนสามารถออกแบบการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับความต้องการของตนเอง

มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้กำหนดนโยบายในการเป็นมหาวิทยาลัยที่เน้นการวิจัย และส่งเสริมความคิดเชิงสร้างสรรค์ มีแผนยุทธศาสตร์ในการเป็นมหาวิทยาลัยแห่งการสร้างสรรค์ (Creative University) ที่ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลใน ด้านเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) ประกอบกับความสำคัญและคุณค่าของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น และจาก ข้อเสนอแนะในงานวิจัยเรื่องการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการศึกษาเชิงสร้างสรรค์(ศิริบุญ จงวุฒิเวศย์ และคณะ ,2554) ได้เสนอว่าสำหรับองค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องว่า ควรมีบทบาทในการส่งเสริมการวิจัยทางด้านของวัฒนธรรม แบบมีส่วนร่วมกับคนในชุมชน เยาวชน เพื่อเสริมสร้างความรัก ความภาคภูมิใจในท้องถิ่น ชุมชนของตนเอง และตระหนักถึง คุณค่าของพิพิธภัณฑ์ และควรปรับปรุงแบบการจัดแสดง กิจกรรมโดยเน้นกิจกรรมในลักษณะสร้างสรรค์ สถาบันชุมชน องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น ควรสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของพิพิธภัณฑ์ และมีส่วนร่วมกับพิพิธภัณฑ์ ในการดำเนินงานกิจกรรมต่าง ๆ

คณะผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาและพัฒนาสื่อการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยใช้พิพิธภัณฑ์และแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นแบบมี ส่วนร่วมกับชุมชน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ เป็นสิ่งที่ช่วยถ่ายทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญา และเป็นแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อประโยชน์แก่ ชุมชนในท้องถิ่น และเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการพัฒนานวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้กับชุมชน การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็น การศึกษาเพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้ในการบูรณาการศาสตร์ทางด้านสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษากับแหล่งเรียนรู้ ท้องถิ่น พิพิธภัณฑ์เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ โดยใช้กรณีศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนและ บุคคลในชุมชนเกิดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ และมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในชุมชนให้มีความยั่งยืน

วัตถุประสงค์

1) เพื่อศึกษาสภาพ บริบทชุมชนและการเรียนรู้ของชุมชนจากพิพิธภัณฑ์และแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น 2) เพื่อพัฒนา สื่อการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยใช้พิพิธภัณฑ์และแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมกับชุมชน 3) เพื่อประเมินประสิทธิผล การใช้สื่อการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยใช้พิพิธภัณฑ์และแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมกับชุมชน และ 4) เพื่อนำเสนอ

แนวทางการใช้สื่อการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยใช้พิพิธภัณฑ์และแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมกับชุมชน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) นักวิจัยท้องถิ่นซึ่งเป็นผู้แทนจากคนใน 4 พื้นที่ เช่น ผู้ดูแลพิพิธภัณฑ์หรือแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน สมาชิกในชุมชน บุคลากรทางการศึกษา จำนวน 38 คน 2) ผู้เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ได้แก่ นักเรียน นักศึกษาและผู้สนใจเข้าร่วมกิจกรรมทั้ง 4 พื้นที่จำนวน 200 คน โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยไม่อาศัยความน่าจะเป็น (Non Probabilistic Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) แบบบังเอิญ (Accidental Sampling) และแบบอาสาสมัคร (Convenience Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสำรวจข้อมูลพื้นฐานของชุมชน และสภาพพิพิธภัณฑ์/แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น 2) ประเด็นการสัมภาษณ์ผู้รู้เกี่ยวกับ พิพิธภัณฑ์/แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น สภาพและความต้องการสื่อการเรียนรู้ และประเด็นสำหรับสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อเพื่อการเรียนรู้ 3) ประเด็นการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ร่วมกับชุมชน 4) สื่อนวัตกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นตามความต้องการของ 4 พื้นที่ประกอบด้วย สื่อวีดิทัศน์ สื่อมัลติมีเดีย เว็บไซต์และสื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ หนังสือเล่มเล็ก แผ่นพับ และโปสเตอร์ รวมทั้งสื่อกิจกรรมฐานการเรียนรู้ 5) แบบประเมินคุณภาพสื่อการเรียนรู้ 6) แบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อสื่อการเรียนรู้และกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับสื่อแบบมีส่วนร่วมกับชุมชน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการในรูปแบบของการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ซึ่งประกอบด้วยการศึกษาข้อมูลพื้นฐานและประเมินความต้องการของชุมชน การออกแบบและพัฒนาสื่อการเรียนรู้กิจกรรมการเรียนรู้ การนำกิจกรรมการเรียนรู้ไปใช้ และการประเมินคุณภาพสื่อและประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อปรับปรุงและพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้ให้ได้อะไรการเรียนรู้ ที่ส่งเสริมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ โดยทุกขั้นตอนของการวิจัยดำเนินการในลักษณะของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ระหว่างคณะผู้วิจัยกับพิพิธภัณฑ์หรือแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น การวิจัยในครั้งนี้ได้กำหนดขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพบริบทชุมชน และสภาพพิพิธภัณฑ์/แหล่งเรียนรู้

ดำเนินการคัดเลือกพิพิธภัณฑ์และแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น สำหรับการวิจัยและพัฒนาสื่อการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมกับชุมชนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้พิพิธภัณฑ์และแหล่งเรียนรู้ที่ศึกษา จำนวน 4 แห่งจาก 4 จังหวัด จำแนกตามลักษณะเนื้อหาในการจัดแสดง จำนวน 4 แห่ง ประกอบด้วยแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นจำนวน 3 แห่งและพิพิธภัณฑ์จำนวน 1 แห่ง ดังนี้ 1) แหล่งโบราณคดีหนองราชวัตร จังหวัดสุพรรณบุรี 2) แหล่งเรียนรู้หมู่บ้านเบญจรงค์ดอนไก่ดี จังหวัดสมุทรสาคร 3) แหล่งเรียนรู้ประวัติศาสตร์โบสถ์ปรกโพธิ์ วัดบางกุ้ง จังหวัดสมุทรสงคราม 4) พิพิธภัณฑ์และแหล่งเรียนรู้ด้านศิลปหัตถกรรมศิลปปหอดศิลปปหอดเจริณ จังหวัดกาญจนบุรี การศึกษาข้อมูลสภาพบริบทชุมชนทั้ง 4 พื้นที่ โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลแบบต่างๆ ได้แก่ 1) การลงพื้นที่เก็บข้อมูลในพื้นที่ โดยการสอบถามและสัมภาษณ์คนในชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยใช้แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบบันทึกการลงพื้นที่ และแบบบันทึกผู้เข้าร่วมกิจกรรม/ผู้มีส่วนร่วม เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล 2) จัดการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ในพื้นที่เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ รับฟังความคิดเห็น ให้คำแนะนำ ระหว่างคณะผู้วิจัย ที่ปรึกษางานวิจัย นักวิจัยชุมชน ผู้ดูแลพิพิธภัณฑ์/แหล่งเรียนรู้ คนในชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น ผู้นำท้องถิ่น นักวิชาการ ผู้บริหารสถานศึกษา ปราชญ์ชาวบ้าน ครู นักเรียน นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไป 3) เก็บข้อมูลในพื้นที่โดยสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In deep Interview) กับคนในชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องพื้นที่ที่มีความเฉพาะ ได้แก่ ผู้นำท้องถิ่น นักวิชาการ ปราชญ์ชาวบ้าน ครู โดยการดำเนินการในขั้นตอนนี้ได้ข้อมูลพื้นฐานของชุมชน

สภาพภูมิปัญญาและแหล่งเรียนรู้ในชุมชน การศึกษาสภาพและความต้องการของสื่อการเรียนรู้ สื่อเพื่อการประชาสัมพันธ์ของ พิพิธภัณฑ์/แหล่งเรียนรู้ วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis) ของชุมชนทั้ง 4 พื้นที่ สำหรับเป็นแนวทางในการออกแบบและพัฒนาสื่อการ

ขั้นตอนที่ 2 สังเคราะห์เพื่อออกแบบและพัฒนาสื่อการเรียนรู้และกิจกรรมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์

จากขั้นตอนที่ 1 การศึกษาบริบทชุมชนและการศึกษาสภาพและความต้องการของสื่อการเรียนรู้ สื่อเพื่อการประชาสัมพันธ์ของพิพิธภัณฑ์/แหล่งเรียนรู้ ได้ข้อสรุปร่วมกันกับชุมชนในการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ชนิดต่างๆ ดังนี้

1. แหล่งโบราณคดีหนองราชวัตร จังหวัดสุพรรณบุรี ประกอบด้วยสื่อ ได้แก่ 1) สื่อมัลติมีเดีย เรื่อง แหล่งโบราณคดีหนองราชวัตร 2) สื่อวีดิทัศน์แนะนำแหล่งโบราณคดีหนองราชวัตร 3) สื่อสิ่งพิมพ์เพื่อการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ ได้แก่ โปสเตอร์ แผ่นพับและกิจกรรมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ในรูปแบบฐานการเรียนรู้ 4 ฐาน

2. แหล่งเรียนรู้หมู่บ้านเบญจรงค์ดอนไก่ดี จังหวัดสมุทรสาครประกอบด้วยสื่อ ได้แก่ 1) สื่อมัลติมีเดีย เรื่อง หมู่บ้านเบญจรงค์ดอนไก่ดี 2) สื่อวีดิทัศน์แนะนำหมู่บ้านเบญจรงค์ดอนไก่ดี 3) สื่อสิ่งพิมพ์เพื่อการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ ได้แก่ โปสเตอร์ และแผ่นพับกิจกรรมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์และกิจกรรมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ในรูปแบบฐานการเรียนรู้ 3 ฐาน

3. พิพิธภัณฑ์และแหล่งเรียนรู้ศิลปะหัตถศิลป์เอมเจริญ จังหวัดกาญจนบุรีประกอบด้วยสื่อ ได้แก่ 1) สื่อมัลติมีเดีย เรื่อง หัตถศิลป์เอมเจริญและผลงานศิลปะ 2) สื่อวีดิทัศน์แนะนำหัตถศิลป์เอมเจริญ 3) สื่อการเรียนรู้ศิลปะและกิจกรรมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ศูนย์การเรียนรู้ จำนวน 7 ศูนย์

4. แหล่งเรียนรู้ประวัติศาสตร์โบสถ์ปรกโพธิ์ วัดบางกุ้ง จังหวัดสมุทรสงครามประกอบด้วยสื่อ ได้แก่ 1) สื่อวีดิทัศน์แนะนำโบสถ์ปรกโพธิ์ ค่ายบางกุ้ง 2) สื่อสิ่งพิมพ์เพื่อการประชาสัมพันธ์ ได้แก่ แผ่นพับ หนังสือเล่มเล็ก 3) เว็บไซต์เพื่อการประชาสัมพันธ์ โบสถ์ปรกโพธิ์ ค่ายบางกุ้ง และกิจกรรมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ในรูปแบบฐานการเรียนรู้ 3 ฐาน

ขั้นที่ 3 ออกแบบและพัฒนาสื่อการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์

หลังจากขั้นที่ 2 ได้กำหนดชนิดของสื่อจำนวนสื่อในแต่ละพื้นที่แล้ว ได้ออกแบบและพัฒนาสื่อการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยใช้กระบวนการดำเนินการตามหลักการออกแบบของ ADDIE model ดังนี้

1. **ขั้นการวิเคราะห์ (Analysis)** ศึกษาเนื้อหา วิเคราะห์เนื้อหา กำหนดวัตถุประสงค์ กำหนดขอบเขตของเนื้อหา วิเคราะห์เป้าหมายและความต้องการ วิธีการ การจัดกิจกรรม ที่ได้จากการวิจัยในขั้นที่ 1 นำเนื้อหาไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสมและความถูกต้อง ความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย เพื่อนำมาเป็นแนวทางและพื้นฐานในการพัฒนาสื่อการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์

2. **ขั้นการออกแบบ (Design)**

2.1 กำหนดรายละเอียดวิธีการสร้างสื่อการเรียนรู้ตามความต้องการของแต่ละพื้นที่

2.2 วางแผนการสร้างสื่อชนิดต่างๆ ของทุกๆ พื้นที่ โดยมีการออกแบบแผนภูมิสายงาน (Flow Chart) บทภาพ (Story Board) สำหรับสื่อมัลติมีเดีย เขียนบทวีดิทัศน์ ออกแบบและกำหนดรูปแบบของสื่อสิ่งพิมพ์ รวมทั้งวางแผนการ

ออกแบบและสร้างเว็บไซต์ และนำรายละเอียดการวางแผนสร้างสื่อที่ออกแบบแล้ว ไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อ ด้านเนื้อหา ตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม และนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไข

3. ขั้นการพัฒนา (Development)

3.1 พัฒนาสื่อที่กำหนดไว้ โดยสร้างสื่อการเรียนรู้แต่ละชนิด มีการ ลงพื้นที่บันทึกภาพนิ่ง ถ่ายทำวิดีโอทัศน์ ตาม บท บันทึกเสียงบรรยาย เสียงดนตรี สำหรับงานด้านการผลิต และใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมต่างๆ ในการผลิตสื่อทุกชนิด ได้แก่ โปรแกรมสร้างสื่อมัลติมีเดีย (Multimedia Programs) โปรแกรมตัดต่อวิดีโอทัศน์ (Video Edit Programs) โปรแกรมออกแบบ ตกแต่งภาพกราฟิก (Graphic Programs) โปรแกรมสำหรับบันทึกเสียง (Sound Record Programs) โปรแกรมผลิตสื่อ สิ่งพิมพ์ (Desktop Publishing Programs) โปรแกรมออกแบบและพัฒนาเว็บไซต์ (Web Design Programs)

3.2 ประเมินคุณภาพสื่อที่พัฒนาขึ้น โดยนำสื่อไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา 3 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญด้านการ ออกแบบและพัฒนาสื่อ 3 ท่าน ประเมินคุณภาพสื่อและตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสม โดยใช้เกณฑ์การประเมิน 5 ระดับ

4. ขั้นการนำไปใช้ (Implementation)

นำสื่อการเรียนรู้ที่ผ่านการประเมินคุณภาพแล้ว ไปทดลองใช้เพื่อตรวจสอบหาข้อบกพร่องกับนักเรียน นักศึกษาที่ ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาข้อบกพร่องและแนวทางการปรับปรุงสื่อการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ให้ถูกต้องและเหมาะสม โดยมีการ ทดลองใช้รายบุคคล (One-to-one Tryout) ทดลองกับคนจำนวน 3 คน และการทดลองใช้แบบกลุ่มย่อย (Small Group Tryout) จำนวน 9 คน เพื่อหาข้อบกพร่องและปรับปรุงแก้ไขสื่อการเรียนรู้ให้มีความเหมาะสม และทำการปรับปรุงแก้ไขเพื่อ นำสื่อการเรียนรู้ก่อนที่จะนำไปทดลองใช้จริงสำหรับเก็บข้อมูลในการวิจัยในขั้นต่อไป

5. ขั้นการประเมินผล (Evaluation)

5.1 ในการทดลองใช้สื่อการเรียนรู้ นั้น เพื่อให้ทราบถึงข้อบกพร่องและแนวทางการปรับปรุงแก้ไขสื่อการเรียนรู้ อีกทั้งเป็นการตรวจสอบความเข้าใจของผู้เรียนว่ามีความเข้าใจตรงกันในเรื่องของเครื่องมือต่างๆ ในสื่อการเรียนรู้ ที่คณะผู้วิจัย ดำเนินการทดลอง

5.2 นำสื่อการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยใช้พิพิธภัณฑสถานและแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมกับชุมชนการ ทดลองใช้และปรับปรุงแก้ไขแล้วไปใช้จัดกิจกรรมกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

ขั้นตอนที่ 4 ประเมินผลการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ การใช้ประโยชน์จากการใช้สื่อที่พัฒนาขึ้น

การประเมินการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ โดยเก็บข้อมูลจากการเข้าร่วมการใช้สื่อการเรียนรู้ร่วมกับกิจกรรมส่งเสริม การเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มเป้าหมายและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ในด้านความรู้ความเข้าใจ ผลสัมฤทธิ์ ทักษะ พฤติกรรม ผลงาน ความคิดเห็นและความพึงพอใจ

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพชุมชน และสภาพพิพิธภัณฑสถานและแหล่งเรียนรู้ พบว่า มีจุดเด่นในด้านการเป็นแหล่งเรียนรู้ที่แตกต่างกัน พิพิธภัณฑสถานและแหล่งเรียนรู้ที่ศึกษาสามารถจำแนกตามลักษณะเนื้อหาในการจัดแสดง จำนวน 4 แห่งแบ่งเป็นแหล่งเรียนรู้ ในท้องถิ่น 3 แห่งและพิพิธภัณฑสถาน 1 แห่ง ได้แก่ แหล่งโบราณคดีหนองราชวัตร แหล่งเรียนรู้หมู่บ้านเบญจรงค์ดอนไถ่ แหล่ง เรียนรู้โบสถ์ปรกโพธิ์ วัดบางกุ้ง และพิพิธภัณฑสถานและแหล่งเรียนรู้ศิลปะหัตถศิลป์เอมเจริญ การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนแต่ละ พื้นที่มีความต้องการสื่อการเรียนรู้และสื่อเพื่อการประชาสัมพันธ์พิพิธภัณฑสถานและแหล่งเรียนรู้ของตนเองและให้การสนับสนุนใน

ทุกภาคส่วน

2.การพัฒนาสื่อการเรียนรู้และสื่อเพื่อการประชาสัมพันธ์ที่ได้มาจากการศึกษาความต้องการ การมีส่วนร่วม ความคิดเห็นข้อเสนอแนะจากชุมชนทั้ง 4 พื้นที่ ประกอบด้วย สื่อจำนวน 12 ชนิด ได้แก่ 1) สื่อมัลติมีเดียเพื่อการเรียนรู้ เรื่อง แหล่งเรียนรู้โบราณคดีหนองราชวัตร 2) สื่อวีดิทัศน์แนะนำแหล่งเรียนรู้โบราณคดีหนองราชวัตร 3) สื่อสิ่งพิมพ์ โปสเตอร์เพื่อการประชาสัมพันธ์ 4) สื่อสิ่งพิมพ์แผ่นพับเพื่อการประชาสัมพันธ์ 5) สื่อมัลติมีเดียเพื่อการเรียนรู้ เรื่อง แหล่งเรียนรู้หมู่บ้านเบญจรงค์ดอนไถ่ 6) สื่อวีดิทัศน์แนะนำแหล่งเรียนรู้และขั้นตอนผลิตเครื่องเบญจรงค์ หมู่บ้านเบญจรงค์ดอนไถ่ 7) สื่อมัลติมีเดียเพื่อการเรียนรู้ เรื่อง พิพิธภัณฑ์และแหล่งเรียนรู้ศิลปะหัตถศิลป์เอมเจริญ 8) สื่อวีดิทัศน์แนะนำพิพิธภัณฑ์และแหล่งเรียนรู้ศิลปะหัตถศิลป์เอมเจริญ 9) สื่อวีดิทัศน์แนะนำแหล่งเรียนรู้ประวัติศาสตร์โบสถ์ปรกโพธิ์ วัดบางกุ้ง 10) สื่อสิ่งพิมพ์แผ่นพับเพื่อการประชาสัมพันธ์ 11) สื่อสิ่งพิมพ์หนังสือเล่มเล็กเพื่อการประชาสัมพันธ์ 12) เว็บไซต์เพื่อการประชาสัมพันธ์ แหล่งเรียนรู้ประวัติศาสตร์โบสถ์ปรกโพธิ์ วัดบางกุ้ง

3.ผลการประเมินคุณภาพสื่อและการทดลองใช้สื่อการเรียนรู้ร่วมกับกิจกรรมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ร่วมกับชุมชนพบว่า สื่อการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นผ่านการประเมินคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญมีคุณภาพในระดับเหมาะสมมากในทุกประเภทสื่อ ดังแสดงในตารางที่ 1

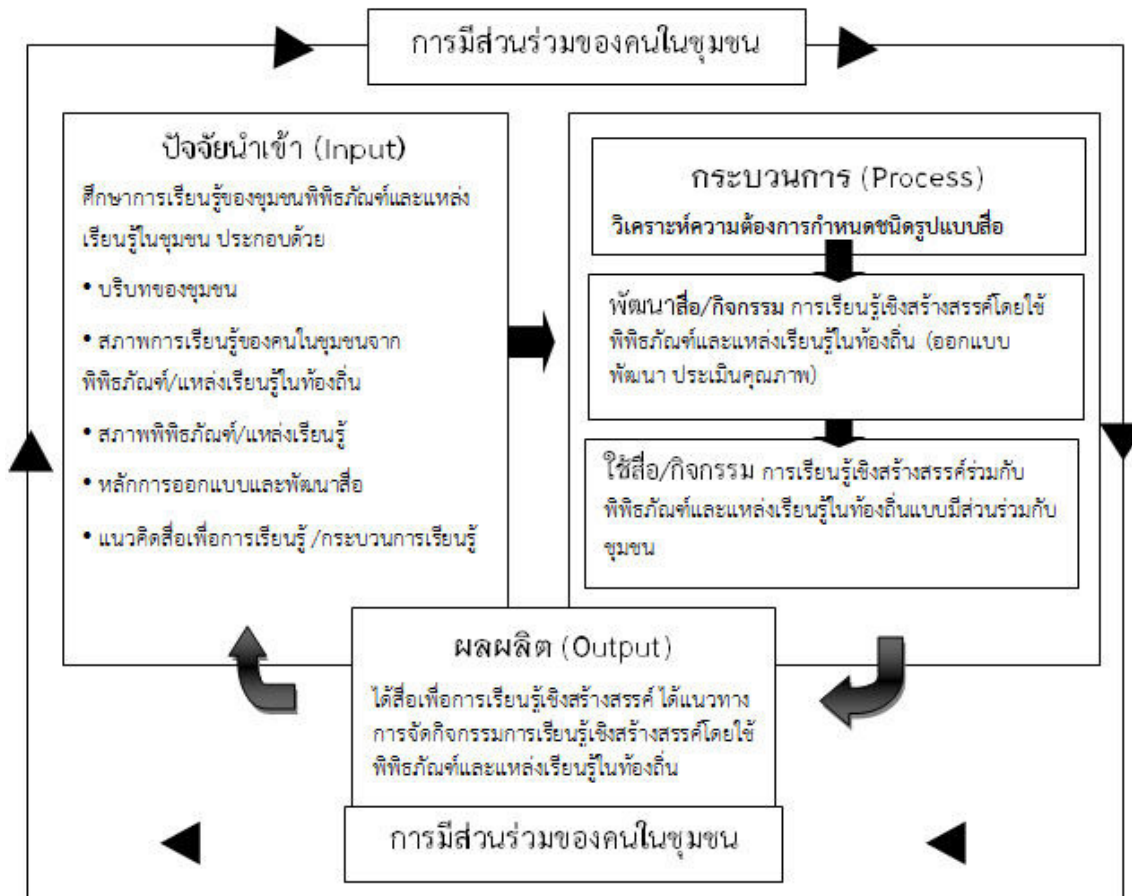
ตารางที่ 1 สรุปผลการประเมินคุณภาพสื่อการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ที่พัฒนาขึ้น โดยผู้เชี่ยวชาญ

การพัฒนาสื่อ	ด้านเนื้อหา		แปลผล	ด้านออกแบบ		แปลผล
	$\bar{X}$	S.D.		$\bar{X}$	S.D.	
แหล่งโบราณคดีหนองราชวัตร จังหวัดสุพรรณบุรี						
1. สื่อวีดิทัศน์เพื่อการเรียนรู้ เรื่อง แหล่งโบราณคดีหนองราชวัตร	4.30	0.38	ระดับมาก	4.38	0.51	ระดับมาก
2. สื่อมัลติมีเดียเพื่อการเรียนรู้ เรื่อง แหล่งโบราณคดีหนองราชวัตร	4.53	0.72	ระดับมากที่สุด	4.17	0.33	ระดับมาก
3. สื่อสิ่งพิมพ์แผ่นพับประชาสัมพันธ์ เรื่อง แหล่งโบราณคดีหนองราชวัตร	4.75	0.43	ระดับมากที่สุด	4.67	0.58	ระดับมากที่สุด
4. สื่อสิ่งพิมพ์โปสเตอร์ประชาสัมพันธ์ เรื่อง แหล่งโบราณคดีหนองราชวัตร	4.17	0.29	ระดับมาก	4.00	0.00	ระดับมาก
แหล่งเรียนรู้หมู่บ้านเบญจรงค์ดอนไถ่ จังหวัดสมุทรสาคร						
5. สื่อวีดิทัศน์เพื่อการเรียนรู้ เรื่อง หมู่บ้านเบญจรงค์ดอนไถ่	4.44	0.64	ระดับมาก	4.47	0.60	ระดับม
6. สื่อมัลติมีเดียเพื่อการเรียนรู้ เรื่อง หมู่บ้านเบญจรงค์ดอนไถ่	4.44	0.64	ระดับมาก	4.50	0.56	ระดับม ที่สุด

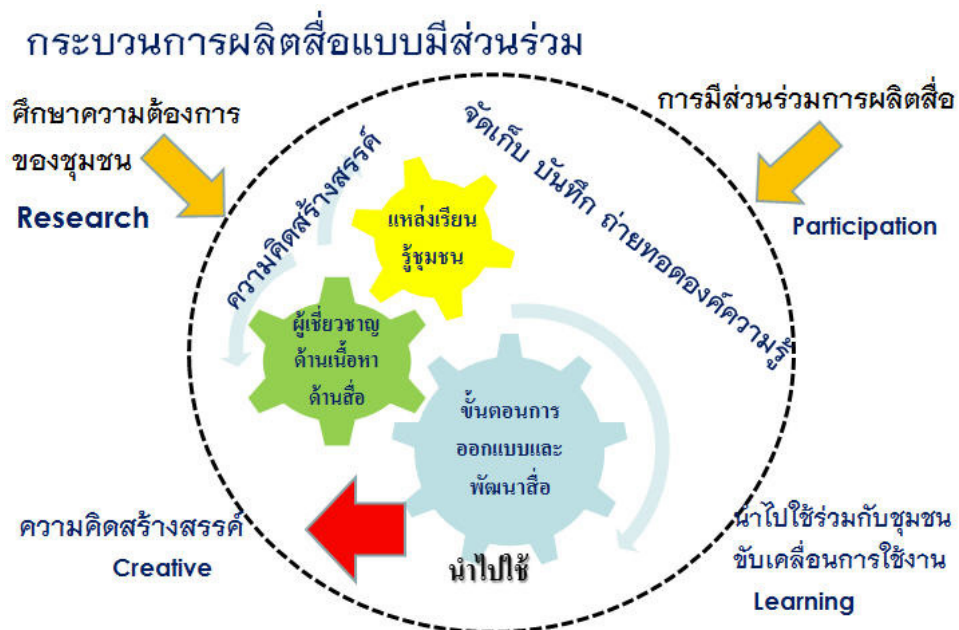
ตารางที่ 1 สรุปผลการประเมินคุณภาพสื่อการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ที่พัฒนาขึ้น โดยผู้เชี่ยวชาญ

การพัฒนาสื่อ	ด้านเนื้อหา		แปลผล	ด้านออกแบบ		แปลผล
	$\bar{X}$	S.D.		$\bar{X}$	S.D.	
หอศิลป์เอมเจริญ จังหวัดกาญจนบุรี						
7. สื่อวีดิทัศน์เพื่อการเรียนรู้ เรื่อง หอศิลป์เอมเจริญ	4.17	0.27	ระดับมาก	4.17	0.27	ระดับมาก
8. สื่อมัลติมีเดียเพื่อการเรียนรู้ เรื่อง หอศิลป์เอมเจริญ	4.48	0.42	ระดับมาก	4.17	0.27	ระดับมาก
แหล่งเรียนรู้ประวัติศาสตร์โบสถ์ปรกโพธิ์ วัดบางกุ้ง จังหวัดสมุทรสงคราม						
9. สื่อวีดิทัศน์เพื่อการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ประวัติศาสตร์ เรื่อง โบสถ์ปรกโพธิ์ วัดบางกุ้ง	4.07	0.38	ระดับมาก	3.95	0.29	ระดับมาก
10. สื่อสิ่งพิมพ์หนังสือเล่มเล็กแหล่งเรียนรู้ประวัติศาสตร์ เรื่อง โบสถ์ปรกโพธิ์ วัดบางกุ้ง	4.50	0.58	ระดับมากที่สุด	4.33	0.58	ระดับมาก
11. สื่อสิ่งพิมพ์แผ่นพับแหล่งเรียนรู้ประวัติศาสตร์ เรื่อง โบสถ์ปรกโพธิ์ วัดบางกุ้ง	4.25	0.58	ระดับมาก	4.33	0.58	ระดับมาก
12. สื่อเว็บไซต์เพื่อให้ความรู้และประชาสัมพันธ์แหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ เรื่อง โบสถ์ปรกโพธิ์ วัดบางกุ้ง	4.00	0.58	ระดับมาก	4.33	0.58	ระดับมากที่สุด

4. รูปแบบ (Model) ของการพัฒนาสื่อการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์และแนวทางการใช้สื่อการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยใช้พิพิธภัณฑ์และแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมกับชุมชนประกอบด้วย ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) ผลผลิต (Output) และแผนภาพแสดงขั้นตอนการพัฒนาสื่อการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมกับชุมชน รายละเอียดรูปแบบ (Model) ดังแสดงในแผนภาพที่ 1-2

ภาพที่ 1 แสดงรูปแบบ (Model) การพัฒนาสื่อการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์และแนวทางการใช้สื่อการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยใช้พิพิธภัณฑ์และแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมกับชุมชน

ภาพที่ 2 แสดงกระบวนการพัฒนาสื่อการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์และแนวทางการใช้สื่อการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยขอเสนอการอภิปรายผลตามแนวคิด ทฤษฎี สื่อการเรียนรู้ การมีส่วนร่วมกับชุมชนและการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ดังนี้

1. การพัฒนาสื่อการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยใช้พิพิธภัณฑ์และแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมกับชุมชนได้มีการศึกษาบริบทของชุมชนกำหนดแนวทางการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ร่วมกับกิจกรรมแบบมีส่วนร่วมกับชุมชน โดยใช้แหล่งเรียนรู้ของทั้ง 4 พื้นที่เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ คือ การพัฒนาสื่อการเรียนรู้ให้กับชุมชน รวมทั้งส่งต่อไปยังหน่วยงานหรือสถาบันต่างๆ ในชุมชนที่มีความต้องการสื่อการเรียนรู้ชุดนี้ โดยมีแนวทางการพัฒนาสื่อประกอบไปด้วยสื่อชนิดต่างๆ จำนวน 12 ชนิดของสื่อทั้ง 4 พื้นที่ที่ได้ออกแบบและพัฒนาสื่อขึ้นใหม่ทั้งหมดได้ผ่านการเลือกและเสนอแนะตามความต้องการของชุมชน ซึ่ง กิดานันท์มลิทอง (2536 : 84) ได้กล่าวถึงการเลือกสื่อการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนอย่างมีประสิทธิภาพนั้นเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง โดยในการเลือกสื่อจะต้องตั้งวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมในการเรียนรู้ให้แน่นอนก่อน เพื่อให้ใช้วัตถุประสงค์นั้นเป็นตัวชี้ในการเลือกสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม

นอกจากนั้นการพัฒนาสื่อทั้งหมดที่เกิดขึ้นในการวิจัยและพัฒนาสื่อการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ในครั้งนี้ ได้ผ่านการออกแบบและพัฒนาตามขั้นตอนและกระบวนการออกแบบและพัฒนาสื่อมีการตรวจสอบและประเมินคุณภาพในทุกๆ ขั้นตอน มีการสอบถามและศึกษาความต้องการและรูปแบบที่ต้องการจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในทุกภาคส่วนทำให้สื่อที่พัฒนาขึ้นทั้งหมดมีผลการประเมินอยู่ในระดับเหมาะสมมากในทุก ๆ ชนิดของสื่อทุก ๆ พื้นที่ ทั้งนี้เนื่องจากการพัฒนาสื่อได้ผ่านกระบวนการประเมินคุณภาพหลายขั้นตอนเพื่อหาข้อบกพร่องและปรับปรุงแก้ไขจนสื่อมีความเหมาะสม สามารถนำไปทดลองใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่างได้ ทำให้ผลการประเมินความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก อีกทั้งการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ ได้สร้างขึ้นตามขั้นตอนอย่างเป็นระบบ คณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเนื้อหา วิเคราะห์ความต้องการ ศึกษารูปแบบและชนิดของสื่อตามแนวทางการออกแบบและพัฒนาสื่อแต่ละชนิด ในบางสื่อ เช่น สื่อมัลติมีเดียมีการเรียงลำดับเนื้อหาบทเรียนจากง่ายไปยาก เป็นการพัฒนาอย่างเป็นระบบ มีการวางแผนการสร้าง แก้ไข ปรับปรุงโดยยึดจุดประสงค์การเรียนรู้เป็นหลัก และผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญในทุกขั้นตอน มีการนำไปทดลองใช้ก่อนการเข้าร่วมกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับกลุ่มตัวอย่างจริง มีการนำเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขสื่อการเรียนรู้ตามคำแนะนำ ทำให้ผลการประเมินคุณภาพสื่อเพื่อการเรียนรู้ ที่พัฒนาขึ้นในครั้งนี้มีคุณภาพและประสิทธิภาพซึ่งสอดคล้องกับ เสาวณีย์ สิกขาบัณฑิต (2528) ได้กล่าวถึงการพัฒนาสื่อก่อนที่จะนำไปใช้จริงควรจะมีการทดลองแก้ไขปรับปรุงให้ได้มาตรฐานก่อน เพื่อให้ทราบว่าสื่อนั้นมีคุณภาพเพียงใด มีสิ่งใดที่ยังบกพร่องอยู่ โดยการนำชุดบทเรียนหรือสื่อไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างหรือประชากรที่จะใช้จริง ซึ่งสอดคล้องกับวิเศษ แก้วกระจ่าย (2550) ที่ศึกษาวิจัยพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน สารการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม 5 เรื่อง ภูมิปัญญาไทย เบญจรงค์ จังหวัดสมุทรสาครสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดหลักสี่พัฒนาราษฎร์อุบลณ์ พบว่า บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเรื่องภูมิปัญญาไทย เบญจรงค์ จังหวัดสมุทรสาครมีประสิทธิภาพ 79.89/75.56 สูงกว่าเกณฑ์ 75/75 ที่กำหนดไว้

2. การมีส่วนร่วมกับชุมชนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์พิพิธภัณฑ์และแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมกับชุมชนมีขั้นตอนสำคัญ ได้แก่ 1) การศึกษา สำรวจ สภาพบริบทชุมชน โดยการสนทนากลุ่มผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน คณะครู นักเรียน ตัวแทนผู้ปกครองนักเรียน ผู้นำชุมชน ตัวแทนจากชุมชน โดยทุกคนมีส่วนร่วมในการกำหนดประเด็นที่จะศึกษา มีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการนำมาพัฒนาสื่อการเรียนรู้ รวมทั้งมีส่วนร่วมในการดำเนินการศึกษาการวางแผนการทำงานในแต่ละขั้นตอน จากการสนทนากลุ่มได้ข้อสรุปที่ชัดเจนในขั้นตอนการดำเนินการ แนวทางการจัดการเรียนการสอน แนวทางในการให้ความร่วมมือจากชุมชน 2) การตัดสินใจและวางแผน มีการร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ โดยใช้ SWOT ซึ่งทุกคนในที่ประชุมร่วมกันวิเคราะห์ในประเด็นต่างๆ ร่วมกันเพื่อหาแนวทางในการวางแผนดำเนินการอย่างเป็นระบบเป็นขั้นตอน 3) การดำเนินการ การดำเนินการมีส่วนร่วมของชุมชนนั้น เป็นส่วนที่สำคัญต้องสร้างความเข้าใจที่ตรงกันในการดำเนินการได้มีการทำงานร่วมกันกับชุมชน ประชาชนในพื้นที่แหล่งเรียนรู้ ผู้นำชุมชน ร่วมประชาสัมพันธ์ผู้นำชุมชน ผู้บริหาร คณะครูนักเรียนและผู้ปกครอง เพื่อให้ทุกคนมีโอกาสเข้าร่วมในการใช้สื่อและกิจกรรมการเรียนรู้ทุกพื้นที่ที่ร่วมจัดกิจกรรม 4) การติดตามและประเมินผล จากการจัดกิจกรรมในแต่ละพื้นที่ คณะผู้วิจัยได้ประเมินสื่อการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมกับชุมชนโดยสอบถามความคิดเห็นจากบุคคลต่าง ๆ ที่มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดกิจกรรม กระบวนการในการดำเนินงานเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างเป็นขั้นตอน เพื่อสร้างความตระหนักของคนในชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธัญพร วิริยกุล (2550) ศึกษาการจัดการความรู้ในชุมชน กรณีศึกษาด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนมีส่วนร่วม จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า รูปแบบการจัดการความรู้ในชุมชน มีส่วนประกอบที่สำคัญ คือ ความรู้ คน และกระบวนการ ความรู้คือความรู้ที่เกี่ยวกับการจัดการ โดยมีคนเป็นกลไกสำคัญที่จะทำให้เกิดกระบวนการหรือกิจกรรมต่างๆ และกระบวนการจึงเป็นวิธีเชื่อมประสาน คน ความรู้ และกระบวนการเข้าไว้ด้วยกัน ซึ่งรูปแบบการจัดการความรู้มีความสอดคล้องกับแบบจำลองปลาทุ (TUNA Model) อย่างยิ่ง และกระบวนการจัดการความรู้ในชุมชนที่ได้สามารถสังเคราะห์เป็นแบบจำลองที่มีลักษณะเป็นเกลียวของความรู้ที่เชื่อมต่อกัน เมื่อการนำไปใช้และพัฒนาให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ ๆ จะมีการเพิ่มพูนความรู้ยิ่งขึ้น ทั้งหมดนี้เกิดขึ้นภายในกระบวนการแลกเปลี่ยนความรู้ผ่านการพูดคุยแต่สิ่งดี ๆ ให้แก่กัน

การเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ผลการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ร่วมกับกิจกรรมแบบมีส่วนร่วมกับชุมชน โดยใช้พิพิธภัณฑ์และแหล่งเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ที่พบว่า ผลจากการใช้สื่อการเรียนรู้ร่วมกับกิจกรรมการเรียนรู้และสื่อการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ที่ช่วยส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และการเรียนรู้ของผู้เรียนในด้านต่างๆ ซึ่งเกิดผลงานเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ต่าง ๆ ที่ได้ดำเนินจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และสร้างสรรค์ผลงาน อาทิเช่น ผลงานการเขียนลายเครื่องเบญจรงค์ ผลงานการถ่ายภาพและสร้างสรรค์โปสการ์ด ของ โบสถ์ปรกโพธิ์ ผลงานด้านศิลปะของหอศิลป์เอมเจริญ และผลงานการสร้างสรรค์ของที่ระลึก จากแหล่งโบราณคดีหนองราชวัตร ซึ่งทั้งหมดเป็นผลงานที่แสดงออกด้านความคิดสร้างสรรค์ออกมาเป็นชิ้นงาน ที่เป็นผลมาจากการเรียนรู้ผ่านสื่อการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ผ่านกระบวนการเรียนรู้จากกิจกรรมการเรียนรู้ สถานการเรียนรู้ต่างๆ ที่ได้กำหนดขึ้นตามความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับ ศราวุธ ทิพย์รักษา (2550) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การสร้างสื่อมัลติมีเดียและกิจกรรมเพื่อการเรียนการสอนเรื่องชีวิตและวัฒนธรรมไทยภาคใต้ ผลการวิจัยพบว่าสื่อคอมพิวเตอร์มัลติมีเดียและกิจกรรมเพื่อการเรียนการสอนเรื่องชีวิตและวัฒนธรรมไทย มีคุณภาพอยู่ในเกณฑ์ดีมาก ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่ใช้สื่อคอมพิวเตอร์มัลติมีเดียและกิจกรรมเพื่อการเรียนการสอนที่สร้างขึ้นอยู่ในระดับมากที่สุดโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.57 ในด้านการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ได้จัดกิจกรรมการพัฒนาสื่อการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมกับชุมชนโดยใช้พิพิธภัณฑ์และแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ การจัดกิจกรรมในสถานที่จริงให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้สัมผัสบรรยากาศของความคิดสร้างสรรค์ของคนในชุมชน อีกทั้งยังให้ความรู้ผ่านสื่อที่หลากหลาย ทั้งสื่อมัลติมีเดีย สื่อวีดิทัศน์ และสื่อบุคคลตลอดการทำ

กิจกรรม อีกทั้งยังส่งเสริมให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการสร้างผลงานของตนเอง ซึ่งผลการทดลองใช้สื่อการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมกับชุมชนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ของทั้ง 4 พื้นที่ พบว่า แหล่งโบราณคดีหนองราชวัตรพบว่า ค่าเฉลี่ยของความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.92$, S.D. = 0.37) แหล่งเรียนรู้หมู่บ้านเบญจรงค์ดอนไก่อี จังหวัดสมุทรสาคร พบว่า ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.46$, S.D.=0.06) พิพิธภัณฑ์และแหล่งเรียนรู้ศิลปะ หอศิลป์เอมเจริญ จังหวัดกาญจนบุรี พบว่าค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่มีต่อสื่ออยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}= 4.73$, S.D. = 0.51) แหล่งเรียนรู้โบสถ์ปรกโพธิ์ วัดบางกุ้ง จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่าค่าเฉลี่ยของความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}= 4.28$, S.D. = 0.57) สอดคล้องกับ แนวความคิดของ ธนาทิพ ฉัตรภูติ (2544 : 24) ที่กล่าวว่า การให้ผู้เรียนเป็นผู้สร้างและค้นหาคำตอบด้วยตนเองมีปรัชญาที่เชื่อว่าถ้านักเรียนได้ออกแบบวิธีการเรียนรู้และทดลองค้นคว้าด้วยตนเอง จะทำให้นักเรียนเข้าใจที่ไปที่มาของความรู้ที่ได้ออย่างชัดเจน และสามารถจดจำความรู้เหล่านั้นด้วยความเข้าใจ ซึ่งจะทำความรู้นั้นคงอยู่กับนักเรียนไปได้ยาวนานต่างจากการท่องจำ นอกจากนี้การออกแบบกิจกรรมในฐานการเรียนรู้ต่าง ๆ ของแต่ละแหล่งเรียนรู้จึงเป็นกิจกรรมที่ช่วยสร้างความคิดสร้างสรรค์ให้แก่ผู้เรียน เพราะผู้เรียนต้องเรียนรู้ ผ่านกระบวนการคิด วางแผน ออกแบบ และสร้างสรรค์ ผลงานออกมาตามเนื้อหาที่ได้รับ ผ่านการกระตุ้นให้แสดงออกในเรื่องราวต่าง ๆ สอดคล้องกับสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2550 ก : 17-18) ที่ได้กำหนดการจัดการเรียนรู้แบบส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ไว้ได้แก่ การสร้างความตระหนัก ใช้เทคนิคต่างๆ ในการกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน, การระดมพลังความคิด เป็นการดึงศักยภาพของผู้เรียนทุกคนเพื่อให้สามารถค้นหาคำตอบผู้เรียนทุกคนจะต้องมีส่วนร่วม, การสร้างสรรค์ชิ้นงาน เมื่อผู้เรียนได้ผ่านกระบวนการเรียนรู้ คิดหาคำตอบแล้ว ผู้เรียนเกิดจินตนาการในการสร้างสรรค์ผลงานในรูปแบบต่างๆ, การนำเสนอผลงาน, การวัดและประเมินผล, การเผยแพร่ผลงาน การเผยแพร่ผลงานผู้เรียนในรูปแบบต่างๆ เช่น จัดนิทรรศการ การนำผลงานสู่สาธารณชนเป็นการนำเสนอความรู้และความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ได้ดำเนินการตามขั้นตอนและกระบวนการตามขั้นตอนที่ได้กำหนดไว้ทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์จากผลงานต่างๆ ของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์และแนวทางการใช้สื่อการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์โดยใช้พิพิธภัณฑ์และแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมกับชุมชน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ก่อนการพัฒนาสื่อควรมีการศึกษาศึกษาสภาพและความต้องการเรียนรู้ของชุมชนพิพิธภัณฑ์และแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ให้ชัดเจนเพื่อจะได้กำหนดแนวทางในการพัฒนาสื่อ ประเภทของสื่อที่ต้องการรวมถึงกิจกรรมการเรียนรู้ที่ตรงตามความต้องการที่แท้จริงเพื่อที่จะไม่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระหว่างการพัฒนาและพัฒนาคือ
2. การพัฒนาสื่อควรมีการกำหนดระยะเวลาให้ชัดเจนรวมทั้งวางแผนการผลิตในทุกๆ ขั้นตอนเนื่องจากพื้นที่แต่ละแห่งมีระยะทางที่แตกต่างกัน การลงพื้นที่เพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้ร่วมกับกิจกรรมแบบมีส่วนร่วมกับชุมชนอย่างเป็นขั้นตอนจึงมีความสำคัญ รวมถึง กระบวนการออกแบบและพัฒนาคืออย่างเป็นลำดับและขั้นตอน ทุกๆ ขั้นตอนจะต้องอาศัยระยะเวลาในการตรวจสอบ ปรับปรุงแก้ไขและมีการประเมินคุณภาพสื่อโดยผู้เชี่ยวชาญเป็นไปตาม หลักการและทฤษฎีทางสื่อและเทคโนโลยีการศึกษา

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีศึกษาวิจัยโดยการขยายผลกับการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ร่วมกับพิพิธภัณฑ์และแหล่งเรียนรู้ในพื้นที่จังหวัดอื่น ๆ เพิ่มขึ้นเพื่อจัดเก็บข้อมูลปัญหาในพื้นที่ไว้ เป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตตลอดจนปลูกฝังให้ชุมชนเกิดความรู้

เชิงสร้างสรรค์ เกิดความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของพิพิธภัณฑ์และแหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่พัฒนาสื่อ

2. ควรมีการศึกษาการนำสื่อการเรียนรู้และแนวทางการจัดกิจกรรม ไปบูรณาการกับการเรียนการสอนในชั้นเรียน เพื่อให้นักเรียนในชุมชนเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและเพื่อให้ข้อมูลความรู้ที่ได้รับนั้นมีความคงทน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว .

กิดานันท์มลิทอง. (2543).เทคโนโลยีและการสื่อสารเพื่อการศึกษา.กรุงเทพมหานคร: อรุณการพิมพ์.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). รายงานการประชุมวิชาการเรื่องการศึกษาเชิงสร้างสรรค์.

กรุงเทพมหานคร: สกศ.

เสาวณีย์ สิกขาบัณฑิต.(2528). เทคโนโลยีทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.

วิเศษ แก้วกระจาย. (2550). การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม5 เรื่อง ภูมิปัญญาไทย “เบญจรงค์ จังหวัดสมุทรสาคร” สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดหลักสี่พัฒนาราษฎร์อุบลมภ์. ค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีการศึกษา, มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ธัญพร วิริชอุทธา. (2550). การศึกษาการพัฒนาสื่อการศึกษาโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของนักเรียน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้อย่างบูรณาการเกี่ยวสุขภาพ ของโรงเรียนวัดสามง่าม อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีการศึกษา, มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ศราวุธ ทิพย์รักษา. (2550). การสร้างสื่อมัลติมีเดียและกิจกรรมเพื่อการเรียนการสอนเรื่องชีวิตและวัฒนธรรมไทยภาคใต้. ปริญญานิพนธ์ครุศาสตรบัณฑิตสาขาสหกรรมมหาบัณฑิต สาขาครุศาสตร์เทคโนโลยี, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.

สุรางค์ไคว้ตระกูล. (2544). จิตวิทยาการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธนาทิพ ฉัตรภูติ. (2544). การเรียนแบบผู้เรียนสำคัญที่สุด. วารสารปฏิรูป. 4,39 (มิถุนายน 2544) : หน้า 23

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของนักศึกษา ในวิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม

A Development of a Social Change of Leadership Training for Student at Siam Technology College

อาจารย์ ดร. เชษฐภรณ์ ลิลาศรีศิริ

สาขาวิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของนักศึกษาในวิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม และ 2) เพื่อทดลองใช้และปรับปรุงหลักสูตรฝึกอบรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของนักศึกษาในวิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรีของวิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบวัดเจตคติภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและ 2) แบบวัดภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางสังคม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ t-test dependent

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1) หลักสูตรฝึกอบรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของนักศึกษาในวิทยาลัยเทคโนโลยีสยามเป็นหลักสูตรแบบสัมมนาเชิงปฏิบัติการระยะเวลาฝึกอบรม 2 วัน เนื้อหาของหลักสูตรฝึกอบรมประกอบไปด้วย 4 โมดูล คือ โมดูลที่ 1 การปลูกจิตสำนึก โมดูลที่ 2 การเสริมสร้างความรู้ในเรื่องภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โมดูลที่ 3 การพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของนักศึกษาในระดับบุคคลและโมดูลที่ 4 การพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของนักศึกษาในระดับกลุ่ม และระดับชุมชน ประสิทธิภาพของหลักสูตรมีค่าเท่ากับ 84.33/83.33 และ 2) เจตคติภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางสังคมหลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และการติดตามผลหลังการฝึกอบรม 1 เดือน พบว่า นักศึกษามีพฤติกรรมที่ดีและตระหนักต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคมโดยการจัดโครงการสารพัดปณิธานน้ำใจให้แก่เด็ก และผู้พิการเข้าสอน ณ มูลนิธิสถานสงเคราะห์คนพิการ การุณยเวศน์ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี

คำสำคัญ: การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางสังคมนักศึกษาวชิวิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม

Abstract

The purposes of this research were to 1) to write development of a social change of leadership training for student at Siam Technology College, and 2) to trial and to improve development of a social change of leadership training for student at Siam Technology College. This research was the undergraduate students of Siam Technology College, and the sampling group consisted of 30 students. The research tools were 1) an attitude measurement of social change leadership, and 2) a test for social change leadership. The statistics that used in data analysis was Independent t-test.

The results were summarized as the following: 1) a social change of leadership training for student at Siam Technology College training was two days workshop course. The course description consisted of 4 modules was Module 1 Conscience. Module 2 a social change of leadership enhancing knowledge. Module 3 development of a social change of leadership individual values. Module 4 development of a social change of leadership group values and Community values. One month follow-up indicated that student have good behavior and recognize the benefits to society by created the project dream material to children and disabilities at Karunyawet foundation for persons with disabilities Bang Lamung district, Chonburi province, Thailand.

Keywords: Development of training, A social change of leadership, Student, Siam Technology College.

บทนำ

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในระดับบุคคลและประเทศเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพด้านสังคม รวมถึงเยาวชนไทยต้องให้ความสำคัญกับความรับผิดชอบต่อสังคมและธรรมาภิบาล (สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์, 2549) ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (2555-2559) ได้มุ่งเน้นให้คนเป็นศูนย์กลางและทิศทางการพัฒนาเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2555-2559 ต้องการให้เด็กและเยาวชนให้มีความมั่นคงในการดำรงชีวิตอย่างทั่วถึง มีความแข็งแรงทางร่างกายและจิตใจมีคุณธรรม จริยธรรมมีสำนึกความเป็นพลเมือง (Civic Mind) กล้าคิดและแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ตามวิถีประชาธิปไตยและมีความสุข อีกทั้ง สถานการณ์ในปัจจุบันควรสร้างภาวะผู้นำมีความสำคัญต่อการพัฒนาสังคม/ชุมชน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนาประเทศชาติ (คณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ, 2554)

ภาวะผู้นำมีความสำคัญต่อการพัฒนาสังคม ชุมชน ซึ่งเป็นกลไกสำคัญที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในทิศทางที่ดีเพิ่มมากขึ้น แต่ปัจจุบันภาวะผู้นำของคนในสังคมมีอยู่น้อยมากซึ่งเกิดจากไม่ได้รับการส่งเสริมให้มีภาวะผู้นำตั้งแต่เป็นเยาวชนดังนั้น การสร้างสังคมแห่งภาวะผู้นำควรปลูกฝังตั้งแต่เป็นนักศึกษาให้มีภาวะผู้นำเพื่อที่จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีภาวะผู้นำ (Dempster and Lizzio, 2006) ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาคุณภาพของสถาบันอุดมศึกษาและทิศทางการพัฒนาเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2555-2559 จากการศึกษาแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (Social change model of leadership หรือ SCML) นั้นเป็นรูปแบบภาวะผู้นำที่ถูกนำมาใช้มากที่สุดสำหรับการพัฒนาภาวะผู้นำให้กับนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาต่างประเทศ โดยสอดคล้องกับนักวิชาการในประเทศไทยที่ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของนักศึกษาเหมือนกันเพื่อให้นักศึกษาความรู้ที่เหมาะสมความสามารถที่ร่วมงานกับผู้อื่นได้และการเป็นพลเมืองที่ดี (ดนุลดา จามจุรี และบุบผา เมฆศรีทองคำ, 2554)

จากที่กล่าวมาสามารถสรุปได้ว่า แนวคิดของนักวิชาการเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางสังคม มีเนื้อหาที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็ก และเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2550 และการพัฒนานักศึกษาในวิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม สนใจที่จะใช้แนวคิดการพัฒนาประกอบกับผู้วิจัยในฐานะที่เป็นอาจารย์ผู้สอนในวิทยาลัยเทคโนโลยีสยามจึงมีความสนใจที่จะใช้แนวคิดของภาวะผู้นำดังกล่าว เพื่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมมาพัฒนาเป็นหลักสูตรฝึกอบรมของนักศึกษาเพื่อใช้ในการฝึกอบรมนักศึกษาให้มีภาวะผู้นำ ปรับปรุงตนเองให้สอดคล้องกับบทบาทและหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างเหมาะสม อีกทั้ง ได้รับการพัฒนาให้เป็นบัณฑิตที่สมบูรณ์ มีทั้งความรู้ด้านวิชาการมีประสบการณ์ที่ได้รับการเรียนรู้ในการทำงานร่วมกับผู้อื่น และมีความสามารถเป็นผู้นำที่สอดคล้องกับความต้องการของสังคมและของประเทศตามเป้าหมายในการพัฒนานักศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของนักศึกษาในวิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม
2. เพื่อทดลองใช้และปรับปรุงหลักสูตรฝึกอบรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของนักศึกษาในวิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็น การวิจัยและพัฒนา (Research and Development) เรื่องการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของนักศึกษาในวิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม จึงมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้ ขั้นที่ 1 ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการฝึกอบรมขั้นที่ 2 สร้างกรอบแนวคิดในการฝึกอบรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ขั้นที่ 3 สร้างหลักสูตรฝึกอบรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางสังคมขั้นที่ 4 การหาคุณภาพของหลักสูตรฝึกอบรม โดยผู้วิจัยนำหลักสูตรที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 ท่าน ซึ่งประกอบไปด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านภาวะผู้นำที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอก 3 ท่านผู้เชี่ยวชาญด้านการฝึกอบรมนักศึกษา 6 ท่าน ให้คำแนะนำ และตรวจสอบจุดมุ่งหมายการฝึกอบรมเนื้อหาการเรียนรู้ กิจกรรมการฝึกอบรม สื่อ อุปกรณ์

การวัด และประเมินผล และการประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรม ผู้วิจัยหาประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรมสรุปได้ว่ามีค่าประสิทธิภาพ E1/E2 เท่ากับ 83.38/82.54 ซึ่งมากกว่าเกณฑ์ 80/80 ขั้นที่ 5 ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องของหลักสูตรฝึกอบรม จากผลการทดลองหาประสิทธิภาพหลักสูตรฝึกอบรม แต่ละโมดูลการฝึกอบรมตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และขั้นที่ 6 นำหลักสูตรไปทดลองใช้และติดตามผลโดยกลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรีของวิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม จำนวน 30 คน ที่ได้รับการฝึกอบรมตามแบบแผนการวิจัยที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ One group pre-test post-test design โดยมีการวัดเจตคติ และภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางสังคมก่อนและหลังการฝึกอบรม อีกทั้งมีการติดตามพฤติกรรมหลังการฝึกอบรมประมาณ 1 เดือน โดยจัด ณ ห้องประชุม วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม ในเดือนมีนาคม พ.ศ.2556 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบวัดเจตคติภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และแบบวัดภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางสังคมมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach' s alpha coefficient) เท่ากับ .984 และ . 986 ตามลำดับ และแบบประเมินความเหมาะสมของหลักสูตร

ผลการวิจัย

จากผลการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของนักศึกษาในวิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. หลักสูตรฝึกอบรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของนักศึกษาในวิทยาลัยเทคโนโลยีสยามเป็นหลักสูตรแบบสัมมนาเชิงปฏิบัติการ ระยะเวลาฝึกอบรม 2 วัน เนื้อหาของหลักสูตรฝึกอบรมประกอบไปด้วย 4 โมดูล ได้แก่ โมดูลที่ 1 การปลูกจิตสำนึก โมดูลที่ 2 การเสริมสร้างความรู้ในเรื่องภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โมดูลที่ 3 การพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของนักศึกษาในระดับบุคคล และโมดูลที่ 4 การพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของนักศึกษาในระดับกลุ่มและระดับชุมชน โดยใช้เทคนิคการฝึกอบรม ได้แก่ 1) การบรรยาย 2) การอภิปรายกลุ่ม 3) การระดมสมอง 4) กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์และ 5) การปฏิบัติ โดยใช้การวัดและประเมินผลตามหลักสูตรฝึกอบรมประกอบด้วย 3 ส่วน คือ 1) ด้านเจตคติ ใช้แบบวัดเจตคติภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางสังคมก่อนการฝึกอบรมและหลังการฝึกอบรม 2) ด้านความรู้และพฤติกรรม ใช้แบบวัดภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางสังคมก่อนการฝึกอบรมและหลังการฝึกอบรมและติดตามผลหลังการฝึกอบรม และ 3) ด้านการฝึกอบรมใช้แบบประเมินความเหมาะสมของหลักสูตร

2. ผลการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของนักศึกษาในวิทยาลัยเทคโนโลยีสยามพบว่า

2.1) ค่าเฉลี่ยของเจตคติภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางสังคมหลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยค่าเฉลี่ยของเจตคติภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางสังคมหลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรมเท่ากับ 1.76 คะแนน (4.72-2.96) และ 1.79 คะแนน (4.60-2.81) ตามลำดับ ตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยเจตคติของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางสังคมก่อนและภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางสังคมก่อนและหลังของการฝึกอบรม

ระยะเวลา	$\bar{X}$	S.D	t	p
เจตคติของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางสังคม				
ก่อนการฝึกอบรม	2.96	.13	42.40**	.00
หลังการฝึกอบรม	4.72	.19		
ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางสังคม				
ก่อนการฝึกอบรม	2.81	.11	62.90**	.00
หลังการฝึกอบรม	4.60	.10		

หมายเหตุ: ** p < .01

2.2) การติดตามผลหลังการฝึกอบรม 1 เดือน พบว่า คณะนักศึกษาที่ได้รับการฝึกอบรม มีพฤติกรรม และมีความตระหนักต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคมในทางดีงาม โดยการจัดทำประโยชน์เพื่อสังคมโดยการจัดโครงการสารพัด ปันน้ำใจให้แก่เด็ก และผู้พิการเข้าสอน ณ มูลนิธิสถาน-สงเคราะห์คนพิการการุณยเวศน์ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี และ

2.3) ด้านความเหมาะสมของการใช้หลักสูตร พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับดีและเมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า ระดับความคิดเห็นในแต่ละกิจกรรมและระดับความคิดเห็นในภาพรวมมีความเหมาะสมระดับดีตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความเหมาะสมของการใช้หลักสูตร

ข้อความ	$\bar{X}$	S.D	ระดับความเหมาะสม
1. ระดับความคิดเห็นในแต่ละกิจกรรม			
1.1 โมดูลที่ 1 การปลูกจิตสำนึก	4.39	.53	ความเหมาะสมระดับดี
1.2 โมดูลที่ 2 การเสริมสร้างความรู้ในเรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางสังคม	4.44	.49	ความเหมาะสมระดับดี
1.3 โมดูลที่ 3 การพัฒนาภาวะผู้นำ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมของนักศึกษา ในระดับบุคคล	4.36	.66	ความเหมาะสมระดับดี
1.4 โมดูลที่ 4 การพัฒนาภาวะผู้นำ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมของนักศึกษา ในระดับกลุ่มและระดับชุมชน	4.35	.65	ความเหมาะสมระดับดี
2. ระดับความคิดเห็นในภาพรวม	4.31	.49	ความเหมาะสมระดับดี
โดยรวม	4.35	.45	ความเหมาะสมระดับดี

อภิปรายผล

จากงานวิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของนักศึกษาใน วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม ผู้วิจัยได้นำประเด็นมาอภิปราย ดังนี้

1. ผลการวิจัย พบว่า ลักษณะของหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของนักศึกษาใน วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม เป็นลักษณะเป็นการสัมมนาเชิงปฏิบัติการระยะเวลา 2 วัน เนื้อหาของหลักสูตรประกอบด้วย 4 โมดูล โดยใช้เทคนิคการฝึกอบรม คือ 1) การบรรยาย 2) การอภิปรายกลุ่ม 3) การระดมสมอง 4) กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์และ 5) การปฏิบัติ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาวัยรุ่นตอนปลาย 18-25 ปี ซึ่งมีวุฒิ ภาวะมากขึ้นเริ่มเข้าสู่การเป็นผู้ใหญ่ ลักษณะบุคลิกภาพเฉพาะของแต่ละคนและเรียนรู้ที่จะเข้าใจความแตกต่างแต่ละบุคคล บางครั้งแสดงออกในรูปขำขันคิดฝัน และมีความเป็นตัวของตัวเองสูงมีอิสระต่างๆ ทางความคิดและชอบอยู่ในกลุ่มเพื่อน(ศรีเรือง แก้ววังวล, 2553)

ดังนั้น ลักษณะของหลักสูตรต้องมีเทคนิคที่เหมาะสมกับนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนจึงจะทำให้การ อบรมมีประสิทธิภาพ การเลือกเทคนิควิธีการฝึกอบรมเพื่อให้ การอบรมบรรลุวัตถุประสงค์ สามารถพิจารณาจากวัตถุประสงค์ การฝึกอบรมว่าต้องการให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้รับความรู้ ทักษะหรือเจตคติและพิจารณาลักษณะของการเรียนรู้เป็นแบบ รายบุคคลหรือแบบกลุ่มการเลือกเทคนิควิธีการฝึกอบรมจึงต้องพิจารณาความเหมาะสมเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ และ ประสิทธิภาพต่อการฝึกอบรม ประกอบไปด้วย 1) การบรรยาย 2) การอภิปรายกลุ่ม 3) การระดมสมอง 4) การใช้กรณีศึกษา 5) การแสดงบทบาทสมมติ 6) กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์และ 7) การปฏิบัติ

นอกจากนั้น การเปลี่ยนแปลงหรือเพิ่มพูนความรู้ ทักษะและเจตคติของผู้เข้ารับการฝึกอบรมใช้เพื่อการเปลี่ยนแปลงหรือเพิ่มพูนได้ ประกอบไปด้วย 1) การบรรยาย 2) การอภิปรายเป็นคณะ 3) การบรรยายเป็นคณะ 4) การประชุมอภิปราย 5) ทศศึกษา 6) การสาธิตและ 7) การฝึกปฏิบัติเนื้อหาของหลักสูตร ประกอบด้วย 4 โมดูล คือ โมดูลที่ 1 การปลูกจิตสำนึกโมดูลที่ 2 การเสริมสร้างความรู้ในเรื่องภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โมดูลที่ 3 การพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของนักศึกษาในระดับบุคคล และโมดูลที่ 4 การพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของนักศึกษาในระดับกลุ่มและระดับชุมชนโดยสอดคล้องกับองค์ประกอบทั้ง 7 ประการ คือ องค์ประกอบที่ 1 ความมีจิตสำนึกในตนเอง (Consciousness of self) องค์ประกอบที่ 2 ความเป็นตัวของตัวเอง (Congruence) และองค์ประกอบที่ 3 การมุ่งมั่น (Commitment) ได้แก่ องค์ประกอบที่ 4 ความร่วมมือ (Collaboration) องค์ประกอบที่ 5 การมีเป้าหมายร่วมกัน (Common purpose) องค์ประกอบที่ 6 การแสดงความเห็นต่างอย่างสุภาพอ่อนน้อม (Controversy with civility) องค์ประกอบที่ 7 การเป็นพลเมืองที่ดี (Citizenship) เพื่อการเปลี่ยนแปลงโดยโมดูลที่ 1 การปลูกจิตสำนึก โมดูลที่ 2 การเสริมสร้างความรู้ในเรื่องภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและโมดูลที่ 3 การพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของนักศึกษาในระดับบุคคล ซึ่งเป็นการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในระดับบุคคล เพื่อการยกระดับการพัฒนาและการเรียนรู้ของนักศึกษาในการรู้จักตนเอง (Self-knowledge) ได้แก่ การเข้าใจถึงพรสวรรค์ของตนเอง ค่านิยม ความสนใจโดยเฉพาะความสัมพันธ์กับความสามารถของนักศึกษาในการช่วยให้มีภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นและสมรรถนะความเป็นผู้นำ (Leadership competence) ที่จะขับเคลื่อนตนเองและผู้อื่น ส่วนโมดูลที่ 4 การพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของนักศึกษาในระดับกลุ่มและระดับชุมชน ซึ่งเป็นการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในระดับกลุ่ม และชุมชน เพื่อการสร้างความร่วมมือในการทำงานร่วมกันในสถานการณ์ต่าง ๆ การเอื้ออำนวยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางบวกแก่สังคมทั้งในระดับสถาบัน และชุมชน คือ การทำกิจกรรมที่ช่วยให้สถาบันหรือสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ และหลักการของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในการพัฒนาภาวะผู้นำของนักศึกษาซึ่งประกอบด้วย 3 ระดับ โดยใช้ค่านิยมหลัก 7 ประการ ได้แก่ ระดับตนเอง คือ 1) ความมีจิตสำนึกในตนเอง 2) การกระทำที่สอดคล้องทุกด้านภายในตน 3) ความมุ่งมั่นผูกพัน ระดับกลุ่ม 4) ความร่วมมือร่วมใจ 5) การมีวัตถุประสงค์ร่วมกันและ 6) สามารถขัดแย้งได้แต่ต้องสุภาพและระดับชุมชน/สังคม 7) ความสำนึกในการเป็นสมาชิกหรือพลเมืองที่ดีเพื่อการเปลี่ยนแปลง และหลักการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาการพัฒนาภาวะผู้นำของนักศึกษาดังกล่าว แบ่งเป็น 3 ระดับ ได้แก่ 1) ระดับบุคคล 2) ระดับกลุ่มและ 3) ระดับสังคม ชุมชนผ่านการพัฒนาค่านิยมหลัก 7 ประการประกอบไปด้วย 1) ความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับตนเอง 2) ความเป็นตัวของตัวเอง 3) การมุ่งมั่น 4) ความร่วมมือ 5) การมีเป้าหมายร่วมกัน 6) การแสดงความเห็นต่างอย่างสุภาพอ่อนน้อม 7) ความเป็นพลเมืองเพื่อการเปลี่ยนแปลง [8] และภาวะผู้นำที่เหมาะสมกับสหัสวรรษที่ 3 โดยศึกษาทฤษฎีภาวะผู้นำในการพัฒนานักศึกษาใช้รูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางสังคมใน 3 ระดับขององค์ประกอบทั้ง 7 ประการดังกล่าว พบว่า ทำให้นักศึกษามีการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเพิ่มสูงขึ้นกว่านักศึกษาที่ไม่ได้รับอบรมดังกล่าว ซึ่งแสดงให้เห็นว่าทักษะของนักศึกษา โดยใช้แนวคิดรูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางสังคมนั้นเป็นสิ่งที่นักศึกษาสามารถเรียนรู้ได้จากการเรียนโดยการฝึกอบรม (Jackson, 2012) การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมของนักศึกษาในการเรียนรู้ด้วยการให้บริการสังคมโดยใช้รูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางสังคมใน 3 ระดับขององค์ประกอบทั้ง 7 ประการ ดังกล่าว พบว่า ทำให้นักศึกษาเกิดการทำงานเป็นทีมในหมู่นักศึกษาและความร่วมในสังคมได้เป็นอย่างดีการลำดับเนื้อหาที่นำเสนอในรายโมดูลได้เรียงลำดับเนื้อหาตามสภาพความเป็นจริงสอดคล้องกับความจำเป็นในการฝึกอบรมมีความเชื่อถือและเป็นแก่นความรู้ที่ทันสมัยถูกต้องมีความสอดคล้องกับความจริงในการทำงาน และมีความสอดคล้องกับบุคลิกภาพในการเรียนรู้ และประสบการณ์ผู้รับการฝึกอบรม

2. ผลการทดลองใช้และปรับปรุงหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของนักศึกษาในวิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม

หลังการฝึกอบรมมีเจตคติของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และระดับภาวะผู้นำ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมหลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.5 และติดตามผลหลังการฝึกอบรม 1 เดือน พบว่า คณะนักศึกษามีพฤติกรรมที่ดี และมีความตระหนักต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคมโดยการจัดโครงการสารพัดปณิธานน้ำใจให้แก่เด็ก และผู้พิการซ้ำซ้อน ณ มูลนิธิสถานสงเคราะห์คนพิการ การณเวศน์ (Haber and Komives, 2009) จากการสำรวจการเข้าร่วมหลักสูตรฝึกอบรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของนักศึกษาในวิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม โดยการมีเจตคติพฤติกรรมที่ดี และในการเป็นผู้นำอย่างเป็นทางการ และการเข้าร่วมในหลักสูตรพัฒนาภาวะผู้นำจะส่งผลต่อภาวะผู้นำแบบมีความรับผิดชอบต่องานของนักศึกษาระดับปริญญาตรีทั้งนักศึกษาเพศชาย และเพศหญิงแตกต่างกันอย่างไรโดยผลจากการศึกษา พบว่า การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติหน้าที่ รวมถึงการทำงานร่วมกันเป็นตัวแทนที่มีความสำคัญที่สุด และตัวแปรมีส่วนร่วมกับชุมชนเป็นตัวแปรที่สำคัญที่สุดสำหรับนักศึกษาหญิง (Haber and Komives, 2009) และการศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมทักษะภาวะผู้นำของนักศึกษาระดับสถาบันอุดมศึกษา พบว่า ภายหลังจากที่นักศึกษาได้ทำการศึกษาแนวคิดของรูปแบบภาวะผู้นำเพื่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ทำให้นักศึกษามีการพัฒนาภาวะผู้นำเพิ่มสูงขึ้นกว่านักศึกษาที่ไม่ได้รับการศึกษา ดังกล่าว ซึ่งแสดงให้เห็นว่าทักษะของนักศึกษานั้นโดยการใช้แนวคิดรูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางสังคมนั้นเป็นสิ่งที่นักศึกษาสามารถเรียนรู้ได้จากการเรียนโดยการฝึกอบรม (Jackson, 2012) การศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมของนักศึกษาในด้านการเรียนรู้ด้วยการให้บริการสังคม พบว่า การสร้างเจตคติและพฤติกรรมที่ดีในการพัฒนาภาวะผู้นำทางด้านอาชีพของนักศึกษาคณะสหเวชศาสตร์โดยใช้รูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเป็นรูปแบบที่มีความเหมาะสมในการนำมาพัฒนาภาวะผู้นำให้แก่นักศึกษาในระดับปริญญาตรี และได้ถูกนำมาใช้เป็นกรอบในการสร้างให้เกิดการทำงานเป็นทีมในหมู่นักศึกษาและการร่วมมือกันภายในสังคมได้เป็นอย่างดี (รัตติกรณ์ จงวิศา, 2543) และผลการฝึกอบรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้นำนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ พบว่า ผู้นำนิสิตที่ได้รับการฝึกอบรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีเจตคติที่ดีต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงหลังการฝึกอบรมมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ผู้นำประเมินตนเอง และภาวะผู้นำที่ผู้ร่วมงานประเมินผู้นำหลังเสร็จสิ้นการทดลองมากกว่าผู้นำนิสิตที่ไม่ได้รับการฝึกอบรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและ (อติญาณ์ ศรีเกษตรริน, 2543) การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความเป็นผู้นำสำหรับนักศึกษาพยาบาล พบว่า ผลสัมฤทธิ์และเจตคติที่เพิ่มขึ้นของนักศึกษาพยาบาลทดสอบก่อนและหลังการใช้หลักสูตรฝึกอบรม (พีชาวีร์ เมฆขยาย, 2550) และการพัฒนาหลักสูตรภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้สำหรับผู้บังคับการนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ พบว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้มีความรู้เกี่ยวกับภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ภายหลังการฝึกอบรมมากกว่าก่อนการฝึกอบรม (เสถียร เป้นเหลือ, 2550) และการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำสำหรับผู้บังคับการกิจกรรมนักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ พบว่า ผลของการสังเกตทักษะภาวะผู้นำอยู่ในระดับมากกว่าก่อนการฝึกอบรม (พรพรรณ ศรีรุ่งเรือง, 2551) และผลการฝึกอบรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการสร้างแรงบันดาลใจของนักศึกษาพยาบาลในวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสุพรรณบุรี พบว่า นักศึกษาพยาบาลที่ได้รับฝึกอบรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการสร้างแรงบันดาลใจมีคะแนนภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการสร้างแรงบันดาลใจมากกว่านักศึกษาพยาบาลที่ไม่ได้รับการฝึกอบรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการสร้างแรงบันดาลใจและภายหลังการฝึกอบรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการสร้างแรงบันดาลใจทั้ง นักศึกษาพยาบาลมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการสร้างแรงบันดาลใจมากกว่าก่อนฝึกอบรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการสร้างแรงบันดาลใจ

ข้อเสนอแนะ

การนำหลักสูตรฝึกอบรมไปปฏิบัติ จากผลการศึกษาที่เป็นข้อมูลเชิงประจักษ์แสดงให้เห็นว่าหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเป็นลักษณะสัมมนาเชิงปฏิบัติใช้เวลาฝึกอบรมทั้งสิ้น 2 วัน ประกอบไปด้วย 4 โมดูล โดย

โมดูลที่ 1-3 ทำการฝึกอบรมวันที่แรกและโมดูลที่ 4 ทำการฝึกอบรมวันสุดท้าย ผู้ที่นำหลักสูตรฝึกอบรมไปปฏิบัตินี้ไปใช้ควรบริหารจัดการเวลาในการฝึกอบรมของแต่ละโมดูลให้มีความเหมาะสมเป็นไปตามกำหนดการฝึกอบรมเพื่อให้การฝึกอบรมจุดมุ่งหมายของหลักสูตรฝึกอบรม

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

จากงานวิจัยเรื่องนี้ผู้วิจัย พบว่า ผลการวิจัยหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของนักศึกษาในวิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม ทำให้นักศึกษามีเจตคติและภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของหลังการฝึกอบรมสูงขึ้นกว่าก่อนการฝึกอบรม ดังนั้น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะว่าควรจะมีการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ปัจจัยที่ส่งเสริมเจตคติของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในวิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม
2. การบูรณาการรายวิชาที่เกี่ยวกับภาวะผู้นำหรือกิจกรรมส่งเสริมภาวะผู้นำที่สามารถใช้รูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี โดยฝ่ายกิจการนักศึกษาในวิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ. (2554). *แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติพ.ศ. 2555-2559*.

กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

ชูชัย สมितिไกร. (2551). *การฝึกอบรมบุคลากรในงาน*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ดนุลดา จามจุรี และบุบผา เมฆศรีทองคำ. (2554). การพัฒนาภาวะผู้นำในนิสิตระดับอุดมศึกษา. *วารสารนักบริหาร*. 32 (1): 169-173.

พรพรรณ ศรีรุ่งเรือง. (2551). ผลการฝึกอบรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการสร้างแรงบันดาลใจของนักศึกษา

พยาบาลในวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุพรรณบุรี. คุษุณิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี.

พีชาวีร์ เมฆขยาย. (2550). *การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้สำหรับผู้บังคับการนิสิตมหาวิทยาลัย*

เกษตรศาสตร์. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาอุตสาหกรรม ภาควิชาจิตวิทยา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

รัตติกรณ์ จงวิศาล. (2543). ผลการฝึกอบรมภาวะผู้นำของผู้นำนักศึกษามหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. คุษุณิพนธ์ปริญญา

วิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทร

โรฒประสานมิตร.

ศรีเรือง แก้ววังวล. (2553). *จิตวิทยาพัฒนาการชีวิตทุกช่วงวัย*. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น

สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์. (2549). *รูปแบบภาวะผู้นำเพื่อการเปลี่ยนทางสังคม*. พิมพ์ครั้งที่ 2 (1): 19-30.

เสถียร เป้นเหลือ. (2550). *การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำสำหรับผู้บังคับการนิสิตนักศึกษา*

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. คุษุณิพนธ์ปริญญาการศึกษาคุษุณิบัณฑิต สาขาวิชาการอุดมศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

อติญาณ ศรีเกษตรริน. (2543). *การสร้างหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความเป็นผู้นำสำหรับนักศึกษาพยาบาล*.

คุษุณิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการอุดมศึกษบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

เอกสารอ้างอิง

- Buschlen, E., & Dvorak, R. (2011). The Social Change Model as Pedagogy: Examining Undergraduate Leadership Growth. **Journal of Leadership Education**, 10 (2): 38-56.
- Dempster, N. & Lizzio, A. (2006). Student Leadership: necessary research. **Australian Journal of Education**, 51 (3): 276-285.
- Nadler, L. & Nadler, Z. (1989). **Developing Human Resources**. 3rd. San Francisco: Jossey Bass.
- Outcalt, C.L. (2001). A leadership approach for the New Millennium: A Case Study of UCLA's Bruin Leaders Project. **NASPA Journal**, 38 (2): 178-188.
- Haber, P. and Komives, S. R. (2009). Predicting the Individual Values of the Social Change Model of Leadership Development: The Role of College Students' Leadership and Involvement Experiences. **Journal of Leadership Education**, 7 (3).
- Jackson, V. (2012). Service Learning and Student Organization Initiatives: Facilitating Leadership Among Graduate Students. **The Internet Journal of Allied Health Sciences and Practice**, 10 (1).

อัตลักษณ์วิวัฒน์: การพัฒนาโมเดลจิตวิทยาประยุกต์เพื่อส่งเสริมสมรรถนะครูที่ปรึกษา

Identity Evolverment: Development of the Applied Psychology Model to Foster Competency of Counselor Teachers

อาจารย์มนทิรา อินจ่าย

ภาควิชาจิตวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาโมเดลจิตวิทยาประยุกต์เพื่อส่งเสริมสมรรถนะในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามพื้นฐานอัตลักษณ์ส่วนบุคคล กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยครูที่ปรึกษาโรงเรียนสาธิตจำนวน 21 คนและนิสิตวิทยาลัยการศึกษา 72 คน ใช้การสุ่มแบบเจาะจงตามความสมัครใจจากมหาวิทยาลัยพะเยา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบทดสอบทางจิตวิทยาและหลักสูตรการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการตามแนวคิดจิตวิทยาเท่าทันตัวตนและการบำบัดอย่างเป็นระบบแบบซาเทียร์เพื่อก่อเกิดการเปลี่ยนแปลง ใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบเทคนิค วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการแปลภาพวาด การวิเคราะห์เนื้อหา สถิติพรรณนา และการทดสอบวิลคอกซ์ ผลการวิจัยปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างมีเจตคติที่ดีต่อการฝึกอบรมในหลักสูตร ตลอดจนมีสมรรถนะเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ในด้านความเข้าใจเรื่องความเชื่อมโยงระหว่างสมองกับบุคลิกภาพ สุขภาพจิต ความฉลาดทางอารมณ์ ทฤษฎีทางจิตวิทยา และการให้คำปรึกษานักเรียน

คำสำคัญ: จิตวิทยาเท่าทันตัวตนซาเทียร์โมเดลจิตวิทยาประยุกต์สมรรถนะครูที่ปรึกษา

Abstract

The purpose of this research was to develop the applied psychology model to foster competencies in helping students based on personal identities. The sample consisted of 21 demonstration school teachers who were assigned the task as counselors and 87 undergraduates at College of Education. Purposive sampling was used on a voluntary basis from University of Phayao. The research instruments were psychological tests and the practical training program using the idea of Voice Dialogue and Satir Transformational Systemic Therapy (STST). The method used was a technical action research. Data were analyzed by interpretation of drawing, content analysis, descriptive statistics and The Wilcoxon Signed-Rank Test. The results of this research revealed that participants had positive attitudes toward the training program and increased their competency ($p < 0.001$) to understand psychological theories, the linkage between brain and personality, mental health, emotional intelligence and school counseling.

Keywords: Voice dialogue, Satir model, Applied psychology, Competency, Counselor teacher

บทนำ

อัตลักษณ์เชิงจิตวิทยาเป็นพื้นฐานสำคัญที่มักจะถูกมองข้ามในกระบวนการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรการศึกษาและฝึกอบรม (Cross, et al., 2007) แม้จะมีความพยายามจัดหลักสูตรการเรียนการสอนให้มีทั้งทักษะชีวิตควบคู่ไปกับทักษะความรู้ โดยนอกจากการมีวิทยากรหรือครูผู้สอนแล้ว กลไกหนึ่งที่แต่ละสถาบันการศึกษาได้จัดให้มีขึ้นในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนคือ ครูที่ปรึกษา ซึ่งหมายถึง บุคคลที่ได้รับมอบหมายและแต่งตั้งจากผู้บริหารให้ทำหน้าที่เป็นผู้ดูแลนักเรียน นักศึกษา ในด้านการเรียน ด้านส่วนตัว ด้านสังคม ตลอดจนให้ความช่วยเหลือแก่นักเรียนนักศึกษาเมื่อพบปัญหาอุปสรรคด้านการ

ปรับตัวในสถาบันการศึกษา ทั้งนี้การให้คำปรึกษามีลักษณะที่แตกต่างจากการให้บริการอื่น ๆ คือ มีทฤษฎี กระบวนการ และเทคนิคการให้คำปรึกษาให้ครูได้เลือกใช้ได้ตามความเหมาะสมกับลักษณะของปัญหาและธรรมชาติของนักเรียน (มัลลวีร์ อดุลวัฒน์ศิริ, 2554) แต่หากครูที่ปรึกษานั้นขาดการตระหนักรู้ในอัตลักษณ์ของตนเองและอัตลักษณ์ของนักเรียน ก็อาจทำให้การดูแลช่วยเหลือไม่เหมาะสมกับจริตนิสัยและตัวตน จนกระทั่งส่งผลทำให้กระบวนการช่วยเหลือนักเรียนไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร

ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับมนุษย์ในความเป็นปัจเจกบุคคลนั้น เกี่ยวข้องกับแนวคิดจิตวิทยาตัวตน (Self Psychology) โดยแต่ละบุคคลจะมีบุคลิกภาพย่อย (Sub-personalities) ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมภายใต้สถานการณ์ที่ต่างกัน ทั้งนี้มีงานวิจัยในช่วงทศวรรษหลังที่ใช้การสแกนสมองพบความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพย่อยกับสมองมนุษย์โดยสามารถบ่งชี้ได้ว่าบุคลิกภาพแบบใดมีความเชื่อมโยงกับสมองซีกซ้ายหรือซีกขวา อนึ่ง ในศาสตร์ทางจิตวิทยาเท่าทันตัวตน (Voice Dialogue) ได้เปรียบเทียบบุคลิกภาพย่อยแต่ละแบบเป็นเสมือนเสียงย่อย ๆ ในการรับรู้ตัวตนของมนุษย์แต่ละบุคคล โดยสามารถแบ่งเป็น ‘ตัวตนหลัก’(Primary Self) และ ‘ตัวตนที่ถูกกละเลย’ (Disowned Self) ซึ่งตัวตนหลักหมายถึงบุคลิกภาพหลักที่แสดงออกมาในแต่ละช่วงเวลาของพฤติกรรมมนุษย์ โดยแต่ละตัวตนหลักนั้นจะมีตัวตนที่ถูกกละเลยเป็นอีกขั้วของบุคลิกภาพ ทั้งนี้ตัวตนที่ถูกกละเลยไม่ได้ดีกว่าหรือแย่กว่าตัวตนหลัก แต่เป็นตัวตนที่ถูกกดเก็บลงจิตใต้สำนึก ในขณะที่ขั้วของตัวตนหลักถูกแสดงออกมาเป็นอัตลักษณ์ประจำตัวตามการรับรู้ของบุคคล (Stone and Stone, 2007; Injai, 2012; Nutting, 2012; วรวิวัฒน์วิทยฐานกรณ์, 2556)

นอกจากจิตวิทยาเท่าทันตัวตน (Voice Dialogue) แล้ว อีกแนวคิดร่วมสมัยที่กล่าวถึงอัตลักษณ์และตัวตนคือ การบำบัดอย่างเป็นระบบแบบซาเทียร์เพื่อก่อเกิดการเปลี่ยนแปลง (Satir Transformational Systemic Therapy: STST) หรือ ซาเทียร์โมเดล (Satir Model) ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของการดำเนินการปรึกษาที่สอดคล้องกับหลักการของจิตวิทยา โดยมีการเปรียบเทียบเขาน้ำแข็งแทนประสบการณ์ทางจิตใจของมนุษย์ เพื่อแสดงให้เห็นว่าสิ่งที่อยู่ภายในมีมากกว่าสิ่งที่ปรากฏภายนอก การทำความเข้าใจกับองค์ประกอบภายในแต่ละส่วนจะช่วยให้ง่ายต่อการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาในระดับต่าง ๆ คือ พฤติกรรม การปรับตัว ความรู้สึก การรับรู้ ความคาดหวัง ความปรารถนา และตัวตน (Banmen, 2002; Martinez, et al., 2011; นงพงา ลิ้มสุวรรณ และ นิดา ลิ้มสุวรรณ, 2555)

ภาพที่ 1 รูปภูเขาน้ำแข็งที่เป็นตัวแทนของจิตใจมนุษย์ตามแนวคิด Satir Model

ที่มา: นงพงา ลิ้มสุวรรณ และ นิดา ลิ้มสุวรรณ (2555)

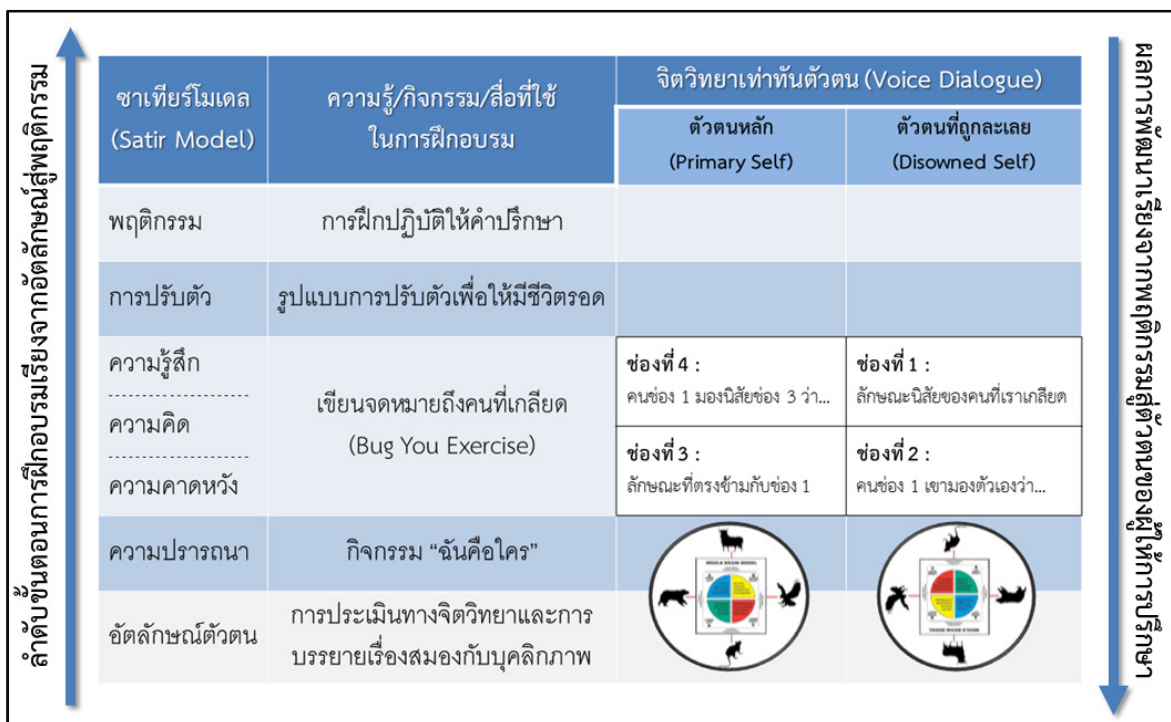
ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาวิจัยด้วยแนวคิดอัตลักษณ์วิวัฒน์ โดยสร้างโมเดลจิตวิทยาประยุกต์สำหรับส่งเสริมสมรรถนะครูที่ปรึกษาที่ต่อยอดจากอัตลักษณ์ของแต่ละบุคคล บนพื้นฐานของศาสตร์ด้านจิตวิทยาเท่าทันตัวตนและการบำบัดอย่างเป็นระบบแบบซาเทียร์เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง แล้วนำโมเดลที่ได้มาพัฒนาเป็นหลักสูตรฝึกอบรมที่เหมาะสมสำหรับพัฒนาสมรรถนะของครูที่ปรึกษา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพประสิทธิผลของทักษะการให้คำปรึกษาสำหรับดูแลช่วยเหลือนักเรียนต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาโมเดลจิตวิทยาประยุกต์สำหรับส่งเสริมสมรรถนะครูที่ปรึกษาตามอัตลักษณ์แห่งตน
2. เพื่อเสนอกระบวนการฝึกอบรมที่เหมาะสมสำหรับพัฒนาสมรรถนะในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

โครงการวิจัยครั้งนี้ ใช้การเก็บข้อมูลด้วยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) บนพื้นฐานความสมัครใจ (Voluntary Basis) ในการสร้างและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมผู้ที่จำเป็นต้องมีสมรรถนะที่สำคัญในการให้คำปรึกษาแก่นักเรียนตามขั้นตอนต่อไปนี้ คือเริ่มจากการสร้างภาพจำลองทางความคิด (Conceptual Model) ในการส่งเสริมสมรรถนะครูที่ปรึกษาตามแนวคิดจิตวิทยาเท่าทันตัวตน (Voice Dialogue) และการบำบัดอย่างเป็นระบบแบบซาเทียร์เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง (Satir Transformational Systemic Therapy: STST) เพื่อพัฒนาเป็นหลักสูตรการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อส่งเสริมสมรรถนะในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามพื้นฐานอัตลักษณ์ส่วนบุคคล และนำไปทดลองในการฝึกอบรมครูที่ปรึกษาโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยพะเยา จำนวน 21 คน จากนั้นนำผลการประเมินหลักสูตรฝึกอบรมดังกล่าวมาปรับปรุงเป็นโมเดลจิตวิทยาประยุกต์เพื่อส่งเสริมสมรรถนะครูที่ปรึกษาอย่างเป็นระบบ โดยนำโมเดลที่ได้ไปทดลองใช้ในการฝึกอบรมนิสิตวิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา ซึ่งมีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 72 คน

ภาพที่ 2 โมเดลจิตวิทยาประยุกต์เพื่อส่งเสริมสมรรถนะครูที่ปรึกษา

ที่มา: มณฑิรา อินจ่าย (2557)

ในการเก็บข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามและแบบทดสอบทางจิตวิทยาเพื่อประเมินอัตลักษณ์ของผู้เข้าร่วมโครงการ ดังนี้

1. แบบทดสอบ MBTI (The Myers – Briggs Type Indicator) เป็นแบบทดสอบบุคลิกภาพที่พัฒนาขึ้นโดย Katharine C. Briggs และ Briggs Myers จากแนวคิดของ Carl Jung เกี่ยวกับการจัดประเภทของบุคลิกภาพ (Jung's Personality Typology) แบบทดสอบดังกล่าวประกอบด้วยคำถามปรนัยให้เลือกคุณลักษณะที่บุคคลแสดงออกบ่อย ๆ ใน 4 มิติ เป็นแนวโน้มเชิงของความพึงพอใจ (Preference) สองลักษณะที่ตรงข้ามกัน คือ

1.1 มิติด้านการมองโลก ที่มีลักษณะแสดงตัว คือหันออกจากตัว มุ่งสนใจโลกภายนอกตนเอง (Extroversion-E) กับลักษณะเก็บตัว ที่หันเข้าหาตนเอง มุ่งสนใจโลกภายในตนเอง (Introversion-I)

1.2 มิติด้านการรับรู้ข้อมูล เป็นลักษณะการรับรู้จากประสาทสัมผัสทั้งห้าโดยตรง มักอยู่ในโลกของความเป็นจริงในปัจจุบัน (Sensing-S) กับลักษณะการรับรู้ที่ใช้การคาดการณ์อนาคต หรือจากประสบการณ์ในอดีตมาเชื่อมโยง มักอยู่ในโลกของความฝันและจินตนาการ (Intuition-N)

1.3 มิติด้านการตัดสินใจ เป็นลักษณะการให้คุณค่าต่อหลักการและเหตุผลเป็นหลัก (Thinking-T) กับลักษณะการให้คุณค่าต่อความรู้สึกเป็นหลัก (Feeling-F)

1.4 มิติด้านการดำเนินชีวิต เป็นลักษณะของการกระทำที่มีแบบแผนกฎเกณฑ์ ชอบที่จะกำหนดเตรียมการล่วงหน้า (Judging-J) กับลักษณะของการกระทำที่ยืดหยุ่นปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์ เปิดกว้างรับรู้ข้อมูล ไม่ชอบถูกควบคุม (Perceiving -P)

การผสมผสานของแนวโน้มความพึงพอใจในทั้งสี่มิติ จะทำให้ได้รูปแบบบุคลิกภาพ 16 รูปแบบ ซึ่งเป็นความแตกต่างของบุคคลทางด้านเจตคติ การรับรู้ การตัดสินใจ และวิธีการดำเนินชีวิต รูปแบบบุคลิกภาพทั้ง 16 แบบนี้ จะไม่มีแบบใดดีแบบใดไม่ดี ดังนั้นจึงไม่มีการประเมินความถูกต้องและไม่ทำให้เกิดความรู้สึกคับข้องใจ อับอาย หรือกังวลต่อผู้ทำแบบทดสอบ (Myers and McCauley, 1988 อ้างโดย รวีวรรณ ศรีสุชาติ, 2540)

2. แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ สำหรับผู้ใหญ่ อายุ 18-60 ปี (Emotional Intelligence Screening Test for Adult 18-60 years) เป็นแบบประเมินของสำนักพัฒนาสุขภาพจิต ข้อคำถามมีลักษณะเป็นปรนัย 52 ข้อ ประกอบด้วยหลักสำคัญ 3 ประการคือ ดี เก่ง และสุข โดย “ดี” หมายถึง ความสามารถในการควบคุมตนเอง รักษาสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่น และมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม “เก่ง” หมายถึง ความสามารถในการรู้จักตัวเอง คิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีแรงจูงใจ มุ่งมั่นทำให้สำเร็จ ตัดสินใจแก้ปัญหาและแสดงออกได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ “สุข” หมายถึงความสามารถในการรู้จักหาความสุขและแก้ทุกขให้ตนเองได้ (กาญจนา วณิชรมณีย์ และ วนิดา ชนินทุทรวงศ์, 2543)

3. แบบทดสอบดัชนีชี้วัดสุขภาพจิตคนไทยฉบับสั้น 15 ข้อ (Thai Mental Health Indicator Version 2007: TMHI-15) เป็นแบบทดสอบปรนัยเกี่ยวกับดัชนีชี้วัดความสุขคนไทย 15 ข้อ ได้รับรองโดยกรมสุขภาพจิต มีคะแนนเต็มทั้งหมด 60 คะแนน เพื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์ปกติที่กำหนดว่ามีสุขภาพจิตดีกว่าคนทั่วไป มีสุขภาพจิตดีเท่ากับคนทั่วไป หรือมีสุขภาพจิตดีน้อยกว่าคนทั่วไป (กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข, 2554)

4. การวาดภาพอย่างอิสระ (Free-Drawing) ประกอบกับการเขียนบรรยายอัตลักษณ์แห่งตนของผู้ร่วมโครงการ ทั้งนี้การวาดภาพเป็นเทคนิคที่อาศัยหลักของการฉายภาพจิตที่ว่า บุคคลไม่อาจปกปิดสิ่งต่าง ๆ ที่ซ่อนเร้นอยู่ในจิตไร้สำนึก (Unconscious) สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จะถูกถ่ายทอดลงบนแผ่นกระดาษโดยไม่อาจบิดเบือน ปิดบัง หรือซ่อนเร้นได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคลิกลักษณะที่ได้จากการวาดภาพนั้นมักจะเป็นสิ่งที่สะท้อนถึงแนวคิดเกี่ยวกับตนเองหรืออัตมโนทัศน์ (Self-Concept) ในการมองตนเอง (พริ้มเพรา ดิษยาณิษ, 2544)

ผู้วิจัยได้ศึกษาคุณภาพของแบบทดสอบที่ใช้โดยนำไปทดสอบกับนิสิตภาควิชาจิตวิทยา มหาวิทยาลัยนเรศวร จำนวน 30 คน พบค่าความเที่ยง (Reliability) จากสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาคในแบบทดสอบ MBTI, แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ และแบบทดสอบดัชนีชี้วัดสุขภาพจิตคนไทยฉบับสั้น เท่ากับ 0.71, 0.93 และ 0.70 ตามลำดับ

การเก็บข้อมูล จัดฝึกอบรม และแปลผลการทดสอบ ใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบเทคนิค (Technical Action Research) ดำเนินการในระหว่างวันที่ 28 ตุลาคม 2556 ณ โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยพะเยา และวันที่ 18 มกราคม 2557 ณ วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยาวิเคราะห์ข้อมูลสำคัญโดยใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) และการทดสอบวิลคอกซัน (The Wilcoxon Signed-Rank Test)

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลส่วนบุคคลของครูที่ปรึกษา โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยพะเยาที่สมัครใจเข้าร่วมโครงการวิจัย มีจำนวนรวมทั้งสิ้น 21 คน จำแนกเป็นเพศชาย 12 คน เพศหญิง 9 คน มีอายุระหว่าง 23 – 33 ปี อายุเฉลี่ย 28.9 ปี ผู้เข้าร่วมโครงการร้อยละ 71.4 มีสถานภาพสมรสโสด ร้อยละ 81.0 มีภูมิลำเนาอยู่ในภาคเหนือ ร้อยละ 57.1 เรียนจบปริญญาโทและร้อยละ 38.1 เรียนจบปริญญาตรี โดยส่วนใหญ่เรียนจบมาในสาขามนุษยศาสตร์-สังคมศาสตร์ 11 คน คิดเป็นร้อยละ 54.2 รองลงมาคือเรียนจบสาขาวิทยาศาสตร์-เทคโนโลยี 7 คน คิดเป็นร้อยละ 33.3 และเรียนจบมาในสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ 2 คน คิดเป็นร้อยละ 9.5 สำหรับประสบการณ์การปฏิบัติงานในฐานะครูที่ปรึกษายู่ระหว่าง 4 เดือนถึง 10 ปี เฉลี่ยประมาณ 2 ปี ทั้งนี้มีผู้ที่เคยเข้ารับการฝึกอบรมด้านจิตวิทยาการศึกษามาก่อนจำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 57.1 และมีผู้ที่ไม่เคยเข้ารับการฝึกอบรมด้านจิตวิทยาการศึกษามาก่อนจำนวน 9 คนคิดเป็นร้อยละ 42.9 ของผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยในครั้งนี้

2. ผู้เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่มีการประเมินอัตลักษณ์ของตนเองว่าเป็นผู้ให้และผู้ดูแล ผ่านการวาดรูปและบรรยายภาพในลักษณะของพระอาทิตย์ที่ส่องแสงให้ความอบอุ่นแก่โลก เป็นเสียงเพลง บ้าน และธรรมชาติที่สร้างประโยชน์และความสบายใจแก่ผู้อื่น การวาดภาพส่วนใหญ่ใช้เส้นลากยาวและมั่นคง (Firm Line) ซึ่งสอดคล้องกับมุมมองต่ออัตลักษณ์ของตนเองในแง่บวก บุคลิกภาพโดยรวมเป็นแบบเก็บตัวชอบใช้จินตนาการเน้นเหตุผลและชอบยืดหยุ่นตามสบาย มีสุขภาพจิตและความฉลาดทางอารมณ์อยู่ในเกณฑ์ปกติ

ภาพที่ 3 ผลงานการวาดภาพอิสระเพื่อประกอบกับการเขียนบรรยายอัตลักษณ์แห่งตนของผู้ร่วมโครงการ
ที่มา: มณฑิรา อินจ่าย (2557)

3. หลังจากเข้ารับการฝึกอบรมตามโมเดลจิตวิทยาประยุกต์เพื่อส่งเสริมสมรรถนะครูที่ปรึกษา ผลการประเมินปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างมีเจตคติที่ดีต่อการฝึกอบรมในหลักสูตรทั้งในด้านประโยชน์และความประทับใจจากการฝึกอบรมในระดับมากที่สุด และมีการเรียนรู้เพิ่มขึ้นในด้านความเข้าใจเรื่องความเชื่อมโยงระหว่างสมองกับบุคลิกภาพ สุขภาพจิต ความฉลาดทางอารมณ์ ทฤษฎีทางจิตวิทยา และการให้คำปรึกษานักเรียน ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการประเมินทางจิตวิทยาและผลการฝึกอบรมครูที่ปรึกษาโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยพะเยาที่สมัครใจเข้าร่วมโครงการวิจัย จำนวน 21 คน

รหัส	ผลการประเมินทางจิตวิทยา				ผลการฝึกอบรม		
	บุคลิกภาพ	มุมมองต่อ อัตลักษณ์	ความฉลาด ทางอารมณ์	สุขภาพจิต	ประโยชน์ที่ได้ จากการอบรม	ความ ประทับใจ	ผลการ เรียนรู้
01	ESFP	0	ปกติ	Fair	5	5	+2.00
02	ESTP	+	ปกติ	Fair	4	3	+0.40
03	INTP	0	ปกติ	Poor	4	5	+2.40
04	INFP	+	ปกติ	Good	5	5	+1.40
05	ISTJ	+	ปกติ	Good	5	5	+1.00
06	INTP	+	ปกติ	Fair	5	5	+1.20
07	INTP	-	ปกติ	Fair	4	4	+1.00
08	ISTP	+	ปกติ	Fair	4	5	+1.20
09	ENTP	-	ปกติ	Fair	5	5	+0.60
10	ESFP	+	ปกติ	Fair	5	5	+2.40
11	ISTP	0	ปกติ	Fair	5	4	+1.00
12	INTP	+	ปกติ	Good	5	5	+1.60
13	ENTJ	0	ปกติ	Fair	4	4	+0.60
14	INTP	+	ปกติ	Good	5	5	+0.80
15	ISTJ	0	ปกติ	Poor	4	5	+0.80
16	INFP	-	ปกติ	Fair	5	5	+1.20
17	ISTJ	-	ปกติ	Fair	5	5	+1.60
18	INTP	0	ปกติ	Fair	5	5	+0.60
19	ENTJ	0	ปกติ	Fair	5	4	+0.60
20	INFJ	+	ปกติ	Fair	5	4	+1.00
21	INTP	-	ปกติ	Fair	5	5	+1.00
ค่ากลาง	INTP	+	ปกติ	Fair	4.71	4.67	+1.16
ความ หมาย	เก็บตัว จินตนาการ เน้นเหตุผล ยึดหยุ่นตามสบาย	มองตนเอง แง่บวก ในฐานะของ “ผู้ให้”	มีความฉลาดทาง อารมณ์ทุกด้าน อยู่ในเกณฑ์ปกติ	สุขภาพจิต เท่ากับคน ทั่วไป	ได้รับประโยชน์ จากการอบรม ในระดับมากที่สุด	ประทับใจ การอบรม มากที่สุด	มีความรู้ เพิ่มขึ้น หนึ่งระดับ

ที่มา: มณฑิรา อินจ่าย (2557)

4. ครูที่ปรึกษาผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยจากโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยพะเยา ได้ให้ข้อเสนอแนะในการพัฒนาโมเดลจิตวิทยาประยุกต์เพื่อส่งเสริมสมรรถนะครูที่ปรึกษา ว่าควรคงรักษาข้อดีของระบบการฝึกอบรมตามโมเดลที่เริ่มจากการ

ประเมินอัตลักษณ์และพื้นฐานทางจิตวิทยาของผู้เข้าร่วมการอบรมก่อน แล้วจึงดำเนินการฝึกอบรมตามโมเดลโดยเน้นให้เข้า กับอัตลักษณ์ บุคลิกภาพ และข้อควรพัฒนาของผู้เข้ารับการอบรม ทั้งนี้หากสามารถอบรมให้ความรู้แก่บุคลากรในวิชาชีพครู ตั้งแต่ยังอยู่ในสถานศึกษา โดยเพิ่มกรณีศึกษาให้เห็นเป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน ก็จะเป็นประโยชน์ในการฝึกงานและการปฏิบัติ หน้าที่ของนิสิตนักศึกษาที่จำเป็นต้องดูแลให้คำปรึกษานักเรียนต่อไป

5. การขยายผลโมเดลเป็นกระบวนการฝึกอบรมสำหรับพัฒนาสมรรถนะในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในกลุ่มนิสิต วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา ซึ่งมีข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของนิสิตที่สมัครใจเข้าร่วมการวิจัยครั้งนี้คือ เป็นนิสิตที่ เรียนเพื่อประกอบอาชีพครูในสาขาวิชาคณิตศาสตร์ ฟิสิกส์ เคมี ชีววิทยา และวิทยาศาสตร์การกีฬา จำนวนรวมทั้งสิ้น 72 คน จากนิสิต 102 คนที่เข้าร่วมการอบรมทักษะการให้คำปรึกษานักเรียน วันที่ 18 มกราคม 2557 พบว่าผู้เข้าร่วมโครงการมี สมรรถนะเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ในด้านความเข้าใจเรื่องทฤษฎีทางจิตวิทยา ความเชื่อมโยงระหว่าง สมรรถนะกับบุคลิกภาพ สุขภาพจิต ความฉลาดทางอารมณ์ และการให้คำปรึกษานักเรียน

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนน pretest-posttest จากแบบประเมินสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการ อบรมและแบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ของนิสิตวิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยาที่สมัครใจเข้าร่วม โครงการวิจัย จำนวน 72 คน

ความรู้ความเข้าใจในหัวข้อ	pretest-posttest	N	Mean Rank	Z (p-value)
ทฤษฎีจิตวิทยาการศึกษา	คะแนนลดลง	1	24.00	-7.117***[a]
	คะแนนเพิ่มขึ้น	62	32.13	(p = 0.000)
	คะแนนเท่าเดิม	9		
สมองกับบุคลิกภาพ	คะแนนลดลง	0	0.00	-7.317*** [a]
	คะแนนเพิ่มขึ้น	63	32.00	(p = 0.000)
	คะแนนเท่าเดิม	9		
สุขภาพจิต	คะแนนลดลง	0	0.00	-6.882*** [a]
	คะแนนเพิ่มขึ้น	57	29.00	(p = 0.000)
	คะแนนเท่าเดิม	15		
ความฉลาดทางอารมณ์	คะแนนลดลง	0	0.00	-7.058*** [a]
	คะแนนเพิ่มขึ้น	60	30.50	(p = 0.000)
	คะแนนเท่าเดิม	12		
การให้คำปรึกษานักเรียน	คะแนนลดลง	1	21.50	-6.892*** [a]
	คะแนนเพิ่มขึ้น	59	30.65	(p = 0.000)
	คะแนนเท่าเดิม	12		

***p<0.001, [a] Based on negative ranks, Wilcoxon Signed Ranks Test

6. กระบวนการฝึกอบรมที่เหมาะสมสำหรับพัฒนาสมรรถนะในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของนิสิตวิทยาลัย การศึกษา จะมีความต่างไปจากการฝึกอบรมครูโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยพะเยา เนื่องจากอัตลักษณ์ของผู้เข้าอบรมมีความ แตกต่างกันในประเด็นที่นิสิตมองตนเองว่าเป็นผู้รับความรู้ มีบุคลิกภาพแบบแสดงตัว รับรู้ประสบการณ์ผ่านประสาทสัมผัส และเน้นอารมณ์มากกว่า ดังนั้นแม้จะใช้เนื้อหาเดิม แต่สิ่งที่เพิ่มขึ้นให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์ที่เปลี่ยนไปคือ จัดการอบรมให้มี

ปฏิสัมพันธ์กันมากขึ้น โดยอิงทฤษฎีที่เป็นรูปธรรม ใช้การอธิบายอย่างละเอียด เลือกกรณีศึกษาที่เร้าอารมณ์ผ่านทางวิดีโอ เพลง “กล่อมแม่” และเพลง “ฉันไม่โง่” ทดแทนกรณีศึกษาแบบบทความบรรยาย โดยยังคงการยึดหยุ่นในเรื่องกฎเกณฑ์ข้อปฏิบัติในห้องประชุมไว้ดังเดิม ซึ่งทำให้ผลการประเมินการจัดฝึกอบรมปรากฏว่า ผู้รับการฝึกอบรมมีสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับการเป็นครูที่ปรึกษาเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ตลอดจนมีเจตคติที่ดีต่อการฝึกอบรมในประเด็นของประโยชน์ที่ได้และความประทับใจในระดับมาก ดังแสดงในตารางที่ 3 และภาพที่ 4

ตารางที่ 3 ผลการประเมินทางจิตวิทยาและผลการฝึกอบรมนิสิตวิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยาจำนวน 72 คน

รหัส	ผลการประเมินทางจิตวิทยา				ผลการฝึกอบรม		
	บุคลิกภาพ	มุมมองต่อ อัตลักษณ์	ความฉลาด ทางอารมณ์	สุขภาพจิต	ประโยชน์ ที่ได้จาก การอบรม	ความ ประทับใจ	ผลการเรียนรู้
ค่ากลาง	ESFP	+	ปกติ	Fair	4.40	4.47	+1.08
ความ หมาย	แสดงตัว รับรู้ผ่านประสาท สัมผัส เน้นอารมณ์ ยืดหยุ่นตามสบาย	มองตนเอง แง่บวก ในฐานะ ของ “ผู้รับ”	มีความฉลาด ทางอารมณ์ ทุกด้านอยู่ใน เกณฑ์ปกติ	สุขภาพจิต เท่ากับ คนทั่วไป	ได้รับ ประโยชน์ จากการ อบรม ในระดับมาก	ประทับใจ การอบรม ในระดับ มาก	มีความรู้เพิ่มขึ้น หนึ่งระดับ ($p < 0.001$)

ภาพที่ 4 บรรยายการอบรมตามโมเดลจิตวิทยาประยุกต์ให้ผู้รับการอบรมที่มีอัตลักษณ์และบุคลิกภาพต่างกันระหว่าง การเป็นผู้ให้ที่ชอบเก็บตัวเน้นความคิดแบบ INTP และการเป็นผู้รับที่ชอบแสดงตัวเน้นความรู้สึกแบบ ESFP

สรุปและอภิปรายผล

โมเดลจิตวิทยาประยุกต์ตามแนวคิดจิตวิทยาเท่าทันตัวตน (Voice Dialogue) และการบำบัดอย่างเป็นระบบแบบซาเทียร์เพื่อก่อเกิดการเปลี่ยนแปลง (Satir Transformational Systemic Therapy: STST) หรือซาเทียร์โมเดล (Satir Model) สามารถนำไปใช้ในการฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมสมรรถนะครูที่ปรึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพทั้งในกลุ่มครูที่กำลังปฏิบัติงาน และในกลุ่มนิสิตวิทยาลัยการศึกษาที่กำลังจะก้าวสู่วิชาชีพครูในอนาคต

การให้ความสำคัญกับพื้นฐานอัตลักษณ์ตัวตนของผู้เข้ารับการอบรม โดยการทดสอบและประมวลผลล่วงหน้าก่อนออกแบบการอบรม ทำให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถเปิดใจรับรู้เนื้อหาทั้งเชิงทฤษฎีและกิจกรรมการฝึกทักษะได้อย่างเหมาะสมกับจริตนิสัย ซึ่งส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพประสิทธิผลในการเรียนรู้ได้ในระดับสูง ทั้งนี้แบบประเมินบุคลิกภาพที่ใช้เป็นหลักในการวิจัยครั้งนี้คือ MBTI ซึ่งมีพื้นฐานการสร้างจากทฤษฎี Psychological Type ของ Jung ซึ่งมีสาระสำคัญว่า พฤติกรรมของมนุษย์ที่ดูเหมือนจะมีความหลากหลายและแตกต่างกัน แท้จริงแล้วพฤติกรรมเหล่านั้นเกิดขึ้นอย่างเป็นระบบและมีความคงที่ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความรู้และการตัดสินใจของแต่ละบุคคล ดังเช่นที่พบในงานวิจัยครั้งนี้ว่า ครูที่ปรึกษา มหาวิทยาลัยพะเยามีบุคลิกภาพโดยรวมเป็นแบบ INTP ในขณะที่นิสิตวิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา มีบุคลิกภาพโดยรวมเป็นแบบ ESNP ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มนัสนันท์ หัตถศักดิ์ และ ศุภชัย อธิปาทานันท์ (2547) ที่พบว่านักศึกษาที่มีปัจจัยพื้นฐานด้านเพศและคณะต่างกันจะมีบุคลิกภาพต่างกัน ซึ่งส่งผลให้เหมาะสมกับรูปแบบการเรียนการสอนที่ต่างกัน

นอกจากนี้การพบว่า ผู้รับการฝึกอบรมตามโมเดลจิตวิทยาประยุกต์เพื่อส่งเสริมสมรรถนะครูที่ปรึกษา ทั้งในระดับอาจารย์และระดับนิสิตวิทยาลัยการศึกษา มีสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับการเป็นครูที่ปรึกษาเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ตลอดจนมีเจตคติที่ดีต่อการฝึกอบรมในประเด็นของประโยชน์ที่ได้และความประทับใจในระดับมาก-มากที่สุดนั้น สอดคล้องกับงานวิจัยของกรองกาญจน์ อรุณรัตน์ (KrongkarnArunrutana, 2008) ซึ่งทำการศึกษาการพัฒนายุทธศาสตร์การสอนเพื่อส่งเสริมศักยภาพของผู้เรียนระดับอุดมศึกษาที่มีรูปแบบการเรียนรู้ที่ต่างกัน พบว่า หลังจากทดลองใช้ยุทธศาสตร์การสอนที่แตกต่างกันไปตามบุคลิกภาพที่ได้จากการประเมินด้วย MBTI แล้ว นักศึกษามีศักยภาพดีขึ้นจากการใช้ยุทธศาสตร์การสอนและมีความพึงพอใจในระดับมาก

ความสำเร็จในเชิงประสิทธิภาพประสิทธิผลของโมเดลจิตวิทยาประยุกต์เพื่อส่งเสริมสมรรถนะครูที่ปรึกษา เกิดจากการใช้ทฤษฎีทางจิตวิทยาสองแนวคิดสำคัญ คือ จิตวิทยาเท่าทันตัวตน (Voice Dialogue) และการบำบัดอย่างเป็นระบบแบบซาเทียร์เพื่อก่อเกิดการเปลี่ยนแปลง (Satir Transformational Systemic Therapy: STST) เมื่อได้ทำความเข้าใจกับองค์ประกอบภายในแต่ละส่วนจะช่วยทำให้ง่ายต่อการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาในระดับต่าง ๆ ได้แก่ พฤติกรรม การปรับตัว ความรู้สึก การรับรู้ ความคาดหวัง ความปรารถนา ตัวตนหลัก และตัวตนที่ถูกกลบเกลื่อน อันเป็นการสร้างความตระหนักรู้ในอัตลักษณ์แห่งตนของผู้เข้ารับการฝึกอบรม ก่อนจะต่อยอดสู่การเสริมสร้างสมรรถนะการปฏิบัติงานดูแลนักเรียนหลากหลายรูปแบบในฐานะครูที่ปรึกษาซึ่งเป็นภารกิจสำคัญควบคู่ไปกับการเรียนการสอนตามปกติในวิชาชีพครู ด้วยเหตุนี้ การเรียนรู้ทฤษฎีสำคัญทางจิตวิทยาและฝึกปฏิบัติผ่านกรณีศึกษาด้วยรูปแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบุคลิกภาพอันเป็นพื้นฐานทางจิตวิทยา จึงเป็นกระบวนการฝึกอบรมที่เหมาะสมสำหรับพัฒนาสมรรถนะในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมากกว่าการเรียนรู้โดยทั่วไปซึ่งมีหลักสูตรการฝึกอบรมที่ขาดการคำนึงถึงอัตลักษณ์ของผู้เรียน

ประโยชน์ด้านการศึกษาเพื่อบริหารทรัพยากรมนุษย์ของโมเดลจิตวิทยาประยุกต์เพื่อส่งเสริมสมรรถนะครูที่ปรึกษา จึงเป็นแนวทางในการพัฒนาเนื้อหาและกระบวนการฝึกอบรมที่คำนึงถึงความแตกต่างในบุคลิกภาพของผู้เรียนและผู้สอน โดยช่วยให้ผู้เรียนและผู้สอนมีความเข้าใจกันมากขึ้น ตลอดจนทำให้บุคคลเรียนรู้ที่จะทำงานร่วมกันด้วยการยอมรับและเข้าใจความแตกต่างของกันและกันได้ดีขึ้น ซึ่งจะส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานต่อไป

ข้อเสนอแนะ

โมเดลจิตวิทยาประยุกต์เพื่อส่งเสริมสมรรถนะครูที่ปรึกษานี้ สามารถนำไปทดลองขยายผลและทดสอบซ้ำในกลุ่มตัวอย่างอื่น ๆ ผ่านกระบวนการวิจัยเชิงพฤติกรรมศาสตร์ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อพัฒนาเป็นหลักสูตรมาตรฐานในการเติมเต็มศักยภาพให้แก่ครูที่จำเป็นต้องรู้เท่าทันตนเองและมีความสามารถดูแลให้การศึกษานักเรียนที่มีอัตลักษณ์ที่หลากหลายและปัญหาที่ซับซ้อนทั้งในระดับพฤติกรรม การปรับตัว ความรู้สึก การรับรู้ ความคาดหวัง ความปรารถนา และตัวตน ดังนั้นแนวคิดจิตวิทยาเท่าทันตัวตน และการบำบัดอย่างเป็นระบบแบบซาเทียร์เพื่อก่อเกิดการเปลี่ยนแปลงซึ่งเป็นรากฐานของโมเดลนี้ จึงเป็นองค์ความรู้เชิงจิตวิทยาประยุกต์ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานในฐานะครูที่ปรึกษาต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่อง “อัตลักษณ์วิวัฒน์: การพัฒนาโมเดลจิตวิทยาประยุกต์เพื่อส่งเสริมสมรรถนะครูที่ปรึกษา” ซึ่งผู้วิจัยได้รับโอกาสในการบริการวิชาการจากคณาจารย์โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยพะเยา และอาจารย์กัญจน์ ศรีโสภณ อาจารย์ประจำวิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา ที่กรุณาดูแลประสานงานในส่วนของการดำเนินการทดสอบรวมทั้งการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะการให้คำปรึกษาแก่บุคลากรและนิสิตผู้เข้าร่วมโครงการ ขอกราบขอบพระคุณแพทย์หญิงสมรัก ชูวานิชวงศ์ ที่กรุณาให้ความรู้และคำแนะนำเรื่องการบำบัดอย่างเป็นระบบแบบซาเทียร์เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และ J'aimeonaPangaia, director of Voice Dialogue Center NW ที่กรุณาฝึกสอนประสบการณ์ด้านจิตวิทยาเท่าทันตัวตน ขอขอบพระคุณ ดร.กฤษณ พล ตรียะวารังพันธ์ หัวหน้าภาควิชาจิตวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ที่กรุณาเป็นที่ปรึกษาและให้คำแนะนำด้านการบริหารโครงการ ขอขอบคุณนิสิตภาควิชาจิตวิทยา มหาวิทยาลัยนเรศวร รุ่นรหัส 54 ที่ได้สละเวลาและกำลังกายกำลังใจในการร่วมเป็นผู้ช่วยวิจัย จนกระทั่งงานวิจัยครั้งนี้เสร็จสิ้นสมบูรณ์

เอกสารอ้างอิง

- กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (2554). **แบบทดสอบดัชนีชี้วัดสุขภาพจิตคนไทยฉบับสั้น 15 ข้อ**(Thai Mental Health Indicator Version 2007:TMHI-15).สืบค้นเมื่อ 27 มิถุนายน 2556, จาก <http://www.dmh.go.th/test/thaihapnew/thi15/thi15.asp>.
- กาญจนา วณิชมณีนัยและวนิดา ชนินทยุทธวงศ์. (2543). **อิคิว:ความฉลาดทางอารมณ์** (ฉบับปรับปรุง). นนทบุรี: สำนักพัฒนาสุขภาพจิต.
- นงพงา ลิ้มสุวรรณ และ นิดา ลิ้มสุวรรณ. (2555). การทำจิตบำบัดโดยใช้ Satir Model,วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย, 57(3): 252.
- พริ้มเพรา ดิษยาวิช. (2544). **การวาดภาพเพื่อการประเมินและการรักษา**. เชียงใหม่: โรงพิมพ์แสงศิลป์.
- มณฑิรา อินจาย. (2557). **อัตลักษณ์วิวัฒน์: การพัฒนาโมเดลจิตวิทยาประยุกต์เพื่อส่งเสริมสมรรถนะครูที่ปรึกษา**. (รายงานการวิจัย). พิษณุโลก: ภาควิชาจิตวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- มนัสนันท์หัตถศักดิ์ และ ศุภชัย อิทธิปาตานนท์. (2547). การศึกษาบุคลิกภาพของนักศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพตามแบบวัดบุคลิกภาพของไมเยอร์บรีจ (MBTI), BU Academic Review, 3(1): 41-51.
- มัลลิวรี อุดุลวัฒน์ศิริ. (2554). **เทคนิคการให้คำปรึกษา: การนำไปใช้**. ขอนแก่น: คลังนา.
- รวีวรรณ ศรีสุชาติ. (2540). **การพัฒนามาตรวัดบุคลิกภาพของไมเยอร์บรีจส์ ฟอর্মจี ฉบับภาษาไทย เพื่อศึกษาเปรียบเทียบบุคลิกภาพของผู้ให้การศึกษาในโรงเรียน และผู้ทำหน้าที่ให้บริการปรึกษาจากวิชาชีพให้ความช่วยเหลืออื่น ๆ**. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาจิตวิทยาการให้คำปรึกษา, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- รวีวรรณวิทย์ฐานกรณ์. (2556). การเปลี่ยนแปลงของจิตสำนึกกับงานจิตวิทยาเท่าทันตัวตน = Transformation of Consciousness and Voice Dialogue Work. ใน พจน์ กริชไกรวรรณ และ อนุชาติ พวงสำลี (บรรณาธิการ). **ภาวะผู้นำ จิตวิญญาณ และการพัฒนามนุษย์. รวมบทความการประชุมวิชาการประจำปีจิตตปัญญาศึกษา ครั้งที่ 5**(หน้า 51-74). นครปฐม : ศูนย์จิตตปัญญาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.
- Banmen, J. (2002). The Satir Model: Yesterday and Today, **Contemporary Family Therapy**, 24(1), 1-16.
- Cross T.L., Neumeister K.L.S. &Cassady J.C. (2007). Psychological Types of Academically Gifted Adolescents, **Gifted Child Quarterly**, 51(3), 285-294.

เอกสารอ้างอิง

- Injai, M. (2012). **Chaos Management: Decoding ‘Thyselves’ Administration from a Thai-Filipino Agricultural Entrepreneur**. The oral presentation in parallel sessions of the 1st SAS, Maejo University International Integrated Conference 2012 on Asia Today: Questions and Answers, School of Administrative Studies (SAS), Maejo University, Chiang Mai Thailand. December 13-16, 2012.
- KrongkarnArunrutana. (2008). **Development of Instructional Strategies for Enhancing the Potential of Higher Education Learners with Different Learning Styles**. Doctor of Philosophy (Curriculum and Instruction) Thesis, Faculty of Education, Chiang Mai University.
- Martinez, J., Hollingsworth, B., Stanley, C., Shephard, R., & Lee, L. (2011). **Satir Human Validation Process Model**. In Metcalf, L. (Eds.), *Marriage and Family Therapy: A Practice-Oriented Approach* (pp. 179). New York, NY: Springer Publishing.
- Nutting, J.B. (2012). **A Short History of the Inner Selves. Voice Dialogue – Inner Self Awareness**. Retrieved September 26, 2013 from <http://www.voice-dialogue-inner-self-awareness.com/ShortHistory86.html>.
- Satir, V., Banmen, J., Gerber, J., & Gomori, M. (1991). **The Satir model: Family therapy and beyond**. Palo Alto, CA: Science and Behavior Books.
- Stone, H. & Stone, S. (2007). **The Basic Elements of Voice Dialogue, Relationship and The Psychology of Selves: Their Origins and Development**. *Voice Dialogue International*, 1-29. Retrieved September 24, 2013 from http://www.voicedialogue.org/pdf/The_Basic_Elements_Of_Voice_Dialogue_Relationship_And_The_Psychology_Of_Selves.pdf.

ศึกษาวิเคราะห์คุณลักษณะของจิตอาสาตามแนวพุทธศาสนา:กรณีศึกษานักศึกษารายวิชาจริยธรรมและทักษะชีวิต มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

An Analysis of the Buddhist Attributes of Volunteer Mind: A Case Study of Students Enrolled on Ethics and Life Skills Subject of NPRU

อาจารย์ณรงค์วรราช บุญมา

โปรแกรมสังคมศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ข้อ คือ (1) เพื่อศึกษาวิเคราะห์คุณลักษณะของจิตอาสาตามแนวพุทธศาสนาของนักศึกษาที่เรียนรายวิชาจริยธรรมและทักษะชีวิตมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม(2) เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนานักศึกษาจิตอาสาของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงเอกสาร แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม กลุ่มที่ศึกษาในครั้งนี้ คือ นักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาจริยธรรมและทักษะชีวิต ภาคเรียนที่ 1/2556 จำนวน 39 คน โดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

ผลการวิจัยพบว่า(1) คุณลักษณะของจิตอาสาตามแนวพุทธศาสนาของนักศึกษารายวิชาจริยธรรมและทักษะชีวิตมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ตั้งอยู่บนพื้นฐานหลักมนุษยธรรม "หลักธรรมที่ทำให้คนเป็นมนุษย์สมบุรณ์" คือเบญจศีล เบญจธรรม และหลักธรรมที่มาเกื้อหนุนส่งเสริมจิตอาสาให้เห็นคุณลักษณะประจักษ์ชัดแจ้งยิ่งขึ้นคือ บุญกิริยาวัตถุ 3สังคหวัตถุ 4พรหมวิหาร 4 อิทธิบาท 4 ฆราวาสธรรม 4ทฤษฎีมิกัตถสังวัตตนิกธรรม4สาราณียธรรม 6 และกุศลกรรมบถ 10 (2) แนวทางในการพัฒนานักศึกษาจิตอาสาของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม พบว่า ควรปลูกฝังคุณธรรม "หลักธรรมที่ทำให้คนเป็นมนุษย์สมบุรณ์" คือเบญจศีล เบญจธรรมเป็นพื้นฐาน

คำสำคัญ: จิตอาสา คุณลักษณะพุทธศาสน์วิชาจริยธรรมและทักษะชีวิต

Abstract

The purposes of this research are: (1) the Buddhist attributes of volunteer mind of students enrolled on the Ethics and Life Skills Subject in NakhonPathomRajabhatUniversiy (2) the process of development of volunteer students of NPRU. This research is a qualitative research applying in-depth interview and participant observation for collecting data. The studied group consists of 39students enrolled on the Ethics and Life Skills Course in semester 1/2556.

The results of research are : (1) the Buddhist attributes of volunteer mind of the studied group of students are based on the humanitarian principle of "the principle makes a man perfect", that is the Five Precepts and the Five Ennobling Virtues. The principles to promote volunteer mind are bass of meritorious action 3, bases of sympathy 4, holy abidings4, path of accomplishment 4, virtues for a good household life 4, virtues conducive to benefits in the present 4, virtues for fraternal living 6 and wholesome course of action 10 (2) In developing volunteer students of NPRU, the cultivation of "the principle makes a man perfect"should be emphasized as a basic guideline.

Keywords: Volunteer Mind, Attributes, Buddhism, Ethics and Life Skills Subject.

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 6 ได้กำหนดทิศทางการพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ไว้ว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” จิตอาสาเป็นคุณธรรมจริยธรรมประการหนึ่งที่ต้องให้เกิดมีขึ้นในสังคมไทยจิตอาสาหมายถึงความสำนึกของบุคคลที่มีต่อสังคมส่วนรวมโดยการเอาใจใส่และการช่วยเหลือผู้ที่มีจิตอาสาจะแสดงออกซึ่งพฤติกรรมที่อาสาทำประโยชน์เพื่อส่วนรวมเช่นการเสียสละเงินสิ่งของเวลาแรงกายและสติปัญญาเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นและสังคมโดยไม่หวังผลตอบแทน (ณัฐนิชากร ศรีบริบูรณ์, 2550)

จิตอาสาส่งเสริมให้มนุษย์อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ถ้อยทีถ้อยอาศัย ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีทักษะในการทำงาน มีความสามารถในการปรับตัว อยู่ร่วมกับคนอื่นได้ สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ที่ได้กำหนดไว้ว่าอุดมศึกษาต้องสร้างบัณฑิตที่พร้อมปรับตัว มีทักษะในการทำงาน สามารถดำรงชีวิตอยู่ท่ามกลางความแตกต่างของเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรมและภาษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น และมีศักยภาพสูง เป็นที่ยอมรับในระดับนานาชาติ ในขณะเดียวกันหลักสูตรแกนกลางการศึกษาแห่งชาติฉบับปีพุทธศักราช 2551 ได้กำหนดส่วนของกิจกรรมเสริมหลักสูตรในการบำเพ็ญประโยชน์เอาไว้เพื่อสร้างและปลูกฝังการมีจิตสาธารณะ จิตอาสา ของเด็กและเยาวชนให้ มีติดตัวไปจนกระทั่งจบออกไปเป็นผู้ใหญ่

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ได้กำหนดอัตลักษณ์ไว้ว่า “จิตอาสา พัฒนาท้องถิ่น” ให้เป็นตัวสะท้อนคุณลักษณะของบัณฑิตที่มหาวิทยาลัยพึงประสงค์ และปรัชญาของมหาวิทยาลัยคือ “การศึกษาสร้างคน คิดค้นภูมิปัญญา พัฒนาท้องถิ่น” และมีนโยบายที่สำคัญ คือ คุณภาพคู่คุณธรรม โดยเฉพาะด้านคุณธรรมจริยธรรมนั้น นอกเหนือจากมีแนวทางในการพัฒนาตามมาตรฐานผลการเรียนรู้ของกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ(TQF) ยังมีการกำหนดรายวิชาในหมวดการศึกษาทั่วไป ชื่อรายวิชาจริยธรรมและทักษะชีวิต ซึ่งเป็นรายวิชาบังคับที่นักศึกษาทุกสาขาวิชาจะต้องเรียนตามหลักสูตรปริญญาตรีอีกด้วยโดยเนื้อหาสาระของรายวิชานี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจแนวคิดเกี่ยวกับชีวิตในมิติปรัชญา ศาสนา และวิทยาศาสตร์ ทฤษฎีทางจริยธรรม หลักจริยธรรมเพื่อการดำเนินชีวิตที่ดีงาม รวมทั้งเกณฑ์ตัดสินทางจริยธรรมตามหลักปรัชญาและศาสนา การพัฒนาทักษะชีวิตด้านต่าง ๆ กระบวนการแสวงหาความรู้และพัฒนาปัญญาเพื่อการดำรงตนอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข (ญาณภัทร ยอดแก้ว, 2556) ผู้วิจัยเป็นคนหนึ่งที่สอนรายวิชาจริยธรรมและทักษะชีวิตได้ตระหนักและเห็นความสำคัญของจิตอาสาจึงได้บูรณาการกิจกรรมโครงการจิตอาสาในรายวิชาดังกล่าวนี้ด้วย

จากการทบทวนงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับจิตอาสา มีจำนวน 4 เรื่องคืองานวิจัยของจิตติมา อัครจิตพิงค์, รศ. (2553), พิศาลอรรรณกิจ, พระครู (แสนหา). (2555), วลัยรัตน์ ยิ่งดำนุ่น (2554), และ ทิพย์ขจร ฉายาสกุลวิวัฒน์ (2555) ซึ่งงานวิจัยเหล่านั้นนั้นศึกษาคุณค่าของพุทธศาสนาในแง่มุมต่างๆ

ดังนั้นผู้วิจัยจึงทำการวิจัยศึกษาวิเคราะห์คุณลักษณะของจิตอาสาตามแนวพุทธศาสนา เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนานักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์คุณลักษณะของจิตอาสาตามแนวพุทธศาสนาของนักศึกษาที่เรียนรายวิชาจริยธรรมและทักษะชีวิตมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
2. เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนานักศึกษาจิตอาสาของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดำเนินการศึกษาวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากเอกสารที่เกี่ยวข้องและข้อมูลภาคสนามที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญหลังจากสิ้นสุดการจัดกิจกรรมจิตอาสาในรายวิชาการจริยธรรมและทักษะชีวิต ประจำปีภาคเรียนที่ 1/2556 และนำเสนอแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

2. กลุ่มที่ศึกษาในครั้งนี้ คือ นักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาการจริยธรรมและทักษะชีวิตของอาจารย์ ณรงค์วรช บัญมา ในภาคเรียนที่ 1/2556 จำนวน 13 หมู่เรียน 563 คน

3. กลุ่มที่ให้ข้อมูลสำคัญในครั้งนี้ได้คัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จาก 13 หมู่เรียน หมู่เรียนละ 3 คน รวมทั้งสิ้น 39 คน

4. ผู้วิจัยใช้เครื่องมือ 2 ชนิด ได้แก่

4.1 การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเองเพื่อใช้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามแนวทางที่กำหนดไว้แต่ละประเด็นคำถามเพื่อหาคำตอบตามความมุ่งหมายของการวิจัย โดยแบ่งข้อคำถามออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของผู้ถูกสัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับการหลักคิดที่สมัครใจทำกิจกรรมจิตอาสาพร้อมทั้งคุณลักษณะของนักศึกษาที่ทำกิจกรรมจิตอาสาในรายวิชาการจริยธรรมและทักษะชีวิต

4.2 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation)

5. การเก็บข้อมูล 2 ส่วน คือ

5.1 การเก็บข้อมูลด้านเอกสาร (Review Data) โดยการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารทางวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการวิจัยและเป็นฐานข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์ผลการวิจัย

5.2 การเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Data) โดยการใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 39 คน ซึ่งผู้วิจัยได้แจ้งถึงวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์อย่างชัดเจนก่อนการสัมภาษณ์ จากนั้นจึงขออนุญาตจัดบันทึก และบันทึกเสียงเพื่อเก็บข้อมูลความคิดเห็นต่างๆ ของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญไปวิเคราะห์ สังเคราะห์และสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่วางไว้

6. การวิจัยครั้งนี้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยวิเคราะห์ 2 ส่วน ได้แก่

6.1 การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ใช้กับข้อมูลที่ได้จากการศึกษาด้านเอกสาร (Review Data)

6.2 การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุป โดยนำข้อมูลจากการศึกษาภาคสนาม (Field Data) ซึ่งเป็นข้อความบรรยาย (Descriptive) ที่ได้จากการสัมภาษณ์วิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) เพื่อให้ได้สมมติฐานชั่วคราว (Working Hypothesis) จากนั้นจึงนำไปพิสูจน์เพื่อทำการยืนยันข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีบทบาทจัดการเรียนการสอนโดยตรงอีกครั้งแล้วจึงหาข้อสรุปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยต่อไป

เมื่อได้ข้อสรุปจากการวิเคราะห์ข้อมูลทั้ง 2 ส่วนแล้ว จึงนำไปอภิปรายผลร่วมกับแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนรายวิชาการจริยธรรมและทักษะชีวิตของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

ผลการวิจัย

จากผลการศึกษาวิจัย สามารถสรุปตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ดังนี้

1. จากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างพบว่า คุณลักษณะของจิตอาสาตามแนวพุทธศาสน์ของนักศึกษารายวิชาจริยธรรมและทักษะชีวิตมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ตั้งอยู่บนพื้นฐานหลักมนุษยธรรม คือ “เบญจศีลเบญจธรรม” ซึ่งเป็นหลักธรรมที่ทำให้คนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ พร้อมทั้งบุญกริยาวัตถุ 3, สังคหวัตถุ 4, พรหมวิหาร 4, อิทธิบาท 4, ฆราวาสธรรม 4, ทิฐุธรรมมีกัตถสังวัตตนิกรมม 4, สาราณียธรรม 6 และ กุศลกรรมบถ 10 เป็นหลักธรรมที่มาก่อหนุนส่งเสริมจิตอาสาให้เห็นคุณลักษณะประจักษ์ชัดแจ้ง

เมื่อศึกษาวิเคราะห์ให้ละเอียดลงไปจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม พบว่า คุณลักษณะของจิตอาสาประกอบด้วย 2 ส่วน :

ส่วนที่ 1 เป็นนามธรรม (Abstract) เป็นคุณลักษณะภายในจิต (Mind) ที่อาจมองไม่เห็นได้ด้วยตาเนื้อ แต่สามารถเห็นคุณลักษณะแห่งความงดงามของจิตนั้นด้วยการสะท้อนออกมาโดยการอาสาเข้าร่วมทำกิจกรรมที่เราเรียกว่า “จิตอาสา” ด้วยใจสมัครและบริสุทธิ์ใจคือไม่หวังผลตอบแทนใดๆ

ส่วนที่ 2 เป็นรูปธรรม (Concrete) เป็นคุณลักษณะที่แสดงให้เห็นประจักษ์ชัดแจ้งด้านพฤติกรรมโดยการลงมือทำตามวิถีแห่งจิตที่งดงามนั้นในรูปแบบของการทำกิจกรรมจิตอาสาด้วยความเสียสละ ทั้งกำลังกาย กำลังสติปัญญา กำลังเวลา ตลอดจนทรัพย์สินเงินทองของตน

พร้อมกันนั้นยังพบว่า ธรรมะข้อเดียวสามารถสะท้อนได้ทั้งคุณลักษณะภายในที่เป็นนามธรรมและภายนอกที่เป็นรูปธรรมผ่านกิจกรรมจิตอาสดังกล่าวนั้น

2. แนวทางในการพัฒนานักศึกษาจิตอาสาของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม พบว่า ควรปลูกฝังคุณธรรมพื้นฐาน คือ เบญจศีลเบญจธรรมอันเป็นหลักธรรมที่ทำให้คนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ โดยกลวิธีต่างๆ ที่เหมาะสม ควรจะจัดให้มีโครงการเยาวชนดีทำได้ไม่เลือกกาล หรือ จัดให้มีการรักษาศีลปฏิบัติธรรมตามเทศกาลทางศาสนาที่สำคัญ เป็นต้นว่าวันมาฆบูชา วันอาสาฬหบูชา วันวิสาขบูชา วันอัฐมิบูชา วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา หรือถ้าเป็นไปได้ก็ทุกวันพระ พร้อมทั้งในวโรกาสอันสำคัญ คือ วันแม่แห่งชาติ วันพ่อแห่งชาติ ทั้ง 2 วันนี้อาจจะมีการณรงค์เยาวชนคนดีทำดีเพื่อแม่หรือพ่อโดยการรักษาศีลปฏิบัติธรรมถวายเป็นพระราชกุศล พร้อมทั้งมอบให้คุณแม่และคุณพ่อผู้เป็นพระอรหันต์ในบ้าน ธรรมนอกเหนือจากการณรงค์ส่งเสริมให้นักศึกษาตั้งอยู่ในเบญจศีลเบญจธรรมแล้วมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ควรจะจัดให้มีโครงการจิตอาสาพัฒนาท้องถิ่น ในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้นักศึกษาได้ร่วมกันทำแบบใจสมัคร ส่งเสริมสนับสนุนให้นักศึกษาได้ทำกิจกรรมที่เหมาะสมตามความถนัดหรือชื่นชอบของแต่ละบุคคล อันจะให้นักศึกษาได้ปฏิบัติตามหลักธรรมที่เกื้อหนุนส่งเสริมด้านคุณลักษณะจิตอาสานั้นด้วย

สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษาวิเคราะห์สามารถสรุปได้ ดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบ่งเป็นเพศชาย 19 คน เพศหญิง 20 คน รวมทั้งหมดเป็น 39 คน เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาจริยธรรมและทักษะชีวิตมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า :

1) จากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ให้ความเห็นสอดคล้องกันว่าคุณลักษณะของจิตอาสาเกิดขึ้นมาจากคุณธรรมพื้นฐานคือ เบญจศีลเบญจธรรม หรือ ศีล 5 และธรรม 5 และพบว่าตัวตนของจิตอาสาสมัครจะเริ่มต้นที่ธรรม

กว่ากว่าเริ่มต้นที่สี่พร้อมกันนั้นยังพบว่าปัจจัยเกื้อหนุนอันเป็นธรรมะเกื้อกูลที่จะให้เห็นคุณลักษณะของจิตอาสาชัดเจนมากขึ้น คือ บุญกิริยาวัตถุ 3 สังคหวัตถุ 4 พรหมวิหาร 4 อิทธิบาท 4 ขรवासธรรม 4 ญาณธัมมิกัตถสังวัตตนิกรรม 4 สาราณียธรรม 6 และกุศลกรรมบถ 10

จากการสังเกตแบบมีส่วนร่วมทำให้พบว่า คุณลักษณะของจิตอาสา มีทั้งส่วนที่เป็นนามธรรม (Abstract) คือ คุณลักษณะภายในจิต (Mind) ที่งดงาม และ ส่วนที่เป็นรูปธรรม (Concrete) คือคุณลักษณะที่แสดงให้เห็นประจักษ์ชัดแจ้งด้านพฤติกรรมโดยการลงมือทำตามวิถีแห่งจิตที่งดงามนั้น เมื่อมองให้ลึกลงไปจะสังเกตเห็นว่าธรรมะข้อเดียวสามารถสะท้อนคุณลักษณะของจิตอาสาได้ทั้งคุณลักษณะภายในที่เป็นนามธรรมและคุณลักษณะภายนอกที่เป็นรูปธรรมอย่างน่าทึ่ง

2) แนวทางในการพัฒนานักศึกษาจิตอาสาของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม พบว่า :

- มหาวิทยาลัยควรปลูกฝังคุณธรรมพื้นฐานคือเบญจศีลเบญจธรรมโดยจัดให้มีการรักษาศีลปฏิบัติธรรมตามเทศกาลทางศาสนาที่สำคัญ เช่นวันมาฆบูชา วันอาสาฬหบูชา วันวิสาขบูชา วันอัฐมิบูชา วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา หรือทุกวันพระ พร้อมทั้งในวโรกาสอันสำคัญ คือ วันแม่แห่งชาติ วันพ่อแห่งชาติ

- มหาวิทยาลัยควรจัดให้มีโครงการจิตอาสาพัฒนาท้องถิ่น ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้นักศึกษาได้ร่วมกันทำแบบใจสมัคร และ ส่งเสริมสนับสนุนให้นักศึกษาได้ทำกิจกรรมที่เหมาะสมตามความถนัดของแต่ละบุคคล อันจะเป็นการปฏิบัติตามหลักธรรมที่เกื้อหนุนส่งเสริมด้านคุณลักษณะจิตอาสานั้นอีกด้วย

คุณลักษณะจิตอาสาตามแนวพุทธศาสน์ สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. คุณลักษณะของจิตอาสาตามแนวพุทธศาสน์ของนักศึกษารายวิชาจริยธรรมและทักษะชีวิตมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม พบว่า ตั้งอยู่บนหลักเบญจศีลเบญจธรรม นักศึกษาจิตอาสาเกิดมีเมตตา กรุณา ความเสียสละที่จะช่วยเหลือผู้อื่นในเบื้องต้น ต่อจากนั้นก็สะท้อนความเมตตา กรุณา ผ่านกิจกรรมจิตอาสา ช่วยเหลือผู้อื่น และสังคม แบบไม่หวังผลตอบแทนใดๆ เป็นหลักธรรมพื้นฐานของมนุษย์หรือมนุษยธรรม ที่สะท้อนให้เห็นความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์และเป็นหลักธรรมที่จะทำให้การร่วมกันในสังคมเกิดความสงบสุข และมีความสุข สอดคล้องกับพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) ได้กล่าวไว้ในพจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลธรรมว่า “เบญจศีลเบญจธรรม” นี้เป็นหลักธรรมเพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ หากคนส่วนใหญ่ตั้งอยู่บนหลักธรรมดังกล่าวนี้แล้วความสงบสุขของสังคมก็เกิดขึ้นได้ไม่ยาก สันติภาพก็อยู่แค่เอื้อมเป็นหลักการที่เป็นคุณลักษณะเสียสละ และสอดคล้องกับความเห็นของสหประชาชาติที่ต้องการสร้างสันติภาพโดยได้จัดตั้งโครงการจิตอาสาของสหประชาชาติ (The United Nations Volunteers (UNV) ซึ่งเป็นโครงการที่มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างสันติภาพและการพัฒนาในการอยู่ร่วมกันโดยผ่านจิตอาสาขึ้น - The United Nations Volunteers (UNV) programme is the UN organization that contributes to peace and development through volunteerism worldwide. (<http://www.unv.org/how-to-volunteer.html>)

ผลจากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

คุณลักษณะจิตอาสาตามแนวพุทธศาสน์ ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ตั้งอยู่บนพื้นฐานหลักเบญจศีลเบญจธรรม : -

1) ผู้ที่มีจิตอาสาไม่มีพฤติกรรมที่หยาบโหด ไม่เบียดเบียนรังแกใคร ทั้งคนและสัตว์ ตรงกับเบญจศีลข้อที่ 1 ปาณาติปาตา เวรมณี ขณะเดียวกันพวกเขาก็มีแต่ความเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ พร้อมทั้งจะให้ความรัก ความเอื้ออาทรและช่วยเหลือแก่ทุกชีวิต เห็นชีวิตของผู้อื่นเสมอกับชีวิตของตนและปลูกไมตรีจิตในทุกคนทุกชีวิต ตรงกับเบญจธรรมข้อที่ 1 เมตตากรุณา

2) ผู้ที่มีจิตอาสาจะเคารพในกรรมสิทธิ์ของผู้อื่น ไม่หยิบฉวยสิ่งของที่เจ้าของเขาไม่ได้ให้ เพราะจิตของพวกเขาแม้แต่จะให้ช่วยเหลือ ไม่คิดจะเอา จะได้ตรงกับเบญจศีลข้อที่ 2 อทินนาทานา เวรมณี ขณะเดียวกันก็สะท้อนให้เห็นถึงการไม่เบียดเบียนผู้อื่นเลี้ยงชีพของพวกเขาตั้งอยู่ในสัมมาชีพ ตรงกับเบญจธรรมข้อที่ 2 สัมมาอาชีวะ

3) ผู้ที่มีจิตอาสา มุ่งเน้นเรื่องความสมัครสมานสามัคคีของมวลหมู่มนุษย์ด้วยกัน หลีกเลี่ยงเรื่องที่จะก่อให้เกิดความแตกร้างของหมู่คณะรวมไปถึงการใช้ชีวิตส่วนตัวของแต่ละคนในทุกวิถีทาง ส่งเสริมให้เพื่อนมนุษย์ด้วยกันรักษาสายโลหิตวงศ์ตระกูลของตนไม่สับสนกันเยี่ยงสัตว์เดียรัจฉาน หรือเป็นผู้มีกามมากในกาม ตรงกับเบญจศีลข้อที่ 3 กามสุมิฉฉาจารา เวรมณี ขณะเดียวกันก็ให้เห็นความประจักษ์ชัดแจ้งถึงความซื่อสัตย์ จริงใจต่อกัน ไว้วางใจกัน เคารพในสิทธิความมนุษย์ของกันและกัน เคารพสิทธิในความเป็นสามเณรบรรพชาของกันและกัน สร้างความมั่นคงและความอบอุ่นภายในครอบครัวภายในสังคมร่วมกันอย่างมีความสุข กำจัดเวรภัยทั้งปัจจุบันและอนาคตตรงกับเบญจธรรมข้อที่ 3 กามสังวร

4) ผู้ที่มีจิตอาสาจะไม่พูดเพื่อให้ได้ประโยชน์ตนหรือทำลายประโยชน์ผู้อื่น ไม่มีประโยชน์เจือปน มุ่งเน้นการสื่อสารทั้งภาษากายและภาษาวจนะที่มีประสิทธิภาพอันเป็นประโยชน์สูงสุดต่อส่วนรวม สร้างความรักความสามัคคีในหมู่คณะ ใช้วาจาประสานประโยชน์ ตรงกับเบญจศีลข้อที่ 4 มุสาวาทา เวรมณี ขณะเดียวกันก็สะท้อนให้เห็นว่าพวกเขาปฏิบัติตัวมีสังขารวาจา พูดจริงทำจริง มีวาจาที่ไพเราะอ่อนหวานสร้างความรักความสามัคคีในหมู่คณะโดยรวมสร้างความน่าเชื่อถือให้เกิดขึ้นในการอยู่ร่วมกัน สร้างความมั่นคงด้านการสื่อสารให้เกิดขึ้นในสังคม ตรงกับเบญจธรรมข้อที่ 4 สัจจะ

5) ผู้ที่มีจิตอาสาจะมีพฤติกรรมห่างจากสิ่งเสพติดทั้งปวง มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี ไม่ข้องแวะเกี่ยวกับเรื่องอบายมุข ตรงกับเบญจศีลข้อที่ 5 สุราเมรัยมัชฌมาทัฏฐานา เวรมณี ขณะเดียวกันทำอะไรก็มีสติรอบคอบสามารถควบคุมใจตัวเองได้ รู้ตัวทั่วพร้อมในสิ่งที่ทำ ทั้งมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตดีตรงกับเบญจธรรมข้อที่ 5 -สติสัมปชัญญะ

พร้อมกันนั้นยังพบว่าคุณลักษณะจิตอาสาอื่นๆ ที่นักศึกษาผู้ให้ข้อมูลสำคัญสะท้อนออกมา พบว่า คนที่มีจิตอาสาจะมีคุณลักษณะคือเป็นคนที่ใช้เวลาเป็นประโยชน์ ไม่เห็นแก่ตัว เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม มีความรับผิดชอบ พัฒนาตัวเองอยู่ตลอดเวลา มีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ พร้อมทั้งจะเสียสละ สอดคล้องกับงานวิจัยวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ของจิตติมา อัครธิตพิงศ์ เรื่องการพัฒนาจิตอาสาของนักศึกษาภาคปกติสาขาวิชาการบริหารทรัพยากรมนุษย์ระบุว่า นักศึกษาที่มีจิตอาสาจะใช้เวลาวางให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อตนเอง ต่อผู้อื่นและสังคมเป็นอย่างมากมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่และงานที่ได้รับมอบหมายมากขึ้น ทำให้เกิดความรับผิดชอบและรู้จักเสียสละ รู้จักการมีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่น้ำใจมีระเบียบวินัยตรงต่อเวลา มีความอดทนมีความพยายามมีมนุษยสัมพันธ์และปรับตัวได้ดีในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น (จิตติมา อัครธิตพิงศ์, 2553) สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูพิศาลธรรมาภรณ์ (แสนสา) เรื่อง ศึกษาคุณธรรมของนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนวิถีพุทธสู่จิตอาสา : กรณีศึกษากลุ่มโรงเรียนทุ่งทองสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่เขต 2 ระบุว่าคุณธรรมของนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนวิถีพุทธสู่จิตอาสา มี 5 ด้าน คือด้านการมีน้ำใจ ด้านความรับผิดชอบ ด้านความเสียสละด้านความสามัคคีและด้านการทำงานเป็นทีม(พิศาลธรรมาภรณ์, พระครู, (2555). หลักธรรมที่มาเกื้อหนุนส่งเสริมจิตอาสาให้เห็นคุณลักษณะประจักษ์ชัดแจ้งมากขึ้น คือ บุญกิริยาวัตถุ 3 สังคหวัตถุ 4พรหมวิหาร 4อิทธิบาท 4ฆราวาสธรรม 4, ทิฐฐธัมมิกัตถสังวัตตนิกรม 4สารณียธรรม และกุศลกรรมบถ 10 สอดคล้องกับงานวิจัยของทิพย์จร ฉายาสกุลวิวัฒน์ ศึกษาวิจัยเรื่อง ศึกษากระบวนการจิตอาสาตามหลักพระพุทธศาสนาของเจ้าหน้าที่เสถียรธรรมสถาน ระบุว่า จิตอาสาตามหลักพระพุทธศาสนามีการนำหลักพุทธธรรมมาเกื้อหนุนกัน หลักธรรมของผู้นำจิตอาสา ได้แก่ สังคหวัตถุ 4 อิทธิบาท 4 พรหมวิหาร 4สัปปุริสธรรม 7 และทศพิธราชธรรม (ทิพย์จร ฉายาสกุลวิวัฒน์, 2555) สอดคล้องกับงานวิจัยของวลัยรัตน์ยังดำเนินเรื่อง การศึกษาผลสัมฤทธิ์ของโครงการจิตอาสา : กรณีศึกษานักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนบางมดวิทยา “สี่สุกหวาดจวนอุปลัมภ” ที่ระบุว่า หลักธรรมที่ส่งเสริมจิตอาสา ได้แก่ สังคหวัตถุ ๔ อิทธิบาท๔ พรหมวิหาร ๔ ฆราวาสธรรม๔ ทิฐฐธัมมิกัตถสังวัตตนิกรม ๔ สารณียธรรม ๖ ล้วนเป็นหลักธรรมที่ส่งเสริมจิตอาสาที่พัฒนาจากคุณสมบัติภายในตนที่

สามารถพัฒนาออกมาให้เป็นลักษณะของจิตที่เป็นจิตอาสาชดเชยพฤติกรรมทำงานร่วมกับหมู่คณะได้ทำให้เกิดความมั่นใจ เสียสละแบ่งปันสามัคคีเป็นที่รักที่ขบใจของคนทั่วไป ยึดเหนี่ยวน้ำใจคนมีความพากเพียรในงานหรือกิจกรรมที่ทำงานสำเร็จ ให้รักเมตตาต่อกันพึงปฏิบัติเกื้อกูลต่อกันส่งผลให้มีจิตอาสาอย่างยั่งยืน (วลัยรัตน์ ยิ่งดำนุ่น, 2554)

ผลการวิจัยที่ได้จากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้ :

“คุณลักษณะของจิตอาสา” เป็นภาพของการสะท้อนความงดงามแห่งจิตอันเป็นนามธรรม (Abstract) ภายในที่พร้อมจะเสียสละให้แก่เพื่อนมนุษย์ด้วยกันด้วยความเต็มใจ สมครใจ พร้อมที่จะเสียสละเวลา แรงกาย และสติปัญญา เพื่อสาธารณประโยชน์ ในการทำกิจกรรม ที่เป็นรูปธรรม (Concrete) หรือสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน และมีความสุขที่ได้ช่วยเหลือผู้อื่น เป็นจิตที่ไม่นิ่งเฉยตาย เมื่อพบเห็นปัญหา หรือความทุกข์ยากที่เกิดขึ้นกับผู้คน เป็นจิตที่มีความสุขเมื่อได้ทำความดี และเห็นน้ำตาเปลี่ยนเป็นรอยยิ้ม เป็นจิตที่เปี่ยมด้วย “บุญ” คือความสงบเย็น และพลังแห่งความดี อีกทั้งยังช่วยลด “อึดตา” หรือความเป็นตัวเป็นตนของตนเองลงได้อีก จิตที่ยกระดับปัญญาภายในและสำนึกสาธารณะเป็นจิตที่เป็นสุขเพื่อได้ทำความดีอยากช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังสิ่งตอบแทนเป็นจิตที่พร้อมจะเสียสละเวลาแรงกายและสติปัญญาเพื่อบำเพ็ญประโยชน์เพื่อสังคมมีความเมตตากรุณาเป็นจิตที่เปี่ยมด้วยความสงบเย็นและเต็มไปด้วยพลังแห่งความดี การเสนอตัวเข้ารับทำหรือช่วยเหลือคนอื่นด้วยจิตใจแห่งความเสียสละโดยไม่ต้องมีใครมาร้องขอ ไม่หวังผลตอบแทน หรือไม่มีแม้กระทั่งความคิดที่จะหวังผลตอบแทน ความเสียสละดังกล่าวนี้ เป็นความเสียสละที่สะท้อนคุณลักษณะของจิตอาสาที่มีตั้งแต่ขั้นธรรมดา (โลกิยะ) อาทิเช่น เสียสละเวลา เสียสละกำลังกาย กำลังสติปัญญา กำลังทรัพย์สิน เงิน ทอง สิ่งของ จนถึงขั้นสูงสุด (โลกุตระ) คือ คุณธรรมที่จะนำไปสู่การสละได้ทุกอย่างแม้กระทั่งภพชาติ

2. แนวทางในการพัฒนานักศึกษาจิตอาสาตามแนวพุทธศาสน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐมพบว่า มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐมควรณรงค์ส่งเสริมหรือสร้างบริบททางสังคมให้นักศึกษาได้รักษาศีลปฏิบัติธรรมตามวาระหรือโอกาสอันสมควรอันจะทำให้เกิดความคุ้นชิน ด้วยการจัดทำโครงการรักษาศีลปฏิบัติธรรมตามเทศกาลสำคัญทางศาสนา เป็นต้นว่า วันมาฆบูชา วันอาสาฬหบูชา วันวิสาขบูชา วันอัฐมีบูชา วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา หรือในวโรกาสอันเป็นมงคล คือ วันแม่แห่งชาติ วันพ่อแห่งชาติ โดยให้นักศึกษาสมัครใจเข้าร่วมโครงการเพื่อสร้างเสริมคุณลักษณะแห่งจิตอาสาตั้งแต่ต้น พร้อมกันนั้นก็ควรจะมีโครงการจิตอาสาพัฒนาท้องถิ่นในรูปแบบต่างๆ เพื่อเปิดโอกาสให้นักศึกษาเข้าร่วมทำกิจกรรมตามความชื่นชอบหรือความถนัดโดยใจสมัครอันจะเป็นการปฏิบัติตามหลักธรรมที่เกื้อหนุนส่งเสริมคุณลักษณะจิตอาสาให้ชัดเจนมากขึ้น คือ บุญกิริยาวัตถุ 3สังคหวัตถุ 4พรหมวิหาร 4อิทธิบาท 4ฆราวาสธรรม 4ทวิฏฐัมมิกัตถสังวัตตนิกรรม 4สาราณียธรรม 6 และกุศลกรรรมบถ 10 หลักธรรมดังกล่าวมาแล้วนั้น เป็นหลักธรรมพื้นฐานในการพัฒนานักศึกษาให้มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา เป็นคนเก่ง ดี และมีสุข เป็นคนมีคุณภาพคู่คุณธรรม และเก่ง ดี มีสุขในที่สุดสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. 2542 มาตรา 6 ซึ่งได้กำหนดทิศทางการพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ไว้ว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ.2552 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติมพ.ศ. 2545)

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อศึกษาคุณลักษณะของจิตอาสาตามแนวพุทธศาสน์ให้แจ่มชัดรอบด้าน
2. ควรมีการศึกษาวิธีวิธีการจัดการเรียนการสอนรายวิชาจริยธรรมและทักษะชีวิตว่าส่งเสริมจิตอาสามากน้อยเพียงใดตลอดถึงผลกระทบด้านเวลาการจัดกิจกรรม ลักษณะของกิจกรรม ขอบเขตของกิจกรรม สถานที่การจัดกิจกรรม รวมไปถึงกลุ่มคน ชุมชนและสังคมที่ไปจัดกิจกรรมให้ และมีผลกระทบต่อการเรียนรายวิชาอื่น ๆ หรือไม่

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณท่านอาจารย์ญาณภัทร ยอดแก้ว รองคณบดีฝ่ายกิจการนักศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และอาจารย์แพรวภัทร ยอดแก้ว อาจารย์ประจำกลุ่มอาเซียนศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ผู้ให้คำแนะนำซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ให้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

ขอขอบใจนักศึกษาทุกคนผู้ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาการจริยธรรมและทักษะชีวิตในภาคเรียนที่ 1/2556 ซึ่งได้ให้ความร่วมมือในการดำเนินการวิจัยอย่างดีเยี่ยม ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องทุกคนที่ให้ข้อมูลการวิจัยในครั้งนี้และผู้วิจัยขอขอบคุณความชอบจากงานวิจัยนี้แก่ทุกท่านที่เกี่ยวข้องทั้งที่เอ่ยนามและไม่ได้เอ่ยนามมา ณ ที่นี้

เอกสารอ้างอิง

สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. (2542). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ**. กรุงเทพมหานคร : ศรุสภา.

ณัฐนิชากรศรีบริบูรณ์. (2550). **วิทยานิพนธ์เรื่องการพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุของจิตอาสาของนักเรียนประถมศึกษา**

ตอนปลายในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. สาขาวิชาวิจัยการศึกษา

ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. **แผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 11** (พ.ศ. 2555-2559).

กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ญาณภัทร ยอดแก้ว. (2556). **นวัตกรรมการสอนวิชาจริยธรรมและทักษะชีวิต โดยการบูรณาการเข้ากับการ**

พัฒนาอัตลักษณ์นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม. รายงานการประชุมสังคมศาสตร์วิชาการระดับชาติ และ

ระดับนานาชาติ ครั้งที่ 10 เรื่อง "นวัตกรรมทางสังคมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนในประชาคมอาเซียน", จังหวัด

เชียงราย.

จิตติมา อัครธิตพงศ์ (ศาสตราจารย์). (2553). **การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนเรื่องการพัฒนาจิตอาสาของนักศึกษา**

ภาคปกติสาขาวิชาการบริหารทรัพยากรมนุษย์ระดับปริญญาตรี 2- 4 ปีในรายวิชาการพัฒนาองค์การประจำปี

การศึกษาที่ 1/2553. คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

พิศาลอรธกิจ(พระครู). (2555). **ศึกษาคุณธรรมของนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนวิถีพุทธสู่จิตอาสา : กรณีศึกษากลุ่ม**

โรงเรียนทุ่งทองสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่เขต 2. วิทยานิพนธ์พุทธศาสนมหาบัณฑิต.

บัณฑิตวิทยาลัย:มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ทิพย์ขจร ฉายาสกุลวิวัฒน์. (2555). **ศึกษากระบวนการจิตอาสาตามหลักพระพุทธศาสนาของเจ้าหน้าที่เสถียรธรรมสถาน**

วิทยานิพนธ์พุทธศาสนมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย:มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วลัยรัตน์ยิ่งดำนุ่น. (2554). **วิทยานิพนธ์ เรื่อง การศึกษาผลสัมฤทธิ์ของโครงการจิตอาสา : กรณีศึกษานักเรียนชั้น**

มัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนบางมดวิทยา “สิสุททวาทจวนอุบลมภ์”, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: มหา

จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2553). **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์**. พิมพ์ครั้งที่ 14,

กรุงเทพมหานคร : ธนัการพิมพ์.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2553). **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 18,

กรุงเทพมหานคร : เพิ่มทรัพย์การพิมพ์.

David Lasby. (2004). **Volunteer Spirit in Canada: Motivations and Barriers**. Canadian Centre for

Philanthropy University. Toronto. Ontario. Canada. (Document)เข้าถึงจาก

<http://www.unv.org/how-to-volunteer.html>.

โครงการวิจัยต่อเนื่องจากงานบริการวิชาการด้านการส่งเสริมความคิดและพฤติกรรมออมของนักเรียนระดับ
ประถมศึกษา: กรณีศึกษาโรงเรียนชุมชนสุเหร่าบ้านดอน

Continuous Research Project from Academic Services in the Idea and Behavior of Elementary
Pupils' Money Saving Promotion: the Case Study of SuraoBandon School

อาจารย์ ดร.ลำสัน เลิศกุลประหยัด

ภาควิชาบริหารธุรกิจ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

บทคัดย่อ

จากการที่ทางคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้ไปดำเนินโครงการเด็กดี มีชีวิตพอเพียงโดยร่วมกับ
ชุมชนสุเหร่าบ้านดอน ใน 1-2 ปีที่ผ่านมา ซึ่งมีหัวข้อในการทำกิจกรรมที่น่าสนใจอย่าง สอนน้องออมเงิน สร้างเศรษฐกิจ
พอเพียง ทำให้เกิดโครงการวิจัยต่อเนื่องที่จะศึกษา ความคิดเห็นและพฤติกรรมออมหลังจากได้รับการอบรม ซึ่งจากการ
สำรวจนักเรียนโรงเรียนชุมชนสุเหร่าบ้านดอนซึ่งส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุประมาณ 13 ปี การศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1
อาศัยอยู่ในครอบครัวที่มีมากกว่า 5 คนขึ้นไปและมีพี่น้องรวมตนเองส่วนใหญ่ 3 คน ผลปรากฏว่าในด้านความคิดเห็นในการ
ออมเงิน นักเรียนส่วนใหญ่เห็นด้วยอย่างยิ่งกับการจัดส่งเสริมในการทำบัญชีออมเงินและทำให้พวกเขาได้เปลี่ยนนิสัยการออม
เงินรวมถึงมีการวางแผนการออมเงินที่ดีขึ้น ส่วนในด้านของพฤติกรรมออมเงิน นักเรียนยังให้ความสำคัญกับการทำบัญชี
ออมเงินอย่างต่อเนื่อง และมีวัตถุประสงค์ในการออมเพื่อเก็บไว้ใช้จ่ายฉุกเฉินโดยอายุกับการศึกษามีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญ
ทางสถิติต่อการออมเงิน ซึ่งเป็นสิ่งยืนยันได้ว่าโครงการนี้มีควมน่าสนใจอย่างต่อเนื่องต่อเยาวชนของชาติและควรจัดให้มีโครงการ
เหล่านี้นี้ขยายไปตามโรงเรียนต่างๆ เพื่อพัฒนาประชาชนของชาติให้รู้จักการประหยัดและมีชีวิตพอเพียง

คำสำคัญ: พฤติกรรมการออมเงิน ชุมชนสุเหร่าบ้านดอน เศรษฐกิจพอเพียง

Abstract

As the faculty of Social Science, Srinakarinwirot University has arranged an academic service project, "DakdeeMeeChevitPorpieng" (a project that encourages elementary pupils to live their life sufficiently) at a community of Baan Dong Mosque in the last 1-2 years ago, there was a significant inside topic i.e. "Teaching Pupils Money Savings" that was used to create a continuous research, "Continuous Research Project from Academic Services in the Idea and Behavior of Elementary Pupils' Money Saving Promotion: the Case Study of SuraoBandon School". The research, surveyed elementary pupils and found that most of them were male, 13 years old, studying in junior high school as well as having more than five persons including three brothers or sisters in their family. From the survey results, many pupils strongly agreed that the project was good and changed their behavior in better money saving. Nowadays they still do money saving continuously for the purpose of life emergency. The more they grow up and receive better education, the more they concern with an importance of money saving. This evidence confirmed that the project is essential for Thai children and should be expanded in many elementary schools to develop them in planning of their money saving and to live their life sufficiently.

Keywords: Money saving, elementary pupils, Baan Dong Mosque

บทนำ

จากการที่ทางคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้จัดทำโครงการได้ไปดำเนินโครงการเด็กดี มีชีวิตพอเพียงโดยร่วมกับชุมชนสุเหร่าบ้านดอน นำเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาที่เข้าร่วมโครงการที่ได้รับการคัดเลือกจากคณะกรรมการบริหารชุมชนสุเหร่าบ้านดอนซึ่งในโครงการจัดแบ่งเป็นหัวข้อความรู้เกี่ยวกับกษัตริย์ไทยและแนวพระราชดำริชีวิตพอเพียง สอนน้องออมเงิน สร้างความพอเพียง การประหยัดพลังงานลดรายจ่ายพ่อแม่ อนามัยในวันเรียน การเสริมความเป็นประชาธิปไตยและการเป็นพลเมืองดี ศรีสังคม

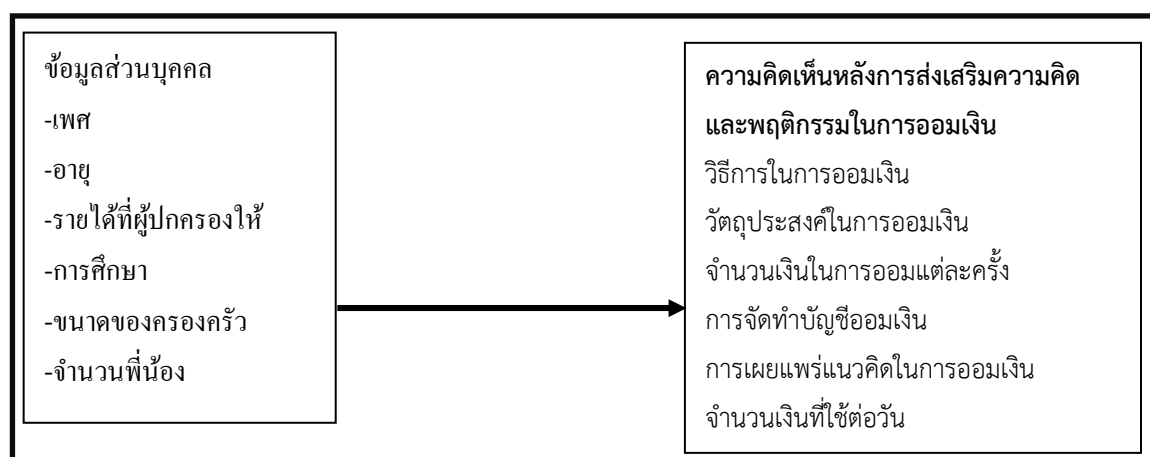
ในโครงการดังกล่าวมีหนึ่งโครงการย่อยที่ภาควิชาบริหารธุรกิจรับผิดชอบได้แก่การ “สอนน้องออมเงิน สร้างความพอเพียง” ซึ่งมีวัตถุประสงค์มุ่งเน้นให้เยาวชนในโรงเรียนชุมชนสุเหร่าบ้านดอน ได้รับความรู้เกี่ยวกับแนวพระราชดำริ การสร้างเศรษฐกิจพอเพียงและการจัดการประหยัดคอดออมเงินไว้ใช้ในอนาคต ในโครงการนี้ทางคณะได้มีการจัดทำสมุดบัญชีออมเงินให้นักเรียนจดบันทึกและส่งในระยะเวลาที่กำหนด เพื่อส่งเสริมให้เยาวชนเหล่านี้ได้เป็นผู้เห็นคุณค่าของเงินที่ผู้ปกครองให้อีกทั้งยังต้องการให้น้องๆ ที่เข้าร่วมโครงการมีการนำเงินที่สะสมได้นำไปออมและใช้ประโยชน์ให้คุ้มค่าสูงสุด รวมทั้งหากเยาวชนคนไหนที่สามารถจดบันทึกได้อย่างสมบูรณ์ครบถ้วนถูกต้อง ทางคณะสังคมศาสตร์ก็จะมีการรางวัลให้ ซึ่งผลของกิจกรรมดังกล่าวจะทำให้เด็กนักเรียนมีเจตคติที่ดีในการออมเงิน และเห็นคุณค่าของเงิน มากยิ่งขึ้น

นับจากวันที่โครงการนี้สิ้นสุด ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะทำวิจัยเพื่อติดตามว่า ผลของโครงการบริการวิชาการที่ทางคณะสังคมศาสตร์ จัดให้นั้นเป็นประโยชน์ต่อชุมชนมากแค่ไหน มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของนักเรียนชั้นประถมที่เข้าร่วมโครงการ และสร้างจิตสำนึกในการออมเงินให้เกิดขึ้นในโรงเรียนอย่างไร

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาความคิดเห็นและพฤติกรรมในการออมเงินของนักเรียนชุมชนสุเหร่าบ้านดอนหลังจากที่ได้รับการอบรมในหัวข้อ สอนน้องออมเงินสร้างชีวิตพอเพียง
- 2) เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมในการออมเงินของนักเรียนชุมชนสุเหร่าบ้านดอนจำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล
- 3) เพื่อรวบรวมข้อเสนอแนะต่างๆ ที่ต้องการให้มีการแก้ไขปรับปรุงในการดำเนินโครงการด้านการออมเงิน

กรอบแนวคิด

ความสำคัญของงานวิจัย

เพื่อให้รับทราบและเรียนรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงของความคิดเห็นและพฤติกรรมของนักเรียนหลังได้รับการอบรมในด้านเกี่ยวกับการออมเงิน และสามารถวางแผนทางการให้บริการทางวิชาการในอนาคตให้ตรงกับความต้องการของนักเรียนในกลุ่ม

ต่าง ๆ ได้มากขึ้น รวมถึงนำไปเป็นตัวชี้วัดผลสำเร็จด้านหนึ่งของการให้บริการทางวิชาการที่ส่งผลกระทบในเชิงบวกแก่สังคมโดยรวม

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา (Descriptive Research) และวิจัยเชิงสำรวจ (Exploratory Research) โดยมุ่งศึกษาความคิดเห็นและพฤติกรรมหลังจัดโครงการงานบริการวิชาการด้านการส่งเสริมความคิด และพฤติกรรมออมของนักเรียนระดับประถมศึกษา : กรณีศึกษาโรงเรียนชุมชนสุเหร่าบ้านดอนดังนี้

การวิจัยเริ่มจากการศึกษารวบรวมองค์ความรู้จากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ได้จากการศึกษาค้นคว้าจากหนังสือ วารสาร เอกสาร อินเทอร์เน็ต และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องหลังจากนั้น นำองค์ความรู้ที่ได้มาพัฒนาเป็นแบบสอบถาม และตรวจสอบความถูกต้องจากผู้เชี่ยวชาญที่เคยทำกิจกรรมบริการวิชาการในเรื่องการออมเงิน และติดต่อโรงเรียนชุมชนสุเหร่าบ้านดอนเพื่อจัดเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักเรียนชุมชนสุเหร่าบ้านดอน จำนวน 110 คน และเมื่อรวบรวมแบบสอบถามได้ครบตามความต้องการแล้ว ผู้วิจัยต้องนำข้อมูลที่ได้ไปตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม รวมถึงทำการลงรหัส (Editing) แล้วนำข้อมูลมาบันทึกลงในเครื่องคอมพิวเตอร์ เพื่อประมวลผลด้วยโปรแกรมประมวลผลทางสถิติเพื่อใช้ในการคำนวณหาสถิติต่างๆ ที่ใช้ในการวิจัย ซึ่งได้แก่ ค่า Mean S.D. และค่าเปรียบเทียบจากผลสถิติ Chi-Square Test และนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาตีความและแปลผลค่าเฉลี่ยที่ได้จากความคิดเห็นด้านการออมเงินของนักเรียนชุมชนสุเหร่าบ้านดอนสุดท้ายนำผลที่ได้มาสร้างเป็นกราฟและตารางเพื่อมาวิเคราะห์และนำเสนอผลงานวิจัยต่อไป

การทบทวนวรรณกรรม

การออม หมายถึง การสะสมเงินอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลาหนึ่งและเมื่อสามารถเก็บเงินได้เป็นก้อน จึงสามารถนำเงินสะสมนั้นไปฝากกับธนาคารหรือสถาบันการเงิน เพื่อได้รับผลตอบแทนการลงทุนหรือดอกเบี้ยเป็นผลพลอยได้

(สุพพตา ปิยะเกศิน, 2546)

การออมเงินมีความสัมพันธ์ที่ชัดเจนระหว่างความสามารถในการหารายได้ กับเงินได้หลังหักภาษีและรายจ่ายในการบริโภคโดยเขียนเป็นสมการได้ดังนี้ (สำนักนโยบายการออมและการลงทุน, 2549)

$$Y = S + C$$

โดยกำหนดให้ Y = รายได้ที่สามารถใช้จ่ายใช้สอยได้จริง

S = ค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภค

C = ปริมาณการออมเงิน

วัตถุประสงค์ของการออมเงิน

เนื่องจากสังคมไทย ณ ปัจจุบันเต็มไปด้วยการแข่งขันในรูปแบบของความมั่งคั่งมั่งมีในเงินตรา การออมเงินจึงเป็นเครื่องมือตัวหนึ่งที่เป็นบันไดสู่ความร่ำรวยและสร้างความมั่นคงในอนาคตให้แก่ผู้ออมและครอบครัว โดยจุดประสงค์หลักของการออมเงินมีดังนี้ 1) เพื่อไว้ใช้ยามจำเป็นฉุกเฉิน 2) เพื่อนำไปเป็นทุนการศึกษาเล่าเรียนในอนาคต 3) เพื่อซื้อเครื่องมือในการประกอบอาชีพ 4) เพื่อใช้ในการซื้อที่อยู่อาศัยสร้างครอบครัวให้มีความมั่นคง 5) เพื่อเก็บสะสมไว้ใช้ยามชราแก่เฒ่า 6) เพื่อซื้อสินทรัพย์เพื่อความสะดวกสบายในการดำรงชีพ 7) เพื่อเป็นหลักประกันของชีวิตและบรรเทาความเดือนร้อนจากภัยที่คาดไม่ถึง 8) เพื่อได้รับผลตอบแทนจากการสะสมเงิน อาทิเช่น เงินปันผล หรือดอกเบี้ย 9) เพื่อไว้ใช้ในการขยายกิจการงานที่ตนเอง

ประกอบอาชีพอยู่ 10) เพื่อให้ซื้อเครื่องแต่งกายตามรูปแบบการดำเนินชีวิต 11) เพื่อใช้จ่ายในการงานกิจกรรมเพื่อสังคม 12) เพื่อเก็บเป็นมรดกทอดทอดสู่ลูก หลานในอนาคต (วิลเลียมสัน ไทยอุตสาหกรรม, 2531)

ปัจจัยสำคัญในการออม

บุคคลที่จะสนใจในการออมให้มากขึ้นหรือลดลงขึ้นอยู่กับปัจจัยที่สำคัญ ได้แก่ 1) ผลตอบแทนที่ได้รับจากการออม 2) มูลค่าของอำนาจในการซื้อ ณ ปัจจุบัน 3) รายได้สุทธิของบุคคล 4) ความแน่นอนของรายรับหลังเกษียณอายุหรือไม่สามารถทำงานได้(สุพพตา ปิยะเกศิน, 2546)

ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลต่อการออมเงินส่วนบุคคล หากความมั่นคงทางการเงินสูง การใช้จ่ายเงินในการซื้อสินค้าก็จะสูงตามไปด้วย แต่หากรูปแบบการประกอบอาชีพไม่มั่นคงหรือจำนวนเงินสำรองสำหรับตนเองยังน้อย อาจส่งผลให้สัดส่วนอัตราการออมเงินจากรายได้สูงมากขึ้น

ผลการวิจัย

จากโครงการวิจัยต่อเนื่องจากงานบริการวิชาการด้านการส่งเสริมความคิดและพฤติกรรมการออมเงินนักเรียนระดับประถมศึกษา : กรณีศึกษาโรงเรียนชุมชนสุขเหาะบ้านดอน ผู้วิจัยขอสรุปตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยดังนี้

ด้านข้อมูลส่วนบุคคล ผู้วิจัยพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ที่ตอบแบบสอบถามในครั้งนี้เป็น เพศชาย ร้อยละ 53.36 อายุ 13 ปี ร้อยละ 25.45 และอายุ 12 ปี ร้อยละ 23.64 ตามลำดับ การศึกษาส่วนใหญ่ มัธยมศึกษาปีที่ 1 ร้อยละ 25.45 รายได้ที่ได้รับจากผู้ปกครอง ส่วนใหญ่มากกว่า 2,000 บาทหรือคิดเป็นร้อยละ 30 ลักษณะขนาดของครอบครัวมากกว่า 5 คนขึ้นไปซึ่งหมายถึงครอบครัวขยาย ร้อยละ 39.09 จำนวนพี่น้องรวมนักเรียนเอง ส่วนใหญ่อยู่ที่ 3 คน ถึงร้อยละ 29.09 และจำนวน 2 คน ร้อยละ 27.27

ด้านความคิดเห็นของนักเรียนหลังจากจัดงานบริการวิชาการด้านการส่งเสริมความคิดและพฤติกรรมการออมเงินนักเรียนระดับประถมศึกษา : กรณีศึกษาโรงเรียนชุมชนสุขเหาะบ้านดอน โดยผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นด้วยอย่างยิ่งกับการจัดการส่งเสริมการออมเงิน ยกเว้นในเรื่องของการเผยแพร่วิธีในการจัดทำบัญชีออมเงิน ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นด้วยโดยมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นอยู่ที่ 4.13

Descriptive Statistics				
	N	Mean	Std. Deviation	ระดับความคิดเห็น
การจัดทำบัญชีออมเงินมีประโยชน์	110	4.71	.495	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
การจัดทำบัญชีเปลี่ยนนิสัยการใช้จ่าย	110	4.33	.836	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
การเผยแพร่วิธีในการจัดทำบัญชีออมเงิน	110	4.13	.791	เห็นด้วย
โครงการส่งเสริมการออมเงินสร้างนิสัยในการออม	110	4.34	.694	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
อยากให้จัดเรื่องการออมเงินบ่อยๆ	110	4.24	.777	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
การมีเงินออมทำให้ภูมิใจหากมีเหตุฉุกเฉิน	110	4.61	.637	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
มีการวางแผนการออมเงินมากขึ้นหลังอบรม	110	4.21	.767	เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ด้านพฤติกรรมในการออมเงินหลังจากจัดงานบริการวิชาการด้านการส่งเสริมความคิดและพฤติกรรมการออมเงินนักเรียนระดับประถมศึกษา : กรณีศึกษาโรงเรียนชุมชนสุขเหาะบ้านดอน ผู้วิจัยพบว่า วัตถุประสงค์ในการออมเงินส่วนมากต้องการเก็บไว้ใช้ยามฉุกเฉินถึงร้อยละ 53.64 และเก็บไว้เพื่อเป็นทุนการศึกษาต่อในอนาคตถึงร้อยละ 33.64 ส่วนวิธีในการ

ออมนักเรียนส่วนใหญ่ถึงร้อยละ 67.27 ออมเงินใส่ในกระปุกออมสิน และความถี่ในการออมเงินต่อเดือนโดยเฉลี่ยอยู่ประมาณ 1-2 ครั้ง ร้อยละ 40 และ 3-4 ครั้ง ร้อยละ 35.45 รวมถึงมากกว่าครั้ง ร้อยละ 24.55

ผู้ร่วมหรือผู้มีอิทธิพลในตัดสินใจในการออมเงิน ส่วนใหญ่คือตนเอง นักเรียนสามารถคิดตัดสินใจในการเก็บออมเงินด้วยตนเองถึงร้อยละ 60.91 และจำนวนเงินในการเก็บออมต่อเดือนร้อยละ 24.55 เก็บมากกว่า 500 บาทต่อเดือน และ 101-200 บาท ร้อยละ 22.73 ซึ่งจำนวนในการเก็บออมมากกว่ารายจ่ายต่อเดือน ซึ่งนักเรียนส่วนใหญ่มีรายจ่ายต่ำกว่า 500 บาทถึงร้อยละ 37.27 และ 501-1,000 บาทต่อเดือน ร้อยละ 22.73

ประเภทหรือแหล่งของค่าใช้จ่ายหลักต่อเดือน นักเรียนส่วนใหญ่ของชุมชนสุเหร่าบ้านดอนใช้ไปกับ ค่าอาหาร ร้อยละ 75.45 และหลังจากจัดโครงการบริการวิชาการส่งเสริมการออมเงิน นักเรียนจำนวนร้อยละ 69.09 ยังจัดทำบัญชีออมเงิน

เมื่อศึกษาถึงเรื่องพฤติกรรมการออมเงิน จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคลของนักเรียนโรงเรียนสุเหร่าบ้านดอน ผู้วิจัยพบว่า ข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งได้แก่ เพศ รายได้ที่ผู้ปกครองให้ต่อเดือน ขนาดของครอบครัวที่อยู่ในปัจจุบัน และจำนวนพี่น้องในปัจจุบันรวมถึงตนเอง มีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ยกเว้นอายุและระดับการศึกษาของนักเรียน ซึ่งในเรื่องของวัตถุประสงค์ในการออมเงินที่จำแนกตามอายุและการศึกษา ผู้วิจัยพบว่า นักเรียนที่อายุ 11-13 ปี การศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 6 และมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีพฤติกรรมในการออมเงินไว้ใช้ในยามฉุกเฉิน โดยมีค่าเปอร์เซ็นต์ 20.9% และ 25.5% มากกว่านักเรียนอยู่ในวัยอื่นๆ และระดับการศึกษาอื่นๆ ซึ่งนักเรียนในกลุ่มนี้ให้ความสำคัญอย่างมากในการมีวัตถุประสงค์ในการออมเงินที่เน้นหนักในการเก็บไว้ใช้ในยามฉุกเฉิน

นอกจากนี้ จากการให้ผู้ตอบแบบสอบถามเขียนข้อเสนอแนะในการปรับปรุงโครงการส่งเสริมการออมเงิน ผู้วิจัยพบข้อเสนอแนะที่ตรงกับข้อมูลเชิงปริมาณที่นำมาวิเคราะห์ดังนี้

- 1) นักเรียนผู้ตอบแบบสอบถามอยากให้มีการออมเงินให้มากขึ้นโดยที่ผู้ปกครอง ผู้คนรอบข้างมาช่วยกันออมเงิน
- 2) นักเรียนผู้ตอบแบบสอบถามอยากให้มีการจัดโครงการในลักษณะดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง
- 3) นักเรียนผู้ตอบแบบสอบถามต้องการให้ปรับวิธีการในการเผยแพร่วิธีการออมเงินโดยใช้คลิปวิดีโอในการสอนและ

เล่นเกมส์แจกรางวัล

สรุปและอภิปรายผล

จากงานวิจัยพบว่า นักเรียนผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยอย่างยิ่งกับการจัดการส่งเสริมการออมเงิน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการออมตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงต่อการดำรงชีวิตของนิสิตคณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ของผู้ช่วยศาสตราจารย์ กมลมาลย์ วิรัตน์เศรษฐสินและรองศาสตราจารย์ ธาดา วิมลวัตรเวที ที่ระบุไว้ว่า นิสิตตัวอย่างมีเจตคติต่อการออม การเห็นคุณค่าในตนเอง และพฤติกรรมการออมหลังการทดลองดีกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 การทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายจะช่วยเตือนสติในการใช้จ่ายให้ลดลงและสะท้อนถึงการใช้เงินที่ประหยัดขึ้นในอนาคต(กมลมาลย์ วิรัตน์เศรษฐสิน,ธาดา วิมลวัตรเวที, 2553) รวมถึงสอดคล้องกับงานวิจัยของรองศาสตราจารย์ กุสิสราภฤตวรกาญจน์ ที่ทำวิจัยเรื่องการพัฒนาการออมในเยาวชนโดยใช้กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อพัฒนาศักยภาพเยาวชนระดับอาชีวศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งงานวิจัยนี้พบว่ากลุ่มที่ได้รับการอบรมในด้านการออมโดยวิธีการสื่อสารเพื่อการพัฒนา มีพฤติกรรมเจตคติในการออมดีกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับการพัฒนา(กุสิสราภฤตวรกาญจน์, 2548)

จากการเปรียบเทียบพฤติกรรมการออมจำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล ผู้วิจัยพบว่าเรื่องของวัตถุประสงค์ในการออมเงินซึ่งจำแนกตามอายุและการศึกษา นักเรียนที่มีอายุ 11-13 ปี การศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 6 และมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีพฤติกรรมในการออมเงินไว้ใช้ในยามฉุกเฉิน โดยมีค่าเปอร์เซ็นต์มากกว่านักเรียนอยู่ในวัยอื่นๆ และระดับการศึกษาอื่นๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกุลธกกุล ตั้งทิวาพร เกี่ยวกับเรื่องระดับการศึกษาที่แตกต่างกันซึ่งได้ระบุว่า บุคคลในวัยทำงานที่มีระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน จะมีพฤติกรรมในการออมเงินที่แตกต่างกันโดยจะส่งผลให้มีความรู้มากกว่าและรู้จักเก็บออมมากกว่าเพื่อไว้ในยามจำเป็น(กุลธกกุล ตั้งทิวาพร, 2555) และข้อค้นพบในงานวิจัยนี้ ยังสอดคล้องกับของนางสาวนยนา พัฒนณรงค์เลิศ ซึ่งทำงานวิจัยในเรื่องพฤติกรรมกรออมของนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่าเหตุผลของการออมของนักศึกษาส่วนใหญ่ไว้ใช้เพื่อยามจำเป็นฉุกเฉินร้อยละ 31.99 ซึ่งใกล้เคียงกับการออมเงินเพื่อซื้อสินค้าที่ต้องการร้อยละ 31.63 จากงานวิจัยนี้พบความแตกต่างในเรื่องลำดับของวัตถุประสงค์ในการออมเงินซึ่งนักเรียนโรงเรียนสุเหร่าบ้านดอนออมเงินเพื่อไว้ในยามจำเป็นและเพื่อการศึกษาในอนาคตแต่นักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่กลับมีวัตถุประสงค์รองลงมาเพื่อไว้ซื้อสินค้าที่ตนเองต้องการซึ่งส่วนมากเป็นสินค้าฟุ่มเฟือย(นยนา พัฒนณรงค์เลิศ, 2548)

นอกจากนี้แล้ว ผู้วิจัยพบประเด็นที่สำคัญในเรื่อง พฤติกรรมในการออมเงิน คือจำนวนเงินในการเก็บออมแต่ละเดือนส่วนใหญ่มากกว่า 500 บาทขึ้นไป ซึ่งเป็นผลมาจาก รายได้ที่ได้จากผู้ปกครองส่วนใหญ่มากกว่าเดือนละ 2,000 บาทขึ้นไปและมีรายจ่ายต่อเดือนต่ำกว่า 500 บาทเป็นส่วนมากซึ่งประเภทของรายจ่ายส่วนใหญ่มาจากค่าอาหาร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนางสาวนยนา พัฒนณรงค์เลิศซึ่งพบว่าประเภทค่าใช้จ่ายส่วนใหญ่ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ก็มาจากค่าอาหารเหมือนกันและสอดคล้องกับงานวิจัยของนนทกา นันทวิสัย ที่ทำวิจัยเรื่องการศึกษาเปรียบเทียบภาวะการออมเงินของครัวเรือนในภาคการเกษตรและนอกภาคการเกษตร งานวิจัยชิ้นนี้ค้นพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการออมเงินในเชิงบวกได้แก่ รายได้รวมการออมทรัพย์กับสถาบันการเงิน และ การศึกษาของหัวหน้าครอบครัว และปัจจัยที่ส่งต่อการออมเงินในเชิงลบ ได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการบริโภค หนี้สินที่ต้องชำระคืน และจำนวนสมาชิกที่อยู่ในวันพึงพิง(นนทกา นันทวิสัย, 2552)

ข้อเสนอแนะ

โครงการบริการวิชาการด้านการส่งเสริมความคิดและพฤติกรรมในการออม ควรมีการจัดอย่างต่อเนื่องและขยายไปสู่วงกว้างอย่างกว้างขวางวิธีในการเผยแพร่วิธีการทำบัญชีออมเงิน ควรให้มีความสนุกสนาน ความบันเทิงในรูปแบบต่างๆ ที่ทำให้ไปถ่ายทอดได้ง่ายขึ้นและน่าสนใจการปลูกฝังการจัดทำบัญชีออมเงินในกลุ่มนักเรียนที่มีการศึกษาสูงขึ้นจะเป็นประโยชน์ต่อการออมเงินมากขึ้นเนื่องจากการศึกษาและอายุทำให้นักเรียนมีการตระหนักรู้ถึงคุณค่าของการใช้เงินมากขึ้น แต่กับนักเรียนที่มีอายุน้อยหรือการศึกษาระดับประถมศึกษา การทำกิจกรรมโดยเน้นความสนุกสนานและสอดแทรกความรู้การออมเงินก็นำไปสู่การเรียนรู้ในระยะยาวได้เช่นเดียวกันควรมีการจัดกิจกรรมการส่งเสริมการออมเงินโดยการจัดทำบัญชีออมเงินพร้อมไปกับผู้ปกครองหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องเพื่อที่จะทำให้การออมเงินกลายเป็นประเด็นที่สำคัญในครอบครัว

เอกสารอ้างอิง

- กมลมาลย์ วิรัตน์เศรษฐสิน, ธาดา วิมลวัตรเวที. (2553). การพัฒนารูปแบบการออมตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงต่อการดำรงชีวิตของนิสิตคณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- กุลฐกาล ตั้งทิวาพร. (2555). ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการออมของบุคคลวัยทำงาน กรณีศึกษา: พนักงานธนาคาร. เอกสารประกอบการประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 2 เรื่องนวัตกรรมกับการวิจัยและพัฒนาแบบสหวิชาการ, กรุงเทพฯ.
- กุลิสราภฤตวรกาญจน์. (2548). การพัฒนาการออมในเยาวชนโดยใช้กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อพัฒนา: กรณีศึกษาเยาวชนระดับอาชีวศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่: คณะการสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นายนา พัฒนณรงค์เลิศ (2548). พฤติกรรมการออมของนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- นันทกา นันทวิสัย. (2552). การศึกษาเปรียบเทียบภาวะการออมเงินของครัวเรือนในภาคการเกษตรและนอกภาคการเกษตรมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- วิไลลักษณ์ ไทยอุดสาห์. (2531). การเร่งการออมของครัวเรือนในประเทศไทย. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- สำนักนโยบายการออมและการลงทุน. (2549). การออม. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก <http://e-fpo.fpo.go.th/it-center/publish/edoc009.asp> (วันที่สืบค้นข้อมูล: 31 พฤษภาคม 2556)
- สุพพตา ปิยะเกศิน. (2546). การเงินส่วนบุคคล. กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- หทัยรัตน์ มาประณีต. (2549). ปัจจัยเชิงสังคมและจิตวิทยาต่อพฤติกรรมการออมของสตรีในชุมชนเมืองยากจน. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

การวิเคราะห์การถดถอยพหุโลจิสติกส์ปัจจัยส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักศึกษาคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

The Multiple Logistic Regression Analysis of the Private Factors Affecting Academic Achievement of the Students of Management Science, Faculty of Pibulsongkram, Rajabhat University.

อาจารย์ศุภศิรั สุวรรณเกษร

อาจารย์พัฒนรัตน์ นุชโพธิ์

อาจารย์เอกรัง ปันพงษ์

อาจารย์ณภัทร วุฒธะพันธ์

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์เชิงปริมาณ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อผลการเรียนของนักศึกษาคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามทำการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากนักศึกษาคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ภาคเรียนที่ 1/2556 จำนวน 350 คน ผลการศึกษาข้อมูลทั่วไป พบว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศชายจำนวน 167 คน (ร้อยละ 47.64) กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นปีที่ 1 จำนวน 131 คน (ร้อยละ 37.43) กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาสาขาบริหารธุรกิจ จำนวน 225 คน (ร้อยละ 64.29) มีผู้ปกครองประกอบอาชีพเกษตรกรรม จำนวน 197 คน (ร้อยละ 56.18) พักอาศัยอยู่กับผู้ปกครอง จำนวน 205 คน (ร้อยละ 58.56) เป็นกลุ่มตัวอย่างที่เข้าเรียนครบ จำนวน 63 คน (ร้อยละ 18) ส่งงานที่ได้รับมอบหมายครบถ้วน จำนวน 71 คน (ร้อยละ 20.29) ทำงานพิเศษเพื่อหารายได้ จำนวน 86 คน (ร้อยละ 24.57) และมีการกู้ยืมเงินเพื่อการศึกษา จำนวน 132 คน (ร้อยละ 37.71) ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม พบว่า ปัจจัยที่สัมพันธ์กับผลการเรียนของนักศึกษา ได้แก่ เพศ(Sex) การส่งงาน(Work) การทำงานพิเศษ(Extra) เกรดเฉลี่ยสะสมเมื่อจบมัธยม (M_grade) จำนวนชั่วโมงการใช้อินเทอร์เน็ตต่อวันโดยประมาณ (Net) และจำนวนวันที่ไม่ได้เข้าเรียนตลอดปีการศึกษาในทุกรายวิชา(Absent) มีความสัมพันธ์กับผลการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 และจากผลการวิเคราะห์ด้วยแบบจำลองการถดถอยพหุโลจิสติกส์ พบว่า นักศึกษาเพศหญิง มีโอกาสที่จะได้เกรดเฉลี่ยมากกว่า 3.00 มากกว่านักศึกษาเพศชาย 2.342 เท่า นักศึกษาที่ส่งงานที่ได้รับมอบหมายอย่างครบถ้วน มีโอกาสที่จะได้เกรดเฉลี่ยมากกว่า 3.00 มากกว่านักศึกษาที่ส่งไม่ครบ 1.232 เท่า นักศึกษาที่ทำงานพิเศษเพื่อหารายได้ระหว่างเรียน มีโอกาสที่จะได้เกรดเฉลี่ยมากกว่า 3.00 มากกว่านักศึกษาที่ไม่ได้ทำ 1.144 เท่า นักศึกษาจะมีโอกาสที่จะได้เกรดเฉลี่ยมากกว่า 3.00 มากขึ้นร้อยละ 61.6 เมื่อเกรดเฉลี่ยสะสมระดับมัธยมมากขึ้น 1 จุด และนักศึกษาจะมีโอกาสที่จะได้เกรดเฉลี่ยมากกว่า 3.00 มากขึ้นร้อยละ 61.6 เมื่อนักศึกษาขาดเรียนตลอดปีการศึกษาในทุกรายวิชาลดลง 1 วัน

คำสำคัญ: ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา แบบจำลองการถดถอยพหุโลจิสติกส์

Abstract

The objectives of this qualitative research comprised to study the Private Factors Affecting Academic Score of the Students of Management Science Faculty of Pibulsongkram Rajabhat University. Collected data with the questionnaires from the student in the faculty of Management Science of Pibulsongkram Rajabhat University in 1/2556 Semester by sampling was, 350 students. Most of samples was male, 167 people (47.64%) are enrolled in first academic year, 131 (37.43%) samples as a student of

Business Administration, Number 225 (64.29%) had parents engaged in agricultural activities were 197 people (56.18%) living with parents of 205 children (58.56%) is the sample attended a total of 63 people (18%) sent received. assignments totaling 71 men (20.29%) extra work to earn the 86 patients (24.57 percent) and loans for education 132 people (37.71 %)

The results from the analysis of the relationship between the independent variables and the dependent variable show that the variables consist of gender, Submitting work (Work) extra work (Extra) cumulative GPA at the end of high school (M_grade) number of hours of Internet using per day on average (Net) and the number of the absent School days in all subjects (Absent). The results of the analysis with logistic regression models show that female students Is likely to have GPA over 3.00 over 2.342 students as male students to submit assignments in its entirety. Is likely to have GPA over 3.00 over 1.232 students undelivered as students working to earn extra money during school. Is likely to have GPA over 3.00 , more than students who did not do 1.144 times students will have the opportunity to GPA over 3.00 , more 61.6 percent on cumulative GPA at the end of high school , more points 1 and students will have the opportunity . GPA greater than 3.00 to 61.6 percent on the number of the absent days throughout the school year are not enrolled in any absent one day

Keywords: Academic achievement, Multiple Logistic Regression

บทนำ

ในปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการต่าง ๆ ส่งผลให้ทุกประเทศต่างก็เผชิญกับการแข่งขันที่เป็นไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในด้านข้อมูลข่าวสาร เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร สิ่งเหล่านี้จะเชื่อมโยงเข้ากับชีวิตประจำวันมนุษย์ ทำให้คนต้องมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ มีความรู้ เพื่อให้สามารถเลือกใช้ข้อมูลข่าวสารในการตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม นำไปสู่การปรับตัว การใช้ชีวิตในสังคม และสามารถนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาได้อย่างเท่าทันการเปลี่ยนแปลง สิ่งสำคัญประการหนึ่งที่ต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง คือ การศึกษา จุดมุ่งหมายของการศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ สร้างภูมิปัญญาให้แก่สังคมเป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรมการศึกษา ซึ่งเป็นรากฐานและเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการเมืองของประเทศ นอกจากนี้การศึกษาสามารถยกระดับการพัฒนาด้านจิตใจและคุณธรรมของมนุษย์ได้ การเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตจะช่วยให้คนและสังคมสามารถกำหนดทิศทางการพัฒนาตนเองได้อย่างเหมาะสม แต่การที่จะพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้วยการศึกษานอกจากจะต้องมีระบบ เครื่องมือ อุปกรณ์และสิ่งแวดล้อมที่ดี มีคุณภาพแล้ว ปัจจัยส่วนบุคคลก็มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน งานวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อผลการเรียนของนักศึกษาคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ตผู้วิจัยคาดหวังว่าองค์ความรู้ที่ได้จะเป็นประโยชน์และมีคุณค่าต่อวงการการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์

- 1.เพื่อศึกษาข้อมูลส่วนบุคคลของนักศึกษาคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต
- 2.เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อผลการเรียนของนักศึกษาคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

สงคราม

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือนักศึกษาภาคปกติระดับปริญญาตรี 4 ปี กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 คณะวิทยาการจัดการ กำหนดขนาดของตัวอย่างประชากรโดยวิธีการของยามาเน(Yamane, 1967) ที่ขนาดความคลาดเคลื่อน 5% จากประชากรทั้งสิ้น 2,778 คน ประกอบด้วย นักศึกษาสาขาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว จำนวน 210 คน สาขานิเทศศาสตร์จำนวน 310 คน สาขาบริหารธุรกิจ จำนวน 1,789 คน สาขาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ จำนวน 53 คน สาขาการบัญชี จำนวน 416 คน มีสูตรในการคำนวณดังนี้

$$\text{สูตรทาร์ยามาเน} = \frac{N}{1 + Ne^2} \quad \text{แทนค่าตามสูตร} = \frac{2,778}{1 + (2,778)(0.05)^2}$$

ซึ่งจะได้กลุ่มตัวอย่าง = 350 คน

หลังจากนั้นใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบโควตาพิจารณาตามสัดส่วน แยกตามสาขาวิชา ซึ่งได้กลุ่มตัวอย่างเพื่อใช้ในการทำการศึกษา ประกอบด้วย นักศึกษาสาขาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว จำนวน 27 คน สาขานิเทศศาสตร์จำนวน 39 คน สาขาบริหารธุรกิจ จำนวน 225 คน สาขาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ จำนวน 7 คน สาขาการบัญชี จำนวน 52 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ประกอบด้วย เพศ ชั้นปี สาขาวิชา อาชีพของผู้ปกครอง การพักอาศัย การเข้าเรียนการส่งงาน การหารายได้พิเศษ กู้ยืมเงิน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามค่าผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาซึ่งมีลักษณะเป็นแบบเติมตัวเลข x ประกอบด้วย เกรดเฉลี่ยสะสมระดับมัธยม และเกรดเฉลี่ยในภาคการศึกษาที่ 1/2556

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

หลังจากที่ได้ทำการเก็บข้อมูลแล้ว ขั้นตอนต่อไป คือ การตรวจสอบข้อมูล เพื่อดูความถูกต้องสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถาม จากนั้นจึงนำแบบสอบถาม มาทำการลงรหัส (Coding) และนำไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive method) เพื่ออธิบายลักษณะของข้อมูลที่เก็บมาได้ด้วยค่าสถิติพื้นฐาน การแจกแจง หรืออธิบายลักษณะทั่วไปของข้อมูล หรือตัวแปร สถิติที่ใช้ คือ ค่าร้อยละ (Percentage) ความถี่ (Frequency) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และสร้างแบบจำลองด้วยการวิเคราะห์การถดถอยพหุโลจิสติก (Logistic Regression) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ที่ไม่มีเงื่อนไขเกี่ยวกับการแจกแจงปกติหลายตัวแปร ของตัวแปร

อิสระ (Multivariate normal distribution of independent variables) และเมทริกซ์ความแปรปรวนความแปรปรวนร่วมของแต่ละกลุ่มต้องเท่ากัน (Equal variance and covariance matrices หรือ Equal dispersion matrices)) ซึ่งเป็นเงื่อนไขที่สำคัญในการวิเคราะห์จำแนกประเภท (กัลยา, 2553)

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาข้อมูลทั่วไป พบว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศชายจำนวน 167 คน (ร้อยละ 47.64) และเป็นเพศหญิง จำนวน 183 คน (ร้อยละ 52.36) กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นปีที่ 1 จำนวน 131 คน (ร้อยละ 37.43) รองลงมา คือ ชั้นปีที่ 4 จำนวน 96 คน (ร้อยละ 27.51) ชั้นปีที่ 2 จำนวน 71 คน (ร้อยละ 20.24) และชั้นปีที่ 3 จำนวน 52 คน (ร้อยละ 14.82) ตามลำดับ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาสาขาบริหารธุรกิจ จำนวน 225 คน (ร้อยละ 64.29) รองลงมาคือ สาขาการบัญชี จำนวน 52 คน (ร้อยละ 14.86) สาขานิเทศศาสตร์ จำนวน 39 คน (ร้อยละ 11.14) สาขาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว จำนวน 27 คน (ร้อยละ 7.71) และสาขาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจจำนวน 7 คน (ร้อยละ 2.00) ตามลำดับ ผู้ปกครองประกอบอาชีพเกษตรกรกรรม จำนวน 197 คน (ร้อยละ 56.18) รองลงมาคือ อาชีพบริการ/ช่าง จำนวน 63 คน (ร้อยละ 18.06) อาชีพค้าขาย จำนวน 54 คน (ร้อยละ 15.33) ตามลำดับ และประกอบธุรกิจส่วนตัว จำนวน 37 คน (ร้อยละ 10.43) ตามลำดับพักอาศัยอยู่กับผู้ปกครอง จำนวน 205 คน (ร้อยละ 58.56) และไม่ได้อาศัยอยู่กับผู้ปกครอง จำนวน 145 คน (ร้อยละ 58.56)

กลุ่มตัวอย่างเข้าเรียนครบ จำนวน 63 คน (ร้อยละ 18) ส่งงานที่ได้รับมอบหมายครบถ้วน จำนวน 71 คน (ร้อยละ 20.29) ทำงานพิเศษเพื่อหารายได้ จำนวน 86 คน (ร้อยละ 24.57) และมีการกู้ยืมเงินเพื่อการศึกษา จำนวน 132 คน (ร้อยละ 37.71)

ตารางที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง

ชื่อ	คำอธิบายตัวแปร	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	ค่าเฉลี่ย	S.D.
Inc	รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	2,500	9,600	6,755.25	0.7458
Parent_inc	รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้ปกครอง	9,000	35,000	15,480	0.8829
M_grade	เกรดเฉลี่ยสะสมเมื่อจบมัธยม	1.21	3.87	2.14	0.6787
Friend	จำนวนเพื่อนโดยประมาณ	4	50	26.36	0.7354
Net	จำนวนชั่วโมงการใช้อินเทอร์เน็ตต่อวันโดยประมาณ	2	9	5.43	0.4462
Far	ระยะทางจากที่พักถึงมหาวิทยาลัย	0.5	6	2.56	0.5464
Absent	จำนวนวันที่ขาดเรียนตลอดปีการศึกษา (ทุกรายวิชา)	4	22	10.25	0.6531

จากตาราง 1 ผลการศึกษพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนเท่ากับ 6,755.25 บาท (S.D. = 0.7458) ผู้ปกครองมีรายได้เฉลี่ยเท่ากับ 15,480.00 บาท (S.D. = 0.8829) เกรดเฉลี่ยสะสมเมื่อจบมัธยมเฉลี่ย 2.14 (S.D. = 0.6787) มีจำนวนเพื่อนโดยประมาณเฉลี่ยเท่ากับ 26.36 คน (S.D. = 0.7354) จำนวนชั่วโมงการใช้อินเทอร์เน็ตต่อวันโดยประมาณ 5.43 ชั่วโมง (S.D. = 0.4462) ระยะทางจากที่พักถึงมหาวิทยาลัย 2.56 กม. (S.D. = 0.5464) จำนวนวันที่ไม่ได้เข้าเรียนตลอดปีการศึกษาในทุกรายวิชา 10.25 วัน (S.D. = 0.6531)

หลังจากที่ทำการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปแล้วขั้นตอนต่อไป คือ การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม แต่เนื่องจากตัวแปรที่ใช้ทำการศึกษาค้างนี้มีหลายลักษณะ จึงต้องแยกทำการวิเคราะห์ด้วยสถิติที่เหมาะสม โดยจะแบ่งเป็น 2 ขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 1 ทำการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร 2 ตัว ในกรณีที่ทั้งคู่เป็นข้อมูลแปรนามบัญญัติ (Nominal Scale) ด้วยสถิติไคสแควร์ (Chi-square test: χ^2)

ตารางที่ 2 การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร 2 ตัว ด้วยสถิติ ไคสแควร์

ตัวแปร	คำอธิบายตัวแปร	χ^2 Value	Df	Asymp.Sig (0.05)
Sex	เพศ	9.117	1	.045
Class	ชั้นปี	12.354	2	.058
Major	สาขาวิชา	11.843	2	.098
P_carrier	อาชีพของผู้ปกครอง	8.733	2	.241
House	การพักอาศัย	9.231	2	.143
Learn	การเข้าเรียน	11.777	2	.213
Work	การส่งงาน	14.240	2	.041
Extra	หารายได้พิเศษ	8.112	2	.004
Loan	กู้ยืมเงิน	10.124	2	.145

จากตารางที่ 2 พบว่า ตัวแปรเพศ การส่งงาน และการทำงานพิเศษมีความสัมพันธ์กับผลการศึกษาย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ขั้นตอนที่ 2 ทำการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร 2 ตัว ในกรณีที่ตัวหนึ่งเป็นข้อมูลประเภทนามบัญญัติ (Nominal Scale) แต่อีกตัวแปรเป็นข้อมูลประเภทอัตราส่วน (Ratio Scale) ด้วยการทดสอบสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบพอยท์ไบเซเรียล (Point biserial correlation coefficient)

ตารางที่ 3 การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร 2 ตัว ด้วยการทดสอบสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบพอยท์ไบเซเรียล (Point biserial correlation coefficient)

Variables	คำอธิบายตัวแปร	r_{pb}	Significant
Inc	รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	0.319	-
Parent_inc	รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้ปกครอง	0.266	-
M_grade	เกรดเฉลี่ยสะสมเมื่อจบมัธยม	0.646	(0.05)
Friend	จำนวนเพื่อนโดยประมาณ	0.475	-
Net	จำนวนชั่วโมงการใช้อินเทอร์เน็ตต่อวันโดยประมาณ	0.522	(0.05)
Far	ระยะทางจากที่พักถึงมหาวิทยาลัย	0.436	-
Absent	จำนวนวันที่ขาดเรียนตลอดปีการศึกษา (ทุกรายวิชา)	0.724	(0.05)

จากตาราง 3 พบว่า เกรดเฉลี่ยสะสมเมื่อจบมัธยม (M_grade) จำนวนชั่วโมงการใช้อินเทอร์เน็ตต่อวันโดยประมาณ (net) และจำนวนวันที่ไม่ได้เข้าเรียนตลอดปีการศึกษาในทุกรายวิชา(Absent) การมีความสัมพันธ์กับผลการศึกษามีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 หลังจากทำการคัดเลือกตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา แล้วขั้นตอนต่อไป คือ การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อผลการศึกษานักศึกษาด้วยแบบจำลองการวิเคราะห์การถดถอยพหุโลจิสติกส์

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อผลการศึกษานักศึกษาด้วยแบบจำลองการวิเคราะห์การถดถอยพหุโลจิสติกส์

ตัวแปร	คำอธิบาย	B	S.E.	Wald	Df	Sig.	Exp(B)
Constant	ค่าคงที่	12.442	1.114	14.882	1	0.013	2.106
Sex (M) ^{1/}	เพศ	7.486	2.546	15.444	1	0.004	2.342
Work ^{2/}	การส่งงาน	9.536	1.854	14.352	1	0.048	1.232
Extra ^{3/}	ทำงานพิเศษ	8.778	1.766	14.234	1	0.021	1.114
M_grade	เกรดเฉลี่ยสะสมในระดับมัธยม	6.146	2.153	11.146	1	0.024	1.224
Net	จำนวนชั่วโมงการใช้อินเทอร์เน็ต	4.184	1.774	16.334	1	0.053	0.224
Absent	จำนวนวันที่ไม่ได้เข้าเรียนตลอดปีการศึกษาในทุกรายวิชา	-9.122	1.433	12.574	1	0.032	1.616

1/ Sex (dummy variable), 0 = ชายและ 1 = หญิง

2/ Work (dummy variable), 0 = ส่งงานไม่ครบ และ 1 = ส่งงานครบ

3/ Extra (dummy variable), 0 = ไม่ทำงานพิเศษและ 1 = ทำงานพิเศษ

-2 Log likelihood = 136.067

Cox & Snell R Square = 0.745

Nagelkerke R Square = 0.816

ซึ่งสามารถสร้างสมการ Logistic Regression ได้ดังนี้

$$\text{GPA } (\hat{Y}_i) = 16.352 + 7.486 \text{ Sex} + 9.536 \text{ Work} - 8.778 \text{ Extra} + 6.146 \text{ M_grade} \\ + 4.184 \text{ Net} + 9.122 \text{ Absent}$$

โดยที่ $\hat{Y}_i$ คือ โอกาสที่นักศึกษาจะได้เกรดเฉลี่ยมากกว่า 3.00 ซึ่งจะแยกเป็น 2 กรณี คือ

0 = เกรดเฉลี่ยตามปีของนักศึกษามีค่าน้อยกว่า 3.00

1 = เกรดเฉลี่ยตามปีของนักศึกษามีค่ามากกว่า 3.00

ปัจจัยส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อผลการเรียนของนักศึกษาคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามมีดังต่อไปนี้

1. นักศึกษาเพศหญิง มีโอกาสที่จะได้เกรดเฉลี่ยมากกว่า 3.00 มากกว่านักศึกษาเพศชาย 2.342 เท่า

2. นักศึกษาที่ส่งงานที่ได้รับมอบหมายอย่างครบถ้วน มีโอกาสที่จะได้เกรดเฉลี่ยมากกว่า 3.00 มากกว่านักศึกษาที่ส่งงานไม่ครบ 1.232 เท่า

3. นักศึกษาที่ทำงานพิเศษเพื่อหารายได้ระหว่างเรียน มีโอกาสที่จะได้เกรดเฉลี่ยมากกว่า 3.00 มากกว่านักศึกษาที่

ไม่ได้ทำงานพิเศษ 1.144 เท่า

4. นักศึกษาจะมีโอกาสที่จะได้เกรดเฉลี่ยมากกว่า 3.00 มากขึ้นร้อยละ 22.4 เมื่อเกรดเฉลี่ยในระดับมัธยมเพิ่มขึ้น 1 จุด

5. นักศึกษาจะมีโอกาสที่จะได้เกรดเฉลี่ยมากกว่า 3.00 มากขึ้นร้อยละ 61.6 เมื่อจำนวนวันขาดเรียนตลอดปีการศึกษาในทุก รายวิชาลดลง 1 วัน

สรุปและอภิปรายผล

การศึกษาในครั้งนี้ใช้วิธีการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศชายจำนวน 167 คน (ร้อยละ 47.64) และเป็นเพศหญิง จำนวน 183 คน (ร้อยละ 52.36) กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นปีที่ 1 จำนวน 131 คน (ร้อยละ 37.43) รองลงมา คือ ชั้นปีที่ 4 จำนวน 96 คน (ร้อยละ 27.51) ชั้นปีที่ 2 จำนวน 71 คน (ร้อยละ 20.24) และชั้นปีที่ 3 จำนวน 52 คน (ร้อยละ 14.82) ตามลำดับ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาสาขาบริหารธุรกิจ จำนวน 225 คน (ร้อยละ 64.29) รองลงมาคือ สาขาการบัญชี จำนวน 52 คน (ร้อยละ 14.86) สาขานิเทศศาสตร์ จำนวน 39 คน (ร้อยละ 11.14) สาขาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว จำนวน 27 คน (ร้อยละ 7.71) และสาขาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจจำนวน 7 คน (ร้อยละ 2.00) ตามลำดับ ผู้ปกครองประกอบอาชีพเกษตรกรกรรม จำนวน 197 คน (ร้อยละ 56.18) รองลงมาคือ อาชีพบริการ/ช่าง จำนวน 63 คน (ร้อยละ 18.06) อาชีพค้าขาย จำนวน 54 คน (ร้อยละ 15.33) ตามลำดับ และประกอบธุรกิจส่วนตัว จำนวน 37 คน (ร้อยละ 10.43) ตามลำดับพักอาศัยอยู่กับผู้ปกครอง จำนวน 205 คน (ร้อยละ 58.56) และไม่ได้อาศัยอยู่กับผู้ปกครอง จำนวน 145 คน (ร้อยละ 41.44) กลุ่มตัวอย่างเข้าเรียนครบ จำนวน 63 คน (ร้อยละ 18) ส่งงานที่ได้รับมอบหมายครบถ้วน จำนวน 71 คน (ร้อยละ 20.29) ทำงานพิเศษเพื่อหารายได้ จำนวน 86 คน (ร้อยละ 24.57) และมีการกู้ยืมเงินเพื่อการศึกษา จำนวน 132 คน (ร้อยละ 37.71) ผลจากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ และตัวแปรตาม พบว่า ปัจจัยที่สัมพันธ์กับผลการศึกษานักศึกษา ได้แก่ เพศ(Sex) การส่งงาน(Work) การทำงานพิเศษ(Extra) เกรดเฉลี่ยสะสมเมื่อจบมัธยม (M_grade) จำนวนชั่วโมงการใช้อินเทอร์เน็ตต่อวันโดยประมาณ (Net) และจำนวนวันที่ไม่ได้เข้าเรียนตลอดปีการศึกษาในทุกวิชา(Absent) มีความสัมพันธ์กับผลการศึกษาย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

และจากผลการวิเคราะห์ด้วยแบบจำลองการถดถอยโลจิสติกส์ พบว่า นักศึกษาเพศหญิง มีโอกาสที่จะได้เกรดเฉลี่ยมากกว่า 3.00 มากกว่านักศึกษาเพศชาย 2.342 เท่า นักศึกษาที่ส่งงานที่ได้รับมอบหมายอย่างครบถ้วน มีโอกาสที่จะได้เกรดเฉลี่ยมากกว่า 3.00 มากกว่านักศึกษาที่ส่งไม่ครบ 1.232 เท่า นักศึกษาที่ทำงานพิเศษเพื่อหารายได้ระหว่างเรียน มีโอกาสที่จะได้เกรดเฉลี่ยมากกว่า 3.00 มากกว่านักศึกษาที่ไม่ได้ทำ 1.144 เท่า นักศึกษาจะมีโอกาสที่จะได้เกรดเฉลี่ยมากกว่า 3.00 มากขึ้นร้อยละ 61.6 เมื่อเกรดเฉลี่ยสะสมเมื่อจบมัธยมมากขึ้น 1 จุด และนักศึกษาจะมีโอกาสที่จะได้เกรดเฉลี่ยมากกว่า 3.00 มากขึ้นร้อยละ 61.6 เมื่อจำนวนวันที่ขาดเรียนตลอดปีการศึกษาในทุกวิชาลดลง 1 วัน

จากผลการศึกษาทำให้ทราบว่าปัจจัยที่ส่งผลให้นักศึกษามีโอกาสได้เกรดเฉลี่ยมากกว่า 3.00 คือ การส่งงานที่ได้รับมอบหมายอย่างครบถ้วน การขาดเรียนในจำนวนวันทีน้อย และเกรดเฉลี่ยในระดับมัธยมศึกษา นอกจากนี้ผลการศึกษา ยังพบว่านักศึกษาที่ทำงานหารายได้พิเศษระหว่างเรียนมีโอกาที่จะได้ผลการเรียนที่ดีกว่ากลุ่มนักศึกษาที่ไม่ได้ทำ จากบทสรุปดังกล่าวอาจจะกล่าวได้ว่า “ความรับผิดชอบ” ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ นักศึกษามีผลการเรียนในระดับที่ดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ ฉันทภรณ์ (2548) วิลาวัลย์(2546) วิไลวรรณ (2545) เสาวลักษณ์(2544) อติศักดิ์ (2542) และ อุไรวรรณ (2546) ที่ทำการศึกษาถึงปัจจัยที่เป็นเหตุหรือมีความสัมพันธ์กับส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในบริบทแวดล้อมที่ต่างกัน แต่มีข้อ

ค้นพบที่คล้ายกันคือ ความรับผิดชอบเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา

ข้อเสนอแนะ

1. อาจารย์ผู้สอน หรืออาจารย์ที่ปรึกษาควรให้ความสนใจกับนักศึกษาชายมากกว่านักศึกษาหญิง เนื่องจากนักศึกษาเพศชายมีโอกาสที่จะได้เกรดเฉลี่ยในระดับที่น้อยกว่านักศึกษาหญิง
2. อาจารย์ผู้สอน ควรให้ความสำคัญ และตรวจเช็คการส่งงาน และกระตุ้นการเข้าเรียนของนักศึกษาอย่างเข้มงวด เนื่องจากผลการศึกษา พบว่า นักศึกษาที่ขาดเรียนน้อย และส่งงานที่ได้รับมอบหมายอย่างครบถ้วนมีโอกาสที่จะได้เกรดเฉลี่ยที่มากกว่า
3. ควรมีการสนับสนุนให้นักศึกษาหารายได้พิเศษระหว่างเรียน เนื่องจากผลการศึกษา พบว่า นักศึกษาที่หารายได้พิเศษระหว่างที่เรียนจะมีโอกาสที่จะได้ผลการเรียนที่ดีกว่ากลุ่มนักศึกษาที่ไม่ได้ทำ

เอกสารอ้างอิง

- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2553). การวิเคราะห์สถิติขั้นสูงด้วย SPSS for Windows (พิมพ์ครั้งที่ 8) กรุงเทพฯ : ภาควิชาสถิติ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ธัญญธรณ์ พูนเกิดมะเร็ง. (2548). ปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคอมพิวเตอร์ของนักเรียน ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ สถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยีมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
- วิลาวัลย์ ชัยนันท์. (2546). ปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สังกัดวิทยาลัยเทคนิค สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษากลุ่มภาคกลาง. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
- วิไลวรรณ สิริสุทธิ. (2545). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาโปรแกรมวิชาเทคโนโลยีและนวัตกรรมการศึกษา สถาบันราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาครุศาสตร์เทคโนโลยี คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
- เสาวลักษณ์ ลักษณะจักรกุล. (2544). การประชุมวิชาการการส่งเสริมการวิจัยและวิทยานิพนธ์เพื่อพัฒนาศักยภาพของคณาจารย์ และนักศึกษา คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ครั้งที่ 3. วารสารสาธารณสุขศาสตร์. 31(ตุลาคม 2544) : 65-76.
- อดิศักดิ์ พงษ์พูนผลศักดิ์ และประชุม ตันนิสุขารมย์. (2542). ปัจจัยในการกำหนดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงสังกัดวิทยาลัยพาณิชยการ กรมอาชีวศึกษา", วารสารวิจัยและพัฒนา มจร., ปีที่ 22,ฉบับที่ 2,หน้า 65-77.
- อุไรวรรณ อมรมิติด. (2546). การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ Logistic regression : ทางเลือกของการวิเคราะห์ ความเสี่ยง. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย23,2 (พ.ค.-ส.ค.46) 21-35 .

Yamane, Taro. (1967). Statistics, An Introductory Analysis, 2nd Ed., New York: Harper and Row.

การสื่อความหมายการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมในหนังสือแบบเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย: กรณีศึกษาโรงเรียนโยธินบูรณะ

Interpretation of Cultural Heritage Preservation in Textbooks of Learning Area of Social Studies, Religion and Culture at Upper Secondary Level: A Case Study of Yothinburana School

นายเฉลิมพร จันทรทอง

สาขาการจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรม คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อวิเคราะห์นโยบายการศึกษาและกลวิธีการสื่อความหมายของเนื้อหาที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมในแบบเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และ (2) เพื่อนำเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงการสื่อความหมายของเนื้อหาที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมในแบบเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมโดยใช้วิธีวิจัยแบบผสม ทั้งเชิงคุณภาพ และเชิงปริมาณ ด้วยการวิเคราะห์นโยบายการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมในกรณีศึกษา และเนื้อหาจากแบบเรียนวิชาหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม และวิชาประวัติศาสตร์ไทย จาก 4 สำนักพิมพ์ ได้แก่ บริษัท อักษรเจริญทัศน์ อจท. จำกัด, สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.), บริษัท สำนักพิมพ์แม็ค จำกัด และองค์การคำ สกสค. นำไปเปรียบเทียบกับหลักเกณฑ์การสื่อความหมายการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม ในร่างสุดท้ายกฎบัตรอโคโมสว่าด้วยการสื่อความหมายและการนำเสนอแหล่งมรดกวัฒนธรรม 10 เมษายน 2007 ของคณะกรรมการวิชาการระหว่างประเทศของสภาการโบราณสถานระหว่างประเทศ (International Council on Monuments and Site หรือ ICOMOS) ร่วมกับการสัมภาษณ์ผู้สอน 3 คน และสนทนากลุ่มผู้เรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนโยธินบูรณะ จำนวน 252 คน

ผลการวิจัยพบว่าในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมมี 10 ตัวชี้วัดจากกลุ่มสาระนี้ที่สื่อความหมายการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมเมื่อนำไปเปรียบเทียบกับ 4 สำนักพิมพ์พบว่าไม่มีเนื้อหาไม่ครบตามที่หลักสูตรแกนกลางกำหนด อีกทั้งผู้วิจัยได้นำหลักเกณฑ์การสื่อความหมายการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของคณะกรรมการโบราณสถานแห่งชาติว่าด้วยการสภาการโบราณสถานระหว่างประเทศ (International Council on Monuments and Site หรือ ICOMOS) พบว่าไม่มีสำนักพิมพ์ใดสื่อความหมายได้ครบ 7 ประการตามหลักเกณฑ์นี้ และการสัมภาษณ์ครู การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้เรียนดังกล่าวร่วมกับการทำแบบสอบถาม และวิเคราะห์ด้วยสถิติ หาค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) พบว่า นักเรียนคัดเลือกสำนักพิมพ์ บริษัทพัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.) ที่สื่อความหมายการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมมากที่สุด โดยนักเรียนและครูเห็นว่าเนื้อหาในแบบเรียนมีความสำคัญมากที่สุด ซึ่งเนื้อหานี้จะต้องกระชับ ทันสมัย และจัดระเบียบข้อมูลได้ดี ส่วนภาษาที่นำเสนอควรจะเป็นภาษาที่ทันสมัย เหมาะกับอายุของผู้เรียน และภาพประกอบควรเลือกภาพที่หาดูได้ยาก ทันสมัย สามารถให้ข้อมูลสอดคล้องกับเนื้อหา สิ่งสำคัญที่สุดในการสื่อความหมายการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมในหนังสือแบบเรียน คือ ในแต่ละด้านนั้นต้องสร้างองค์ความรู้ สร้างความเพลิดเพลิน สร้างจิตสำนึกและคุณค่า

คำสำคัญ: การสื่อความหมาย นโยบายการศึกษา มรดกทางวัฒนธรรม หนังสือแบบเรียน

Abstract

The objectives of the study were: (1) To analyze the cultural – educational policies and interpretation methodology about Cultural Heritage Preservation in the Learning Area of Social Study,

Religion and Culture. And (2) To promote the guidance for improving the interpretation of the content in the Learning Area of Social Study, Religion and Culture textbooks. Mixed methodologies: Qualitative and Quantitative researches were used to analyze the cultural – educational policies and textbooks which are under of the Civics, Culture and Living subject and Thai History subjects from 4 presses; Aksornchareontasana Press Company Limited, Institute of Academic Development (IAD) Press Company, MAC Education Press Company and Suksapanpanit Press. To compare with the ICOMOS Charter for the Interpretation and Presentation of Cultural Heritage Sites by International Council on Monuments and Site (ICOMOS) together with Yothinburana School Educators and students; 3 Social Studies teachers' interview and 252 volunteer upper level students' focus group discussion.

The findings indicated that the Basic Education Curriculum 2010 A.D. (2551 B.E.) in the Learning Area of Social Study, Religion and Culture; there were 10 indicators that concerned with this research. The analyzing of 4 presses was all presses didn't put all concerned indicators. Besides that I had used the ICOMOS Charter for the Interpretation and Presentation of Cultural Heritage Sites by International Council on Monuments and Site (ICOMOS) to compare the textbooks by subjects and also found that they didn't match with all the charters after that I interviewed teachers and focus group discussed with volunteer students from all majors of Mathayomsuksa 4 to 6 by using statistic system such as Mean and Standard Deviation. I found that students had chosen Institute of Academic Development (IAD) Press Company that was the most interpretative. The students and teachers emphasized on the content that had to be easy, modern and systematic to be understand. The language using had to be modern and suitable for age of students the contented pictures had to be hard to see, modern and concerned with the content. The most importance cultural interpretation in the textbooks was that the textbooks have to be established the knowledge, enjoyment and awareness for the Cultural Heritage Reservation awareness.

Keywords: Interpretation, Cultural Heritage, Educational Policy, Textbook

บทนำ

ประเทศไทยได้มีพัฒนาการศึกษาให้ทัดเทียมกับประเทศที่พัฒนาแล้ว โดยมีการวางมาตรฐานไว้เท่ากับมาตรฐานโลก ดังนั้นประเทศไทยจึงมีหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2 ฉบับ คือ “หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544” และปัจจุบันกำลังใช้ “หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551” อีกทั้งกำหนดให้โรงเรียนได้สอนควบคู่กับหลักสูตรโรงเรียนมาตรฐานสากล (Word-class standards school) โดยพันธกิจต่าง ๆ ในหลักสูตรแกนกลางนั้นต้องการให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมตามที่จุดประสงค์กล่าวไว้ คือ “มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะ ที่มุ่งทำประโยชน์และสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข” (หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551) อีกทั้งมีวัฒนธรรมที่หลากหลายในประเทศไทย ดังนั้นกระทรวงศึกษาธิการจึงได้ออกนโยบาย คือ การจัดทำหลักสูตรให้คลุมอยู่ 2 ช่วง คือ หลักสูตรการศึกษาภาคบังคับ คือ การศึกษาตั้งแต่ประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษาตอนต้นที่นักเรียนสัญชาติไทยจะต้องเรียนทุกคน และหลักสูตรการศึกษาก่อนอุดมศึกษา คือ มัธยมศึกษาปีที่ 4 – 6 ในภาคสามัญ และหลักสูตรสายอาชีพอย่างไรก็ตามในการจัดการเรียนการสอนนั้น สิ่งที่สำคัญที่สุด คือ สื่อการเรียนการสอน โดยเฉพาะ หนังสือแบบเรียนซึ่งผู้สอนใช้ในการสอนเป็นสำคัญ หรือใช้เพื่อให้ผู้เรียนทบทวนการสอนหลังจากเรียนจบในชั้นเรียน ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาว่าหนังสือแบบเรียนที่ผู้เรียนอ่านนั้น

ตรงตามนโยบายหรือไม่ อย่างไร มีหนังสือแบบเรียนที่ใช้ในประเทศไทยแบบไหนบ้างที่เหมาะสมกับผู้เรียน โดยเฉพาะในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมนั้นทางสำนักพิมพ์ต่าง ๆ ได้นำเสนออย่างไร

งานวิจัยนี้เน้นการสื่อความหมายการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมด้านการศึกษา ในนโยบายการศึกษานั้นเป็นแผนที่ทางกระทรวงศึกษาธิการที่ต้องบังคับให้ผู้สอนสอนตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด และต้องผ่านการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติ ขั้นพื้นฐาน (Ordinary National Educational Test: O-NET) โดยผู้วิจัยได้นำนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมในหนังสือแบบเรียน และหนังสือแบบเรียนเป็นทรัพยากรพื้นฐานที่ผู้สอนนำมาประกอบในการเรียนการสอน ซึ่งจำเป็นที่จะต้องศึกษาถึงการสื่อความหมายจากหนังสือแบบเรียนว่าสื่อสารอย่างไร แบบไร มีกลวิธีอย่างไร ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหา และส่วนประกอบของเนื้อหาอย่างน้อยเพียงไร อย่างไร และหนังสือเล่มใดที่สื่อสารออกมาชัดเจนบ้าง ซึ่งหนังสือดังกล่าวจะต้องมีมาตรฐานครบตามกระทรวงศึกษาธิการกำหนด และผู้ใช้มีความคิดเห็นอย่างไรกับหนังสือแบบเรียนที่ใช้ในการสอน

เนื่องจากจะมีการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2557 – 2558 ผู้วิจัยจึงมองเห็นความสำคัญของการสื่อความหมายการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของผู้เขียน ผู้ประพันธ์แบบเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ ซึ่งเป็วิชาที่สำคัญที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้สิ่งต่างในสังคม เช่น ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และการเมือง อีกทั้งวัฒนธรรมที่หลากหลายที่เข้ามาในประเทศไทยซึ่งทำให้สำนึกในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม จึงจำเป็นต้องวิจัยให้ทราบถึงการสื่อความหมายการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมในแบบเรียนเป็นอย่างไร และควรทำอย่างไร อย่างไรก็ดีการศึกษานี้เป็นการศึกษาการจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่มีหนังสือแบบเรียนเป็นทรัพยากรทางวัฒนธรรม และการวิเคราะห์การสื่อความหมายการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและการจัดทำข้อเสนอแนะเป็นการจัดการ

การศึกษาเฉพาะวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมนั้น ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ถึง 6 ตามมาตรฐานและตัวชี้ซึ่งโดยปกติแล้ว ประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาตอนต้นนั้นจะแยกเป็นชั้นปี กำหนดไว้ว่าแต่ละชั้นต้องเรียนรู้อะไร แต่มัธยมศึกษาปีที่ 4 ถึง 6 นั้นมาตรฐานและตัวชี้วัดจะรวมกัน คือ จะเรียนชั้นไหนก็ได้ตามแต่ละส่วนจะเห็นว่าสมควร แต่ตลอด 3 ปีผู้เรียนจะต้องเรียนครบตามกำหนด ซึ่งเป็นการท้าทายในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนต่าง ๆ จึงมีโรงเรียนมากมายที่พร้อมที่จะเป็นโรงเรียนนำร่องในการจัดการศึกษาต้นแบบ ดังนั้นเนื้อหาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจึงเข้มข้นและมีเนื้อหาด้านการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมที่ชัดเจนอันเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา

วัตถุประสงค์

1. เพื่อวิเคราะห์นโยบายการศึกษาและกลวิธีการสื่อความหมายของเนื้อหาที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมในแบบเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
2. เพื่อนำเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงการสื่อความหมายของเนื้อหาที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมในแบบเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

วิธีดำเนินการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลเป็น 2 ส่วน คือ

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Data) เป็นการรวบรวมข้อมูล และศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

1.1 พระราชบัญญัติการศึกษา พุทธศักราช 2543 แผนแม่บทการศึกษา 2552 – 2559 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พุทธศักราช 2553 และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

1.2 หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

1.3 กลวิธีการสื่อความหมายมรดกทางวัฒนธรรม

1.4 ปริพจน์วรรณกรรมอื่น ๆ

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (FieldData) ส่วนใหญ่เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยการสนทนาแบบกลุ่มกับตัวอย่างนักเรียนผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 252 คน จากโรงเรียนโยธินบูรณะ จากสังกัดสำนักงานเขตมัธยมศึกษา เขต 1 เฉพาะมัธยมศึกษาตอนปลาย และการสัมภาษณ์เชิงลึกกับครูผู้สอนวิชาของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ถึง 6 ซึ่งผู้สอนสอนในวิชาที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม จำนวน 3 คน รวมทั้งสิ้น 255 คน การคัดเลือกผู้สอนนั้นจะคัดเลือกครูที่สอนในวิชาหน้าที่พลเมือง การดำรงชีวิต และวัฒนธรรม และวิชาประวัติศาสตร์ ระดับชั้นละ 1 คน ส่วนนักเรียนจะเปิดโอกาสให้นักเรียนทุกระดับชั้นมีส่วนร่วมในการอภิปรายกลุ่ม ส่วนเนื้อหาการสัมภาษณ์จะเกี่ยวกับการเรียนการสอน ความเข้าใจในการสื่อความหมายเรื่องเกี่ยวกับการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม และความพึงพอใจในหนังสือแบบเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พร้อมทั้งข้อเสนอแนะ และวิเคราะห์ผลการศึกษาจากการสัมภาษณ์

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาได้มาจากการวิเคราะห์ในวิเคราะห์นโยบายการศึกษาและกลวิธีการสื่อความหมายของเนื้อหาในแบบเรียน สามารถสรุปได้ดังนี้

1. เพื่อวิเคราะห์นโยบายการศึกษาและกลวิธีการสื่อความหมายของเนื้อหาที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมในแบบเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมระดับมัธยมศึกษาตอนปลายแยกออกเป็น 3 ประเด็นหลัก ๆ คือ

1.1 การวิเคราะห์นโยบายการศึกษา กล่าวคือ ในตัวนโยบายนั้นเป็นนโยบายประเภท Top-down จากบนสู่ล่าง คือ จากรัฐธรรมนูญสู่กระทรวง โดยมาตราที่เกี่ยวข้องมีดังนี้ คือ มาตราที่ 80 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550, วัตถุประสงค์ที่ 2 ของแผนการศึกษา ฉบับปรับปรุง (พุทธศักราช 2552-2559), หมวดที่ 1, 4, 5 และ 9 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พุทธศักราช 2553 และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ต่างก็ให้ความสำคัญต่อการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม โดยนโยบายที่เห็นเด่นชัดนั้นปรากฏอยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งผู้วิจัยศึกษาพบว่า อยู่ในวิชาหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต และประวัติศาสตร์ไทย นโยบายการอนุรักษ์นั้น ปรากฏชัดอยู่ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ดังปรากฏในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงมาตรฐานและตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม

สาระ/มาตรฐาน	ตัวชี้วัด/ เนื้อหาสาระการเรียนรู้แกนกลาง
สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม	ตัวชี้วัดที่ 5 วิเคราะห์ความจำเป็นที่จะต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยและเลือกรับวัฒนธรรมสากล
มาตรฐาน ส 2.1 เข้าใจและปฏิบัติตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงามและธำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันใน	ความหมายและความสำคัญของวัฒนธรรม ลักษณะและความสำคัญของวัฒนธรรมไทยที่สำคัญ การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย

สังคมไทย และสังคมโลกอย่างสันติสุข	ความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรมไทยกับวัฒนธรรมสากล แนวทางการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยวิธีเลือกรับวัฒนธรรมสากล
สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ มาตรฐาน ส 4.3 เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจ และธำรงความเป็นไทย	ตัวชี้วัดที่ 5 วางแผนกำหนดแนวทางและการมีส่วนร่วมการอนุรักษ์ภูมิ ปัญญาไทยและวัฒนธรรมไทย สภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการสร้างสรรค์ภูมิปัญญาไทยและวัฒนธรรม ไทย วิถีชีวิตของคนไทยสมัยต่างๆ การสืบทอดและการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมไทย แนวทางอนุรักษ์ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยและการมีส่วนร่วมในการ อนุรักษ์ วิธีการมีส่วนร่วมอนุรักษ์ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทย

จากการศึกษาจากตารางข้างต้นแล้ว นำไปสู่การศึกษาในหนังสือแบบเรียน พบว่าการออกแบบหนังสือแบบเรียน นั้น ประกอบไปด้วย ปกนอก ปกใน กระดาษที่ใช้ บทที่ หัวข้อใหญ่ หัวข้อย่อย ภาพประกอบต่าง ๆ เมื่อนำไปเทียบกับ มาตรฐานและตัวชี้วัดหลักสูตรแกนกลางฯ พบว่ามีบางสำนักพิมพ์ที่มีเนื้อหาไม่ครบตามหลักสูตรแกนกลางฯ หรือมีเนื้อหาเกิน กว่าหลักสูตรแกนกลางฯ กำหนด สรุปได้ดังตารางที่ 2 ซึ่งผู้วิจัยได้ระบุตัวเลขแทนค่า 1 – 10 กล่าวคือ เป็นตัวชี้วัดสาระการ เรียนรู้ ดังนี้ 1) ความหมายและความสำคัญของวัฒนธรรม 2) ลักษณะและความสำคัญของวัฒนธรรมไทยที่สำคัญ

3) การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย 4) ความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรมไทยกับวัฒนธรรมสากล 5) แนวทางการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย 6) วิธีเลือกรับวัฒนธรรมสากล 7) สภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการสร้างสรรค์ภูมิปัญญาไทยและ วัฒนธรรมไทย 8) วิถีชีวิตของคนไทยสมัยต่าง ๆ 9) การสืบทอดและการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมไทย 10) แนวทางอนุรักษ์ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยและการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และ 11) วิธีการมีส่วนร่วมอนุรักษ์ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทย โดยผู้วิจัยได้แยกสาระที่ 5 ออกเป็น 2 ตัวชี้วัด เนื่องจากสำนักพิมพ์ต่าง ๆ ได้บรรยายเนื้อหาของตัวชี้วัดนี้ค่อนข้างมาก ผู้วิจัย จึงแยกออกเป็น 2 ตัวชี้วัด และตัวชี้วัดที่ 11 ผู้วิจัยได้คัดออกเนื่องจากมีเพียง 1 สำนักพิมพ์เท่านั้นที่มีเนื้อหา คือ สำนักพิมพ์ อักษรเจริญทัศน์ อจท. จึงไม่สามารถนำไปเปรียบเทียบกับสำนักพิมพ์อื่น ๆ ได้ และสรุปได้ตามตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบเนื้อหาจากหนังสือแบบเรียนและหลักสูตรแกนกลางฯ

ตัวชี้วัดที่ สำนักพิมพ์	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
อจท.	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓
พว.	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓
แม็ค	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
สกสค.	✓	✓	✓	✓	✓	✓				

จากตารางที่ 2 จะเห็นได้ว่า สำนักพิมพ์ที่มีครบมากที่สุด คือ บริษัท สำนักพิมพ์แม็ค จำกัด และมี 2 สำนักพิมพ์ที่ ขาดไป 1 ตัวชี้วัด คือ บริษัท อักษรเจริญทัศน์ อจท. จำกัด และสำนักพิมพ์ บริษัทพัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.) จำกัด

ท้ายที่สุด องค์การค้ำของ สกสค. ตัวชี้วัด 7 – 10 หายไปทั้ง ๆ ที่เป็นแบบเรียนของกระทรวงศึกษาธิการ ดังนั้นในส่วนนี้ผู้วิจัยได้นำหนังสือแบบเรียนมารวบรวมและเรียงลำดับเนื้อเรื่องเป็นไปตามตัวชี้วัดตามหลักสูตรแกนกลางฯ

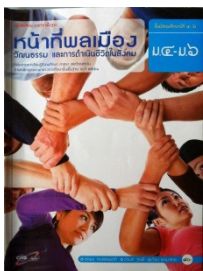
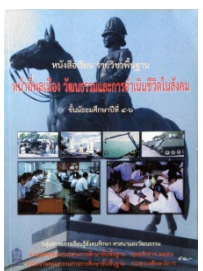
จากตารางข้างต้นสรุปได้ว่ากระทรวงศึกษาธิการกำหนดมาตรฐานและตัวชี้วัดที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรม คือ เน้นไปในวิชาหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต และประวัติศาสตร์ ทำให้ทราบว่ากระทรวงศึกษาธิการต้องการให้การอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมเป็นทั้งสุนทรียะ หน้าที่ และการดำเนินชีวิตของผู้เรียนเมื่อเรียนจบ โดยมี 4 สำนักพิมพ์หลักที่เป็นที่นิยมและรู้จักอย่างแพร่หลายในการจัดพิมพ์เอกสาร ตำราวิชาการได้นำนโยบายนี้ไปผลิตเป็นแบบเรียน ตำรา ดังมีรายนามผู้แต่งและชื่อแบบเรียน แบ่งตามสาระดังนี้

ตารางที่ 3 รายชื่อผู้แต่งและแบบเรียน

สาระที่ สำนักพิมพ์	2	ชื่อผู้แต่ง	4	ชื่อผู้แต่ง
บริษัท อักษรเจริญทัศน์ อจท. จำกัด	หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม .4 – 6	1. ดร.กระมล ทองธรรมชาติ 2. รศ.ดร.ดำรงค์ ฐานดี 3. รศ.ดร.ดำรง ธรรมารักษ์	ประวัติศาสตร์ไทย ม.4 – 6	1. รศ.ณรงค์ ห่วงทิศ 2. รศ.วุฒิชัย มูลศิลป์
สำนักพิมพ์ บริษัท พัฒนาคุณภาพวิชา จำกัด (พว.)		ฉันทนัทเสี้ยวไพโรจน์		1. ผศ.ชมพูนุช นาศิริรักษ์ 2. ผศ.ดวงเดือน นาราสังข์ 3. มิตรชัย กุลแสงเจริญ
บริษัท สำนักพิมพ์แม่ จำกัด		นางลักษณ์ ทองอยู่		ผศ.ธีระ เปี่ยมนุษ
องค์การค้ำของสำนัก กรรมการ สกสค.		สำนักคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ		สำนักคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

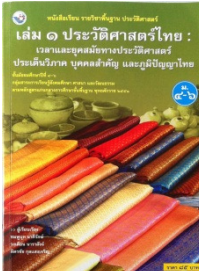
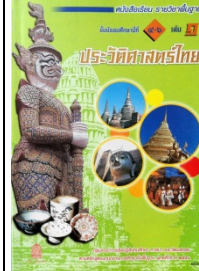
จากตารางนี้รวมหนังสือที่วิเคราะห์ทั้งหมด จำนวน 8 เล่ม กล่าวคือสาระที่ 2 จำนวน 4 เล่ม และสาระที่ 4 จำนวน 4 เล่ม ซึ่งเป็นแบบเรียนประเภทรวมเนื้อหาทุกระดับเป็นเล่มเดียวกันทั้งหมด มีรายละเอียดการเปรียบเทียบดังนี้

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์รูปแบบวิชาหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม				
	อจท.	พว.	แม่	สกสค.
ปก				
ราคา	80	74	80	51
จำนวนหน้า	188	204	165	162
สีของตัวอักษร				
คำสำคัญ/หัวข้อหลัก:	แดง/ส้ม	สีดำ มีพื้นเป็นสีน้ำเงิน	น้ำเงินอ่อนหนา	ดำหนา

หัวข้อใหญ่	น้ำเงิน	น้ำเงินอ่อน/ ดำหนา	ดำหนา	ดำหนา
เนื้อหาทั่วไป	ดำ	ดำ	ดำ	ดำ
ขนาดตัวอักษร	อ่านง่ายขนาด พอเหมาะ	เล็กกว่าของอจท.	เล็กกว่าพว.	เท่ากับพว.
สีของภาพประกอบ	สี	ขาว-ดำ	น้ำเงินอ่อน	ขาว-ดำ
สีที่ใช้เป็นพื้นฐาน	ม่วงอ่อน/ น้ำเงินอ่อน	น้ำเงินอ่อน	น้ำเงินอ่อน	ขาว/เทา
เนื้อของกระดาษ	บาง	บาง	หนากว่าทั้งหมด	บาง
สีของกระดาษ	ขาวหม่น	ขาวหม่น	ขาว	ขาว
คิดเป็นเปอร์เซ็นต์ ภาพ/เนื้อหา	48.94%	38.75%	31.52%	14.20%

ตารางที่ 5 การวิเคราะห์รูปแบบวิชาประวัติศาสตร์ไทย

ประวัติศาสตร์ไทย				
	อจท.	พว.	แม็ค	สกสค.
ปก	สี 	สี 	สี 	สี
ราคา	80	84	80	83
จำนวนหน้า	180	232	107	264
สีของตัวอักษร				
คำสำคัญ/หัวข้อหลัก:	แดง/ส้ม	สีดำ มีพื้นเป็นสีน้ำ เงิน/ชมพู	น้ำเงินอ่อนหนา	ดำหนา
หัวข้อใหญ่	น้ำเงิน	น้ำเงิน/ชมพู/ ดำหนา	ดำหนา	ดำหนา
เนื้อหาทั่วไป	ดำ	ดำ	ดำ	ดำ
ขนาดตัวอักษร	อ่านง่ายขนาด พอเหมาะ	เล็กกว่าของอจท.	เท่ากับอจท.	เท่ากับพว.
สีของภาพประกอบ	สี	สี/ชมพู/ น้ำเงิน/ขาว-ดำ	น้ำเงินอ่อน/ ขาว-ดำ	ขาว-ดำ
สีที่ใช้เป็นพื้นฐาน	ส้ม	น้ำเงิน/ชมพู	น้ำเงินอ่อน	ขาว/เทา
เนื้อของกระดาษ	บาง	บาง	หนากว่าทั้งหมด	บาง

สื่อของกระดาษ	ขาวหม่น	ขาวหม่น	ขาว	ขาว
คิดเป็นเปอร์เซ็นต์ภาพ/เนื้อหา	81.11%	87.07%	55.14%	39.39%

2. กลวิธีการสื่อความหมาย

ตามที่ได้วิจัยได้ศึกษา พบว่า การสื่อความหมายการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมนั้น ในด้านการศึกษา โดยเฉพาะโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา มีการหมายมื่ออยู่ 2 แบบ คือ สื่อการสอน และการสอนของผู้สอน ซึ่งการวิจัยนี้ ผู้วิจัยศึกษาเฉพาะหนังสือแบบเรียนของ 4 สำนักพิมพ์ดังกล่าว โดยสำนักพิมพ์ต่างทราบถึงการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เพราะสำนักพิมพ์ต่าง ๆ ได้สรุปมาตรฐานและตัวชี้วัด ก่อนนำเสนอเนื้อหา อย่างไรก็ตาม กลวิธีในการนำเสนอ ในแต่ละสำนักพิมพ์ก็นำเสนอแตกต่างกันไป สิ่งสำคัญที่ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์การสื่อความหมายการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมนั้น จะวิเคราะห์จากหนังสือแบบเรียน และการสัมภาษณ์ ซึ่งการวิเคราะห์การสื่อความหมายการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมนั้นตามหลักการการสื่อความหมายการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของคณะกรรมการวิชาการระหว่างประเทศของสภาการโบราณสถานระหว่างประเทศ(International Council on Monuments and Site หรือ ICOMOS)

กฎบัตรนี้แสดงถึง 7 หลักการในการสื่อความหมายด้านวัฒนธรรมดังนี้

ตารางที่ 6 วิเคราะห์หลักการไอโคโมสเพื่อประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์แบบเรียน

หลักการ	วิเคราะห์ตามส่วนประกอบของแบบเรียน	
1	ด้านเนื้อหา	สร้างความรู้ความเข้าใจ และตระหนักถึงการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม
	ด้านการใช้ภาษา	
	ด้านภาพประกอบ	
2	ด้านเนื้อหา	มีแหล่งที่มาชัดเจน หรืออ้างอิงบุคคลชัดเจน
	ด้านการใช้ภาษา	
	ด้านภาพประกอบ	
3	ด้านเนื้อหา	มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องระดับกว้างกับบริบทและสภาพแวดล้อมทางสังคม วัฒนธรรม และธรรมชาติ
	ด้านการใช้ภาษา	
	ด้านภาพประกอบ	
4	ด้านเนื้อหา	เคารพต่อหลักการพื้นฐานของการเป็นของแท้ ตามสาระของ Nara Document (1994) คือ พยายามรักษาความเป็นมรดกทางวัฒนธรรมมากที่สุด
	ด้านการใช้ภาษา	
	ด้านภาพประกอบ	
5	ด้านเนื้อหา	มีความละเอียดอ่อน ต่อสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติและมรดกทางวัฒนธรรม โดยมีความยั่งยืนด้านสังคม การเงิน และสภาพแวดล้อม
	ด้านการใช้ภาษา	
	ด้านภาพประกอบ	
6	ด้านเนื้อหา	มีการบูรณาการความเป็นองค์รวม ให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมที่ได้รับความรู้ และสร้างการมีส่วนร่วมและความรับผิดชอบต่อการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม
	ด้านการใช้ภาษา	
	ด้านภาพประกอบ	
7	ด้านเนื้อหา	มีประเด็นสำหรับให้นักเรียนหาความรู้ต่อยอดต่อไป
	ด้านการใช้ภาษา	
	ด้านภาพประกอบ	

โดยผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้หลักเกณฑ์จากกฎบัตรดังกล่าว ในการเปรียบเทียบหนังสือแบบเรียนทั้ง 4 สำนักพิมพ์ โดยวิเคราะห์ได้ดังนี้

ตารางที่ 7 สรุปการวิเคราะห์แบบเรียนตามหลักเกณฑ์การสื่อความหมายของอีโคโมส

วิชา	วิชาหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม							วิชาประวัติศาสตร์						
หลักเกณฑ์	1	2	3	4	5	6	7	1	2	3	4	5	6	7
สำนักพิมพ์ อจท.														
ด้านเนื้อหา	✓		✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓
ด้านการใช้ภาษา	✓		✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓
ด้านภาพประกอบ	✓		✓	✓				✓	✓	✓	✓		✓	
สำนักพิมพ์ พว.														
ด้านเนื้อหา	✓	✓	✓	✓			✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓
ด้านการใช้ภาษา	✓	✓	✓	✓			✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓
ด้านภาพประกอบ	✓		✓	✓				✓	✓	✓	✓		✓	
สำนักพิมพ์ แม็ค														
ด้านเนื้อหา	✓	✓		✓		✓	✓	✓		✓	✓		✓	✓
ด้านการใช้ภาษา	✓	✓		✓		✓	✓	✓		✓	✓		✓	✓
ด้านภาพประกอบ	✓			✓				✓	✓	✓	✓		✓	
สำนักพิมพ์ สกสศ.														
ด้านเนื้อหา	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓
ด้านการใช้ภาษา	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓
ด้านภาพประกอบ	✓		✓	✓							✓			✓

จากตารางที่ 6 และ 7 พบว่าในหลักการที่ 5 นั้นทุก ๆ สำนักพิมพ์จะไม่มีปรากฏอยู่ในเรื่องของความละเอียดอ่อน ต่อสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติและการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม โดยมีความยั่งยืนด้านสังคม การเงิน และสภาพแวดล้อม ส่วนที่ทุก ๆ สำนักพิมพ์ต่างมีเหมือนกัน คือ วิชาหน้าที่พลเมืองฯ หลักการที่ 1 และ 3 ส่วนวิชาประวัติศาสตร์จะมีหลักการที่ 4 ที่ตรงกับการสื่อความหมายการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม ซึ่งส่วนนี้ทำให้ทราบว่าแต่ละสำนักพิมพ์ได้จัดทำหนังสือแบบเรียน ยังไม่ครบถ้วนตามหลักการการสื่อความหมายมรดกทางวัฒนธรรม

การสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มเน้นไปที่ 3 ประเด็นหลัก และผู้ที่สัมภาษณ์นั้นแสดงความคิดเห็นต่อหนังสือแบบเรียนทั้ง 4 สำนักพิมพ์ ดังนี้

1. เนื้อหาในการนำเสนอ
2. การใช้ภาษาในการนำเสนอ

3. ภาพประกอบในการนำเสนอ

อย่างไรก็ตาม 3 ข้อในเบื้องต้นนั้น ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎีของผู้เชี่ยวชาญต่าง ๆ เช่น ของ Tilden (1977) Herbert (1989) และ Timothy และ Boyd (2003) เป็นต้น เพื่อนำมาประกอบองค์ประกอบการสัมภาษณ์ความพึงพอใจในการนำเสนอประเด็นการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของหนังสือแบบเรียน ซึ่งใช้เป็นหัวข้อย่อยของ 3 หัวข้อในเบื้องต้น คือ

1. การสร้างองค์ความรู้/ความเข้าใจประเด็นทางวัฒนธรรม
2. การสร้างความเพลิดเพลิน
3. สร้างจิตสำนึก/ตระหนักถึงคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรม

โดยใช้การสนทนาแบบกลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) กับผู้สอน โรงเรียนโยธินบูรณะ

3. ความคิดเห็นของผู้สอนและผู้เรียนที่มีต่อการสื่อความหมายประเด็นการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมในหนังสือแบบเรียน ผลจากการศึกษาในส่วนนั้น แบ่งออกเป็น 2 ส่วน สรุปได้ดังนี้

3.1 การสนทนาแบบกลุ่มตัวอย่างผู้เรียน (Focus Group Discussion) การสนทนาดังนั้น จะแยกเป็นระดับชั้น แต่ไม่ได้กำหนดสายการเรียนของผู้เรียน และผู้เรียนที่เข้าร่วมการสนทนาจะต้องทำแบบสอบถามพร้อมกับการอภิปราย นักเรียนจะต้องแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 2 คน

3.1.1 ข้อมูลทั่วไป ผู้เรียนส่วนใหญ่เป็นผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย มีจำนวนถึงร้อยละ 60 และผู้เรียนชาย มีถึงร้อยละ 40 โดยเป็นผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 5 ให้ความร่วมมือมากที่สุด มีจำนวนถึงร้อยละ 41 และผู้เรียนส่วนใหญ่เรียนอยู่ในสายวิทยาศาสตร์ – คณิตศาสตร์มากที่สุด มีจำนวนร้อยละ 52

3.1.2 ความคิดเห็นของผู้เรียน ผู้เรียนเลือกที่จะทำเรื่อง “ความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรมไทยกับวัฒนธรรมสากล” และ “การสืบทอดและการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมไทย” มากที่สุด ถึงตัวชี้วัดร้อยละ 11.91 ซึ่งผู้วิจัยได้แทนตัวชี้วัดที่ทำการศึกษา แบ่งเป็น 10 ตัวชี้วัดตามที่กล่าวไว้ในตารางที่ 2 เพื่อให้การศึกษาได้ง่ายขึ้น และสรุปผลได้ว่าผู้เรียนคัดเลือกสำนักพิมพ์ บริษัทพัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.) จำกัด นำเสนอประเด็นการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมได้เข้าใจดีมากที่สุด ถึง 5 ตัวชี้วัด ได้แก่ ตัวชี้วัดที่ 1, 4, 6, 7 และ 8 รองลงมา คือ บริษัท อักษรเจริญทัศน์ อจท. จำกัด จำนวน 4 ตัวชี้วัด ได้แก่ 2, 3, 9 และ 10 บริษัท สำนักพิมพ์แม็ค จำกัด จำนวน 2 ตัวชี้วัด ได้แก่ ตัวชี้วัดที่ 5 และ 7 สุดท้ายองค์การค้ำของ สกสค. จำนวน 1 ตัวชี้วัด คือ ตัวชี้วัดที่ 5 โดยผู้เรียนเลือกพิจารณาหนังสือแบบเรียนโดยเน้นเนื้อหาเป็นอันดับที่ 1 ให้ความเห็นว่า “เนื้อหากระชับ ทันสมัย จัดระเบียบข้อมูลได้ดี” รองลงมา คือ ภาษาที่ใช้ในการนำเสนอ ส่วนรูปภาพนั้นนักเรียนมีส่วนในการตัดสินใจน้อยมาก

ผลการแสดงความพึงพอใจและเข้าใจในเนื้อหา การใช้ภาษา และภาพประกอบของการสื่อความหมายการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม สรุปโดยจำแนกกลวิธีการสื่อความหมายของหนังสือแบบเรียน ได้ตามตารางที่ 8 ตารางที่ 8 การสรุปผลความพึงพอใจ โดยจำแนกกลวิธีการสื่อความหมายของหนังสือแบบเรียนจากทุกตัวชี้วัด

กลวิธีในการนำเสนอ		ความถี่ตัวชี้วัด	เฉลี่ย	ระดับความพึงพอใจ
เนื้อหา	สร้างองค์ความรู้/ความเข้าใจประเด็นทางวัฒนธรรม	มากที่สุด = 1 มาก = 11	4.08	มาก
	เกิดความเพลิดเพลินขณะอ่าน	มาก = 1 ปานกลาง = 10 น้อย = 1	3.00	ปานกลาง
	สร้างจิตสำนึก/ตระหนักถึงคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรม	มาก = 8 ปานกลาง = 4	3.67	มาก

ตารางที่ 8 การสรุปผลความพึงพอใจ โดยจำแนกกลวิธีการสื่อความหมายของหนังสือแบบเรียนจากทุกตัวชี้วัด

กลวิธีในการนำเสนอ		ความถี่ตัวชี้วัด	เฉลี่ย	ระดับความพึงพอใจ
การใช้ภาษา	สร้างองค์ความรู้/ ความเข้าใจประเด็นทางวัฒนธรรม	มาก = 10 ปานกลาง = 2	3.83	มาก
	เกิดความเพลิดเพลินขณะอ่าน	มาก = 2 ปานกลาง = 9 น้อย = 1	3.08	ปานกลาง
	สร้างจิตสำนึก/ ตระหนักถึงคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรม	มาก = 10 ปานกลาง = 2	3.83	มาก
ภาพประกอบ	สร้างองค์ความรู้/ ความเข้าใจประเด็นทางวัฒนธรรม	มาก = 3 ปานกลาง = 5 น้อย = 1	3.22	ปานกลาง
	เกิดความเพลิดเพลินขณะอ่าน	มาก = 1 ปานกลาง = 6 น้อย = 2	2.89	ปานกลาง
	สร้างจิตสำนึก/ ตระหนักถึงคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรม	มาก = 3 ปานกลาง = 5 น้อย = 1	2.00	น้อย

จากตารางเบื้องต้น ผลความพึงพอใจนั้นเป็นการนำไปสู่เรื่องความเข้าใจในเนื้อหา ภาษา และภาพประกอบของผู้เรียน สรุปได้ดังนี้

1) ด้านเนื้อหา ผู้เรียนและผู้สอนมีความเข้าใจว่าแต่ละสำนักพิมพ์นั้นอธิบายชัดเจน และเนื้อหาก่อให้เกิดความตระหนักและสร้างจิตสำนึกต่อการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมมาก แต่การอ่านแล้วเกิดความเพลิดเพลินมีอยู่บ้าง ซึ่งผู้เรียนและผู้สอนอธิบายเพิ่มเติมอีกว่า ด้านเนื้อหานักเรียนเสนอข้อชี้แนะว่า เนื้อหาควรสั้น ๆ แต่ได้ใจความ มีเนื้อหาครบถ้วนเนื้อหาควรเข้าใจง่าย และน่าสนใจควรมีเกร็ดความรู้ หรือความรู้ทั่วไป หรือสิ่งที่ควรรู้ เพื่อดึงดูดความสนใจ ควรใช้การนำเสนอแบบ Mind Map ควรคำนึงถึงการนำไปใช้ในชีวิตรประจำวัน มีการยกตัวอย่างให้นักเรียนจินตนาการเห็นภาพชัดเป็นระเบียบและระบบในการจัดเนื้อหาควรเลือกเรื่องใกล้ตัว และสามารถทำได้ด้วยตนเอง อีกทั้งควรมีเนื้อหาที่สอดคล้องกับการเตรียมตัวสอบเข้ามหาวิทยาลัยด้วย

2) ด้านการใช้ภาษา ผู้เรียนและผู้สอนแสดงความคิดเห็นว่าแต่ละสำนักพิมพ์นั้นอธิบายชัดเจน และการใช้ภาษาก่อให้เกิดความตระหนักและสร้างจิตสำนึกต่อการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมมาก แต่การอ่านแล้วเกิดความเพลิดเพลินมีอยู่บ้าง ผู้เรียนและผู้สอนเสนอข้อชี้แนะว่าควรใช้ภาษาที่ไม่เป็นทางการมากนัก และเหมาะสมกับระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ควรใช้ภาษาที่ไม่่วกวน กำกวม ฟุ่มเฟือย ซ้ำซ้อน หรือที่เข้าใจยากภาษาที่ทำให้รู้สึกเพลิดเพลินเวลาอ่าน หรือศึกษาด้วยตนเอง และควรแบ่งเป็นข้อ ๆ แบ่งช่องไฟให้อ่านง่าย

3) ภาพประกอบ ผู้เรียนและผู้สอนแสดงความคิดเห็นว่าภาพประกอบของแต่ละสำนักพิมพ์นั้นสื่อความหมายการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมระดับปานกลาง ดูภาพแล้วเกิดความเพลิดเพลินปานกลาง ส่วนการสื่อความหมายของภาพที่จะนำไปสู่การสร้างจิตสำนึก และตระหนักต่อมรดกทางวัฒนธรรมมีน้อย ผู้เรียนและผู้สอนเสนอข้อเสนอแนะว่าควรจัดหาภาพที่หาดูยาก หรือภาพที่สามารถให้ข้อมูลเพิ่มเติมต่อเนื้อหา และมีแถบสีสลับลายเพื่อดึงดูดความสนใจตัวการ์ตูนน่ารักประกอบ หรือภาพที่ผ่อนคลายสายตาบ้างควรมีภาพประกอบที่เหมาะสม และภาพประกอบนั้นต้องเหมาะสมกับเนื้อหา และควรเป็นภาพสี

มีความละเอียดสูง และทันสมัย

3.2 ผลจากการสัมภาษณ์ผู้สอน ผู้สอนทั้ง 3 คน ได้ให้ข้อเสนอแนะในการจัดทำหนังสือแบบเรียน คือ

- 1) ควรปรับเนื้อหาในหนังสือให้ทันสมัย สามารถใช้ในการเตรียมตัวสอบเข้ามหาวิทยาลัย อ่านแล้วไม่เบื่อ มีภาพที่สื่อได้ชัดเจน
- 2) ควรใช้ภาษาที่เหมาะสมกับวัยรุ่น แต่ไม่ละทิ้งการใช้ภาษาอย่างถูกต้อง
- 3) กระทรวงศึกษาธิการ ควรจัดหน่วยงานมาตรวจสอบสำนักพิมพ์ต่าง ๆ ว่าได้ทำถูกต้องตามหลักสูตรใหม่
- 4) สำนักพิมพ์ต้องมีความซื่อสัตย์กับผู้บริโภค คือ ควรจัดทำหนังสือด้วยความจริงใจ โดยไม่เพียงแต่ยืมชื่อผู้เชี่ยวชาญมาลงปกหนังสือ และหาลูกทีมอื่น ๆ มาจัดทำแทน เช่น ขออนุญาตนำชื่อผู้เชี่ยวชาญทางด้านประวัติศาสตร์ โดยการโทรศัพท์แต่ท่านผู้เชี่ยวชาญผู้นั้นไม่ได้ค้นคว้าหรือตรวจสอบ และทางสำนักพิมพ์ได้จ้างคณะอื่น ๆ มาทำงานแทน ซึ่งครูผู้สอนไม่ได้ระบุชื่อผู้เชี่ยวชาญไว้อย่างไรก็ตาม ครูประจำวิชายังกล่าวอีกว่า แบบเรียนเป็นเพียงแค่สื่อการเรียนการสอน แต่ทำอย่างไรที่ครูจะมีกลวิธีในการนำเสนอให้นักเรียน มีความรู้ ความเพลิดเพลิน และจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรม ซึ่งสำคัญที่สุด คือ จิตสำนึก เพราะถ้านักเรียนมีจิตสำนึกแล้ว นักเรียนจะทราบว่าเขาจะทำตัวอย่างไร ทำเพื่ออะไร และเพื่อใคร

สรุปผลและอภิปรายผล

จากข้อสรุปผลการศึกษาดังกล่าวข้างต้น สามารถอภิปรายได้ 2 ประเด็น ดังนี้

1. นโยบายการศึกษา เป็นการส่งนโยบายจากบนลงล่าง คือ จากหน่วยงานใหญ่สู่หน่วยงานย่อย ซึ่งนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมนั้น อยู่ในหลาย ๆ มาตรา ตั้งแต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 จนถึงหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ถึงกระนั้นหน่วยงานกระทรวงศึกษาธิการได้พยายามที่จะให้นักเรียนมีความรู้ เรียนรู้อย่างสนุกสนาน และมีจิตสำนึกให้กับนักเรียน (Timothy and Bonyd, 2003) อีกทั้งการนำเสนอของสำนักพิมพ์ต่าง ๆ พยายามนำมาใช้กับการจัดทำหนังสือแบบเรียน โดยรัฐธรรมนูญและพระราชกำหนดกำหนดหน้าที่ของหน่วยงานรัฐบาลมีหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุนการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม ส่วนหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 กำหนดเป้าหมายที่ทำให้ผู้เรียนต้องมีความรู้ และสมรรถนะตามมาตรฐานและตัวชี้วัด
2. กลวิธีการสื่อความหมาย จากผลการศึกษานั้น ผู้สอนเป็นผู้ส่งสาร นักเรียนเป็นผู้รับสาร ถ้าผู้สอนไม่มีกลวิธีการสื่อความหมายที่ชัดเจนถูกต้องนั้น การสื่อความหมายก็สามารถผิดพลาดได้ อีกทั้งผู้เรียนไม่ตั้งใจ แลผู้สอนมีทัศนคติที่แคบก็อาจจะทำให้การสื่อความหมายล้มเหลวได้ ส่วนหนังสือแบบเรียนนั้นเป็นทำหน้าที่ทั้งตัวสาร และผู้ส่งสาร ถ้านักเรียนกลับไปทบทวนที่บ้าน ความเข้าใจต่าง ๆ ของการสื่อความหมายจะมีเพียงระยะสั้น และจะเกิดขึ้นเพียงขณะที่ผู้สอนบังคับให้อ่านหรือสอนในห้องเท่านั้น ดังนั้นกลวิธีของหนังสือแบบเรียนนั้น ประกอบด้วยเนื้อหา ภาษาและภาพประกอบ ที่ควรทำให้กระชับ ชัดเจน และเข้าใจได้ง่าย อย่างไรก็ตามในประเด็นการสื่อความหมายการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับกฎบัตรริโคโมส พบว่าการสื่อความหมายตามหลักหลักการสื่อความหมายมรดกทางวัฒนธรรม สำนักพิมพ์ต่าง ๆ ยังทำขาดหายไป ซึ่งผู้จัดทำหนังสือแบบเรียน ควรทราบถึงการสื่อความหมายด้านวัฒนธรรม ในกรณีการจัดทำหนังสือแบบเรียน เพื่อให้ให้นักเรียนได้ทั้งความรู้ ความเพลิดเพลิน และการมีจิตสำนึก รู้คุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรม

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะที่ได้จากผลการวิจัยทั้งการวิเคราะห์นโยบายและข้อเสนอแนะจากผู้เรียนและผู้สอนในฐานะผู้บริโภค ในการปรับปรุงการสื่อความหมายของเนื้อหาที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมในแบบเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ต่อสำนักพิมพ์ต่าง ๆ ที่จัดทำหนังสือแบบเรียนที่สื่อความหมายการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม ดังนี้

ด้านนโยบาย สำนักพิมพ์ต้องศึกษามาตรฐานและตัวชี้วัด หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ชัดเจน และใช้ให้ครบถ้วนทุกตัวชี้วัด เพื่อถ่ายทอดผู้สอนและผู้เรียนในการเรียนรู้ศึกษา

ด้านกลวิธีการสื่อความหมายการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม ผู้จัดทำหนังสือควรศึกษาวิธีการสื่อความหมาย โดยสร้างความรู้ ความเพลิดเพลิน และสร้างจิตสำนึกและตระหนักคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรม องค์ประกอบของหนังสือแบบเรียนตามคำแนะนำของผู้ใช้ คือ ครูและนักเรียนมีดังนี้

ด้านเนื้อหาเนื้อหาควรสั้น ๆ แต่ได้ใจความ มีเนื้อหาครบถ้วน เนื้อหาควรเข้าใจง่าย และน่าสนใจ ควรมีเกร็ดความรู้หรือความรู้ทั่วไป หรือสิ่งที่ควรรู้ เพื่อดึงดูดความสนใจ ควรใช้การนำเสนอแบบ MindMap ควรคำนึงถึงการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน มีการยกตัวอย่างให้นักเรียนจินตนาการเห็นภาพชัดเป็นระเบียบและระบบในการจัดเนื้อหาควรเลือกเรื่องใกล้ตัว และสามารถทำได้ด้วยตนเอง และควรมีเนื้อหาที่สอดคล้องกับการเตรียมตัวสอบเข้ามหาวิทยาลัยด้วย

ด้านการใช้ภาษาควรใช้ภาษาที่เหมาะสมกับระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย แต่ไม่ละเลยความถูกต้องของการใช้ภาษาควรใช้ภาษาที่ไม่่วกวน กำกวม ฟุ่มเฟือย ซ้ำซ้อน หรือที่เข้าใจยากภาษาที่ทำให้รู้สึกเพลิดเพลินเวลาอ่าน หรือศึกษาด้วยตนเอง และควรแบ่งเป็นข้อ ๆ แบ่งช่องไฟให้อ่านง่าย

ด้านภาพประกอบ ควรจะมีแผนผังความคิดเพื่อสรุปก่อนควรมีภาพประกอบที่หลากหลาย หรือภาพที่หาดูยาก หรือภาพที่สามารถให้ข้อมูลเพิ่มเติมต่อเนื้อหา และมีแถบสีส่นลวดลายเพื่อดึงดูดควมมีตัวการ์ตูนน่ารักประกอบ หรือภาพที่ผ่อนคลายสบายตาบ้างควรมีภาพประกอบที่เหมาะสม และภาพประกอบนั้นต้องเหมาะสมกับเนื้อหา และควรเป็นภาพสี มีความละเอียดสูง และทันสมัย

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

กรมศิลปากร. (2552). **แผนที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 – 6**. กรุงเทพฯ: บริษัท อักษรเจริญทัศน์ อจท. จำกัด.

กรมวิชาการ. (2546). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. 2545**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อักษรไทย.

คณะกรรมการวิชาการระหว่างประเทศ ของไอโคโมสว่าด้วยการสื่อความหมายและการนำเสนอ. (2007).

ร่างสุดท้ายกฎบัตรไอโคโมสว่าด้วยการสื่อความหมายและการนำเสนอแหล่งมรดกวัฒนธรรม. เข้าถึงวันที่ 30 สิงหาคม 2555. มาจาก http://www.icomosthai.org/charters/Ename%20Charter%20_Thai.pdf.

ชมพูนุท นาศิริรักษ์ และคณะ. (2552). **ประวัติศาสตร์**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ บริษัทพัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.) จำกัด.

นิรดา เหล่าสุนทร ราชบัณฑิต. (2552). **วัฒนาการของแบบเรียนภาษาไทย**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ ลายคำ.

นงลักษณ์ ทองอยู่. (2552). **แผนที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 – 6**. กรุงเทพฯ: แม็ค.

ธนิช เลิศชาญฤทธิ. (2554). **การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).

ธีระ นุชเปี่ยม. (2553). **เล่มที่ 1 ประวัติศาสตร์ไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 – 6**. กรุงเทพฯ: แม็ค.

ณรงค์ พ่วงพิศ และวุฒิชัย มูลศิลป์. (2552). **ประวัติศาสตร์ไทย มัธยมศึกษาปีที่ 4 – 6**. กรุงเทพฯ:

บริษัท อักษรเจริญทัศน์ อจท. จำกัด.

ณัฏฐาณัติไพโรจน์. (2554). **แผนที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 – 6**.

กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ บริษัทพัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.) จำกัด.

ยาสุโกชิ เท็ตสึยะ. (2554). **สอนเก่ง สอนเป็น**. กรุงเทพฯ: สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น).

เรพเอสควิท. (2554). **ครูนอกกรอบกับห้องเรียนนอกแบบ: สรรพวิธีและสารพัดลูกบ้าในห้อง**. กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน.

เอกสารอ้างอิง

- ศักดิ์ศรี ปาณะกุล และคณะ. (2503). **การวิเคราะห์หนังสือแบบเรียน**. กรุงเทพฯ: ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). **ประวัติศาสตร์ไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 – 6**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ สกสค. ลาดพร้าว.
- สำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). **หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 – 6**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ สกสค. ลาดพร้าว
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สำลี รักสุทธี. (2553). **คู่มือ การจัดทำสื่อวัตกรรมการเรียนการสอน และแผนฯ ประกอบสื่อวัตกรรมการเรียนการสอน**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์พัฒนาศึกษา.
- อิโคโมสไทย. (2551). **การสื่อความหมายในการอนุรักษ์ จากสถาปัตยกรรมสู่มรดกชุมชน**. กรุงเทพฯ: บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน)
- Herbert, D. T., Prentice R. C., & Thomas, C. j. (eds). (1989). **Does Interpretation Help? Heritage Site: Strategies for Marketing and Development**. Aldershot: Avebury.
- Tilden, Freeman. (1977). **Interpreting Our Heritage**. Chapel Hill: University of North Carolina Press.
- Tilden, Freeman. (2007). **Interpreting Our Heritage** (Fourth edition). Chapel Hill: University of North Carolina Press.
- Timothy, Dallen J., and Boyd, Stephen W. (2003). **Heritage Tourism**. New York: Pearson Educationss.

แนวทางการจัดเก็บผลงานศิลปะของนักศึกษา กรณีศึกษาศิลปินพณิชย์ของนักศึกษาสาขาวิชาศิลปกรรม หลักสูตร
ประติมากรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

Method of the Artistic Works Collection with Its Case Study from Thesis of Student in Faculty of Fine
Art Major Sculpture from King Mongkut's Institute of Technology Ladkrabang

นายศักระ สังขทรัพย์

ภาควิชาการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่องแนวทางการจัดเก็บผลงานศิลปะของนักศึกษา กรณีศึกษาศิลปินพณิชย์ของนักศึกษาสาขาวิชาศิลปกรรม หลักสูตรประติมากรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบังมีจุดประสงค์ ใน การศึกษาสภาพปัญหาและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เพื่อนำเสนอรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสมในการจัดเก็บผลงานศิลปะ ประติมากรรมให้คงอยู่ในสภาพที่เหมาะสมกับลักษณะผลงานนั้นๆ เพื่อให้ผลงานศิลปะประติมากรรมของนักศึกษาเป็นที่สร้าง แรงบันดาลใจของทั้งเจ้าของงาน ผู้ที่กำลังจะศึกษาและบุคคลทั่วไปให้หันมาสนใจในศิลปะรวมถึงคุณค่าของศิลปะมากขึ้น

ผลการศึกษาพบว่า การจัดเก็บผลงานศิลปะประติมากรรมของนักศึกษา กรณีศึกษาศิลปินพณิชย์ของนักศึกษาสาขาวิชา ศิลปกรรม หลักสูตรประติมากรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง มี กระบวนการที่ยังไม่มีแนวทางที่เป็นรูปธรรม เนื่องจากไม่มีพื้นที่ในการจัดเก็บหรือมีแต่ก็จำกัด ถึงแม้ว่าสถานศึกษาจะมีพื้นที่ มากก็ตามที และทางนักศึกษายังมีการสร้างผลงานโดยไม่คำนึงถึงความเหมาะสมในการจัดการ โดยส่วนใหญ่จะเป็นการสร้าง โดยเน้นไปที่ขนาดที่ใหญ่และวัสดุที่ยากต่อการเก็บรักษา และขาดกระบวนการในการจัดเก็บหลังจากส่งงานหรือส่งประกวดไป แล้ว ทางผู้ศึกษาจึงต้องการทำการศึกษาเพื่อสร้างแนวทางที่เป็นรูปธรรม เช่นการจัดสร้างสถานที่ในการจัดเก็บผลงาน การ สร้างแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงานที่ง่ายต่อการจัดเก็บ เคลื่อนย้าย บำรุงรักษา รวมไปถึงจัดหาหน่วยงานที่เกี่ยวข้องคอย รองรับผลงานดังกล่าว เช่น จำหน่ายหรือจัดเก็บหรือจัดตั้งไว้ในหน่วยงานที่ต้องการผลงานศิลปะประติมากรรม เพื่อให้ผลงาน ศิลปะที่มีคุณค่านั้น คงอยู่ในสถานที่หรือสภาวะแวดล้อมที่เหมาะสม และให้ผลงานศิลปะประติมากรรม สามารถเป็นสิ่งที่ แสดงออกถึงคุณค่าของผู้สร้างสรรค์และวงการศิลปะต่อไป

คำสำคัญ: การจัดเก็บ ผลงานศิลปะ ประติมากรรม ศิลปินพณิชย์ของนักศึกษาสาขาวิชาศิลปกรรม

Abstract

The study of the collection Method of the artistic works collection with its case study from Thesis of student in faculty of Fine art major sculpture from King Mongkut's Institute of Technology Ladkrabang. The aim was to study the PAI for and the events of today. To present form and appropriate method of handling guidelines for the collection of art, sculpture to remain in the state appropriate to the nature of the task. To make art sculpture students is inspiring, the owner. Who is to study and guest to turn his attention to the art and the value of the arts.

The results showed that the Collection of student art sculptures. its case study from Thesis of student in faculty of Fine art major sculpture from King Mongkut's Institute of Technology Ladkrabang Structures that are no guidelines more concrete was due to the space to store a limited but there are

areas that can get into the building location and the way students are also creating works regardless of the size of the piece. Suitable job Most will be built with a focus on large and difficult material storage. And the lack of storage after delivery or submit to it. The authors would like to propose concrete. Such as creating a place to store the results. The concept of creating an easy to store, move, maintain, including recruitment agencies who support the work, such as distribution, or storage, or set it in the desired artistic effect. Sculptures so that the valuable works of art. Remain in place or the right environment. To art sculpture can be a manifestation of a producer and the value of art.

Keywords: Collection, Work of art, Sculpture, Thesis of student in faculty of fine art major sculpture

บทนำ

ปัจจุบัน งานประติมากรรมจำนวนมากที่ถูกทำขึ้นมาเพื่อใช้ในการส่งศิลปนิพนธ์และต่อเนื่องไปเพื่อส่งงานประกวดต่าง ๆ ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นคือภายหลังจากการส่งงาน งานชิ้นต่างๆที่ถูกให้คะแนนหรือที่ถูกตัดสินทั้งที่ถูกคัดเลือกและถูกคัดออกมักไม่ได้รับการดูแลรักษาที่ดีและถูกต้องตามลักษณะของงานซึ่งทำให้ผลงานประติมากรรมชนิดต่างๆ เกิดเสื่อมสภาพและด้อยคุณค่าลงจากสิ่งที่ไม่ให้ความเจริญทางอารมณ์และจินตนาการได้ กลับกลายกลายมาเป็นผลงานศิลปะที่ถูกปล่อยทิ้งจนเสื่อมสภาพและผุพังไปในที่สุด ซึ่งปรากฏการณ์นี้เกิดขึ้นในทุกสถาบันที่มีการเรียนการสอนศิลปะเช่น ภาควิชาวิจิตรศิลป์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง วิทยาลัยช่างศิลป์ลาดกระบัง วิทยาลัยเพาะช่างและคณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร โดยที่ยังไม่มีบุคคลหรือหน่วยงานใดที่จะนำเสนอ สร้างแนวคิดหรือรูปแบบในการอนุรักษ์บำรุงรักษาจัดเก็บที่เหมาะสมอย่างจริงจัง ทางผู้ศึกษาจึงมีการตั้งคำถามว่าเพราะเหตุใดจึงยังไม่มีแนวทางการจัดเก็บและหน่วยงานสนใจที่จะศึกษาเพื่อหาแนวทางในการจัดเก็บผลงานศิลปะประเภทดังกล่าวให้เกิดเป็นประโยชน์ เพื่อนำมาแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอยู่ในปัจจุบันและหาแนวทางบูรณาการระหว่างผลงานประติมากรรมกับความเข้าถึงเชิงสุนทรียภาพต่อสังคมเมื่อมีการเผยแพร่ผลงานสู่สาธารณะแล้ว สังคมจะมีความเข้าใจและซึมซับคุณค่าในผลงาน และหากมีแนวทางการจัดเก็บเป็นทางเลือกสำหรับผลงานนักศึกษาแล้วก็จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อวงการศิลปะทั้งนักศึกษาสถาบันการศึกษา ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ต่อตัวผู้ศึกษาและสำหรับผู้ศึกษาศิลปะต่อไป

กรอบแนวคิด

๑. เพื่อคัดกรองการจัดเก็บผลงานประติมากรรมของนักศึกษา
๒. เพื่อเสนอกระบวนการในการคัดกรองคุณภาพผลงานประติมากรรมของนักศึกษาที่มีคุณค่าสมควรที่จะได้รับการเก็บรักษา
๓. เพื่อค้นหาแนวทางการจัดการจัดเก็บผลงานของนักศึกษาให้มีความเหมาะสม และเกิดประโยชน์สูงสุดแก่แผ่นดิน

วิธีดำเนินการวิจัย

ขอบเขตของการศึกษา

๑. ขอบเขตด้านเนื้อหา

เป็นการศึกษาผลกระทบจากสิ่งรอบตัวของนักศึกษาที่นักศึกษาจะได้รับในขณะที่กำลังศึกษาอยู่โดยกำหนดตัวอย่างเป็นนักศึกษาที่ทำศิลปนิพนธ์ประติมากรรม ๒๘ ท่านเป็นกรณีศึกษา ๒ รุ่นโดยเริ่มจากปีผู้ศึกษาได้จบมา (พ.ศ.๒๕๔๙-๒๕๕๐)

ตารางที่ ๑ ตารางจำนวนนักศึกษาประติมากรรมปีการศึกษาที่ทำการศึกษา (พ.ศ.๒๕๔๙-๒๕๕๐)

ชั้นปีการศึกษา	จำนวนนักศึกษา	จำนวนผลงานประติมากรรมต่อเทอม		รวม (ศิลปนิพนธ์)
		เทอม ๑	เทอม ๒ (ศิลปนิพนธ์)	
๒๕๔๙	๑๘	๕๔	๕๔	๕๔
๒๕๕๐	๑๐	๓๐	๓๐	๓๐
จำนวนผลงานต่อปีการศึกษา				๘๔

๒.ขอบเขตด้านพื้นที่

ศึกษาเฉพาะพื้นที่สาขาวิชาศิลปกรรมสาขาวิชาประติมากรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

๓.ขอบเขตด้านประชากร

ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการผลงานศิลปะของนักศึกษาซึ่งก็คือนักศึกษาศิลปะทั้งที่ศึกษาอยู่และเคยศึกษาซึ่งหากรวมจากนักศึกษาที่เป็นกรณีศึกษาแล้วจำนวนรวม (พ.ศ.๒๕๔๙-๒๕๕๐) ก็จะมีประมาณ ๒๘ คนรวมถึงคณะอาจารย์ที่เคยให้การเรียนการสอนในรายวิชาประติมากรรมและรายวิชาที่เกี่ยวข้อง

๔. ขั้นตอนของการศึกษา

๔.๑การศึกษาจากเอกสาร (Documentary Study)

๔.๒การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Field Study)

เป็นการเก็บข้อมูลโดย

- การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participant Observation)
- การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ
 - การสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการหรือการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview)

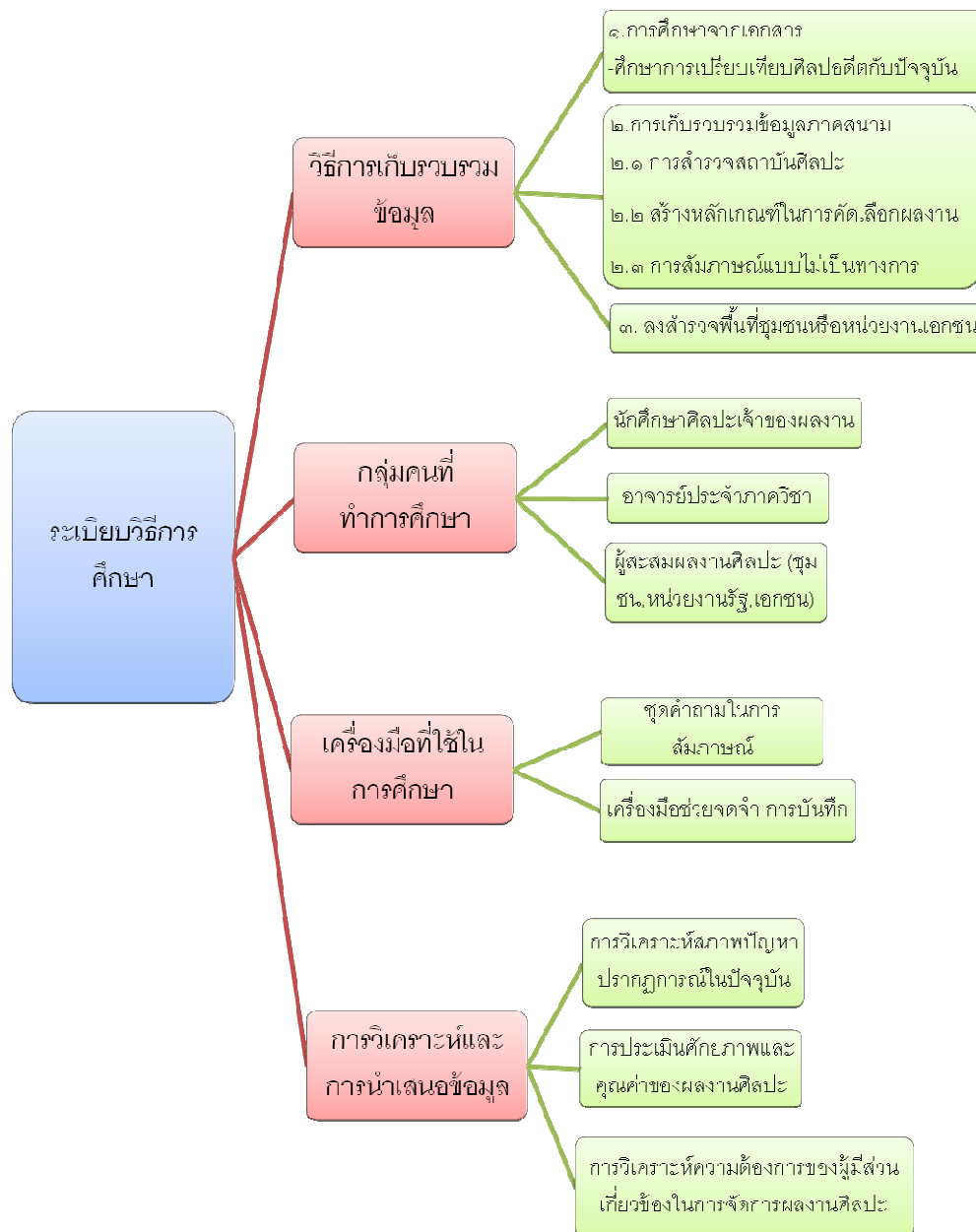
๕. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล

๕.๑ สํารวจพื้นที่และศึกษาข้อมูลจากสิ่งที่เห็นและรับรู้แล้วจึงวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากเอกสารและจากการลง

พื้นที่

๕.๒ เอกสารต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย เป็นงานเอกสารต่างๆที่เกี่ยวข้องเช่นหลักสูตรการเรียนการสอน หนังสือศิลปนิพนธ์ของนักศึกษาประติมากรรม สื่อบัตรงานประกวดผลงานประติมากรรมต่างๆและสื่อบัตรงานประกวดศิลปกรรมแห่งชาติและงานประกวดอื่นๆ

๕.๓ แบบสอบถาม เป็นการสอบถามจากผู้เรียนประติมากรรมร่วมกับผู้ศึกษาและนักศึกษารุ่นพี่และนักศึกษารุ่นน้องที่เคยศึกษามาด้วยกัน และสอบถามถึงแนวทางการจัดการว่าควรจะทำอย่างไรถึงจะมีแนวทางการจัดเก็บที่เหมาะสมกว่าทุกวันนี้ รวมถึงสอบถามอาจารย์ผู้เคยให้การเรียนการสอนว่ามีวิธีการที่จะสร้างเพื่อจัดเก็บผลงานอย่างไบบ้างเพื่อสร้างกระบวนการจัดเก็บให้เป็นรูปธรรมซึ่งในท้ายที่สุดแนวทางของการจัดการผลงานศิลปะของนักศึกษาคณะศิลปนิพนธ์ของนักศึกษาหลักสูตรประติมากรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบังจะช่วยทำให้เกิดแนวทางที่เหมาะสมในการจัดการการจัดเก็บและอนุรักษ์ รวมถึงการประเมินคุณค่าต่อผลงานศิลปะ เพื่อประโยชน์ของนักศึกษาและผู้สนใจในศิลปะต่อไป

ภาพกรอบแนวคิดการศึกษาแสดงวิธีการวิจัย เพื่อความสะดวกในการทำความเข้าใจในระเบียบวิธีการศึกษาซึ่งได้นำ
วิธีดำเนินการวิจัยมาแจกแจงออกมาในรูปแบบแผนผัง

ผลการวิจัย

ผลจากการศึกษาแนวทางการจัดเก็บผลงานศิลปกรรมของนักศึกษา กรณีศึกษาศิลปินพณิชย์ของนักศึกษาสาขา
ศิลปกรรม หลักสูตรวิชาประติมากรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบังผู้
ศึกษาได้ทำการศึกษาในลักษณะของการวิจัยเชิงสำรวจ โดยศึกษาข้อมูลจากสถานที่จริงรวมไปถึงผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในเรื่องที่
ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาในครั้งนี้ โดยเป็นการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ประกอบไปด้วย นักศึกษาเจ้าของผลงาน อาจารย์ประจำ
หลักสูตร เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง โดยจะแสดงเป็นตารางให้ผู้สัมภาษณ์ได้ดังนี้ (สำหรับรายละเอียดฉบับเต็ม โปรดศึกษาได้ใน

“แนวทางการจัดเก็บผลงานศิลปะของนักศึกษา กรณีศึกษาศิลปินพันธ์ของนักศึกษาสาขาวิชาศิลปกรรม หลักสูตร ประติมากรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง สาขาวิชาการจัดการ ทรัพยากรวัฒนธรรม คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปกร พ.ศ.๒๕๕๗”)

ตารางที่ ๓ ประเภทและจำนวนของกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ (สัมภาษณ์ระหว่างวันที่ ๙-๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗ ณ ภาควิชา ศิลปกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง และหอศิลป์สนามจันทร์ มหาวิทยาลัยศิลปกร นครปฐม)

ประเภทกลุ่มตัวอย่าง	จำนวน
อาจารย์ประจำหลักสูตร	๔
นักศึกษาเจ้าของผลงาน(รวมตัวอย่างผลงาน)	๑๒
เจ้าหน้าที่หอศิลป์และเจ้าหน้าที่ธุรการ	๓

ตารางที่ ๔ ตัวอย่างการลงพื้นที่สำรวจผลงานและสถานภาพของผลงานในปัจจุบัน

ชั้นที่	ผลงานของ	ชื่อ ผลงาน	เกรดที่ ได้รับ	รูปผลงาน	สภาพในปัจจุบัน		
					สมบูรณ์	ชำรุด	สูญหาย
๑	นายศรัณย พงศ์ บุญเดิม	มลภาวะ ทางจิต อันเกิด จาก สังคม เมือง	A	 วัสดุ : โลหะ ขนาด : 190 x 203 x 172 ซม. ม.		✓	
					สมบูรณ์	ชำรุด	สูญหาย
๒	นายวุฒ สกุลรัตน์	ความไม่ แน่นอน ของชีวิต	A	 วัสดุ : ไม้, กระจก ขนาด : 150 x 150 x 150 ซ.ม.		✓	

๓	นายอริป วนิชบุรณ์	บท สนทนา ของชีวิต ที่ผ่านมา	B	 วัสดุ : โลหะ, ไม้ ขนาด : 100 x 170 x 160 ซม.ม.		✓	2
๔	นายวัน นิพนธ์ ทอง รุ่งโรจน์	In the Civilization No.3	A	 วัสดุ : โลหะ ขนาด : 150x200x100 ซม.ม.			✓
๕	นายธนิ ชูโชติถาวร	Rhythm Of Love No. 2	B+	 วัสดุ : สำริด ขนาด : 85x30x15 ซม.ม.	✓		

จากตารางกลุ่มผลงานศิลปนิพนธ์ตัวอย่างจะเห็นได้ว่าทุกผลงานมีขนาดที่ค่อนข้างใหญ่ และมีสถานภาพปัจจุบันที่อยู่ในสภาวะผุพังหรือสูญหายไปแล้ว ยกเว้นผลงานที่๕ที่ทำมาจากสำริด ที่มีความคงทนถาวร แต่ก็มีความท้าทายที่สูงมากในการจัดทำ ดังนั้นแล้วจากการสัมภาษณ์จากเจ้าของผลงานจึงได้ทราบว่า การสร้างแนวคิดและกระบวนการในการสร้างสรรค์ผลงานควรเป็นสิ่งที่แรกที่นักศึกษาเจ้าของผลงานควรคำนึงถึง ส่วนที่สองก็คือพื้นที่ในการจัดเก็บซึ่งก็ต้องขึ้นอยู่กับนโยบายและแผนการของสาขาวิชาศิลปกรรมว่าจะมีแนวทางอย่างไรซึ่งในปัจจุบันนี้นั้น ยังไม่มีนโยบายเป็นรูปธรรม ทำให้ผลงานเหล่านี้และที่กำลังจะถูกสร้างขึ้นใหม่ในทุกๆปี ต้องประสบปัญหาลักษณะเดียวกันนี้ต่อไป จนกว่าจะมีแนวทางการจัดเก็บผลงานมาบูรณาการกรณีนี้

ตารางที่๕ ตัวอย่างของการให้สัมภาษณ์ของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์คนที่๕	สถานภาพของผู้สัมภาษณ์
นายวุฒิชัย แซ่ม้อย	อดีตนักศึกษาประถมศึกษา รุ่น๑๑ สจล.
ความคิดเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์	
“การจัดการผลงานประติมากรรม ผลงานประติมากรรมส่วนใหญ่ได้ถูกคิดมาถึงเรื่องรูปทรงมากกว่าที่จะถูกคิดมาให้ผลงานได้มีส่วนร่วมกับการสถานที่ซึ่งทำให้ผลงานนั้นได้ถูกจำกัดโดยพื้นที่แสดงงาน ส่วนมากจะคิดว่าทำงานชิ้นมาชิ้นหนึ่งแล้วนำไปวางกับในหลายๆที่ได้ ทำให้ผลงานที่น่าเสนอออกมาได้ไม่ดีเท่าที่ควร ”	

ซึ่งชุดคำถามจะเป็นการพูดคุยถึงประเด็นปัญหา และเน้นสำคัญไปที่คำถามที่ถามทางผู้ให้สัมภาษณ์ว่า “มีแนวคิดอย่างไรเกี่ยวกับแนวทางการจัดเก็บผลงานประติมากรรมของนักศึกษา” โดยข้อมูลที่ได้รับมาสามารถนำมาอภิปรายเป็นข้อๆได้ดังนี้

๑. การกำหนดแนวคิดและรูปแบบของผลงาน
๒. การสนับสนุนจากสาขาวิชา
๓. ทางสาขาวิชาควรมีพื้นที่ให้นักศึกษา โดยมีเกณฑ์ในการคัดกรองผลงาน
๔. ทางสาขาวิชาควรจัดซื้อผลงานของนักศึกษาที่ดูมีคุณค่าเชิงศิลปะไว้เป็นตัวอย่างแก่นักศึกษารุ่นต่อไป
๕. นักศึกษาควรมีความรับผิดชอบในผลงานของตนเอง
๖. ทางสาขาวิชาควรมีนโยบายที่ชัดเจนสำหรับแนวทางการจัดสร้างผลงาน เช่น ปรับปรุงหลักสูตร และมีกำหนดระยะที่แน่ชัดในการจัดการกับผลงานประติมากรรมของนักศึกษาในพื้นที่ เช่น กำหนดระยะเวลาในการรับคืน การทำลายผลงาน การจำหน่ายต่อ ฯลฯ

จากการสัมภาษณ์กลุ่มประชากรตัวอย่างตามตารางสรุปความต้องการออกมาเพื่อความสะดวกที่จะทำความเข้าใจทำให้ทางผู้ศึกษาทราบว่าทางผู้ให้สัมภาษณ์มีความคิดเห็นที่อาจจะแตกต่างกันในรูปแบบของแนวความคิดหรือกรรมวิธีก็ตาม แต่ในท้ายที่สุดแล้วกลุ่มประชากรตัวอย่างนี้ที่ประกอบได้ด้วย อาจารย์ นักศึกษา เจ้าหน้าที่ภาควิชาและหอศิลป์ต่างมีแนวคิดส่วนหนึ่งร่วมกันที่เห็นได้อย่างชัดเจนคือ

๑. ส่วนที่สำคัญที่สุดคือสถานที่ให้การเรียนการสอนควรที่จะเสนอแนะแนวทางให้นักศึกษาไม่ว่าจะเป็น สถานที่จัดเก็บ หน่วยงานรองรับ การติดต่อผู้รับซื้อผลงานหรือนักสะสมผลงาน
๒. ทางสาขาวิชาจะต้องมีการสร้างแนวคิดทั้งในเรื่องของ วัสดุ แนวคิดการสร้างสรรค์ และพื้นที่การจัดวาง เพื่อลดปัญหาในการขาดพื้นที่จัดเก็บและการขนย้ายในภายหลัง
๓. มีการจัดแสดงผลงานของตนเองอย่างสม่ำเสมอเพื่อสร้างชื่อเสียงให้กับตนเอง เช่น การรวมกลุ่มเพื่อจัดงานหรือลงหนังสือ/บทความศิลปะ

ท้ายที่สุดแล้ว ก็ทำให้ทางผู้ศึกษาสามารถทำความเข้าใจปัญหาต่างๆและแนวคิดของกลุ่มคนเหล่านี้ที่เป็นเสมือนตัวแทนของวงการศิลปะได้อย่างถ่องแท้มากขึ้นในแง่ของปัญหาที่ประสบร่วมกัน ซึ่งสามารถนำข้อมูลเหล่านี้ไปสรุปเพื่อสร้างแนวทางต่างๆ ในส่วนของสรุปและอภิปรายผล

สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษาแนวทางการจัดเก็บผลงานศิลปกรรมของนักศึกษา กรณีศึกษาศิลปนิพนธ์ของนักศึกษาสาขาศิลปกรรม หลักสูตรวิชาประติมากรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างแนวทางจัดเก็บผลงานประติมากรรมของนักศึกษาเพื่อเสนอกระบวนการผลิตจัดสร้างผลงานให้เกิดคุณภาพ คุณค่า ให้ประโยชน์สูงสุดแก่ตนเองและสังคมรวมถึงคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม ไม่สร้างปัญหาผลงานถูกทิ้งร้างเป็นขยะ และเป็นปัญหาต่อสถาบันและสังคม ทำให้ทัศนียภาพบริเวณสถานที่เรียน บริเวณรอบตึกศิลปกรรมทั้งดงามเจริญหูเจริญตา

ด้วยผลงานศิลปะกลายเป็นแหล่งเสื่อมโทรมเต็มไปด้วยผลงานศิลปะป็นพิษของนักศึกษาที่ซำรุดมพ์งตามกาลเวลา โดยขาดการใส่ใจหรือดูแลจากผู้เกี่ยวข้องหรือแม้แต่ตัวนักศึกษาเจ้าของผลงานเอง

ปัญหาสำคัญที่สุดที่พบในการศึกษาคั้งนี้คือ เจ้าของผลงานประติมากรรมที่มีค่านิยมในการจัดสร้างผลงานให้มีขนาดใหญ่และเน้นไปที่วัสดุที่ตนเองคุ้นชิน เมื่อผลงานที่ทำมีขนาดใหญ่จึงทำให้คุณภาพของผลงานด้อยลงเพราะต้องไปลงค่าใช้จ่ายกับการจัดสร้างกับวัสดุที่มีราคาสูงตามขนาด เช่น โลหะ ไม้ เรซิน ปูน ฯลฯ ซึ่งปัญหานี้เป็นปัญหาที่ฝังรากอยู่ในผู้สร้างผลงาน อาจารย์ หรือแม้กระทั่งกองประกวดผลงาน ซึ่งจะสังเกตได้จากผลงานที่ได้รับรางวัล มักจะมีขนาดใหญ่เสมอ ปัญหานี้จึงเป็นประเด็นสำคัญที่ผู้ศึกษาต้องการให้เกิดแนวทางในการสร้างกระบวนการทางความคิดในการสร้างผลงานใหม่

ผลการสร้างแนวทางการจัดเก็บผลงานประติมากรรมจึงเป็นส่วนสำคัญในการช่วยสังคมและสิ่งแวดล้อมให้น่าอยู่อาศัยมากยิ่งขึ้นด้วยศิลปวัตถุที่มีค่าในการจรรโลงจิตใจ รวมไปถึงได้สร้างประโยชน์และคุณค่าทางสังคมและวัฒนธรรม ผลงานศิลปะได้ถูกสร้างออกมาในขนาดที่เหมาะสม ติดตั้งในสถานที่ที่เหมาะสมและเป็นความงดงามที่น่าหลงใหล ทำให้ประเทศไทยได้เป็นเมืองที่เต็มไปด้วยผลงานศิลปะ สิ่งสำคัญที่สุดคือ การเก็บรักษาดูแลผลงานเหล่านั้นจะนำมาซึ่งคุณค่าทางมรดกและวัฒนธรรมซึ่งจะสร้างเสน่ห์สุนทรียภาพทางด้านอารมณ์และจิตใจแก่ผู้พบเห็นซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดของศิลปะ

โดยการศึกษาแนวทางการจัดเก็บผลงานประติมากรรมสามารถสรุปออกมาเป็นข้อมูลจากการสำรวจและแผนภาพเพื่อความชัดเจนในการจัดเก็บ ง่ายต่อการแก้ไขปัญหา ดังข้อมูลและแผนภาพก่อนการดำเนินงานและหลังดำเนินงานดังนี้ต่อไป

ส่วนที่ ๑ วิธีการแก้ไขปัญหา

๑.๑ การลดขนาดผลงานประติมากรรมให้เล็กลง

วิธีการแก้ปัญหา

๑.๑.๑ ขอความร่วมมือจากอาจารย์ประจำหลักสูตรประติมากรรม สาขาศิลปกรรมสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ให้มีการกำหนดขนาดผลงานที่แน่ชัด เช่น (๑๕๐x๑๕๐ ซม.) เน้นไปที่คุณค่าของผลงานและเรื่องราวของแนวคิด

๑.๑.๒ ขอความร่วมมือจากหน่วยงานราชการ เอกชน หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดประกวดผลงานศิลปกรรมในการกำหนดขนาดผลงานที่แน่ชัดในทุกครั้งที่มีการจัดประกวด

๑.๒ วางแผนการสร้างผลงานให้เกิดคุณภาพมีประโยชน์ต่อตนเองและสังคมให้เกิดคุณค่าสูงสุด

๒.๑.๑ ตั้งเป้าหมายในการผลิตผลงานให้สอดคล้องกับความต้องการของตนเองและชุมชน

๒.๑.๒ คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม วัสดุการสร้างสามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ ไม่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม หรือสามารถย่อยสลายได้

ส่วนที่ ๒ แนวทางการจัดเก็บผลงาน

๒.๑ นักศึกษาขนย้ายผลงานของตนเองกลับบ้าน

๒.๒ ติดตั้งในหอศิลป์หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดประกวดศิลปกรรม

๒.๓ ติดตั้งในชุมชนหรือหน่วยงานที่ต้องการผลงานประติมากรรมมาปรับปรุงภูมิทัศน์ทัศนียภาพให้สวยงามมากขึ้น

๒.๔ สนับสนุนการจัดหาตลาดหรือแหล่งขายผลงานศิลปะ

๒.๕ การนำวัสดุกลับมาใช้ใหม่

ส่วนที่ ๓ แผนภาพก่อนการดำเนินงานและหลังดำเนินงาน–การแก้ไขการจัดเก็บผลงานและการแก้ไขปัญหาทางด้านผลงาน

ตารางที่ ๖ ก่อนการดำเนินงาน

แผนภาพได้แสดงให้เห็นถึงปัญหาและสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในการจัดเก็บผลงานของนักศึกษา แบ่งออกเป็น ๔

ส่วนที่มีความสัมพันธ์กันคือ ผลงาน การแสดงผลงาน วิธีการจัดเก็บ เสนอโครงการ ซึ่งจะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า ผลงาน ของ นักศึกษาเป็นตัวการหลักที่ทำให้ไม่สามารถเกิดกระบวนการจัดเก็บได้เนื่องด้วย มีขนาดที่ไม่เหมาะสม ทำให้เกิด กระบวนการ จัดเก็บในรูปแบบที่ไม่พึงประสงค์คือ ละทิ้ง ปล่อยให้ผุพัง ซึ่งเมื่อผู้ศึกษาได้ทำการนำเสนอโครงการ ผลที่คาดว่าจะ ได้รับ จากการ ประเมินของผู้ศึกษามีลักษณะตามตาราง หลังการดำเนินงาน ดังนี้

ตารางที่ ๗ หลังการดำเนินงาน – การแก้ไขการจัดเก็บผลงาน

ทางผู้ศึกษาขออภิปรายผลที่คาดว่าจะได้รับหลังการดำเนินงานดังนี้

๑. ผลงาน เมื่อมีการสร้างกระบวนการทางความคิดหรือแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงานชิ้นใหม่ไม่ว่าจะเป็นจากหลักสูตรการศึกษา นักศึกษาเจ้าของผลงาน อาจารย์ที่ปรึกษาหรือกองประกวดผลงาน ผลสัมฤทธิ์ที่จะได้รับก็คือ ผลงานมีขนาดที่เหมาะสม คงทน สะดวกในการดำเนินการในขั้นตอนต่างๆที่จะเกิดขึ้น เช่น เคลื่อนย้าย หาสถานที่ติดตั้งง่าย หรือแม้กระทั่งสามารถนำไปรีไซเคิลใหม่ได้ง่าย

๒. การแสดงผลงาน เมื่อมีการจัดสร้างผลงานที่เหมาะสมผ่านกระบวนการหลังการดำเนินงานแล้ว ก็จะง่ายต่อการจัดแสดงในสถานที่ต่างๆ หน่วยงานที่จะมารองรับก็จะสะดวกในการคัดเลือกมากขึ้น

๓. วิธีจัดเก็บ จากขั้นตอนที่ผลงานมีขนาดที่เหมาะสมและเคลื่อนย้ายได้ง่ายแล้ว การจัดเก็บก็จะสามารถดำเนินการได้หลากหลายมากขึ้น ทั้งจากพื้นที่ในสถานศึกษาเอง หน่วยงานที่ต้องการผลงาน สถานที่ประกวด หรือไปจนถึงขั้นตอนสุดท้ายคือนักศึกษานำผลงานเก็บไว้กับตนเองซึ่งก็ขึ้นอยู่กับเจ้าของผลงานแล้วว่าจะดำเนินการต่อไปอย่างไร

ตารางที่ ๘ แนวทางการแก้ไขปัญห ผลงานประติมากรรมให้คุ้มค่าต่อความต้องการ – แก้ไขปัญหาทางด้านผลงาน

สำหรับแนวทางการแก้ไขปัญห ผลงานประติมากรรมให้คุ้มค่าต่อความต้องการนั้น สิ่งสำคัญที่สุดก็คือ ผลงาน ประติมากรรม ซึ่งจะขอแจกแจงแนวคิดในตารางแผนภูมิด้านล่างนี้

๑. ผลงานมีความชัดเจนในแนวคิดและตรงตามวัตถุประสงค์เมื่อมีการสร้างแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงานขึ้นมาใหม่ผ่านกระบวนการตามที่ถูกศึกษาได้ทำไว้ตามแผนภูมิ หลังการดำเนินงานแล้ว นักศึกษาก็จะมีกระบวนการในการสร้างแนวคิดที่เน้นไปที่แนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงานมากกว่าการที่จะคำนึงถึงขนาดของผลงานก่อน

๒. วัสดุแข็งแรงคงทนมีระยะเวลาก่อนเก็บรักษาที่นานขึ้นมีการสร้างแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงานผ่านกระบวนการทางความคิดมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นจากตัวนักศึกษา อาจารย์ประจำหลักสูตรหรือหลักสูตรการศึกษา ทำให้สามารถคิดถึงวัสดุที่จะนำมาใช้ให้เหมาะสมกับผลงานของตนเองมากขึ้น

๓. ระยะเวลาเหมาะสมกับชิ้นงาน เพื่อความสะดวกเรียบร้อยในการสร้างงานเมื่อให้ความสำคัญในการสร้างสรรค์ผลงานผ่านกระบวนการทางความคิดมากขึ้น ทำให้สามารถคัดเลือกวัสดุที่เหมาะสมต่อชิ้นงานมากขึ้น กอปรกับขนาดที่เหมาะสมกว่าเดิม ทำให้มีระยะเวลาในการสร้างสรรค์ผลงานที่มากขึ้น หรือ ลดจำนวนผลงานที่จะสร้างในแต่ละปีการศึกษาลง เช่น จาก ๓ ชิ้นเหลือ ๒ ชิ้น ใน ๑ปีการศึกษา

๔. ผลงานครบถ้วนด้วยสุนทรียภาพตอบสนองทางด้านจิตใจสูงสุดมีเวลาอยู่กับผลงานมากขึ้นทำให้สามารถใส่ใจในรายละเอียดของผลงานได้อย่างถี่ถ้วน สร้างคุณค่าทางสุนทรียภาพได้ตามที่เจ้าของผลงานต้องการ

๕. ลดค่าใช้จ่ายในการสร้าง เพื่อประหยัดและลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นผลงานประติมากรรมมีขนาดเล็กลงหรือมีขนาดที่เหมาะสมมากขึ้น ทำให้สามารถลดทอนส่วนประกอบที่ไม่จำเป็นลงได้

๖. มีความสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนหรือพื้นที่ เป็นที่ต้องการของผู้ชื่นชอบศิลปะมีการศึกษาถึงความต้องการของตลาดศิลปะในขณะนั้น หรือพื้นที่ที่ต้องการจะนำไปจัดวาง ทำให้สามารถเข้าถึงบุคคล ชุมชนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้มากยิ่งขึ้น

๗. มีขนาดที่เหมาะสมในการเคลื่อนย้ายจัดเก็บมีขนาดและแนวทางการสร้างสรรค์ผลงานที่เหมาะสมมากกว่าเดิม ทำให้สามารถเคลื่อนย้ายได้ง่าย

ข้อเสนอแนะ

สถาบันหรือมหาวิทยาลัยทางการศึกษาเกี่ยวกับหลักสูตรวิชาประติมากรรมสามารถนำไปปรับใช้ในการแก้ปัญหาการละทิ้งผลงานศิลปนิพนธ์ของนักศึกษาในสถาบันหรือมหาวิทยาลัยของตน และตัวนักศึกษาเองก็ควรมีการนำแนวคิดวิธีการแก้ไขปัญหามาประยุกต์ปรับใช้ในการสร้างผลงานประติมากรรมของตนเองให้เกิดประโยชน์และคุณค่ามีคุณภาพสูงสุด ใส่ใจกับสิ่งแวดล้อมรอบตัว รับผิดชอบต่อส่วนรวม ไม่ทิ้งผลงานให้เป็นปัญหาหรือขยะต่อสถานที่ของตนเอง รวมไปถึงการสร้างคุณภาพภูมิทัศน์ในผลงานเพื่อให้เกิดภาพลักษณ์และอัตลักษณ์แก่ชุมชนและสถานที่ที่ตั้งผลงานนั้นด้วยเพื่อให้ประโยชน์และคุณค่าและความงดงามของศิลปะออกสู่สังคมและสะท้อนวัฒนธรรมเป็นมรดกที่มีประโยชน์ต่อการศึกษาต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาเพื่อแก้ไขปัญหานี้แนวทางการจัดเก็บผลงานในรูปแบบเทคนิคต่างๆด้วย เช่น การจัดเก็บผลงาน จิตรกรรม ภาพพิมพ์ สื่อผสม ฯลฯ เพื่อให้ผลงานเหล่านั้นได้รับการจัดเก็บอย่างถูกวิธีโดยมีการศึกษาแนวทางการจัดเก็บผลงานศิลปะเชิงวิชาการ เพื่อให้การจัดเก็บผลงานเหล่านั้นถูกต้องเหมาะสมตามลักษณะงาน สิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือ การคงคุณค่าความงามความจรรโลงใจเพื่อวงการศิลปะไทยต่อไป

เอกสารอ้างอิง

เถาว์วัลย์ นันทากวีวัฒน์, (๒๕๒๑). **หลักการจัดการ** (พิมพ์ครั้งที่๑). กรุงเทพมหานคร:คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จิตรรัตน์ นาคบุตร. (๒๕๕๓). **การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้สาขาศิลปะ** : กรณีศึกษา คณะศิลปกรรมศาสตร์ พรพรรณ

ฉวีวรรณ. (๒๕๕๓). **บทบาทของภัณฑารักษ์ศิลปะในประเทศไทย**. มหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารงาน

วัฒนธรรม, วิทยาลัยนวัตกรรมการ, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

วิบูลย์ ลิ้มสุวรรณ, (๒๕๓๗). **ศิลปะกับชีวิต** (พิมพ์ครั้งที่๑). กรุงเทพมหานคร:บริษัทต้นอ้อจำกัด

วิรุณ ตั้งเจริญ, (๒๕๓๖). **ทัศนศิลป์** (พิมพ์ครั้งที่๑). กรุงเทพมหานคร:สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์

วิรุณ ตั้งเจริญ, (๒๕๕๒). **วิสัยทัศน์ศิลปวัฒนธรรม** (พิมพ์ครั้งที่๑). กรุงเทพมหานคร:ศูนย์สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยศรี

นครินทร์ทวีโรต

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี. มหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารงานวัฒนธรรม, วิทยาลัยนวัตกรรมการ,

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

เอกสารอ้างอิง

- ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์. (๒๕๓๙). **สรุปผลการเสวนา เรื่อง หอศิลป์ในประเทศไทย : มุมมองต่างๆ**, วันพุธที่ ๒๙ พฤษภาคม ๒๕๓๙ ณ ห้องประชุมสารนิเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๕-๗
- อ้อมแก้ว กัลยาณพงศ์. (๒๕๕๓). **การบริหารและจัดการนิทรรศการศิลปะร่วมสมัยของประเทศไทยกรณีศึกษามหากรรมศิลปะเวนิสเบียนนาเล่**. มหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารงานวัฒนธรรม, วิทยาลัยนวัตกรรม, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

รูปแบบการสอนพยัญชนะในแบบเรียนภาษาไทยสำหรับเด็กเริ่มเรียนอ่านเขียนเบื้องต้นตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 จนถึงปัจจุบัน

Teaching Alphabets Forms in Thai Textbooks for Children's Basic Reading and Writing Since KING RAMA V to KING RAMA IX

นางสาวรุ่งอรุณ โรจนรัตน์ดำรง

นิสิตปริญญาโท สาขา ศึกษาศาสตร์ ภาควิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร.วิไลศักดิ์ กิ่งคำอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร.วิไลวรรณ ขนิษฐนันท์อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

วิทยาลัยนานาชาติปรีดิพนมยงค์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษารูปแบบการสอนพยัญชนะในแบบเรียนภาษาไทย ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 จนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2435-2556) คัดเลือกจากการกำหนดใช้แบบเรียนภาษาไทยของกระทรวงศึกษาธิการ ผู้วิจัยเลือกเฉพาะแบบเรียนที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนฝึกอ่านเขียนเบื้องต้นหรือเฉพาะแบบเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ทั้งหมดจำนวน 17 แบบเรียน เพื่อศึกษารูปแบบการสอนพยัญชนะในแบบเรียนภาษาไทย และการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติบรรยาย (Descriptive Statistics) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรูปแบบการสอนพยัญชนะที่ปรากฏในแบบเรียนภาษาไทย โดยนำเสนอข้อมูลแบบพรรณนาความ จากการศึกษาแบบเรียนการสอนพยัญชนะในแบบเรียนภาษาไทยสำหรับเด็กเริ่มเรียนอ่านเขียนเบื้องต้น ผลการวิจัยพบว่า มีการปรากฏรูปแบบการสอนพยัญชนะ 7 รูปแบบ ได้แก่การสอนพยัญชนะตามพยัญชนะวรรค การสอนพยัญชนะตามอักษรสามหมู่ การสอนพยัญชนะเรียงตามลำดับการสอนพยัญชนะตามอักษรสามหมู่ ร่วมกับการแจกลูกการสอนพยัญชนะ ร่วมกับการสอนสะกดคำ การสอนพยัญชนะที่มีรูปอักษรคล้ายกัน และการสอนพยัญชนะจากคำเมื่อพิจารณาความถี่ของการปรากฏรูปแบบการสอนพยัญชนะในแบบเรียนภาษาไทย เรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ การสอนพยัญชนะตามพยัญชนะวรรค คิดเป็นร้อยละ 33.33 การสอนพยัญชนะตามอักษรสามหมู่ คิดเป็นร้อยละ 28.57 การสอนเป็นคำที่ไม่ปรากฏการสอนรูปพยัญชนะ คิดเป็นร้อยละ 23.80 การสอนพยัญชนะเรียงตามลำดับ คิดเป็นร้อยละ 19.05 การสอนพยัญชนะตามอักษรสามหมู่ ร่วมกับการแจกลูกคิดเป็นร้อยละ 14.29 การสอนพยัญชนะร่วมกับการสอนสะกดคำคิดเป็นร้อยละ 9.52 การสอนพยัญชนะที่มีรูปอักษรคล้ายกันคิดเป็นร้อยละ 9.52

คำสำคัญ : การสอนพยัญชนะ แบบเรียนภาษาไทย สำหรับเด็กเริ่มเรียนอ่านเขียนเบื้องต้น

Abstract

The objective of the research was to examine alphabets and their presentation format which appear in Thai's textbooks. The scope of study was Thai's textbooks since King RAMA 5 to present (2435 - 2556 B.E). Mount the textbooks selected by Thailand's Ministry of Education. Researcher selects particular textbooks which focus on training students for basic reading, writing or only textbooks for primary school

in grade 1, total 17 books. Research instruments were the criterion analysis of the teaching alphabets format in Thai language from document analysis for examination the alphabets format in Thai's textbooks and Descriptive Analysis to compare the average of the alphabets presentations in Thai's textbooks. Presentation data by descriptive analysis. From examination teaching alphabets in Thai's basic reading and writing for children textbooks, the results of the study were as follows: the presentation alphabets 7 formats. For example teaching consonants by consonants paragraph, teaching consonants by a Thai consonants class (high/middle/low class consonants), teaching consonants sequence, teaching consonants by a Thai consonants class and teaching phonics, teaching consonants by a Thai consonants class and teaching spelling words, teaching consonants similar letters, teaching as a whole word not a consonant letter. The average of the teaching model consonants in Thai's textbooks will appear in descending order from largest to smallest, teaching consonants by consonants paragraph, the average is 33.33. Teaching consonants by a Thai consonants class (high/middle/low class consonants), the average is 28.57. Teaching as a whole word not a consonant letter, the average is 23.80. Teaching consonants sequence, the average is 19.05. Teaching consonants by a Thai consonants class and Teaching phonics, the average is 14.29. Teaching consonants by a Thai consonants class and Teaching spelling words, the average is 9.52. Teaching consonants letters are similar, the average is 9.52.

Keywords: Alphabets, Teaching Alphabets, Textbooks, Thai Language, Reading

บทนำ

จากการศึกษาในอดีตสิ่งสำคัญอันเป็นพื้นฐานของการเรียนการสอนและเป็นวัสดุในการสอนอ่านเขียน คือ แบบเรียนภาษาไทย ดังเช่น จินตามณี (2223) แต่งโดยพระโหราธิบดี ซึ่งเป็นแบบเรียนเล่มแรกของไทยในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชนั้นมีจุดมุ่งหมายสอนอ่านเขียนสำหรับกุลบุตรให้มีความรู้อ่านเขียนและการนับจำนวนนอกจากนี้ยังใช้เป็นแบบเรียนที่สืบต่อมาช้านาน แม้ว่าจะมีแบบเรียนเล่มต่อมาคือ จินตามณี สมัยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ (2275) และประถม ก กา แต่งโดยพระเทพโมฬี (2367) ที่มีการสอนแจกรูปพยัญชนะ สระ วรรณยุกต์และมาตราตัวสะกด จนมาถึงประถมมาลา (2506) ว่าด้วยเรื่อง พยัญชนะ สระ การประสมอักษร มาตราตัวสะกด เครื่องหมายวรรณยุกต์ อักษรสามหมู่ ซึ่งเป็นเนื้อหาหลักของแบบเรียนที่นำมาใช้ในการสอนกุลบุตร ธิดา ตั้งแต่สมัยอยุธยาเรื่อยมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ทั้งจินตามณี ฉบับกรมสมเด็จพระปรมาธิบดีชิโนรส (2485) และจินตามณี ฉบับกรมหลวงวงศาธิราชสนิท (2392) ต่างก็ใช้จินตามณี เล่ม 1 เป็นแม่แบบสำคัญตามจุดมุ่งหมายของการศึกษาแผนโบราณเพื่อให้อ่านออกเขียนได้ จนกระทั่งถึง พ.ศ. 2414 สมัยรัชกาลที่ 5 เริ่มมีการศึกษาที่เป็นระบบ พระองค์สืบทอดพระราชกรณียกิจต่อรัชกาลที่ 4 ในการพัฒนาการศึกษา มีการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติเพื่อเข้าสู่ยุคการศึกษาสมัยใหม่มีการขยายการศึกษาจากเหล่าขุนนางไปสู่ประชาชนในด้านการปฏิรูปการศึกษาและมีแบบเรียนหลวงเพื่อใช้ในระบบโรงเรียน ซึ่งเนื้อหาของแบบเรียนหลวงมุ่งให้นักเรียนหัดอ่านหนังสือไทยได้แม่นยำ มีการแจกแจงวิธีสอนโดยละเอียดในการสอนพยัญชนะ การประสมสระ การผันวรรณยุกต์ตามอักษรสามหมู่ และอื่น ๆ จนเป็นแบบเรียน

ที่ได้รับการยอมรับมากที่สุดของพระยาศรีสุนทรโวหาร ทำให้นักเรียนมีความรู้พื้นฐานในการเรียนอ่านเขียนตลอดจนมีความรู้ชัดเจนกว้างขวาง เมื่อเรียนจบสามารถนำความรู้มาทำคุณแก่ราชการได้ แสดงให้เห็นว่าการสอนให้ผู้เรียนรู้จักพยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ การสอนแจกลูกและผันอักษรสามหมู่ เป็นพื้นฐานสำคัญและเป็นแนวทางสู่การพัฒนาแบบเรียนเล่มอื่น ๆ เช่น แบบเรียนเร็ว แต่งโดยสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาเทววงศ์วโรปการ (พ.ศ. 2442) แบบหัดอ่าน ก ข ก กา (พ.ศ.2455) และแบบหัดอ่านเบื้องต้นแต่งโดยพระยามหาวชิราวุธ (ก่ำจัต พลาญกูร) แบบหัดอ่านหนังสือไทย แต่งโดย พระวิภาวดีพิทยาสรรพ์ (พ.ศ.2464) แบบแรกเรียน แต่งโดยนายบุญ อ่องล่อ (พ.ศ.2470) แบบเรียนใหม่ แต่งโดยเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี (พ.ศ.2475) แบบเรียนเร็วใหม่ แต่งโดยหลวงจรุณจิกจิตรและนายฉันท ขำวิไล (พ.ศ.2480) ล้วนประกอบด้วยเนื้อหาอันเป็นพื้นฐานสำคัญในการเรียนอ่านเขียนเบื้องต้นสำหรับผู้เริ่มเรียน แม้ว่าจะมีรูปแบบวิธีการสอนที่ปรับเปลี่ยนไปก็ตามแต่ยังคงมีเนื้อหาสำคัญที่จำเป็นในการเรียนอ่านเขียนเบื้องต้นที่ จันจิรา จิตตะวิริยะพงษ์ (2528) ศึกษาวิเคราะห์แบบเรียนภาษาไทยโบราณพบว่าพัฒนาการของไวยากรณ์ในแบบเรียนภาษาไทยนั้นมีความเหมือนและความแตกต่างกัน เรื่องพยัญชนะมักจะเป็นส่วนแรกในการเริ่มต้นแบบเรียน ยกเว้นจินตามณี ฉบับโบราณคดี ที่มีการสอนโดยนำสระขึ้นก่อน เป็นความแตกต่างกันของแบบเรียนแต่ละเล่ม ยิ่งไปกว่านั้น กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2513) กล่าวใน บทเรียนการจัดการศึกษาในรอบร้อยปีที่ผ่านมาว่า ในประเทศไทยนั้นยังไม่มีการศึกษา ค้นคว้าและวิจัยเกี่ยวกับวิธีสอนอ่านภาษาไทยเบื้องต้นอย่างจริงจัง ถึงวิธีสอนอ่านแก่เด็กประถมตอนต้น ว่าวิธีการใดเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม ภูมิภาวะ ความพร้อมของเด็กไทยมากที่สุดและเกิดผลมีประสิทธิภาพสูงสุดเท่าที่จะเป็นไปได้ อย่างไรก็ดี นิยะดา เหล่าสุนทร (2552) กล่าวถึง มูลบทบรรพกิจว่าเป็นแบบเรียนที่มีวิธีการสอนที่สมบูรณ์แบบ ผู้เรียนจะต้องจดจำจำแนกความแตกต่างของอักษรสูง กลาง ต่ำ และแสดงทัศนะว่าเป็นแบบเรียนพื้นฐานที่ดีสำหรับผู้เรียนและเป็นคู่มือที่ดีที่สุดจากการปรับแนวการสอนที่เปลี่ยนไปตามหลักสูตรทำให้รูปแบบการสอนเนื้อหาที่ปรากฏในแบบเรียนภาษาไทยนั้นเปลี่ยนแปลงไปด้วย จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษารูปแบบการสอนพยัญชนะในแบบเรียนภาษาไทยสำหรับเด็กเริ่มเรียนอ่านเขียนเบื้องต้นตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 จนถึงปัจจุบัน

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษารูปแบบการสอนพยัญชนะในแบบเรียนภาษาไทยสำหรับเด็กเริ่มเรียนอ่านเขียนเบื้องต้นตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 จนถึงปัจจุบัน

ผลการวิจัย

รูปแบบการสอนพยัญชนะที่ปรากฏในแบบเรียนภาษาไทย ผู้วิจัยสามารถจำแนกออกเป็น 7 รูปแบบ ดังนี้

1. การสอนพยัญชนะตามพยัญชนะวรรค เป็นการนำวิธีการสอนพยัญชนะในภาษาบาลีสันสกฤตมาใช้กับภาษาไทย โดยการแบ่งพยัญชนะออกเป็นตอนตามลำดับพยัญชนะวรรคในภาษาบาลีสันสกฤต พบในแบบเรียนดังต่อไปนี้

๑	ก	ข	ฃ	ค	ฅ	ฉ	ง		จ	ฉ	ช	ฌ	ญ						
ฎ	ฏ	ฐ	ฑ	ฒ	ณ				ด	ต	ถ	ท	ธ	น					
บ	ป	ผ	ฝ	พ	ฟ	ภ	ม		ย	ร	ล	ว	ศ	ษ	ส	ห	ฬ	อ	ฮ

๑ ตอน ก ๗ ตอน จ ๖ ตอน ฎ ๖ ตอน ด ๖ ตอน บ ๘ ตอน ย ๑๑ รวมเป็น ๔๔ ตัวนี้เรียกว่า พยัญชนะ รวมเข้ากับสระเรียกว่า อักษร ในอักษร ๔๔ ตัวนี้ แจกออกเป็นอักษรสูง ๑๑ อักษรกลาง ๙ อักษรต่ำ ๒๔ สามหมู่นี้เรียกว่าไตรยางษ์ (แบบเรียนหลวง. 2414: 4)

แบบเรียนหลวงมีการแบ่งพยัญชนะออกเป็นตอน ๆ โดยที่แต่ละตอนนั้นแบ่งตามลักษณะของพยัญชนะวรรคคล้ายกับภาษาบาลีและมีการตั้งชื่อตอนตามพยัญชนะตัวแรกของแต่ละตอน เช่น ตอน ก ประกอบด้วยพยัญชนะ 7 ตัว ได้แก่ ก ข ฃ ค ฅ ง ตอน จ ประกอบด้วยพยัญชนะจำนวน 6 ตัว ได้แก่ จ ฉ ช ซ ฌ ญ เป็นต้น โดยแบ่งออกเป็นทั้งหมด 6 ตอนของพยัญชนะทั้ง 44 ตัว นอกจากนี้ยังมีการอธิบายความเพิ่มเติมของการประสมระหว่างพยัญชนะกับสระเรียกว่าอักษร ซึ่งในภาษาไทยสามารถจำแนกได้เป็นอักษรสามหมู่ คือ อักษรสูง กลาง และต่ำหรือเรียกว่า ไตรยางศ์ (หรือไตรยางศ์) นอกจากนี้ยังพบแบบเรียนเล่มอื่น ๆ ที่มีการสอนพยัญชนะตามระบบพยัญชนะวรรค ได้แก่ แบบเรียนเร็ว , แบบหัดอ่าน ก ข ก กา , แบบหัดอ่านเบื้องต้น แบบเรียนเร็วใหม่เล่ม 1 ตอนต้น และหนังสือเรียนภาษาไทย ชุดพื้นฐานภาษาเล่ม 2 มีลักษณะการแบ่งการสอนพยัญชนะออกเป็นวรรคเล็กเช่นเดียวกับแบบเรียนหลวง แตกต่างตรงที่ไม่มีการตั้งชื่อแบ่งตามตอนต่าง ๆ จำนวน 6 ตอนเป็น ตอน ก ตอน จ ตอน ฎ ตอน ด ตอน บ ตอน ย โดยให้ผู้เรียนฝึกอ่านเรียงไปตามพยัญชนะในแต่ละวรรค การสอนโดยการแบ่งออกเป็นวรรค ๆ เนื่องด้วยต้องการให้ผู้เรียนฝึกอ่านพยัญชนะออกเป็นส่วน ๆ ตามพยัญชนะวรรคในภาษาบาลีสันสกฤตโดยที่พยัญชนะในแต่ละส่วนนั้นมาจากฐานกรณ์ที่เกิดเสียงออกมาตามลำดับ ดังนี้ วรรค ก ได้แก่ ก ข ฃ ค ฅ ง เป็นพยัญชนะที่มาจากฐานกัณฐะ หรือฐานที่เกิดจากคอ วรรค จ ได้แก่ จ ฉ ช ซ ฌ ญ เป็นพยัญชนะที่มาจากฐานतालु หรือฐานที่เกิดจากเพดานปาก วรรค ฎ ได้แก่ ฎ ฏ ฐ ฑ ฒ เป็นพยัญชนะที่มาจากฐานมูทชะ หรือฐานที่เกิดจากปุ่มเหงือก วรรค ด ได้แก่ ด ต ถ ท ธ น เป็นพยัญชนะที่มาจากฐานทนต์ชะ หรือฐานที่เกิดจากฟัน วรรค บ ได้แก่ บ ป ผ ฝ พ ฟ ภ ม เป็นพยัญชนะที่มาจากฐานโอฐชะ หรือฐานที่เกิดจากริมฝีปาก ส่วนตัวพยัญชนะ ย ร ล ว ศ ษ ส ห พ อ ฮ จัดอยู่ในกลุ่มของเศววรรค ซึ่งการสอนพยัญชนะตามลำดับพยัญชนะวรรคนั้นปรากฏในตัวอย่างแบบเรียนข้างต้น ส่วนหนังสือเรียนภาษาไทย ชุดพื้นฐานภาษา เล่ม 2 (พ.ศ. 2544) นั้นผู้วิจัยพบว่ามีแสดงพยัญชนะตัวหนา ได้แก่ ข ค ฅ ฎ ฏ ฐ ฑ ฒ เพื่อแสดงว่าพยัญชนะเหล่านี้เป็นพยัญชนะที่ยังมิได้มีการสอนอ่านพยัญชนะในส่วนแบบฝึกอ่านเนื่องจากพยัญชนะในส่วนแบบฝึกอ่านจะเป็นพยัญชนะที่ปรากฏในคำและเนื้อเรื่องสอดคล้องกันในแต่ละบท แสดงให้เห็นว่าพยัญชนะเหล่านี้เมื่อนำมาประกอบเป็นคำที่มีความหมายนั้นมีจำนวนน้อยและไม่ปรากฏคำดังกล่าวในแบบเรียนเล่มนี้จึงทำอักษรตัวหนาเพื่อให้ผู้เรียนสังเกตเห็นอย่างชัดเจน จากที่กล่าวมาข้างต้นพบว่า แบบเรียนที่มีการสอนตามรูปแบบการสอนพยัญชนะตามพยัญชนะวรรค ซึ่งพบในแบบเรียนภาษาไทยตั้งแต่รัชกาลที่ 5 จนถึงปัจจุบันจำนวน 7 แบบเรียน ได้แก่ แบบเรียนหลวง ,แบบเรียนเร็ว , แบบหัดอ่าน ก ข ก กา , แบบหัดอ่านเบื้องต้น , แบบเรียนใหม่ เล่ม 1 ภาค 2, แบบเรียนเร็วใหม่ เล่ม 1 ตอนต้น และหนังสือเรียนสาระการเรียนรู้พื้นฐานภาษาไทย ชุดพื้นฐานภาษาเล่ม 2

2. การสอนพยัญชนะตามอักษรสามหมู่ โดยการแบ่งพยัญชนะจำนวน 44 ตัวออกเป็นสามหมู่ได้แก่ อักษรสูง อักษรกลางและอักษรต่ำ ซึ่งพบในแบบเรียนภาษาไทยดังต่อไปนี้

๑ ตอน ก ๗ ตอน จ ๖ ตอน ฎ ๖ ตอน ด ๖ ตอน บ ๘ ตอน ย ๑๑ รวมเป็น ๔๔ ตัวนี้เรียกว่า พยัญชนะ รวมเข้ากับสระเรียกว่า อักษร ในอักษร ๔๔ ตัวนี้ แยกออกเป็นอักษรสูง ๑๑ อักษรกลาง ๙ อักษรต่ำ ๒๔ สามหมื่อนี้เรียกว่า ไตรยางศ์

๑ อักษรสูง ๑๑ ตัว คือ ข ฃ ฉ ฐ ถ ผ ฝ ศ ษ ส ห

๑ อักษรกลาง ๙ ตัว คือ ก จ ฎ ฏ ด ต บ ป อ

๑ อักษรต่ำ ๒๔ ตัว คือ ค ฅ ฆ ง ช ซ ฌ ญ ฑ ฒ ท ธ น พ ฟ ภ ม ย ร ล

ว พ ฮ (แบบเรียนหลวง. 2414: 4)

จากตัวอย่างมีการสอนพยัญชนะตามลำดับพยัญชนะวรรคในภาษาบาลีสันสกฤต โดยมีชื่อแต่ละตอนตามพยัญชนะตัวแรกของตอนนั้น ๆ อาทิ ตอน ก๗ ได้แก่ ก ข ฃ ค ฅ ฆ ง ตอน จ๖ ได้แก่ จ ฉ ช ซ ฌ ญ เป็นต้น ซึ่งแบบเรียนในสมัยรัชกาลที่ 5 จนถึงปัจจุบันพบว่าการแบ่งพยัญชนะออกเป็นตอน ก ตอน จ ดังกล่าวพบเฉพาะในแบบเรียนหลวงเล่มเดียวเท่านั้น นอกจากนี้ยังมีการแจกพยัญชนะทั้ง 44 ตัว ออกเป็นอักษรสามหมู่ที่เรียกว่า ไตรยางศ์ ส่วนแบบเรียนภาษาไทยในยุคต่อมายังคงมีการสอนจำแนกพยัญชนะออกเป็นอักษรสามหมู่ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(๑) ข ฉ ฃ ฅ	(๒) ถ ข ถ ฉ ถ	(๓) ข ฉ ถ
(๔) ผ ฝ ผ ฝ	(๕) ส ผ ส ฝ ส	(๖) ผ ฝ ส
(๗) ข ฉ ถ ผ ฝ ส	(๘) ห ข ห ฉ ห ถ ห ผ ห ฝ ห ส ห	
(๙) อักษรสูง ๑๑ ตัว ๗ เสียง คือ ข ฉ ถ ผ ฝ ส ห	(๑๐) ข ฐ ศ ษ	
(๑) ก จ ก จ	(๒) ต ก ต จ ต	(๓) ก จ ต
(๔) ต บ ต บ	(๕) ป ต ป บ ป	(๖) ต บ ป
(๗) ก จ ต ต บ ป	(๘) อ ก อ จ อ ต อ ต บ อ ป อ	
(๙) อักษรกลาง ๙ ตัว ๗ เสียง คือ ก จ ต ต บ ป อ	(๑๐) ฎ ฏ	
(๑) ง ม ง ม	(๒) ว ง ว ม ว	(๓) ง ม ว
(๔) ย น ย น	(๕) ร ย ร น ร	(๖) ย น ว
(๗) ง ม ว ย น ร	(๘) ล ง ล ม ล ว ล ย ล น ล ร ล	
(๙) อักษรต่ำเปลี่ยน ๑๐ ตัว ๗ เสียง คือ ง ม ว ย น ร ล	(๑๐) ห ญ ณ	
(๑) ค ช ค ช	(๒) ซ ค ซ ช ซ	(๓) ค ช ซ
(๔) ท พ ท พ	(๕) ฟ ท ฟ พ ฟ	(๖) ท พ ฟ
(๗) ค ช ซ ท พ ฟ	(๘) ฮ ค ฮ ช ฮ ซ ฮ ท ฮ พ ฮ ฟ ฮ	
(๙) อักษรต่ำคู่ ๑๔ ตัว ๗ เสียง คือ ค ช ซ ท พ ฟ ฮ		
(๑๐) ค ช ฌ ท ฌ ฌ ฌ		

(แบบแรกเรียน ตอนที่ 1 ไม่มีมาตราตัวสะกด. 2470: 1-2)

จากตัวอย่างข้างต้นแบบแรกเรียนมีการสอนให้จดจำพยัญชนะประกอบด้วย 3 วิธี คือ วิธีแรกให้อ่านซ้ำไปซ้ำมาจนจำได้และอ่านคล่องครั้งละหนึ่งข้อ วิธีที่ 2 ให้ใช้มือชี้ตามตัวพยัญชนะที่อ่านและใช้ตาดูตัวที่อ่านทุกข้อทุกบทเพื่อกันมิให้เหม่อลอย วิธีที่ 3 เมื่ออ่านเลยข้อ 9 ไปแล้วต้องอ่านทวนข้อ 9 วันละครั้ง เป็นการทบทวนป้องกันการลืมจากวิธีสอนอ่านทั้งสามวิธีเป็นวิธีการสอนของแบบแรกเรียนที่ต้องการสอนให้จำตัวอักษรโดยจำแนกการสอนออกเป็นอักษรสามหมู่ เริ่มจากพยัญชนะในอักษรสูง , กลาง , ต่ำซึ่งแบบแรกเรียนมีการจำแนกอักษรต่ำออกเป็น 2 ชนิด คือ ต่ำเปลี่ยน (ต่ำเดี่ยว) และต่ำคู่ เป็นแบบเรียนภาษาไทยเล่มแรกที่น่าอักษรต่ำเดี่ยวและต่ำคู่มาสอนในแบบเรียนภาษาไทยสำหรับผู้เรียนอ่านเขียนเบื้องต้น นอกจากนี้อักษรในแต่ละหมู่จะแบ่งออกเป็น 10 ข้อย่อยโดยข้อที่ (๑)-(๘) จะเป็นการฝึกอ่านคล่องตัวพยัญชนะในหมู่นั้น ๆ โดยเลือกสอนพยัญชนะที่มีการใช้บ่อย อักษรสูงได้แก่ ตัว ข ฉ ถ ผ ฝ ส ห อักษรกลางได้แก่ ตัว ก จ ต ต บ ป อ

อักษรต่ำเปลี่ยน ได้แก่ ตัว ง ม ว ย น ร ล และอักษรต่ำคู่ ได้แก่ ตัว ค ช ซ ท พ ฟ ฮ ข้อที่ (๙) อธิบายสรุปว่าอักษรแต่ละหมู่มีกัตัวและกัเสียง โดยจะยกตัวอย่างพยัญชนะที่นำมาฝึกอ่านจากข้อ (๑)-(๘) ซึ่งเป็นพยัญชนะที่มีเสียงไม่ซ้ำกัน และข้อ (๑๐) เป็นการนำพยัญชนะตัวที่เหลือที่ยังไม่ได้สอนมาให้อ่าน เพราะเป็นพยัญชนะที่มีการใช้น้อย ซึ่งผู้เขียนได้กล่าวเน้นย้ำในหนังสือวิธีสอนของแบบแรกเรียน (บุญ อ่องล่อ. 2462 : 1-2) กล่าวว่า วิธีสอนดังกล่าวมุ่งให้เด็กอ่านได้คล่องและรวดเร็ว ครูต้องอ่านให้เด็กฟังเป็นตัวอย่างให้นักเรียนออกเสียงตามได้ถูกต้องชัดเจน หากมีผู้เรียนหลายคน จะฝึกให้นักเรียนผลัดกันอ่านนำ เมื่ออ่านได้แล้วจึงให้อ่านทีละคน เพื่อดูว่านักเรียนนั้นอ่านคล่องหรือยัง หากเด็กอ่านพยัญชนะตัวไหนไม่ชัดครูต้องอำปากอ่านให้เด็กเห็นลิ้นของครู และหาคำอื่นที่เป็นเสียงตัวนั้นมาให้เด็กพูดชัด และกลับไปอ่านพยัญชนะตัวนั้นอีกครั้ง หากยังอ่านไม่ชัดอีกให้อ่านตัวอื่นที่อ่านชัดก่อนเมื่ออ่านคล่องแล้วจึงกลับไปอ่านตัวนั้นอีกครั้ง เช่น ต อ่านเป็น ล ครูอ่านออกเสียง ต โดยอำปากให้เด็กดูลิ้นของครูและให้เด็กพูดว่า ตี เมื่อออกเสียง ตี ได้แล้วจึงให้อ่านออกเสียง ต อีกครั้ง นอกจากนี้ยังฝึกอ่านประกอบกับการเขียน คัด วันละหลายครั้ง นักเรียนอ่านถึงข้อไหนและบทไหนสอนให้นักเรียนคัดและเขียนข้อนั้นบนนั้นให้ถูกต้อง ไม่ควรให้อ่านอย่างเดียว เพื่อช่วยไม่ให้นักเรียนเบื่อการอ่าน การอ่านคัดแล้วเขียน คล่องจนจำได้จากนั้นจึงค่อยสอนในบทถัดไป นอกจากนี้ยังปรากฏการสอนพยัญชนะตัวที่ไม่ได้เน้นย้ำในข้อ (๑๐) จากแบบแรกแรกเรียนตอนที่ 1 กลับมาฝึกอ่านทวนพยัญชนะดังกล่าวอีกครั้งในแบบแรกเรียน ตอนที่ 3 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(๑) อักษรสูง	ข ฐ ศ ษ - ษ ข ฐ ษ ศ
(๒) อักษรกลาง	ฦ ฦ --- ฦ ฦ ฦ ฦ
(๓) อักษรต่ำเปลี่ยน	พ ญ ฦ --- พ ฦ พ ฦ ญ ญ
(๔) อักษรต่ำคู่	ค ฆ ฦ ฑ ฦ ฦ ฦ ฦ

(แบบแรกเรียน ตอนที่ 3 มาตรามีตัวสะกด. 2470: บทนำ)

จากตัวอย่างเป็นการสอนฝึกอ่านทำนองเดียวกับแบบแรกเรียน ตอนที่ 1 โดยฝึกอ่านพยัญชนะตัวที่เหลือซ้ำไปซ้ำมาให้จดจำได้ พยัญชนะตัวดังกล่าวนำไปสู่การสอนเรื่องตัวสะกดที่ไม่ตรงตามมาตราตัวสะกดต่อไป เช่น ญ ฦ พ สะกดอย่าง น เป็นต้น ซึ่งการสอนพยัญชนะตามอักษรสามหมู่ โดยสอนพยัญชนะทีละน้อย ๆ นั้นเป็นวิธีการสอนที่นำมาสู่แบบเรียนในยุคต่อมา ได้แก่ หนังสือเรียนชุดพื้นฐานภาษาและหนังสือเรียนชุดภาษาเพื่อชีวิต มีรูปแบบการสอนพยัญชนะคล้ายคลึงกันโดยใช้เกณฑ์อักษรสามหมู่ในการจำแนกพยัญชนะ ดังนี้ บรรทัดที่ 1 สอนอักษรกลาง บรรทัดที่ 2 สอนอักษรสูง และบรรทัดที่ 3 สอนอักษรต่ำ แต่ทั้งนี้แบบเรียนภาษาชุดนี้ไม่ได้มีการอธิบายว่ารูปพยัญชนะในแต่ละบรรทัดมีการแบ่งตามอักษรสามหมู่ บรรทัดใดเป็นอักษรหมู่ใด และครูไม่ต้องอธิบายหลักเกณฑ์ในการสอนพยัญชนะเพียงฝึกให้ผู้เรียนอ่านพยัญชนะทีละตัว โดยมีได้สอนเรียงตามลำดับพยัญชนะ ดังเช่น ตัว ต อ่านว่า ตอ , ถ อ่านว่า ถอ ทำเช่นนี้เรื่อยไปจนครบพยัญชนะในแต่ละบท ฝึกอ่านทีละน้อยและเพิ่มมากขึ้นแต่ละบทโดยใช้สีเขียวเข้ามาเป็นตัวกำหนดอักษรในการจำแนกว่าพยัญชนะใดเป็นพยัญชนะใหม่ที่นำมาใช้ฝึกอ่านในบทนั้น ๆ

รูปแบบการสอนพยัญชนะที่แตกต่างกันของหนังสือเรียนภาษาไทย ชุดพื้นฐานภาษา (พ.ศ.2544) และหนังสือเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต (พ.ศ.2551) กล่าวคือ หนังสือเรียนชุดภาษาเพื่อชีวิตจะมีการสอนอ่านพยัญชนะทั้ง 44 ตัวในบท

นำก่อนจากนั้นเมื่อเริ่มบทเรียนแต่ละบทจะมีการใช้สีในการจำแนกหมวดหมู่ของพยัญชนะ ดังเช่น บรรทัดที่ 1 สอนอักษรกลาง จะมีแถบสีเขียว บรรทัดที่ 2 สอนอักษรสูงจะมีแถบสีฟ้า และบรรทัดที่ 3 สอนอักษรต่ำจะมีแถบสีเหลือง โดยสอนหลังจากการ สอนอ่านคำและเนื้อเรื่องเรียบร้อยแล้ว จึงค่อยมาสอนอ่านพยัญชนะในหัวข้ออธิบายเพิ่มเติมความรู้ โดยค่อย ๆ เพิ่มพยัญชนะ ให้ฝึกอ่านในแต่ละบททีละน้อย ๆ จนเรียนรู้พยัญชนะครบทั้งหมดตามอักษรสามหมู่ในบทที่ 9 และเชื่อมโยงความรู้จากการ จำแนกพยัญชนะอักษรสามหมู่ไปสู่การสอนเรื่องการผันเสียงวรรณยุกต์ต่อไป

นอกจากนี้ยังพบว่าการสอนอ่านพยัญชนะของหนังสือเรียนชุดพื้นฐานภาษานั้นจะปรากฏอยู่ในแบบฝึกอ่านซึ่งอยู่ หลังจากการสอนอ่านคำ ข้อความหรือเนื้อเรื่องเรียบร้อยแล้ว ซึ่งแตกต่างจากแบบเรียนยุคก่อน ๆ ที่จะต้องมีการสอนพยัญชนะ ก่อนที่จะมีการอ่านคำจากพยัญชนะนั้น ๆ อีกทั้งพยัญชนะตัวที่สอนดังกล่าวปรากฏทั้งในคำที่เป็นพยัญชนะต้น พยัญชนะท้าย พยัญชนะควบกล้ำอีกด้วย เช่น ต ปรากฏในคำว่า ตา มีตัว ต ปรากฏในส่วนประกอบของคำในตำแหน่งพยัญชนะต้น, คำที่มี พยัญชนะประกอบอยู่ในส่วนของพยัญชนะท้าย เช่น ถ ปรากฏในคำว่า รถไฟ และคำที่มีพยัญชนะประกอบอยู่ในส่วนของ พยัญชนะควบกล้ำ เช่น ถ ปรากฏในคำว่า ถั่ว ดังปรากฏในบทที่ 1-2 ซึ่งมีรูปแบบการสอนที่แตกต่างจากแบบเรียนยุคอดีต เมื่อเริ่มสอนรูปพยัญชนะแล้ว คำที่นำมาใช้ในการยกตัวอย่างจะต้องเป็นคำที่อยู่ในส่วนของพยัญชนะต้นจนครบทุกพยัญชนะ แล้วค่อยนำไปสู่การสอนเรื่องตัวสะกด ซึ่งแบบเรียนชุดนี้นั้นเน้นให้ผู้เรียนอ่านคำนำเรื่อง อ่านคำที่มีความหมาย จากนั้นจึงค่อยมา เรียนฝึกอ่านพยัญชนะ ทำเช่นนั้นเรื่อยไปตั้งแต่บทที่ 1-13 แล้วจึงนำพยัญชนะที่เรียนไปทั้งหมดมารวมในบททบทวนพยัญชนะ และจะทบทวนเฉพาะตัวพยัญชนะที่มีการสอนไปแล้วเท่านั้น โดยการทบทวนแบ่งตามบรรทัดอักษรสามหมู่สอดคล้องกับบทที่ 1-13 ดังที่กล่าวไปข้างต้น ส่วนพยัญชนะตัวที่ยังไม่ได้เรียนจะไปปรากฏในหนังสือเรียนชุดพื้นฐานภาษา เล่ม 2 มีการสอน พยัญชนะ ผ ในบทที่ 15 พยัญชนะ ช ในบทที่ 16 พยัญชนะ ซ ในบทที่ 17 และพยัญชนะ ฌ ฬ ฮ ในบทที่ 22 นอกจากนี้ ยังพบว่าไม่ปรากฏการสอนอ่านรูปพยัญชนะดังต่อไปนี้ อักษรกลางมิได้สอนอ่านพยัญชนะตัว ฎ ฏ อักษรสูงมิได้สอนอ่าน พยัญชนะตัว ฐ อักษรต่ำมิได้สอนอ่านพยัญชนะตัว ศ ฌ ฑ ฒ ณ ภ แต่ผู้เขียนได้นำตัวอักษรดังกล่าวมาปรากฏในแบบ ฝึกท้ายเล่มที่มีการเรียงลำดับพยัญชนะทั้ง 44 ตัวและนำมาจำแนกออกเป็น 3 หมู่ พยัญชนะตัวที่ยังไม่ได้สอนจะทำตัวหนา สี เข้มที่พยัญชนะรูปดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าแบบเรียนชุดนี้มุ่งเน้นการสอนอ่านจากคำที่มีความหมายและฝึกให้ผู้เรียนเรียนรู้จาก คำดังกล่าวว่าประกอบด้วยพยัญชนะตัวใด มาสอนอ่านพยัญชนะหลังจากการอ่านคำเนื้อเรื่องแล้ว โดยค่อย ๆ เพิ่มจำนวน พยัญชนะทีละบทตอนไป แต่ทั้งนี้ผู้วิจัยพบว่ามิได้สอนอ่านบางรูปดังเช่น ตัว ณ และ ภ มิได้นำมาสอนอ่านพยัญชนะ แต่กลับพบ คำที่มีตัวดังกล่าวปรากฏในบทเรียน เช่นคำว่า ประเพณี , ภัย ซึ่งถือเป็นข้อบกพร่องประการหนึ่งในการสอนอ่านพยัญชนะใน แบบเรียนชุดนี้ เนื่องจากการสอนพยัญชนะและคำไม่สอดคล้องกัน ทำให้ผู้เรียนมีปัญหาเรื่องการฝึกอ่านได้จากที่กล่าวมาข้างต้น เห็นได้ว่าแบบเรียนภาษาไทยที่มีรูปแบบการสอนพยัญชนะ โดยจำแนกการสอนออกเป็นอักษรสามหมู่ พบว่ามีจำนวน 4 แบบเรียน ได้แก่ แบบเรียนหลวง , แบบแรกเรียน ตอนที่ 1 และตอนที่ 3 , หนังสือเรียนภาษาไทย ชุดพื้นฐานภาษา เล่ม 1 (ตามหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ.2521 ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) และหนังสือเรียนสาระการเรียนรู้พื้นฐานภาษาไทย ชุดภาษา เพื่อชีวิต (ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551)

3. การสอนพยัญชนะเรียงตามลำดับ พบในแบบเรียนภาษาไทยที่มีการสอนพยัญชนะเรียงตามลำดับ ก-ฮ จำนวน 44 ตัวประกอบรูปภาพ ดังที่พบในแบบเรียนเร็ว (2432) ปรากฏการสอนอ่านพยัญชนะเรียงตามลำดับและมีรูปภาพประกอบ ตัวอักษรเพื่อใช้เป็นชื่อเรียกพยัญชนะแต่ละตัว การสอนอ่านในแบบเรียนเร็วของกรมพระยาดำรงราชานุภาพเป็นแบบเรียนเล่ม

แรกที่มีการสอนอ่านพยัญชนะโดยนำคำที่มีความหมายมาสัมพันธ์กับการสอนพยัญชนะดังกล่าวโดยใช้ในการสอนอ่านและการฝึกอ่านชื่อพยัญชนะตามลำดับ ก-ฮ ซึ่งเป็นวิธีการสอนอ่านที่ได้รับความนิยมและเป็นแบบแผนมาจนถึงปัจจุบัน โดยให้อ่านพยัญชนะทีละตัว ตามด้วยการอ่านคำที่มีความหมายและประกอบด้วยพยัญชนะนั้น ๆ ในตำแหน่งพยัญชนะต้น ดังเช่นอ่านว่า กอ-ไก่ , ขอ-ไข่ , ขอ-ขวด พร้อมรูปภาพประกอบโดยอ่านเช่นนี้เรื่อยไปเพื่อมุ่งให้ผู้เรียนสามารถจดจำพยัญชนะได้ทั้ง 44 ตัว ซึ่งการสอนอ่านของแบบเรียนเร็ว เล่ม 1 นั้นให้ความสำคัญกับการอ่านที่เน้นให้อ่านออก โดยมีวิธีสอนอ่านอยู่ 3 วิธี (หลวงไพศาลศิลปศาสตร์. ร.ศ.119 : 38) สำหรับนักเรียนหัดอ่านใหม่ ๆ ที่ยังอ่านช้า มีวิธีการสอนดังนี้ วิธีที่ 1. **อ่านเป็นแผน** ให้ครูผู้สอนอ่านให้ฟังซ้ำ ๆ ออกเสียงให้ถูกต้องชัดเจน ส่วนนักเรียนให้ดูหนังสือของตนเองและใช้มือชี้ตามที่ครูอ่าน เพื่อให้นักเรียนหลงไปอ่านตัวอื่น วิธีที่ 2. **อ่านนำ** ครูอ่านนำและให้นักเรียนคนหนึ่งอ่านตามครู ผลัดเปลี่ยนนักเรียนไปทีละคน หากนักเรียนอ่านไม่ชัดเหมือนครู ต้องฝึกอ่านใหม่จนกว่าจะออกเสียงถูกต้อง วิธีที่ 3. **อ่านตามลำพัง** เมื่ออ่านมาตามวิธีที่ 1 และ 2 แล้ววิธีที่ 3 นี้ถือเป็นการอ่านทบทวน ครูเลือกให้นักเรียนอ่านตามความเหมาะสมกับเวลาที่แต่ละคน นักเรียนคนใดอ่านได้ดีให้อ่านน้อยกว่าคนที่อ่านไม่ได้และให้ฝึกอ่านหลาย ๆ ครั้ง โดยใช้วิธีสอนอ่านนี้ตั้งแต่การเรียนเรื่องพยัญชนะและนำไปสู่บทเรียนถัดไปด้วย นอกจากนี้ยังพบการสอนพยัญชนะเรียงตามลำดับในหนังสือเสริมประสบการณ์ “เราขยันเรียน” ซึ่งมีวิธีการสอนที่แตกต่างออกไปจากแบบเรียนเร็วที่เริ่มต้นบทเรียนด้วยการฝึกสอนพยัญชนะที่เน้นให้ผู้เรียนอ่านและจดจำรูปได้ แต่หนังสือเราขยันเรียนนั้นมีวิธีการสอนแบบเสริมประสบการณ์ภาษาโดยมุ่งหมายให้ผู้เรียนหัดสังเกตคำที่มีความหมาย (กระทรวงศึกษาธิการ. 2502) โดยเรียนรู้คำที่อยู่ใกล้ ๆ หรือจากประสบการณ์ที่ผู้เรียนเห็นบ่อย ๆ จนเกิดความสนใจในการเรียนและเกิดความรู้สึกรักเมื่อสามารถอ่านได้ ช่วยให้การเรียนมีชีวิตชีวาและไม่เกิดความรู้สึกเบื่อหน่ายกับการเรียน โดยใช้วิธีการถอดตัวอักษรให้อ่านเป็นคำ ๆ ไปโดยไม่แยกพยัญชนะ สระและวรรณยุกต์ เพราะผู้เขียนเห็นว่าจะทำให้จำยากและเกิดความสับสน แต่เมื่อผู้เรียนสามารถอ่านและจำคำได้ประมาณ 50 คำแล้วครูสามารถเริ่มสอนการถอดสระและพยัญชนะได้ การสอนพยัญชนะในเราขยันเรียน จึงเป็นการสอนอ่านที่แทรกอยู่ในเนื้อหาโดยมีตัวละครในการดำเนินเรื่อง ให้ผู้เรียนฝึกอ่านประโยคสั้น ๆ ดังตัวอย่างต่อไปนี้ “ครูสอนหนังสือ ครูสอนให้นักเรียนอ่านหนังสือ นักเรียนก็อ่านหนังสือ มานะก็อ่านหนังสือ ทุกคนอ่านหนังสือ ก ไก่ ข ไข่.....” จากนั้นจึงเริ่มมีการสอนเรื่องพยัญชนะ ก-ฮ เข้าไปผสมผสานกับการดำเนินเรื่องในแบบเรียน ดังตัวอย่างข้างต้น นอกจากนี้หนังสือเรียนภาษาไทย ภาษาเพื่อชีวิต (กระทรวงศึกษาธิการ. 2551) เป็นแบบเรียนที่ใช้ในการเรียนการสอนปัจจุบันมีจุดมุ่งหมายเน้นให้ผู้เรียนเรียนรู้ทักษะทางภาษา โดยมีวิธีการสอนอ่านโดยเน้นในเรื่องการออกเสียง ใช้วิธีอ่านตามครูแล้วให้นักเรียนอ่านตามเป็นกลุ่ม, คู่ , ทีละคนหรือฝึกอ่านตามลำพังสลับปรับเปลี่ยนไปหลาย ๆ วิธี โดยที่ครูจำเป็นต้องมีสื่อประกอบการสอนเช่น ของจริง หุ่นจำลอง ภาพประกอบและบันทึกความก้าวหน้าการอ่านของนักเรียนเป็นรายบุคคลเพื่อช่วยการเรียนรู้และซ่อมเสริมความสามารถได้อย่างมีประสิทธิภาพ การสอนอ่านพยัญชนะเรียงตามลำดับจึงปรากฏในบทนำก่อนเริ่มบทเรียนเพื่อให้ผู้เรียนฝึกอ่านพยัญชนะและดูภาพประกอบเพื่อเรียนรู้พยัญชนะและจดจำได้ จากตัวอย่างข้างต้นเห็นได้ว่าแบบเรียนภาษาไทยที่มีการสอนตามรูปแบบตามลำดับพยัญชนะ พบว่าปรากฏในแบบเรียนจำนวน 3 แบบเรียน ได้แก่ แบบเรียนเร็ว , หนังสือชุดเสริมประสบการณ์ภาษาไทย ตอนที่ 2 เรื่อง เราขยันเรียน และหนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที

4. การสอนพยัญชนะตามอักษรสามหมู่ร่วมกับแจกลูก พบว่าแบบเรียนภาษาไทยที่มีรูปแบบการสอนโดยการจำแนกพยัญชนะออกเป็นอักษรสามหมู่ คือ อักษรกลาง สูงและต่ำ จากนั้นมีการสอนโดยนำพยัญชนะในแต่ละหมู่มา ร่วมกับการสอนแจกลูกไปทีละสระ ซึ่งพบในแบบเรียนไทยดังตัวอย่างต่อไปนี้

	ก	จ	ด	ต	บ	ป	อ
	กะ	จะ	ดะ	ตะ	บะ	ปะ	อะ
ะ	า	า	า	า	า	า	า
กะ	กา	กิ	กี	กึ	กึ	กุ	กู
จะ	จา	จิ	จี	จึ	จึ	จุ	จุ
ดะ	ดา	ดิ	ดี	ดึ	ดึ	ดู	ดู
บะ	บา	ปิ	ปี	ปึ	ปึ	บู	บู
ปะ	ปา	ปิ	ปี	ปึ	ปึ	ปู	ปู
อะ	อา	อิ	อี	อึ	อึ	อุ	อุ

(แบบหัดอ่าน ก ข ก กา บทที่ 1. 2455: 1)

วิธีการสอนอ่านของแบบหัดอ่าน ก ข ก กา (พระยาผดุงวิทยาเสริม. 2467 : 1) ประกอบด้วยวิธีการสอน ดังนี้ 1. การฝึกอ่านจากซ้ายไปขวา โดยไล่อ่านไปที่ละบรรทัด เพื่อให้จดจำพยัญชนะในหมู่นั้น ๆ ได้ โดยใช้สระอะเป็นตัวตั้งและฝึกอ่านแจกลูกไปที่ละสระเริ่มจากสระ ะ, า, ิ, ี, ึ, ู จากนั้นนำพยัญชนะมาประสมกับสระและแจกลูกหลายรูปไปตามแนวนอนจนครบ 2. การฝึกอ่านจากข้างบนลงล่างเป็นแถว ๆ เริ่มจากด้านซ้าย เพื่อเป็นฝึกแจกลูกสระที่สระสระไปตามแนวตั้ง โดยให้ฝึกอ่านจนคล่องปาก 3. ฝึกเขียน โดยครูจะเป็นผู้เขียนด้วยปลายมีดบนกระดานชนวนให้เด็กลากตามรอย 4. การฝึกคัดลายมือจากคำที่กำหนด ซึ่งเป็นคำที่มีความหมายและเป็นส่วนหนึ่งจากพยางค์ที่ได้ฝึกอ่านไป เช่น อีกา กะปิ กะบะ ตาปู เป็นต้น 5. ฝึกเขียนตามคำบอก การเรียนอักขระที่ละน้อย ๆ ตัว แล้วก็หัดผสมอ่านเป็นคำได้ ผู้เขียนเชื่อว่าเด็กชอบอ่านคำที่ตนเข้าใจมากกว่าคำที่ตนไม่เข้าใจ นอกจากนี้ ผู้สอนควรสนทนากับเด็กถึงคำประโยค หรือเรื่องซึ่งมีอยู่ในหนังสือเสียก่อน ถ้ายังมีสื่อมาประกอบยิ่งทำให้ผู้เรียนเกิดความสุขในการเรียน นั้นแสดงว่าการเรียนการสอนอ่านนั้นวิธีนี้เริ่มให้ความสำคัญกับการสอนอ่านเพื่อฝึกให้เข้าใจความหมายมากขึ้น โดยใช้วิธีการสอนเช่นนี้ในบทอื่น ๆ เรื่อยไป แบบหัดอ่าน ก ข ก กา เริ่มต้นบทเรียนด้วยการสอนพยัญชนะโดยจำแนกการสอนพยัญชนะอักษรสามหมู่ เริ่มจากการสอนอักษรกลาง อักษรสูงและตามด้วยอักษรต่ำ มีการสอนอ่านพยัญชนะที่ละตัวโดยการแจกลูกสระอะในพยัญชนะตัวนั้น ๆ ก่อนเมื่อผู้เรียนอ่านพยัญชนะได้ทั้งหมดแล้วจึงสอนแจกลูกตามสระรูปอื่น ๆ ต่อไป ส่วนสาเหตุที่เริ่มต้นด้วยการสอนในอักษรกลางนั้น เนื่องจากพยัญชนะในอักษรกลางเป็นพยัญชนะที่มีเสียงระเบิด (Plosive sound) และเป็นหมู่ที่สามารถผันเสียงวรรณยุกต์ได้ครบ 5 เสียงทำให้ผู้เรียนสามารถฝึกการเรียนรู้เรื่องรูปวรรณยุกต์ที่มี 4 รูปในบทถัดไป ได้แก่ ' (ไม้เอก) " (ไม้โท) ° (ไม้ตรี) * (ไม้จัตวา) และการผันเสียงวรรณยุกต์ได้ครบ 5 เสียง เช่น กา กำกำก้า ก่า เป็นการสอนเช่นเดียวกับแบบหัดอ่านเบื้องต้น โดยผู้เขียน พระยาผดุงวิทยาเสริม (กำจัด พลากร) ได้เขียนแบบหัดอ่านเบื้องต้นต่อจากแบบหัดอ่าน ก ข ก กา จึงมีวิธีการสอนเหมือนกัน โดยใช้แบบเรียนนี้เป็นการสอนทบทวนต้นพยัญชนะไป ทำให้แบบเรียนทั้งสองเล่มไม่เน้นให้เริ่มต้นการสอนพยัญชนะเป็นลำดับ กขค แต่แสดงให้เห็นว่าควรเรียนเป็นอักษรที่ละหมู่จะช่วยให้จดจำได้ง่ายกว่าและเป็นแนวทางในการสอนอ่านเขียนไปสู่หลักภาษาเรื่องอื่น ๆ นอกจากนี้ยังพบว่าการสอนพยัญชนะในแต่ละหมู่นั้นมิได้มีการสอนพยัญชนะทุกตัวในแต่ละหมู่ โดยอักษรกลางยังไม่สอนตัวพยัญชนะ ฎ ฏ อักษรสูงยังไม่สอนตัวพยัญชนะ ข ฐ ศ ษ ส่วนอักษรต่ำนั้นยังมิได้สอนพยัญชนะ ค ฌ ญ ฐ ท ฒ ฌ ฬ โดยให้มีการสอนแต่เพียงบางส่วน แล้วค่อย ๆ เพิ่มขึ้นตัวพยัญชนะที่ยังไม่เคยเรียนในภายหลัง เมื่อเด็กเรียนอักษรทั้งสามหมู่แล้วจึงนำตัวอักษรที่ยังไม่ได้เรียนมาสอนรวมพยัญชนะทั้งหมดโดยจำแนกเป็นอักษรสามหมู่ในบทสุดท้าย เช่นเดียวกับแบบหัดอ่านเบื้องต้น (พ.ศ.2455) เห็นได้ว่าผู้เขียนให้ความสำคัญกับการจดจำอักษรกลาง สูงและต่ำก่อน หากจำพยัญชนะเรียงลำดับ 44 ตัวจนแม่นยำแล้ว เมื่อต้องมาเรียนพยัญชนะตามอักษรสามหมู่จะจดจำได้ยาก (พระยาผดุงวิทยาเสริม. 2455) ดังนั้นจึงควรให้จำไปตามลำดับอักษรสูง กลาง ต่ำ ก่อนแล้วจึงสอนแจกลูกแม่ ก กา โดยค่อย ๆ สอนพยัญชนะที่ละน้อย ๆ พยัญชนะบางตัวซึ่งมีที่ใช้น้อยได้เว้นเอาไว้ก่อน แล้วค่อย ๆ เพิ่มขึ้นภายหลัง และส่วนไหนที่เน้นย้ำถึงความสำคัญจะ

มีวิธีสอนให้จำปากเปล่า ส่วนไหนให้เรียนปากเปล่า แสดงว่าที่ตรงนั้นสำคัญ เพราะเป็นหลักของหนังสือไทย นอกจากนี้ในแบบเรียนเร็วใหม่เล่ม 1 ตอนต้น (หลวงศรีนครินทร์และนายฉันท ขำวิไล. 2481) ยังพบว่าการสอนพยัญชนะตามอักษรสามหมู่ร่วมกับแจกลูก มีการสอนโดยจำแนกพยัญชนะตามอักษรสามหมู่รวมกับการแจกลูกโดยมีวิธีการสอนพยัญชนะและสระควบคู่กันไป และฝึกประสมเป็นคำอ่าน จากตัวอย่าง แบบเรียนเร็วใหม่เล่ม 1 ตอนต้น บทที่ 1 เมื่อรู้จักพยัญชนะตัว อ แล้ว ก็ให้รู้สระ ะ ด้วย ประสมกันเป็น อะ และเรียนรู้สระอื่น ๆ ตามลำดับ ส่วนพยัญชนะควรให้รู้แต่ตัว อ ตัวเดียวก่อนจนกว่าจะประสมสระในแม่บทจนครบแล้วจึงสอนพยัญชนะอื่น ๆ ต่อไปในการทำงานเกี่ยวกับตัวแรก โดยมีหลักวิธีการสอนดังนี้ 1. การสอนอ่านในแนวนอนจากซ้ายไปขวา เป็นการฝึกประสมพยัญชนะกับสระโดยการทบทวนการจำสระ เช่น อะ อา อิ อี อี อี อุ อุ 2. การสอนอ่านในแนวตั้งจากบนลงล่างหรือการอ่านจากข้างล่างขึ้นข้างบนเป็นการฝึกประสมพยัญชนะกับสระโดยการทบทวนการจำพยัญชนะ เช่น อะ กะ จะ ตะ บะ ปะ ทำเช่นนี้ไปเป็นแถว ๆ ไป รูปแบบการดังกล่าวสอนคล้ายคลึงกับแบบหัดอ่าน ก ข ก กา ต่างกันที่ แบบหัดอ่าน ก ข ก กา มีการสอนอ่านในแนวนอนฝึกประสมพยัญชนะกับสระโดยการทบทวนการจำพยัญชนะ ส่วนการสอนอ่านในแนวตั้งเป็นการฝึกประสมพยัญชนะกับสระโดยการทบทวนการจำสระ นอกจากนี้ยังพบว่าการสอนพยัญชนะในแต่ละหม่อนั้นได้มีการสอนพยัญชนะทุกตัวในแต่ละหมู่ โดยอักษรกลางยังไม่สอนตัวพยัญชนะ ฎ ฏ อักษรสูงยังไม่สอนตัวพยัญชนะ ข ฐ ศ ษ ส่วนอักษรต่ำนั้นยังมิได้สอนพยัญชนะ ค ฌ ฌ ญ ฑ ฒ ณ ฒ ฎ ฏ ฬ เนื่องจากมีการสอนเฉพาะพยัญชนะที่มีเสียงไม่ซ้ำกันก่อนแล้วค่อยมาสอนในภายหลัง ได้แก่ เสียง /kh/ , /N/ , /ch/ , /s/ , /th/ , /n/ , /ph/ , /f/ , /m/ , /y/ , /r/ , /U/ , /w/ , /h/ จากที่กล่าวมาเห็นได้ว่าแบบเรียนภาษาไทยที่มีการสอนพยัญชนะตามอักษรสามหมู่ร่วมกับแจกลูกนั้น ปรากฏในแบบเรียนจำนวน 3 เล่มได้แก่ แบบหัดอ่าน ก ข ก กา , แบบหัดอ่านเบื้องต้น และแบบเรียนเร็วใหม่เล่ม 1 ตอนต้น

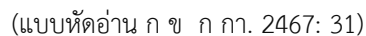
5. การสอนพยัญชนะโดยการสอนสะกดคำพบในแบบเรียนภาษาไทยที่มีการสอนพยัญชนะโดยวิธีการสอนสะกดคำดังต่อไปนี้

ก	า	กา	กา	กา				
ม	า	มา	มา	มา				
ข	า	ขา	ขา	ขา				
อ	า	อา	อา	อา				
น	า	นา	อา	ขา	กา	มา	นา	อา
พ	า	พา	กา	พา	กา	มา	นา	อา

(แบบหัดอ่านหนังสือไทย เล่มต้น บทที่ 1. 2464: 1)

จากตัวอย่างข้างต้นแบบหัดอ่านหนังสือไทย เล่มต้น (2464) นั้นมีแนวทางในการสอนอ่านด้วยวิธีการฝึกประสมคำตลอดทั้งเล่ม โดยค่อย ๆ สอนพยัญชนะในแต่ละบททีละน้อย ๆ มีการคละการสอนพยัญชนะโดยมิได้มีการสอนพยัญชนะเรียงตามลำดับหรือการจำแนกตามอักษรสามหมู่แต่อย่างใด ไม่มีหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกพยัญชนะที่แน่ชัดในแต่ละบท ส่วนสระนั้นจะมีการสอนหนึ่งบทหนึ่งสระเท่านั้นดังตัวอย่าง เช่น บทที่ 1 เป็นการสอนประสมคำระหว่างพยัญชนะกับสระอา ประกอบด้วยมีการสอนพยัญชนะ ก ม ข อ น พ จากนั้นนำมาประสมกับสระอา ฝึกให้ผู้เรียนอ่านสะกดคำ ก-อา-กา โดยพยัญชนะและสระที่นำมาประสมเป็นคำนั้นจะต้องเป็นคำที่มีความหมาย และนำคำที่สอนไปแล้วมาต่อเป็นวลีหรือประโยค ผู้เขียนเน้นการสอนด้วยวิธีการประสมคำแทนการสอนพยัญชนะทั้ง 44 ตัว ซึ่งพบว่าพยัญชนะบางตัวที่ไม่ปรากฏว่ามีการนำมาสอนสะกดคำได้แก่ ฌ ฌ ฌ ญ ฎ ฏ ฐ ฒ ณ ฒ ฎ ฏ ฬ เนื่องจากมีคำที่ใช้น้อยในคำพื้นฐาน ส่วนการสอนสระนั้น ในแต่ละบทตั้งแต่บทที่ 1-20 มีการสอนสระเรียงตามลำดับดังต่อไปนี้ สระอา อี อุ เอ โอ อะอิ อุ ออ อือ โอ ไอเอะโอะอัว เอา เอาะ อำ อี แอะ แอ เอียเอียะเอือเอือะ เออ เออะ การลำดับการประสมสระในแต่ละบทนั้นก็มิได้มีหลักในการคัดเลือกการสอนสระก่อนหลัง เช่น การสอนสระเรียงตามลำดับหรือการสอนสระเสียงสั้นกับยาว อาจเป็น

6. การสอนพยัญชนะที่มีรูปอักษรคล้ายกัน พบในแบบเรียนภาษาไทยที่มีการลำดับพยัญชนะในการสอนตามรูปอักษรที่มีความคล้ายคลึงกัน ดังต่อไปนี้

472 : การศึกษาและการพัฒนาการเรียนการสอน

ลากขึ้นและลงจะต้องขนานกัน , รูปพยัญชนะ ข ข ข ข ข มีลักษณะใกล้เคียงกัน คือ เริ่มจากหัวกลมที่เส้นบนของบรรทัด ลากเส้นโค้งเล็กน้อย (บ้างหัวโค้ง บ้างหัวหยัก) จากนั้นลากเส้นลง ซึ่งเป็นพยัญชนะที่มีลักษณะร่วมเดียวกัน แสดงให้เห็นว่า ผู้เขียนให้ความสำคัญกับรูปของพยัญชนะเพื่อนำมาใช้ในการฝึกคัดลายมือ นอกจากนี้ ผู้เรียนยังต้องคำนึงถึงลักษณะการกระ ระยะช่องไฟให้เท่ากัน ฝึกหัดคัดตามระเบียบแบบแผน (บุญ อ่องละออ. 2470 :67-69) หากรูปอักษรที่มีหางฝึกเขียนให้สั้น เช่น พ ศ ซ ส เป็นต้น ฝึกเขียนให้เบามือ เป็นเส้นตรง เรียบ นอกจากนี้ควรให้ผู้เรียนฝึกเขียนทุกวันจนสวยงาม ค่อย ๆ ฝึก เขียนเรื่อยไปและการคัดลายมือนี้เป็นวิธีหนึ่งในการสอบไล่ นอกจากนี้ยังพบว่า แบบแรกเรียน ตอนที่ 2 มีการฝึกเขียน พยัญชนะไม่ครบ ขาดรูป ย และ ซ ซึ่งเป็นข้อผิดพลาดประการหนึ่ง ส่วนแบบเรียนใหม่ เล่ม 1 ภาค 1 . (เจ้าพระยาธรรมศักดิ์ มนตรี. 2456 : ก-ข) นั้นผู้เขียนเห็นว่าการสอนหนังสือไทยสำหรับผู้เริ่มเรียนอ่านจะต้องใช้เวลาแบบค่อยเป็นค่อยไปนั้นมากกว่าการสอนเนื้อหาที่มาก ๆ การสอนพยัญชนะและสระก็เฝ้าติดตามแผนการแบ่งพยัญชนะตามฐานกรณ์ โดยการแบ่งตาม รูปอักษรที่ง่ายแก่เด็กเป็นเกณฑ์ แทนการสอนด้วยพยัญชนะจนจบทั้ง 44 ตัว แล้วจึงผสมสระ ซึ่งมีรูปเส้นตรง จำง่าย เขียนง่าย และผสมสระรูปง่าย โดยให้อ่านคำที่มีความหมายเพราะเมื่อเด็กเข้าใจความหมายจากสิ่งที่อ่านและอ่านได้ย่อมภูมิใจ และ เข้าใจทันทีว่าการเรียนหนังสือนี้เป็นประโยชน์ โดยการตั้งต้นกลางบรรทัดด้วยตัว บ ป โดยให้นักเรียนสังเกตตัวพยัญชนะสอง ตัวที่มีรูปคล้ายกัน คือ บ ป และอ่านออกเสียงให้ถูก แล้วจึงให้รู้จักสระที่มีรูปคล้ายกัน คือ ำ , ำ , ำ และประสมกับ พยัญชนะตัว บ ป จากนั้นอ่านเป็นคำ แต่การอ่านไม่ให้อ่านชื่อสระ เช่น บ กับ ำ ต้องอ่าน บ ำ บา และเมื่ออ่านเป็นคำแล้ว ให้ฝึกคัดลายมือและเขียนตามคำบอก ฝึกหัดเขียนเส้นตรง ตั้ง รวบ และเอนซ้าย ขวา จนคล่องมือและเกิดความชำนาญ จากที่ กล่าวมาเห็นได้ว่าแบบเรียนที่มีการสอนพยัญชนะที่มีรูปร่างคล้ายกันนั้น ต้องการให้ผู้เรียนจำได้ง่ายและฝึกคัดเขียนจาก ลักษณะของตัวอักษรที่มีความคล้ายคลึงกันนั่นเองวิธีการสอนดังกล่าวพบในแบบเรียนภาษาไทยเพียง 3 แบบเรียน คือ แบบ หัดอ่าน ก ข ก กา , แบบแรกเรียน ตอนที่ 2 มาตรามีตัวสะกดและแบบเรียนใหม่ เล่ม 1 ภาค 1

3. การสอนพยัญชนะจากคำ พบในแบบเรียนภาษาไทยที่มุ่งเน้นการสอนที่เน้นการอ่านคำ วลี ประโยค และไม่พบว่ามีการสอนรูปพยัญชนะ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ลูก	แมว	ลูก	แมว
ลูก	แมว	กระโดด	
ลูก	แมว	กระโดด	
ลูก	หมา	ร้อง	

(แบบสอนอ่านมาตรฐาน. 2486: 1)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้วิจัยพบว่ารูปแบบการสอนอ่านเบื้องต้นสำหรับผู้เริ่มเรียนนั้นเป็นวิธีที่ปรากฏในแบบเรียน ภาษาไทยในช่วง พ.ศ. 2486-2503ที่มีการใช้รูปแบบการสอนภาษาไทยในลักษณะการเรียนแผนใหม่ (ยง อิงคเวทย์,2586) กล่าวคือเป็นแบบเรียนในรูปแบบหนังสือเสริมประสบการณ์ ซึ่งเป็นการสอนที่เน้นการสอนเป็นคำ ประโยค แทนการสอน พยัญชนะ สระทีละตัว ซึ่งการพิจารณาคำที่นำมาใช้สอนนั้นจะต้องเป็นคำที่พบเห็นได้ในชีวิตประจำวันหรือเป็นคำพื้นฐาน ส่วน เนื้อเรื่องที่นำมาใช้สอนอ่านนั้นจะต้องประกอบด้วยคำซ้ำ ๆ กัน ผูกเป็นนิทาน กลอน หรือเพลง เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกชิน ตา และค่อย ๆ เพิ่มคำให้มากขึ้นจนผูกเป็นเรื่อง ฝึกให้ผู้เรียนอ่าน เกิดความสนใจ และไม่ให้เกิดความเบื่อหน่าย เมื่อผู้เรียน อ่านจนเข้าใจความหมายของคำแล้ว ครูผู้สอนสามารถสอนส่วนประกอบของคำว่าประกอบด้วยพยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ใด ซึ่งครูผู้สอนจะต้องมีความพยายามในการอธิบายให้ผู้เรียนเข้าใจ ส่วนแบบสอนอ่านสุดาควี (กระทรวงศึกษาธิการ. 2506) มี แนวคิดมาจาก มิสเตอร์โรมัสวิลสัน หัวหน้าผู้เชี่ยวชาญขององค์การสหประชาชาติ ซึ่งประจำอยู่ที่จังหวัดฉะเชิงเทรา ที่เห็นว่า การสอนอ่านสำหรับเด็กเริ่มเรียนนั้นควรมีหนังสือชุดที่เป็นการสอนอ่านคำอย่างง่าย ๆ ซึ่งเป็นรูปแบบการสอนที่นำวิธีการสอน มาจากประเทศนิวซีแลนด์ จากหนังสือชุด Janet and John ได้มีการดัดแปลงต้นฉบับและนำมาแปลเป็นภาษาไทย เป็นการ สอนที่มีตัวละครผูกเป็นเรื่อง โดยใช้ชื่อว่า หนังสือชุด “สุดา ควี” ประกอบด้วย 4เล่ม คือ เล่ม 1 “มาตุอะไร” เล่ม 2 “ไปเล่น ด้วยกัน” เล่ม 3 “ออกไปข้างนอก” เล่ม 4 “ฉันออกจากบ้าน” โดยเริ่มมีการใช้ครั้งแรกในปี พ.ศ. 2494นำร่องในจังหวัด

ฉะเชิงเทรา และต่อมาในปี พ.ศ.2500 จึงได้มีการประกาศใช้แบบสอนอ่านชุดสุตา คาวี เพื่อใช้ในโรงเรียน เป็นแบบเรียนของกระทรวงศึกษาธิการ นอกจากนั้นในส่วนท้ายของบทอ่านมีการรวบรวมคำที่สอนไปนำมาเรียงคำตามลำดับตัวอักษร ทำให้ผู้เรียนทราบว่ามีการฝึกอ่านคำที่คำและมีคำอะไรบ้าง ส่วนแบบเรียนภาษาไทย (พ.ศ.2502) นั้นมีรูปแบบการสอนคล้าย ๆ กับแบบเรียนเล่มอื่น ๆ แต่จึ่งโดยนายสมาน แสงมะลิ และแบบสอนอ่านภาษาไทย “เราช่วยกัน” (2503) โดยมุ่งให้ผู้เรียนสังเกตและอ่านคำที่มีความหมายจากประสบการณ์ภาษา ครูผู้สอนสามารถนำอุปกรณ์ต่าง ๆ มาใช้ประกอบการสอนได้ เช่น บัตรคำรูปภาพ แผนภูมิ ลูกบอล เป็นต้น มาประกอบการสอนให้เกิดความสนุกสนาน และต้องการให้ผู้เรียนทราบว่าสอนคำใดบ้าง จากนั้นให้ฝึกอ่านคำและประโยคสั้น ๆ ที่ใช้คำนำมาประกอบประโยคเป็นคำซ้ำ ๆ เพื่อให้จำได้ เมื่อผู้เรียนเรียนเริ่มแรกควรฝึกให้อ่านเป็นคำไป ไม่ควรแยกพยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ จนเมื่อสามารถจดจำคำได้จำนวนหนึ่งจึงค่อยสอนส่วนประกอบของคำ เช่น คำว่า “ดี” ครูถอดส่วนประกอบของคำ ประกอบด้วยตัว ด กับสระอี รวมกันเป็น ดี การสอนวิธีนี้ผู้จัดทำแบบเรียนเห็นว่าวิธีนี้จะช่วยให้ผู้เรียนอ่านจดจำง่ายและรวดเร็วทั้งนี้ผู้วิจัยพบว่าวิธีการสอนอ่านเป็นคำนี้จะทำให้ผู้เรียนสามารถอ่านได้เฉพาะคำที่เคยเรียนมาเท่านั้น เมื่อไปพบคำใหม่หรือพยัญชนะที่ไม่เคยเรียนก็จะไม่สามารถอ่านคำได้ จากที่กล่าวมาข้างต้นพบว่าแบบเรียนไม่ปรากฏการสอนรูปพยัญชนะจำนวน 5 แบบเรียน ได้แก่ แบบสอนอ่านมาตรฐาน บันไดก้าวหน้า สุตา คาวี แบบเรียนภาษาไทย (2502), หนังสือเสริมประสบการณ์ เราช่วยกัน

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบว่าค่าเฉลี่ยของการปรากฏรูปแบบการสอนพยัญชนะในแบบเรียนภาษาไทย สรุปเป็นตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยรูปแบบการสอนพยัญชนะในแบบเรียนภาษาไทย

รูปแบบการสอนพยัญชนะในแบบเรียนภาษาไทย	จำนวน	ค่าร้อยละ
1. การสอนพยัญชนะตามพยัญชนะวรรค	7	33.33
2. การสอนพยัญชนะตามอักษรสามหมู่	6	28.57
3. การสอนพยัญชนะเรียงตามลำดับ	4	19.05
4. การสอนพยัญชนะตามอักษรสามหมู่ร่วมกับการแจกลูก	3	14.29
5. การสอนพยัญชนะโดยการสอนสะกดคำ	2	9.52
6. การสอนพยัญชนะที่มีรูปอักษรคล้ายกัน	2	9.52
7. การสอนพยัญชนะจากคำ	5	23.80

จากการปรากฏรูปแบบการสอนพยัญชนะในแบบเรียนภาษาไทยสามารถเรียงลำดับที่ปรากฏจากมากไปน้อย ดังนี้ การสอนพยัญชนะตามพยัญชนะวรรค คิดเป็นร้อยละ 33.33 การสอนพยัญชนะตามอักษรสามหมู่ คิดเป็นร้อยละ 28.57

การสอนเป็นคำที่ไม่ปรากฏการสอนรูปพยัญชนะ คิดเป็นร้อยละ 23.80 การสอนพยัญชนะเรียงตามลำดับ คิดเป็นร้อยละ 19.05 การสอนพยัญชนะตามอักษรสามหมู่ร่วมกับการแจกลูกคิดเป็นร้อยละ 14.29 การสอนพยัญชนะร่วมกับการสอนสะกดคำคิดเป็นร้อยละ 9.52 การสอนพยัญชนะที่มีรูปอักษรคล้ายกันคิดเป็นร้อยละ 9.52

สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษารูปแบบการสอนพยัญชนะในแบบเรียนภาษาไทยสำหรับเด็กเริ่มตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 จนถึงปัจจุบันพบว่า มีรูปแบบการสอนพยัญชนะในแบบเรียนจำนวน 7 รูปแบบ คือ การสอนพยัญชนะตามพยัญชนะวรรคโดยนำวิธีการสอนตามรูปแบบการสอนพยัญชนะในภาษาบาลีสันสกฤตเข้ามาใช้ในภาษาไทย การสอนพยัญชนะตามอักษรสามหมู่เพื่อใช้เป็นหลัก

ในการออกเสียงตามและเชื่อมโยงสู่การสอนผันเสียงวรรณยุกต์ตามหลักอักษรสามหมู่ การสอนพยัญชนะเรียงตามลำดับเพื่อแสดงความสัมพันธ์ระหว่างเสียงกับตัวอักษรแต่ละรูป การสอนพยัญชนะตามอักษรสามหมู่ร่วมกับแจกลูกเพื่อใช้เป็นหลักในการออกเสียงและแสดงความสัมพันธ์เมื่อพยัญชนะประสมกับสระโดยใช้วิธีการแจกลูก การสอนพยัญชนะโดยการสอนสะกดคำเพื่อแสดงกระบวนการประสมคำระหว่างพยัญชนะและสระ การสอนพยัญชนะที่มีรูปอักษรคล้ายกันโดยให้ความสำคัญกับรูปเพื่อนำมาใช้ในการฝึกหัดคัดเขียนตัวอักษร และการสอนรูปพยัญชนะจากคำ เน้นการสอนเป็นคำ ประโยคแทนการสอนพยัญชนะและสระทีละตัว ซึ่งแบบเรียนแต่ละเล่มนั้นมีรูปแบบในการสอนพยัญชนะแตกต่างกันออกไป อย่างไรก็ตามรูปแบบการสอนพยัญชนะมีส่วนสำคัญที่จะทำให้ผู้เรียนรู้จักอักขรวิธีหรืออักษรแทนเสียงในขั้นพื้นฐานที่สำคัญนำไปสู่กระบวนการอ่านออกเขียนได้ต่อไป

นอกจากนี้การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของรูปแบบการสอนพยัญชนะที่ปรากฏในแบบเรียนภาษาไทย พบว่ารูปแบบการสอนที่มีการนำมาใช้ในการสอนอ่านเขียนเบื้องต้นสำหรับเด็กเริ่มเรียนภาษาไทยมากที่สุดนั้นคือ การสอนพยัญชนะตามพยัญชนะวรรค คิดเป็นร้อยละ 33.33 แสดงให้เห็นว่าการสอนอ่านตามหลักหนังสือไทยโบราณยังคงเป็นวิธีดั้งเดิมที่ได้รับความนิยมตั้งแต่สมัยอยุธยายาวนานมาจวบจนสมัยรัตนโกสินทร์ ซึ่งเป็นการจัดลำดับพยัญชนะตามจากแหล่งกำเนิดเสียง ส่วนการสอนเป็นคำนั้นเป็นอีกรูปแบบที่นำมาใช้ในแบบเรียนภาษาไทยคิดเป็นร้อยละ 23.80 มีการปรากฏใช้เป็นอันดับ 3 ของรูปแบบการสอนพยัญชนะ อย่างไรก็ตามวิธีดังกล่าวกลับพบว่าทำให้นักเรียนอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้จนต้องใช้เป็นหนังสืออ่านประกอบแทน ซึ่งสุมนชาติ สวัสดิ์กุล (2505 : 128) กล่าวถึงแบบเรียนสมัยก่อนกับแบบเรียนปัจจุบันว่า การศึกษาของเราไปลอกเขามาโดยสำคัญผิดคิดว่าดี การเรียนโดยการท่องจำเป็นการทำให้เด็กไม่ฉลาด เพื่อหาวิธีเรียนทางลัดแต่เนื่องจากภาษาไทยละเอียดอ่อนและประณีตมาก อย่างแบบเรียนสมัยก่อนหากได้เรียนแล้ว ไตรยางค์แม่นยำ รู้ว่าคำไหนควรอ่านอย่างไร ผันอย่างไร จะทำให้อ่านเรียนเขียนคล่อง สอดคล้องกับนิยะดา เหล่าสุนทร (2552) กล่าวถึง วัตนาการของแบบเรียนภาษาไทยตั้งแต่แรกเริ่มจนถึงแบบเรียนในสมัยที่มีการรับอิทธิพลจากไวยากรณ์ในภาษาอังกฤษว่า แบบเรียนภาษาไทยก่อนที่จะได้รับอิทธิพลจากภาษาอังกฤษจะให้ความสำคัญในเรื่องของ พยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ มาตราตัวสะกด อักษรควบ อักษรนำ เครื่องหมายกำกับกับการเขียน ส่วนแบบเรียนที่มีการพัฒนาจากการรับอิทธิพลตะวันตก ทำให้วิธีสอนเปลี่ยนไปและมีจุดมุ่งหมายทำให้การเรียนการสอนไม่สลับซับซ้อน มีการสอนเป็นคำและมีการจำแนกคำตามหน้าที่การจำแนกประโยค เป็นต้น แสดงให้เห็นว่าแบบเรียนภาษาไทยเป็นวัสดุการอ่านสำคัญที่ควรพิจารณาอันเป็นผลสะท้อนถึงสภาพการอ่านออกเขียนได้จากผลสัมฤทธิ์การเรียนภาษาไทยของนักเรียน

ข้อเสนอแนะ

เปรียบเทียบด้านจุดมุ่งหมาย เนื้อหาและวิธีการสอนในแบบเรียนภาษาไทย เพื่อชี้ประเด็นถึงการอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้จากแบบเรียนและเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวต่อไป

เอกสารอ้างอิง

จันจิรา จิตตะวิริยะพงษ์. (2550). แบบเรียนภาษาไทยโบราณ : การศึกษาเชิงวิเคราะห์. ทุนวิจัยจากเงินงบประมาณ

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าคุณทหารลาดกระบัง.

เอกสารอ้างอิง

ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระมหาสมณเจ้า. (2442). **แบบเรียนเร็ว**. พระนคร : โรงพิมพ์พระจันทร์.

ธรรมศักดิ์มนตรี, เจ้าพระยา. (2456). **แบบเรียนใหม่ เล่ม 1 ภาค 1**. พระนคร : โรงเรียนช่างพิมพ์วัดสังเวช.

_____. (2475). **แบบเรียนใหม่**. พระนคร : โรงเรียนช่างพิมพ์วัดสังเวช.

ธวัช ปุณโณทก. 2544. **วิวัฒนาการหนังสือแบบเรียนวิชาภาษาไทย**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

นิยดา เหล่าสุนทร. 2552. **วิวัฒนาการของแบบเรียนภาษาไทย**. กรุงเทพฯ : ลายคำ.

บุญ อ่องล่อ. (2470). **แบบแรกเรียน**. พระนคร : โรงพิมพ์บำรุงนุกุลกิจ.

ผดุงวิทยาเสริม, พระยา. (2455). **แบบหัดอ่าน ก ข ก กา**. ม.ป.ท. : ม.ป.พ.

_____. (2455). **แบบหัดอ่านเบื้องต้น**. ม.ป.ท. : ม.ป.พ.

พระเทพโมฬี. (2367). **ประถม ก กา**. พระนคร : โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม.

พระปรมาธิบดีชิโนรส, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ. (2485). **จินตามณี**. พระนคร : โรงพิมพ์พระจันทร์.

พระวิภาชนียวิยาสิทธิ. (2464). **แบบหัดอ่านหนังสือไทย**. พระนคร : โรงพิมพ์ศรีหงส์.

ยง อิงคเวทย์. (2486). **แบบสอนอ่านมาตรฐาน**. พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา.

วงศาธิราชสนิท, กรมหลวง พระเจ้าบรมวงศ์เธอ. (2223). **จินตามณี**. พระนคร : ต้นฉบับจากกรมศิลปากร.

_____. (2392). **จินตามณี**. พระนคร : โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร.

ศึกษาธิการ, กระทรวง. (2502). **หนังสือเสริมประสบการณ์ “เราช่วยกัน”**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา.

_____. (2502). **หนังสือเสริมประสบการณ์ “เราช่วยกัน”**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา.

_____. (2502). **แบบเรียนภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 1**. พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา.

_____. (2506). **อ่านสุดคาวิ**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา.

_____. (2521). **แบบเรียนภาษาไทย เล่ม 1**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา.

_____. (2533). **หนังสือเรียนภาษาไทย ชุดพื้นฐานภาษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา.

_____. (2544). **หนังสือเรียนภาษาไทย ชุดพื้นฐานภาษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา.

_____. (2551). **หนังสือเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา.

เอกสารอ้างอิง

ศรีสุนทรโวหาร, พระยา (น้อย อาจารย์ยางกูร). (2414). *แบบเรียนหลวง.พระนคร* : ต้นฉบับจากกรมศิลปากร.

ศิลปากร, กรม. (2512). *จินตามณี จินตามณี เล่ม 1-2 กับบันทึกเรื่องหนังสือจินตามณีและจินตามณี ฉบับพระเจ้า*

บรมโกศ. ธนบุรี: โรงพิมพ์รุ่งวัฒนา.

_____. (2506). *ประถมก กา ประถมก กาหัดอ่าน ปฐมมาลา อักษรนิติ แบบเรียนหนังสือไทย ฉบับหอสมุด*

แห่งชาติ. พิมพ์ครั้งที่ 2. พระนคร: ศิลปาบรรณาการ.

สุนนชาติ สวัสดิ์กุล, ม.ร.ว. (2505). *บันทึกรับสั่งสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุ*

ภาพ ประทานหม่อมราชวงศ์สุนนชาติ สวัสดิ์กุล. พระนคร: บริษัทรุ่งนคร.

หลวงจรุณกิจจิพฐและนายฉันท ขำวิไล. (2480). *แบบเรียนเร็วใหม่.พระนคร* : โรงพิมพ์ช่างพิมพ์.

_____. (2481). *แบบเรียนเร็วใหม่ เล่ม 1.พระนคร* : โรงพิมพ์ช่างพิมพ์.

หลวงไพศาลศิลปศาสตร์. (ร.ศ.119). *เล็กเซอร์ว่าด้วยวิธีสอนของโรงเรียนอาจารย์. พระนคร* : โรงพิมพ์อักษรนิติ.

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการเผชิญปัญหาของนักศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร พระราชวังสนามจันทร์

A Study of Factors Effecting on Coping Behaviors of Silpakorn University Students Sanamchandra Palace Campus

นางบุรียา แดงพันธ์

นักศึกษานิเทศศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาระดับพฤติกรรมการเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ปัญหาของนักศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร พระราชวังสนามจันทร์ (2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการเผชิญปัญหา พระราชวังสนามจันทร์ กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร พระราชวังสนามจันทร์ ในปีการศึกษา 2555 จำนวน 390 คน ได้มาจากการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม จำนวน 1 ฉบับ แบ่งออกเป็น 9 ตอน ซึ่งค่าความเชื่อมั่นของแต่ละตอน คือ 0.856, 0.742, 0.697, 0.764, 0.872, 0.837, 0.691, 0.783 และ 0.785 กำหนดตัวแปรต้นที่ใช้ในงานวิจัย จำนวน 8 ตัวแปร ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อำนาจมีเหตุผล การอบรมเลี้ยงดูแบบตามใจ การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อำนาจควบคุม การอบรมเลี้ยงดูแบบทอดทิ้ง การสนับสนุนทางสังคม การเห็นคุณค่าในตนเอง การรับรู้ความสามารถของตนเอง และความฉลาดทางอารมณ์ และตัวแปรตามคือ พฤติกรรมการเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ปัญหา มีวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Window สถิติที่ใช้ในวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ (frequency) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าร้อยละ (percentage) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การหาสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน โพรดักต์โมเมนต์ (Pearson's Product-moment Correlation Coefficient) และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบลำดับขั้น (Stepwise Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย พบว่า 1) พฤติกรรมการเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ปัญหาของนักศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร พระราชวังสนามจันทร์ อยู่ในระดับมาก และ 2) การสนับสนุนทางสังคม การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อำนาจมีเหตุผล ความฉลาดทางอารมณ์ และการรับรู้ความสามารถของตนเอง เป็นตัวแปรที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสมการตามลำดับและสามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมการเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ปัญหาของนักศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร พระราชวังสนามจันทร์ ร้อยละ 35.2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: พฤติกรรมการเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ปัญหา หายรุ่น นักศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร

Abstract

This research aims 1) to study a level problem-focused coping behavior for Silpakorn University students Sanamchandra Palace campus, 2) to study the factors that affect problem-focused coping behavior problems of students of Silpakorn University Sanamchandra Palace campus. Samples were 390 Silpakorn University students Sanamchandra Palace in the 2012 academic year, derived by Stratified

Random Sampling. The instruments to collect data was one set of questionnaire. It was divided to 9 parts. The Cronbach Alpha reliability coefficient of each part of questionnaires was 0.856, 0.742, 0.697, 0.764, 0.872, 0.837, 0.691, 0.783 and 0.785. Variables are authoritative parenting style, indulgent parenting style, authoritarian parenting style, neglecting parenting style, Social support, self-esteem, self-efficacy and Emotional intelligence. Dependent variable is problem-focused coping behavior. Data were analyzed with SPSS for window. Statistics using in this information analysis are frequency, Mean ($\bar{X}$), percentage, Standard (S.D.), Pearson's Product-moment Correlation and Stepwise Multiple Regression Analysis.

The results were: 1) Problem-focused coping behaviors of Silpakorn University students Sanamchandra Palace campus at high level. And 2) Social support, authoritative parenting style, Emotional intelligence and self-efficacy are variables which are selected into equation by order and all of these in co-forecasting to problem-focused coping behavior in the percentage of 35.2 statistically significant at the .05 level

Keywords: Problem-focused coping behavior, Silpakorn university students, Adolescence

บทนำ

จากคำกล่าวที่ว่า เยาวชนในวันนี้ คือผู้ใหญ่ในวันหน้า สะท้อนให้เห็นว่าประชากรช่วงวัยเยาวชนเป็นช่วงวัยที่มีความสำคัญ จำเป็นอย่างยิ่งที่ควรได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ ความสามารถ และพฤติกรรมเหมาะสมกับวัย เพื่อเตรียมความพร้อมให้เป็นผู้ใหญ่ที่ดีของสังคมต่อไป ซึ่งการส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเยาวชน ตามหลักการที่กล่าวไว้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 นั้น มุ่งหมายให้การศึกษาจะต้องฝึกให้เยาวชนได้ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และสามารถประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาได้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2556)

ในการดำเนินชีวิตของบุคคลในปัจจุบันนี้ มีสิ่งเร้าจากสภาพสังคมแวดล้อมหลายประการ ซึ่งกระตุ้นให้บุคคลเกิดความรู้สึกกดดันขึ้นภายในจิตใจเป็นปัญหาสุขภาพจิตได้ จากรายงานสภาวะการณ์สุขภาพจิตคนไทยในทุกๆ 5 ปี พบอุบัติการณ์การเกิดโรคทางจิตเวชประมาณ ร้อยละ 4 ของประชากร และพบว่าส่วนใหญ่เกิดในช่วงอายุ 18-25 ปี ซึ่งความเครียดที่เกิดขึ้นภายในจิตใจตั้งแต่ระดับเล็กน้อยจนถึงรุนแรงนั้น ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านความคิด อารมณ์ และพฤติกรรมต่างๆ ที่แสดงออกมาเพื่อเผชิญกับสิ่งที่มาคุกคาม เรียกว่า พฤติกรรมการเผชิญปัญหา (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2556)

การศึกษาในระดับอุดมศึกษานักศึกษาจะต้องมีความรับผิดชอบและเอาใจใส่ต่อการเรียนที่เป็นระบบอิสระมากกว่าระดับมัธยมศึกษา รวมทั้งต้องรับผิดชอบต่อตนเองให้สามารถดำเนินชีวิตอย่างเป็นปกติสุข ไม่เป็นอุปสรรคต่อการศึกษาเล่าเรียนหรือสร้างความเดือดร้อนใจแก่พ่อแม่ผู้ปกครอง ทั้งนี้มีรายงานการสำรวจว่านักศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร ประสบปัญหาและต้องปรับตัวในเรื่องต่างๆ เรียงลำดับจากมากไปน้อยได้แก่ ด้านการเรียน ด้านอนาคตเกี่ยวกับอาชีพและการศึกษาด้านกิจกรรมทางสังคมและนันทนาการ ด้านหลักสูตรและการสอน ด้านการปรับตัวทางอารมณ์และส่วนตัว ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ด้านการเงินและที่อยู่อาศัย ด้านสุขภาพและพัฒนาการทางร่างกาย ด้านศีลธรรมจรรยาและศาสนา ด้านบ้านและครอบครัว และด้านการปรับตัวทางเพศ (นวลณี ประเสริฐสุข, 2526) สภาพที่กล่าวมาข้างต้นนี้จะเห็นได้ว่าเยาวชนที่มีปัญหา

หรือมีพฤติกรรมไม่เหมาะสมนั้น เกิดจากการไม่สามารถปรับตัวหรือแก้ปัญหาที่เผชิญในสถานการณ์ต่างๆ ได้ ดังที่กล่าวมาแล้ว ผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่าพฤติกรรมการเผชิญปัญหาเป็นคุณลักษณะที่สำคัญของเยาวชนในการดำเนินชีวิตที่จะช่วยให้เยาวชนสามารถผ่านช่วงเวลาสถานการณ์ของความเครียดและปัญหาต่างๆ ที่ผ่านเข้ามาในชีวิตไปได้ด้วยดี และเป็นผู้มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ มีคุณธรรมจริยธรรมและความรับผิดชอบตามวัย ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการเผชิญปัญหาของนักศึกษา และได้กำหนดแนวคิด ทฤษฎีในการศึกษา ดังนั้นการอบรมเลี้ยงดูใช้แนวคิด ทฤษฎีของแม็คโคนีและมาร์ติน การสนับสนุนทางสังคมใช้แนวคิด ทฤษฎีของเซฟเฟอร์และคณะ การเห็นคุณค่าในตนเองใช้แนวคิด ทฤษฎีของคูเปอร์สมิท การรับรู้ความสามารถของตนเองใช้แนวคิด ทฤษฎีของแบนดูรา และความฉลาดทางอารมณ์เลือกใช้แนวคิด ทฤษฎีของกรมสุขภาพจิต

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับพฤติกรรมการเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ปัญหาของนักศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร พระราชวังสนามจันทร์
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ปัญหาของนักศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร พระราชวังสนามจันทร์

สมมติฐาน

ปัจจัยดังต่อไปนี้ ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อำนาจมีเหตุผล การอบรมเลี้ยงดูแบบตามใจ การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อำนาจควบคุม การอบรมเลี้ยงดูแบบทอดทิ้ง การสนับสนุนทางสังคม การเห็นคุณค่าในตนเอง การรับรู้ความสามารถของตนเอง และความฉลาดทางอารมณ์ ส่งผลต่อพฤติกรรมการเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ปัญหาของนักศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร พระราชวังสนามจันทร์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างดังนี้

ประชากรในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร พระราชวังสนามจันทร์ ระดับปริญญาตรี จำนวนทั้งสิ้น 10,580 คน (กองบริการการศึกษา พระราชวังสนามจันทร์, 2555) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 390 คน โดยขนาดของกลุ่มตัวอย่างคำนวณตามวิธีการกำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างของ Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และค่าความคลาดเคลื่อนไม่เกินร้อยละ 5 ซึ่งมีขั้นตอนและวิธีการกำหนดขนาดตัวอย่าง ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

เมื่อ n = คือ ขนาดตัวอย่าง
 N = คือ จำนวนประชากร
 e = ค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับให้เกิดขึ้นได้

$$\text{แทนค่า} = \frac{10580}{1 + 10580(0.05)^2}$$

$$n = 385.42$$

จากการคำนวณตามวิธีการดังกล่าวข้างต้น ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 385.42 คน เพื่อให้ข้อมูลมีความน่าเชื่อถือตามหลักสถิติมากขึ้น ผู้วิจัยจึงใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 390 คน เพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลจริง วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น

ภูมิ (Stratified Random Sampling) เป็นคณะวิชาต่างๆ ได้แก่ คณะอักษรศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ คณะเภสัชศาสตร์ และคณะวิศวกรรมศาสตร์และเทคโนโลยีอุตสาหกรรม โดยใช้สัดส่วน โดยมีวิธีการดังนี้

$$\text{จำนวนตัวอย่างในแต่ละกลุ่ม} = \frac{\text{จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด} \times \text{จำนวนประชากรในกลุ่มนั้น}}{\text{จำนวนประชากรทั้งหมด}}$$

ตารางที่ 1 จำนวนกลุ่มอย่างตามคณะวิชา

ลำดับที่	คณะ	จำนวนประชากร (คน)	กลุ่มตัวอย่าง (คน)
1	อักษรศาสตร์	2,057	76
2	ศึกษาศาสตร์	1,195	44
3	วิทยาศาสตร์	2,245	83
4	เภสัชศาสตร์	849	31
5	วิศวกรรมศาสตร์และเทคโนโลยีอุตสาหกรรม	4,234	156
รวม		10,580	390

ตัวแปรที่ศึกษา ประกอบด้วยตัวแปรต้นและตัวแปรตาม ดังนี้

ตัวแปรต้นที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อำนาจมีเหตุผล การอบรมเลี้ยงดูแบบตามใจ การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อำนาจควบคุม การอบรมเลี้ยงดูแบบทอดทิ้ง การสนับสนุนทางสังคม การเห็นคุณค่าในตนเอง การรับรู้ความสามารถของตนเอง และความฉลาดทางอารมณ์ ตัวแปรตาม ได้แก่ พฤติกรรมการเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ปัญหา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ได้แก่ แบบสอบถามปัจจัยทางจิตวิทยา เป็นลักษณะคำถามปลายปิดแบบมาตราส่วน (Rating Scale) 5 ระดับ และการสัมภาษณ์ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้างกำหนดประเด็นเพื่อจะให้กลุ่มตัวอย่างได้บรรยายความคิดเห็นอย่างอิสระเกี่ยวกับพฤติกรรมการเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ปัญหา รวมทั้งการอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัวนักศึกษา การได้รับการสนับสนุนทางสังคม ประสบการณ์ชีวิต และแนวคิดในการผลักดันตนเองให้ประสบความสำเร็จและเผชิญปัญหาและอุปสรรค

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (Statistical Package for the Social Sciences) และใช้สถิติ ดังนี้ การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม ด้านปัจจัยส่วนบุคคล ใช้สถิติแจกแจงความถี่ ร้อยละ และค่าเฉลี่ย การวิเคราะห์พฤติกรรมการเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ปัญหาใช้สถิติค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ตัวแปรต้นใช้สถิติค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์หาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการเผชิญปัญหา ใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบลำดับขั้น และการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการศึกษา

1. ค่าเฉลี่ย และค่าระดับของพฤติกรรมการเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ปัญหา รูปแบบการอบรมเลี้ยงดู การสนับสนุนทางสังคม การเห็นคุณค่าในตนเอง การรับรู้ความสามารถของตนเอง และความฉลาดทางอารมณ์

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าระดับพฤติกรรมการเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ปัญหา

ตัวแปร	$\bar{x}$	S.D.	ความหมาย
1.พฤติกรรมการเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ปัญหา	3.61	0.37	มีระดับมาก

โดยมีเกณฑ์การแปลผล แบ่งเป็น 5 ระดับ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.21 – 5.00 หมายถึง พฤติกรรมการเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ปัญหาระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.41 – 4.20 หมายถึง พฤติกรรมการเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ปัญหาระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.61 – 3.40 หมายถึง พฤติกรรมการเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ปัญหาระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.81 – 2.60 หมายถึง พฤติกรรมการเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ปัญหาระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.80 หมายถึง พฤติกรรมการเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ปัญหาระดับน้อยที่สุด

ตารางที่ 2 แสดงให้เห็นระดับพฤติกรรมการเผชิญปัญหาพบว่า นักศึกษามีพฤติกรรมการเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ปัญหาระดับมาก

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของรูปแบบการอบรมเลี้ยงดู การสนับสนุนทางสังคม การเห็นคุณค่าในตนเอง และการรับรู้ความสามารถของตนเอง

ตัวแปร	$\bar{x}$	S.D.	ความหมาย
1.การเห็นคุณค่าในตนเอง	4.03	0.27	มีระดับมาก
2.การสนับสนุนทางสังคม	4.01	0.39	มีระดับมาก
3.การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อำนาจมีเหตุผล	3.93	0.23	มีระดับมาก
4.การรับรู้ความสามารถของตนเอง	3.83	0.30	มีระดับมาก
5.การอบรมเลี้ยงดูแบบตามใจ	2.74	0.66	มีระดับปานกลาง
6.การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อำนาจควบคุม	2.07	0.37	มีระดับน้อย
7.การอบรมเลี้ยงดูแบบทอดทิ้ง	1.83	0.26	มีระดับน้อย

โดยมีเกณฑ์การแปลผลสำหรับรูปแบบการอบรมเลี้ยงดู การสนับสนุนทางสังคม การเห็นคุณค่าในตนเอง การรับรู้ความสามารถของตน แบ่งเป็น 5 ระดับ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.21 – 5.00 หมายถึง ระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 3.41 – 4.20 หมายถึง ระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.61 – 3.40 หมายถึง ระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 1.81 – 2.60 หมายถึง ระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.80 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด

ตารางที่ 3 แสดงให้เห็น ค่าเฉลี่ยรูปแบบการอบรมเลี้ยงดู การสนับสนุนทางสังคม การเห็นคุณค่าในตนเอง การรับรู้ความสามารถของตนเอง และความฉลาดทางอารมณ์ พบว่า นักศึกษาเห็นคุณค่าในตนเองระดับมาก นักศึกษาได้รับการสนับสนุนทางสังคมระดับมาก นักศึกษาได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อำนาจมีเหตุผลระดับมาก นักศึกษารับรู้ความสามารถของตนเองระดับมาก นักศึกษาได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบตามใจระดับปานกลาง และได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อำนาจควบคุมและแบบทอดทิ้งในระดับน้อย

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของความฉลาดทางอารมณ์

ตัวแปร	$\bar{x}$	S.D.	ความหมาย
8.ความฉลาดทางอารมณ์			
8.1 ด้านดี ประกอบด้วย			
8.1.1 ควบคุมตนเอง	18.34	2.62	มีระดับสูง
8.1.2 เห็นใจผู้อื่น	18.88	2.56	มีระดับปานกลาง
8.1.3 รับผิดชอบ	20.02	2.82	มีระดับปานกลาง
8.2 ด้านเก่ง ประกอบด้วย			
8.2.1 มีแรงจูงใจ	17.87	2.67	มีระดับปานกลาง
8.2.2 ตัดสินใจและแก้ปัญหา	16.88	2.82	มีระดับปานกลาง
8.2.3 สัมพันธภาพ	17.53	2.74	มีระดับปานกลาง
8.3 ด้านสุข ประกอบด้วย			
8.3.1 ภูมิใจตนเอง	12.59	1.98	มีระดับปานกลาง
8.3.2 พอใจชีวิต	18.00	3.22	มีระดับปานกลาง
8.3.3 สุขสงบทางใจ	18.31	3.14	มีระดับปานกลาง

ส่วนความฉลาดทางอารมณ์ใช้เกณฑ์ของกรมสุขภาพจิต ที่ได้กำหนดค่าปกติโดยแบ่งเป็นช่วงคะแนนในแต่ละข้อทั้งด้านดี เก่งและ สุข แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ สูง ปานกลาง และต่ำ โดย

คะแนนที่อยู่ในช่วงคะแนนเฉลี่ยรายชื่อของกรมสุขภาพจิต หมายความว่า มีระดับปานกลาง

คะแนนที่ต่ำกว่าช่วงคะแนนเฉลี่ยรายชื่อของกรมสุขภาพจิต หมายความว่า มีระดับระดับต่ำ

คะแนนที่สูงกว่าช่วงคะแนนเฉลี่ยรายชื่อของกรมสุขภาพจิต หมายความว่า มีระดับสูง

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยของความฉลาดทางอารมณ์ในด้านต่างๆ ของนักศึกษา พบว่า ในด้านการควบคุมตนเองอยู่ในระดับสูง ส่วนด้านอื่นๆ อยู่ในระดับปานกลาง

2. การวิเคราะห์ตัวแปรปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ปัญหาของนักศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร พบข้อมูลดังตารางดังนี้

ตารางที่ 5 การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ปัญหาของนักศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร พระราชวังสนามจันทร์

ตัวแปรทำนาย	R	R ²	Adj R ₂	R ₂ change	B	Beta	t
การรับรู้ความสามารถของตนเอง (X ₇)	.593	.352	.345	.031	.152	.210	4.261**
ความฉลาดทางอารมณ์ (X ₈)	.567	.321	.316	.132	.481	.419	8.684**
การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อำนาจมีเหตุผล (X ₁)	.434	.189	.184	.027	.141	.189	3.530**
การสนับสนุนทางสังคม(X ₅)	.403	.162	.160	.162	.303	.403	8.676**
Constant (a) = 1.236 S.E. = .31021 Over all F = 52.234**							

ตารางที่ 5 แสดงการวิเคราะห์ตัวแปรปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ปัญหาของนักศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร พระราชวังสนามจันทร์ พบว่า การสนับสนุนทางสังคม สามารถทำนายพฤติกรรมการเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ปัญหาได้ร้อยละ 16.20 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อำนาจมีเหตุผล สามารถทำนายพฤติกรรมการเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ปัญหาได้เพิ่มขึ้น ร้อยละ 2.7 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนความฉลาดทางอารมณ์ สามารถทำนายพฤติกรรมการเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ปัญหาได้เพิ่มขึ้น ร้อยละ 13.2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และการรับรู้ความสามารถของตนเอง สามารถทำนายพฤติกรรมการเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ปัญหาได้เพิ่มขึ้น ร้อยละ 3.1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยทั้ง 4 ตัวแปร สามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมการเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ปัญหาได้ ร้อยละ 35.2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เกี่ยวกับพฤติกรรมการเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ปัญหาของนักศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร พบว่า มีปัจจัยภายนอกตัวบุคคลและภายในตัวบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการเผชิญปัญหา ซึ่งปัจจัยภายนอกตัวบุคคล ได้แก่ ลักษณะการอบรมเลี้ยงดู และการได้รับการสนับสนุนทางสังคม ปัจจัยดังกล่าวมีส่วนช่วยฝึกให้นักศึกษามีความคิดเป็นเหตุเป็นผล มีระเบียบวินัยและความรับผิดชอบ ใช้การพึ่งพาตนเองเป็นหลัก ในขณะเดียวกันก็เป็นแหล่งสนับสนุนความช่วยเหลือแก่นักศึกษาในการเผชิญปัญหาต่างๆ ส่วนปัจจัยภายในตัวบุคคลได้แก่ การเห็นคุณค่าในตนเอง การรับรู้ความสามารถของตนเอง และความฉลาดทางอารมณ์ เป็นปัจจัยที่เกิดขึ้นภายในตัวของนักศึกษาที่ผลักดันความรู้สึกของนักศึกษาให้มีความคิดและการแสดงออกทางพฤติกรรมที่มุ่งจัดการต่อสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดความเครียด เช่น การทบทวนสาเหตุของปัญหา การแก้ไขปัญหโดยแก้ไขที่ตนเอง เป็นต้น

อภิปรายผลการศึกษา

จากผลการศึกษาที่ได้กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยขอเสนอการอภิปรายผลเป็นรายข้อตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ 2 ข้อ คือ 1. เพื่อศึกษาระดับพฤติกรรมการเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ปัญหาของนักศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร พระราชวังสนามจันทร์ 2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ปัญหาของนักศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร พระราชวังสนามจันทร์ ดังนี้

1.ระดับพฤติกรรมและการเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ปัญหา

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับพฤติกรรมและการเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ปัญหาอยู่ระดับมาก สถานการณ์ที่กลุ่มตัวอย่างต้องเผชิญความเครียดในชีวิตประจำวัน ได้แก่ ปัญหาด้านการเรียน ปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีทัศนคติต่อการเผชิญปัญหาว่า เป็นเรื่องที่ต้องแก้ไขให้ได้ โดยเลือกใช้วิธีการวิเคราะห์สาเหตุเพื่อแก้ไข หรือขอคำแนะนำจากผู้ที่มีความรู้ในเรื่องที่กำลังมีปัญหา เป็นต้น ทั้งนี้บางสถานการณ์กลุ่มตัวอย่างก็มีความสับสนและลังเลภายในจิตใจที่ต้องจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้น

ผลการศึกษาดังกล่าว อาจเนื่องมาจาก ช่วงวัยของนักศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในอายุ 18-21 ปี ซึ่งถือเป็นระยะวัยรุ่นตอนปลาย มีพัฒนาการด้านร่างกายเติบโตเป็นผู้ใหญ่เต็มที่ ส่งผลให้พัฒนาการด้านอารมณ์ และพฤติกรรมค่อนข้างเป็นผู้ใหญ่ ดังนั้นจึงพบได้ว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีกระบวนการคิด การจัดการกับสถานการณ์ความเครียด หรือปัญหาที่ได้เผชิญในชีวิตประจำวันได้ด้วยตนเอง อย่างไรก็ตาม พฤติกรรมการแสดงออกของนักศึกษา ยังไม่ได้ถึงสภาวะอารมณ์ของวัยรุ่นไป จึงทำให้การคิดและตัดสินใจบางสถานการณ์มีความสับสนภายในใจ ผลการศึกษานี้ สอดคล้องกับที่ ศรีเรือน แก้วกังวาล (2545) ที่กล่าวไว้ว่า ช่วงระยะวัยรุ่นโดยทั่วไป เป็นช่วงระยะเวลาคาบเกี่ยวระหว่างความเป็นเด็กต่อเนื่องกับความเป็นผู้ใหญ่ นับเป็นเวลาหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิต ถ้าวัยรุ่นผู้ใดได้ดำเนินชีวิตในช่วงเวลานี้ผ่านพ้นไปอย่างราบรื่น มีปัญหาไม่ซับซ้อนมากนัก วัยรุ่นผู้นั้นย่อมเข้าสู่ความเป็นผู้ใหญ่ด้วยดี

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมและการเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ปัญหา

จากสมมติฐานของการวิจัยที่ว่า ปัจจัยดังต่อไปนี้ ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อำนาจมีเหตุผล การอบรมเลี้ยงดูแบบตามใจ การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อำนาจควบคุม การอบรมเลี้ยงดูแบบทอดทิ้ง การสนับสนุนทางสังคม การเห็นคุณค่าในตนเอง การรับรู้ความสามารถของตนเอง และความฉลาดทางอารมณ์ ส่งผลต่อพฤติกรรมและการเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ปัญหานักศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร พระราชวังสนามจันทร์ พบว่า มีปัจจัยบางตัวที่ส่งผลต่อพฤติกรรมและการเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ปัญหานักศึกษา ได้แก่ การสนับสนุนทางสังคม การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อำนาจมีเหตุผล ความฉลาดทางอารมณ์ และการรับรู้ความสามารถของตนเอง และมีปัจจัยบางตัวที่ไม่ส่งผลต่อพฤติกรรมและการเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ปัญหานักศึกษา ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูแบบตามใจ การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อำนาจควบคุม การอบรมเลี้ยงดูแบบทอดทิ้ง และการเห็นคุณค่าในตนเอง ดังนั้น จึงขออภิปรายผลเป็นรายชื่อ ดังต่อไปนี้

2.1 การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อำนาจมีเหตุผล

การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อำนาจมีเหตุผล ส่งผลต่อพฤติกรรมและการเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ปัญหานั้น และมีอำนาจการทำนายตามสมมติฐาน ซึ่งอธิบายได้ตามที่อิริคสันกล่าวว่า สิ่งแวดล้อมอันได้แก่ พ่อแม่ วัฒนธรรม และสังคมนั้น เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาทางบุคลิกภาพ และการที่เด็กจะเจริญเติบโตเป็นเด็กที่แข็งแรง มีสุขภาพอนามัยดี มีการปรับตัวกับเพื่อนฝูงได้ดี และมีความคิดสร้างสรรค์ในระดับสูง ก็เป็นผลได้รับการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ (อารี รังสินนท์, 2528, อ้างโดย รัชตวรรณ แดงสุข, 2550) ซึ่งจากการวิจัยเรื่อง มโนทัศน์ของผู้ใหญ่เกี่ยวกับเด็กไทย : ข้อคิดจากการงานวิจัยทางจิตวิทยา ได้สรุปเรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็กว่าวิธีที่มีผลดีต่อเด็กไทยนั้น มีอยู่ 2 วิธี คือ การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน และการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล โดยพบว่า การอบรมเลี้ยงดูทั้ง 2 แบบนี้ จะทำให้เด็กหรือวัยรุ่นในครอบครัวนั้น เป็นผู้มี

จริยธรรมสูง มุ่งอนาคตมาก สุขภาพจิตดี เชื่ออำนาจในตนเองมากและมีภูมิด้านทนายสูงต่อการติดยาเสพติด (ดวงเดือน พันธมนาวิน : 2528, อ้างโดย วัลลภ ปิยะมโนธรรม, 2546) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของศรีนพร คันธรส (2552) ที่พบว่า นักศึกษาคณะเภสัชศาสตร์ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูจากพ่อแม่ในลักษณะที่เอาใจใส่ต่อลูก แต่ก็มีอิทธิพลในการกำหนดกฎเกณฑ์ของครอบครัว ความคาดหวังและการลงโทษของพ่อแม่ที่มีต่อลูก ซึ่งเป็นไปในลักษณะที่ลูกไม่มีความกดดันหรือความขัดแย้ง มีผลให้นักศึกษาคณะเภสัชศาสตร์ส่วนใหญ่มีระดับพฤติกรรมความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคอยู่ในระดับสูง

2.2 การอบรมเลี้ยงดูแบบตามใจ

การอบรมเลี้ยงดูแบบตามใจ ไม่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ปัญหา ซึ่งไม่มีอำนาจการทำนายตามสมมติฐาน อธิบายได้ว่า ด้วยลักษณะการเลี้ยงดูที่พ่อแม่จะยอมเด็กทุกเรื่องรวมทั้งเป็นผู้จัดหาให้ทุกอย่าง ทำให้เด็กเรียนรู้ว่าสามารถเรียกร้องได้ตามความต้องการของตนเองและไม่ต้องใช้ความพยายามของตนเองในการคิดและแก้ปัญหา เพราะพ่อแม่จะเป็นผู้จัดการให้ทุกอย่าง ดังนั้น เมื่อเด็กโตขึ้นจึงขาดทักษะของความพยายาม การคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหาเมื่ออยู่ในสถานการณ์ที่ต้องเผชิญปัญหาในชีวิตประจำวันนอกจากนี้อาจนำมาซึ่งผลของการขาดความยับยั้งชั่งใจในตนเองทำให้นำไปสู่การสร้างปัญหาทางสังคมต่อไป สอดคล้องกับการศึกษาของ ชัยนรินทร์ จันทรเอี่ยม (2548) ที่พบว่า ผลของการเลี้ยงดูแบบตามใจจนเกินขอบเขตโดยใช้อาศัยเงินเป็นปัจจัยในการเลี้ยงดูลูกแต่ไม่แนะนำให้รู้จักคุณค่าของเงินในการใช้กับสิ่งของที่ทำเป็นลูกจึงมีพฤติกรรมใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือย และไม่คิดประกอบอาชีพด้วยตนเอง เมื่อพ่อแม่ไม่มีเงินให้ใช้จ่ายจึงมีผลให้เด็กนำปสู่การก่ออาชญากรรม ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเด็กไม่มีทักษะของการคิดวิเคราะห์และแก้ที่สาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น จึงนำไปสู่การก่ออาชญากรรม

2.3 การเลี้ยงดูแบบใช้อำนาจควบคุม

การเลี้ยงดูแบบใช้อำนาจควบคุม ไม่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ปัญหา ซึ่งไม่มีอำนาจการทำนายตามสมมติฐาน อธิบายได้ว่า ด้วยลักษณะการเลี้ยงดูของพ่อแม่ยึดเอาตัวเองเป็นศูนย์กลาง โดยให้เด็กทำตามความต้องการของพ่อแม่ มีการวางกฎเกณฑ์ควบคุมลูก และมีการลงโทษลูกอย่างรุนแรง ในขณะเดียวกันก็ตอบสนองต่อความต้องการของลูกในด้านต้องการความรัก กำลังใจ ทำให้ส่วนหนึ่งเด็กมีพฤติกรรมขาดความเชื่อมั่นในตนเอง หรือ อาจจะมีพฤติกรรมแข็งข้อต่อต้าน หรืออาจจะมีพฤติกรรมต่อต้านเจือๆ ทำตัวเรื้อยเปื่อย ซึ่งการเลี้ยงดูของพ่อแม่แบบดังกล่าวเป็นลักษณะของการครอบงำและควบคุมลูก จึงไม่ได้ส่งเสริมให้ลูกมีทักษะของการคิดวิเคราะห์ หรือแก้ปัญหาด้วยตนเองและยังส่งผลต่อสุขภาพจิตของลูกอีกประการด้วย ดังนั้นการเลี้ยงดูแบบใช้อำนาจควบคุมจึงไม่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ปัญหา สอดคล้องกับบทความเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาวะภายในครอบครัวของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ ที่กล่าวถึงผลของการเลี้ยงดูอย่างเข้มงวดจะทำให้เด็กไม่ผูกพันกับครอบครัวและเกิดความเครียด ซึมเศร้า ไม่มีทางออกในการแก้ปัญหาที่ไม่สามารถปรึกษาใครได้ จนอาจก่อให้เกิดผลเสียต่อมาถึงขั้นฆ่าตัวตายได้ และสอดคล้องกับการที่ได้สัมภาษณ์เชิงลึกที่พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในครอบครัวที่เลี้ยงดูแบบเข้มงวดมาก เวลาที่มีปัญหาขัดแย้งเรื่องความสัมพันธ์ภายในครอบครัว มักเลือกใช้วิธีแก้ปัญหาดังกล่าวด้วยจัดการกับอารมณ์ความเครียด เช่น ปิดปัญหาออกจากความคิด ปล่อยให้สถานการณ์คลี่คลายไปเอง มากกว่าที่จะพูดคุยถึงต้นเหตุและทางออกของปัญหาที่แท้จริง

2.4 การเลี้ยงดูแบบทอดทิ้ง

การเลี้ยงดูแบบทอดทิ้ง ไม่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ปัญหาซึ่งไม่มีอำนาจการทำนายตามสมมติฐาน อธิบายได้ว่า ด้วยลักษณะที่พ่อแม่จะปฏิบัติต่อเด็กด้วยการไม่ดูแล ทอดทิ้งและปล่อยให้ตามยถากรรม อาจจะทำให้สาเหตุที่พ่อแม่ไม่มีเวลาให้เด็ก หรือการหย่าร้าง หรือเจ็บป่วย ซึ่งจะส่งผลให้เด็กขาดความสามารถในการติดต่อสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับผู้อื่น มักมีอาการแปรปรวน ดังนั้น จึงไม่ได้ส่งเสริมให้เด็กได้มีพัฒนาการและทักษะการดำเนินชีวิตที่สมควรตามวัย ซึ่งพัฒนาการตามวัยและทักษะการดำเนินชีวิตที่สมควรตามวัย เป็นส่วนหนึ่งที่ฝึกให้เด็กมีพฤติกรรมการเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ปัญหา สอดคล้องกับการศึกษาของศิริกุล อิศรานุรักษ์ และปราณี สุทธิสุคนธ์ (2550) ที่ได้ศึกษาและรวบรวมผลการศึกษากลับมาเกี่ยวกับผลกระทบจากการเลี้ยงดูที่มีผลต่อพฤติกรรมของเด็ก พบว่า การเลี้ยงดูที่ขาดความอบอุ่น ได้แก่ ปล่อยปละละเลย มีปฏิสัมพันธ์น้อย จะทำให้เด็กมีพฤติกรรมก้าวร้าว ต่อต้านสังคม ขาดแรงจูงใจใฝ่สำเร็จ ซึ่งลักษณะพฤติกรรมเด็กดังกล่าวไม่ได้นำไปสู่พัฒนาการที่ส่งเสริมให้เด็กมีพฤติกรรมการเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ปัญหา

2.5 การสนับสนุนทางสังคม

การสนับสนุนทางสังคม ส่งผลต่อพฤติกรรมการเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ปัญหาซึ่งมีอำนาจการทำนายตามสมมติฐาน อธิบายได้ว่า การสนับสนุนทางสังคม ได้แก่ การสนับสนุนทางอารมณ์ ที่แสดงถึงลักษณะการยอมรับ การเอาใจใส่ การสนับสนุนทางวัตถุ ที่แสดงถึงการให้ความช่วยเหลือเกี่ยวกับวัตถุสิ่งของ เงินทองรวมทั้งแรงงาน และการสนับสนุนทางข้อมูลข่าวสาร คำแนะนำ การได้รับความช่วยเหลือดังกล่าวมีผลต่อพฤติกรรมการเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ปัญหาในลักษณะที่ช่วยลดความเครียดแก่นักศึกษาที่กำลังอยู่ในสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดความเครียดหรือกำลังแก้ปัญหา และบางครั้งความช่วยเหลือดังกล่าวที่เป็นรูปแบบสิ่งของ หรือข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์แก่นักศึกษา ทำให้นักศึกษาได้ใช้ประโยชน์จากสิ่งของ และประโยชน์จากข่าวสารเพื่อการแก้ปัญหาที่สถานการณ์ที่กำลังเผชิญอยู่ สอดคล้องกับการกล่าวถึงความสำคัญของการสนับสนุนทางสังคมว่ามีผลต่อการลดอุบัติการณ์ของความเครียดในชีวิต และสามารถส่งเสริมการเผชิญภาวะเครียดของบุคคล (ไลเบอร์แมน, 1972, อ้างโดย รัชณา สิงห์ทอง, 2545) และยังสอดคล้องกับการศึกษาของนันทิณีศุภมงคล (2547) ที่พบว่า นิสิตนักศึกษาที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมมีความรู้สึกว่าตนเองได้รับความช่วยเหลือตลอดเวลาแม้ว่าจะเกิดอะไรขึ้นก็ตามทำให้เกิดความรู้สึกอบอุ่นมั่นใจ เชื่อมั่นว่าตนเองจะสามารถจัดการกับปัญหาได้ ทำให้มีปฏิกิริยาต่อสถานการณ์ที่มาคุกคามในทางลบน้อยลง รู้ถึงความสามารถของตนเอง รู้จักวิธีแก้ปัญหา ซึ่งมีผลให้นิสิตนักศึกษามีศักยภาพในการเผชิญปัญหาโดยใช้กลวิธีการเผชิญปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสม สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างราบรื่น และมีความสุข และสอดคล้องกับการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มตัวอย่างพบว่า เวลาที่ประสบความเครียดหรือปัญหานั้น การได้พูดระบายความอัดอั้นดังกล่าวจะช่วยบรรเทาความเครียดจากการเผชิญปัญหาได้ แต่การแก้ปัญหาจริงๆ จะอยู่ที่ตัวเองเป็นผู้พบทวนและตัดสินใจ และการตัดสินใจนั้นก็มาจากการคิดเห็น คำแนะนำที่ได้รับมาคิดไตร่ตรองกับความคิดของตนเองด้วยเช่นกัน

2.6 การเห็นคุณค่าในตนเอง

การเห็นคุณค่าในตนเอง ไม่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ปัญหา ซึ่งไม่มีอำนาจการทำนายตามสมมติฐาน ทั้งนี้อาจอธิบายได้ว่า การเห็นคุณค่าในตนเอง เป็นความรู้สึกนึกคิดที่บุคคลมีต่อตนเองจากการประเมินตนเองว่าตนเองมีศักยภาพมีความสามารถที่จะกระทำการสิ่งต่างๆ ให้สำเร็จได้ มีความเชื่อมั่นในตนเอง พึ่งตนเองได้ มีความเข้มแข็ง และมี

ความปรารถนาที่จะเป็นคนที่มีความและมีประโยชน์ในมุมมองของผู้อื่น ในขณะที่พฤติกรรมการเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ปัญหา นั้น เป็นกระบวนการทางความคิดที่บุคคลจะต้องประเมินสถานการณ์ และตัดสินใจเผชิญปัญหาด้วยวิธีต่างๆ เพื่อมุ่งลดระดับความเครียดที่ต้องเผชิญอยู่ในสถานการณ์นั้น ส่วนการเห็นคุณค่าในตนเองเป็นความนึกคิดที่บุคคลแสดงถึงความต้องการการยอมรับว่า คุณค่าชีวิตของตนเองคืออะไร มีบทบาทอะไร หรือมีหน้าที่ต่อบุคคลรอบข้างอย่างไรบ้าง ซึ่งการยอมรับในความคิดเช่นนี้ต้องมาจากตนเองสำนึกได้และจากผู้อื่นแวดล้อม สอดคล้องกับที่ มาสโลว์ (1970, อ้างโดย ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2551) ได้กล่าวถึงลำดับขั้นของแรงจูงใจของมนุษย์ไว้ว่า แรงจูงใจในลำดับขั้นที่ 4 เป็นแรงจูงใจที่แสวงหาและรักษาศักดิ์ศรีเกียรติยศ ซึ่งศักดิ์ศรีที่สำคัญต่อการมีสุขภาพจิตดี คือ ความรู้สึกนับถือและเคารพตนเอง กับ การได้รับการนับถือจากผู้อื่นที่มีใช้ลักษณะฉาบฉวย แม้ว่าการศึกษาค้นคว้าพบว่าการเห็นคุณค่าในตนเองมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการเผชิญปัญหา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เท่ากับ .377 ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับต่ำ ดังนั้นการเห็นคุณค่าในตนเองจึงไม่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ปัญหา

2.7 การรับรู้ความสามารถของตนเอง

การรับรู้ความสามารถของตนเองที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ปัญหา ซึ่งมีอำนาจการทำนายตามสมมติฐาน อธิบายได้ว่า เมื่ออยู่ในสถานการณ์ที่ต้องใช้ความพยายามสูง นักศึกษาที่มีกระบวนการคิดที่เชื่อในความสามารถของตนเอง และมีความคาดหวังในความสำเร็จที่จะเกิดขึ้น ก็จะส่งผลให้มีพฤติกรรมสร้างแรงจูงใจต่อตนเอง และลงมือกระทำให้สำเร็จเป้าหมาย หรือแก้ปัญหาให้ลุล่วง รวมทั้งจัดการความคิด อารมณ์ให้เป็นด้านบวก และลงมือกระทำในกิจกรรมที่มีความท้าทายมากกว่าบุคคลที่มีแนวโน้มหลีกเลี่ยงสถานการณ์ที่ตนเองเชื่อว่ายาก สอดคล้องกับแนวคิดของบรูม (Vroom, 1982, อ้างโดย สุรพลพยอมแย้ม, 2548) ที่กล่าวถึง แรงจูงใจที่จะผลักดันภายในตัวบุคคลให้กระทำพฤติกรรมให้บรรลุเป้าหมายนั้น เป็นผลมาจากความสัมพันธ์ของการรับรู้ถึงคุณค่าของผลสำเร็จและความคาดหวังในผลสำเร็จด้วยเช่นกัน สอดคล้องกับการศึกษาของสิริอินทร์ สุวี (2548) ที่พบว่า การรับรู้ความสามารถของตนเองมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเผชิญปัญหาแบบมีประสิทธิภาพของวัยรุ่นและสามารถพยากรณ์พฤติกรรมการเผชิญปัญหาแบบมีประสิทธิภาพได้ เช่นเดียวกับการศึกษาของสุภา อภิญญาภิบาล (2551, อ้างถึงใน ศรีนคร คันธรส, 2552) ที่พบว่า ความเชื่อในอำนาจภายในตนเองของนักศึกษา ส่งผลทางบวกต่อความสามารถในการเผชิญปัญหาและอุปสรรค สอดคล้องกับการที่ได้สัมภาษณ์เชิงลึกที่พบว่าเกี่ยวกับการเรียนของกลุ่มตัวอย่างที่พยายามสร้างแรงผลักดันภายในจิตใจให้พยายามตั้งใจเรียนให้ผลการเรียนในระดับที่ดี เพราะมีความคาดหวังในผลสำเร็จนั้นจะทำให้ตนเองประสบความสำเร็จในด้านการงานและด้านการศึกษาต่อ รวมทั้งสร้างคุณภาพภูมิใจให้แก่ครอบครัวของตนเองด้วย

2.8 ความฉลาดทางอารมณ์

ความฉลาดทางอารมณ์ ส่งผลต่อพฤติกรรมการเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ปัญหา ซึ่งมีอำนาจการทำนายตามสมมติฐาน อธิบายได้ว่า เนื่องจากการติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่นเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิต และในชีวิตประจำวันก็มีเหตุการณ์ที่คุกคามให้เกิดความเครียดต่างๆ ได้ ดังนั้นนักศึกษาที่รู้จักแสดงออกทางอารมณ์อย่างเหมาะสม เช่น เอาใจใส่เขามาใส่ใจเรา ในการติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่น จะทำให้เกิดการยอมรับเกื้อหนุนแก่กันและกัน เพิ่มพูนความคิดสร้างสรรค์ กล้าเสี่ยง กล้าคิดริเริ่มลดการโจมตี การินทา ก้าวร้าว และความไม่ยืดหยุ่นต่อกัน (วิระวัฒน์ ปันนิตามัย, 2551: 38-39) เช่นเดียวกับที่

กรมสุขภาพจิต ได้กล่าวถึง การที่บุคคลสามารถดำเนินชีวิตให้เป็นปกติสุขและประสบความสำเร็จนั้น จำเป็นต้องมีองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านดี ที่หมายถึง ความสามารถในการควบคุมอารมณ์และความต้องการของตนเอง ด้านเก่ง คือ การมีแรงจูงใจสามารถตัดสินใจแก้ปัญหาและแสดงออกได้อย่างมีประสิทธิภาพ สุดท้ายคือ ด้านสุข หมายถึง การมีความภูมิใจในตนเอง พอใจในชีวิต และความสงบสุขทางใจ (กรมสุขภาพจิต, 2543, อ้างโดย คณิต เขียววิชัย, 2554) สอดคล้องกับการศึกษาของมธุรส วงศ์คุณันตร (2547) ที่พบว่าความฉลาดทางอารมณ์ส่งผลต่อพฤติกรรม การเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ปัญหาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา และสอดคล้องกับการศึกษาของแอ็บดู (2011) ที่พบว่า กลุ่มวัยรุ่นมีระดับความฉลาดทางอารมณ์สูง มีแนวโน้มที่จะใช้การเผชิญปัญหาทางบวกในระดับแรก และสอดคล้องกับการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มตัวอย่างที่ว่า ในชีวิตประจำวันต้องเจอกับความขัดแย้งได้หลายสถานการณ์ เช่น กับคนภายในครอบครัว กับเพื่อน หรือบางครั้งเกิดความขัดแย้งภายในจิตใจตนเอง เมื่ออยู่ในสถานการณ์ดังกล่าว กลุ่มตัวอย่างเลือกใช้การควบคุมอารมณ์ตนเองก่อน เพื่อยับยั้งไม่ให้เกิดความขัดแย้งที่รุนแรงมากขึ้น ในขณะเดียวกันก็ตระหนักถึงอารมณ์ของอีกฝ่าย และเพื่อคลี่คลายความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจะใช้การพูดคุยเพื่อปรับความเข้าใจ และใช้ความยืดหยุ่นในการแก้ปัญหาต่อสถานการณ์ที่ไม่เป็นไปตามที่วางแผนหรือสถานการณ์ที่ไม่สามารถแก้ไขอะไรได้

ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ปัญหาของนักศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร พระราชวังสนามจันทร์ พบว่า การสนับสนุนทางสังคม สามารถทำนายพฤติกรรมการเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ปัญหาได้ร้อยละ 16.20 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อำนาจมีเหตุผล สามารถทำนายพฤติกรรมการเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ปัญหาแบบมุ่งแก้ปัญหาได้เพิ่มขึ้น ร้อยละ 2.7 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนความฉลาดทางอารมณ์ สามารถทำนายพฤติกรรมการเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ปัญหาได้เพิ่มขึ้น ร้อยละ 13.2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และการรับรู้ความสามารถของตนเอง สามารถทำนายพฤติกรรมการเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ปัญหาได้เพิ่มขึ้น ร้อยละ 3.1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยทั้ง 4 ตัวแปร สามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมการเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ปัญหาได้ ร้อยละ 35.2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

1. การศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยมีความจำเป็นต้องปรับตัวจากหลายๆ สาเหตุ เช่น นักศึกษาชั้นปีที่ 1 ต้องปรับตัวด้านการพักอาศัยเนื่องจากต้องแยกจากครอบครัว เพื่อมาอยู่หอพักและใช้ชีวิตร่วมกับเพื่อนนักศึกษาจากต่างครอบครัว รวมทั้งปรับตัวให้เข้ากับสังคมเพื่อนใหม่ ส่วนนักศึกษาชั้นปีที่ 2 – 4 ต้องปรับตัวเรื่องการเรียนเพราะยังเรียนในชั้นปีที่สูงขึ้นจะต้องเรียนหลายวิชา และเนื้อหาวิชามีความยากขึ้น รวมทั้งต้องรวมกิจกรรมในระหว่างเรียนด้วย หลายๆ สาเหตุดังกล่าว เป็นเหตุให้เกิดสภาวะความเครียดทางอารมณ์ได้ การได้รับการสนับสนุนทางสังคม หรือความช่วยเหลือเป็นส่วนที่สามารถลดสภาวะความเครียดได้ แม้ว่าช่วงวัยของนักศึกษาจะมีวุฒิภาวะในการตัดสินใจแก้ปัญหาได้ด้วยตนเองในระดับหนึ่ง แต่อย่างไรก็ตามนักศึกษายังต้องการความช่วยเหลือจากครอบครัว เพื่อนมิตรสหาย และอาจารย์ผู้สอน แต่รูปแบบความช่วยเหลือที่ให้นักศึกษาอาจจะเป็นในลักษณะของการให้คำแนะนำมากกว่า ดังนั้นบทบาทของครอบครัวควรเป็นการสนับสนุนให้กำลังใจ รับฟังปัญหา รวมทั้งการให้คำแนะนำคำปรึกษาแก่นักศึกษา ส่วนอาจารย์ผู้สอน สามารถช่วยเหลือโดยการให้กำลังใจ คำแนะนำคำปรึกษา ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์แก่นักศึกษา

2. นักศึกษาควรได้รับการส่งเสริมให้เข้าร่วมและมีส่วนจัดกิจกรรมส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และกิจกรรมจิตอาสา เนื่องจาก ช่วงวัยของนักศึกษาเป็นวัยที่มีพลังความคิดและการแสดงออก ดังนั้น การเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่างๆ จะเป็นกระบวนการที่ทำให้นักศึกษารู้สึกภาคภูมิใจในตนเองที่ได้สร้างคุณค่าแก่ตนเองและสังคมต่อไป ซึ่งจะเชื่อมโยงให้พัฒนาระดับความฉลาดทางอารมณ์ การรับรู้ความสามารถของตนเอง เพราะกิจกรรมดังกล่าวส่งเสริมให้นักศึกษาได้ฝึกเรียนรู้การทำงานเป็นหมู่คณะ การรับผิดชอบต่อตนเอง และเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ระหว่างช่วงวัยของนักศึกษา ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมกิจกรรมของนักศึกษาควรกำหนดแผนการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะดังกล่าวให้เกิดแก่นักศึกษา

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษานี้สำเร็จลงด้วยดี โดยผู้วิจัยได้รับความกรุณาอย่างยิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร.คณิต เขียววิชัย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีรศักดิ์ อุ่นอารมย์เลิศ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนายศ ธนธิต และ อาจารย์ ดร.ลุย วีระนาวัน ที่ได้ให้คำปรึกษา แนะนำ และตรวจสอบความถูกต้องในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ ทำให้เกิดการเรียนรู้และได้ฝึกฝนการค้นคว้าด้วยตนเอง อันเป็นประสบการณ์ที่มีคุณค่ายิ่ง

ขอขอบคุณ คณาจารย์ หัวหน้างาน และเพื่อนๆ ร่วมงานที่คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากรทุกท่านที่ให้อกำลังใจ ความห่วงใยเอื้ออาทรตลอดเวลาที่ได้ศึกษาและวิจัยจนงานวิจัยฉบับนี้สำเร็จดังที่ตั้งใจ

เอกสารอ้างอิง

กองบริการการศึกษา. (2555). จำนวนนักศึกษา ปีการศึกษา 2555. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.

กระทรวงศึกษาธิการ. 2556. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542. เข้าถึงเมื่อ 30 สิงหาคม

เข้าถึงได้จาก <http://www.moe.go.th/main2/plan/p-r-b42-01.htm#3>.

คณิต เขียววิชัย. 2554. รายงานการวิจัยการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์และความสนใจ

ในการทำกิจกรรมนันทนาการกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขต

พระราชวังสนามจันทร์. นครปฐม: ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ชัยรินทร์ จันทรเอี่ยม. (2548). ปัจจัยทางเศรษฐกิจและการเมืองที่มีผลต่อพฤติกรรมการทำผิดกฎหมายของเด็กและ

เยาวชนศึกษากรณี : สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดราชบุรี.วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต

สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมืองและการบริหารจัดการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

นวลฉวี ประเสริฐสุข. (2526). รายงานการวิจัยการสำรวจปัญหาการปรับตัวของนักศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร.

นครปฐม: ภาควิชาจิตวิทยาการแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศิลปากร.

เอกสารอ้างอิง

นันทินิศุภมงคล. (2547). **ความวิตกกังวล การสนับสนุนทางสังคมและกลวิธีการเผชิญปัญหาของนิสิตนักศึกษา.**

วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มธุรส วงศ์คุณันดร. (2547). **พฤติกรรมการเผชิญปัญหาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ช่วงชั้นที่ 3 ในสังกัดสำนักงาน**

เขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1 อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี.วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา

จิตวิทยาชุมชน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

รัชจณา สิงห์ทอง. (2545). **ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเผชิญปัญหา ความพึงพอใจในชีวิต แรงสนับสนุนทาง**

สังคม และภาวะซึมเศร้า ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอ

เมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาชุมชน บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศิลปากร.

รัชดาวรรณ แดงสุข. (2550). **การอบรมเลี้ยงดูที่ส่งผลต่อทักษะชีวิตของนักเรียนมัธยมศึกษาโรงเรียนพิบูลประชาสรรค์**

เขตดินแดง กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตสาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

วัลลภ ปิยะมโนธรรม. (2546). **คุยกับนักจิตวิทยา 1. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: มิตรนราการพิมพ์.**

วิระวัฒน์ ปันนิดาภัย. (2551). **เชาวน์อารมณ์ = Emotional quotient (EQ): ดัชนีเพื่อความสุขและความสำเร็จ**

ของชีวิต. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศรัณพร คันธรส. (2552). **ผลของการอบรมเลี้ยงดูที่มีต่อความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคของ**

นักศึกษาคณะเภสัชศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. การค้นคว้าแบบอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา

จิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ศรีเรือน แก้วกังวาล. (2545). **จิตวิทยาพัฒนาการชีวิตทุกช่วงวัย. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์**

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ศิริกุล อีสานนุรักษ์ และปราณี สุทธิสุนทร. (2551). **ทฤษฎีจิตวิทยาบุคลิกภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 15. กรุงเทพฯ: หมอชาวบ้าน.**

2556. **การอบรมเลี้ยงดูเด็ก. เข้าถึงเมื่อ 14 กันยายน เข้าถึงได้จาก**

<http://www.cf.mahidol.ac.th/autopage/file/MonAugust2008-12-35-464sef%20-%20esteem.pdf>

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2556).สุขภาพจิตคนไทย. เข้าถึงเมื่อ 2 กันยายน 2556 เข้าถึงได้

จาก<http://www.thaihealth.or.th/healthcontent/article/28254>.

เอกสารอ้างอิง

สิริอโนัฐพร สุวี. (2548). ความสามารถในการพยากรณ์ของการรับรู้ความสามารถของตนเอง และการได้รับการ

สนับสนุนทางสังคมต่อพฤติกรรมการเผชิญปัญหาของวัยรุ่นในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์

วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (จิตวิทยาการปรึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สุรพลพยอมแย้ม. 2548. จิตวิทยาสัมพันธ์ภาพ = Psychology of interpersonal relations. กรุงเทพฯ : บริษัท

บางกอก-คอมเท.

Abdo, Nada. (2011). Academic performance and social/emotional competence in adolescence.

Ph.D. dissertations, Yeshiva University.